

ALFEXAMRI APHRODISIUM. PERIPATETIC GRAVISIUM EXPOSITIO. VENETIS 1546

ALEXANDRI APHRODISIENSIS

PERIPATETICI GRAVISSIMI
EXPOSITIO

IN ARISTOTELIS LIBRUM
ELENCHORVM,

*Recens diligentiore cura à Gaspare Marcello Montagnanensi
philosopho Patauino in Latinam linguam conuersa.*

Additus est præterea Index admodum diligens omnium capitum,
quæ in Alexandri expositione complectuntur.

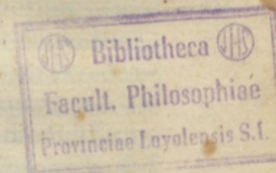

Ne quis hunc usquam alius suæ ditionis locorum impune librum imprimat,
alibiue impressum uendat, & Pontificis Maximi, & Veneti
Senatus Illustrissimi Decreto cautum est.

VENETIIS
Apud Hieronymum Scotum.

1546

38861

ALEXANDRI
APHRODISIENSIS

IN ALEXANDRIENSIS LIBRARIUM
ELENGCHVM

Exemplum diligenter cura & Gaspar Marcello Montagnano
philosopho Patavino in Latinum linguam conuerso.
Adhuc est praeter Index admodum diligens omnium capitulum
que in Alexandri expositione conplectuntur.

Ne quis hanc ipsam alia loca dicitur locum hunc inuenire
etiam praeter hunc locum inuenire. C. Pontius. Patavini. C. Veneri.

VENETIIS
Apud Hieronymum Scorum

1746

ILLVSTRISSIMO DOMINO
DOMINO NICOLAO RODOLPHO E. R. DIA

CONO CARDINALI MAXIMO GASPAR MAR
CELLVS MONTAGNANENSIS, PHILOSOPHVS
PATAVINVS BENE ET RECTE
PERPETVO QVE AGERE D.

VANTVM Aristoteli Philosopho uir amplissime Nicolae Rodolphe Cardinalis Maxime Hominum genus debeat, nemo unus, qui progressus in literis uel modicos fecerit: qui ue artium studia modice coluerit: ambigere potest. isque qua cura, qua diligentia, qua industria, quo animi affectu non rem Romanam, non Christianam ue publicam, sed humanam non aliquo tempore, sed omni in aeternitate naturam inuerit: non ignorabit. ut enim diligens agricola, atque industrius agros, quibus semina sua mandaturus crediturusque est, ita apparat tum fodiendo, arando, inuertendo, atque purgando, ut quaeque soli pars benignitatem, ac clementiam coeli, solis, & stellarum copiosius hauriat, recipiat, sentiat, alatur, foueatur, coelestique grauis alimento tanti sui laboris spei, pari foetura, respondens copiam frugum lactiorem promat & uberiores: tum noxias herbas euellendo, ut seminibus iam nascentibus, atque e terra erumpentibus nihil officere possit: sic non minore cura, & solitudine, Aristoteles singulari & admirabili ac pene diuino uir ingenio longe omnium, qui unquam fuere: mortalium sapientissimus, cum homines ad omnes artes, & scientias, uirtutesque, necnon ad sapientiam, hoc est ut interpretor ad felicitatem natos animaduertet: aetatum fere omnium homines suam in familiam inuitat, recipit: cum rudia etiam non recuset ingenia, quin sua fabulerrima scientia instituat: atque erudiat: & uirtute iam adulta ad perfectionem promoueat: & perfecta absolutaque sententiarum tum subtilitate, tum grauitate, atque flumine (ut Orator inquit) orationis aureo ita oblectat, ut si fieri possit, ea amplius absoluat, perficiatque. & ne a beata uita ad miseriam prolabantur, homines demulcens orationis dulcedine detinet: hic igitur hominum generi pro eius salute, concessu, nutuque diuino datus facile existimari potest. hic hanc curam, hunc laborem suscepit: hoc onus sibi imposuit: eo facile perducendi mortales, quo Deus & natura peruenire uolunt. ante eum antiquorum nemo hoc aggredi ausus est. sed ne Plato quidem ille (ut perhibetur philosophorum Deus) hunc haud potuit, aut noluit subire laborem: quippe qui iam uirtute & scientia adultos suscipit. susceptis suae sapientiae fores reseat: aperit. Aristoteles uero inaudita sapientia praeditus, & singulari erga hominum genus charitate a nutricis lacte, tanquam a naturae gremio sublato homines instituendos, praeceptisque quam optimis informandos recipit: diuinæ maximae bonitatis spectator optimus, & quam fieri potest amulus. quae (ut inquit Orpheus) cum intus extremas terrarum bases, radicesque, necnon tartara situ squalida ac horrida, finesque terrarum habeat extremos, haud dubium est, quin suae bonitatis radium ad terrae usque centrum transmittat. nec non ad alia. quorum species quas graeci ideas uocant, in se ipsa habet. neque sic superiora procurat, ut inferiorum deferat curam. & si ea (ut in libris de coelo ab Aristotele philosophorum principe dictum) esse & uiuere impertiat his quidem clariis atque accuratius. ut diuinis mentibus, & diuina incorruptaque natura praeditis, his uero obscurius imbecilliusque, ut corruptioni & generationi obnoxijis. nec tamen plus in magnis quam in paruis diuina eminere providentia cernitur. denique nihil est, quod suū effugiat lumen: ad quodque contactus non aspiet diuinus. tanta ergo admirator bonitatis Aristoteles, atque imitator bonus non erubescit imperitia demissos ad humi iacentes homines subleuare, erigere, & erectos suauissimo suae fabulerrimae sapientiae lacteo potu, ciboque perfectissimo alere, fouere, roborare. ut roboratos firmitus, stabilius, atque altius eos euehat. tanto uero ordine, tanta grauitate, perspicuaque uerborum maiestate, rerum naturalium scientiam omni posteritati hauriendam tradidit: ut eum non a se inuentum, sed ei a natura praemōstratum ordinem diceret. eam grauitatem, ut omnem aliam humanam excedentem, sic diuinæ ualde proximam existimare facile posses. quis eius maiestatem dicendo aequare, ne dicam superare ualeret? cur ad eam mortalium nullus aspirare posse credatur. non minori dicendi facundia, atque ordine morum scientiam complexus est: ut non pietas descriptasque uirtutes inspicere, sed uiuas eas te uidere credas: adeo exacte earum naturas attingit exprimit: ac demonstrat. quid de diuinis quos edidit, libris dicam? o ingenium in omni cattu philosophantium atque uirtute praestantium celebrandum, o uirum beatum, quoniam eiusmodi alios suis diuinis scriptis atque inuentis efficere potest. Cum e rebus oculis nostris subiectis ad diuinam bonitatem per uicibus animi nostri alis. ascendere nitamur, nulla magis ex re alia. quam ex obtutu huius diuini ingenij ad se se spectandam homines allicere potuit. nihil enim magis praestans, uel excellens, uel admirandum, uel diuinum (de rebus loquor humanis.) hoc Aristotelis ingenio hominibus coelo unquam deductum ab alto est. libris igitur quibus res attingit diuinas: nihil absolutius, nihil perfectius, nihil diuinius mortalium quicquam posteritati legendum prodidit. sed frustra elaborasset, siquidem uniuerso hominum generi consulens instrumentum, quo ad tantas sapientiae opes inspiciendas, possidendas, atque fruendas homines peruenire pos-

sensu, ipsi non reliquisset. demonstrandi igitur artem adinuenit, absoluit, perfecit, qua hominis ingenium, cum per se imbecille debile infirmumque sit: niteretur, tuto secureque speculando incederet. cuius lumine naturae res abditae, & a nostris sensibus penitus remotas penetrare ualeret, easque intelligeret, intelligendo coleret, colendo inhæreret, inhærendo frueretur, fruendo beatitudinis felicitatisque quo ad eius naturam pateretur: particeps euaderet. sed cum rerum quarundam natura ita ferat, postuletque, (nihil enim uoluit humano ingenio non accessibile) ut earum ueritas, quæ ut plurimum annexa probabilitati est: non à quouis sed ab eo qui se in differendi arte exercuerit, facile apprehendi possit. (Similitudine enim, quam ad ueritatem probabilitas habet: nisi is, qui earum differentiae gnarus: non decipitur) artem topicam, quæ ab ipso octo libris comprehensa est: absoluit. cuius uirtute atque uirtute plerisque in locis utens Aristoteles rerum penitusimarum cognitionem adeptus est. plerumque enim res nonnullæ in tantis tenebris porro ab humani ingenij natura abdite reperiuntur, ut nisi a differendi arte suppetias prius petierimus, frustra splendorem atque illustrationem demonstrationis ad ipsas ad-mouere tentabimus. Cum nostri uires ingenij his artibus augeri, & altius tolli cerneret Aristoteles, qui humanum animum, qui & si ad felicitatem natus: imaginationibus sapius tamen duci falsis animaduertens, & ab ipso pellere eas magna ni contendens, artem cauillatorem primo ab ipso inuentam, & a se perfectam posteris salutarem reliquit. quippe qui, qua ratione cauillatio constituitur: nouerit a falso se tutum præstabit. cuius cautio & auersio plurimum ad ueritatis inuentionem nobis conducit. quæ tanti a nobis, quanti finis, & perfectio nostra existimari debet. & hæc nostra cum dijs est communio sola. speculatio enim ueritatis, tum dijs tum hominibus bonorum omnium maximum. nulla enim præter hanc adesse dijs actio putatur. eos namque reliquorum agere uirtutum nequaquam fatendum est. si quidem nostrorum moderatrices affectionum uirtutes sunt, & eos uelut rythmo quodam metiuntur. dijs affectionibus immunes, absoluti, & liberi sunt. an cum electione uirtutis habitus non sunt? an electione deliberatiua appetitio non est? quæ eorum est, quæ deliberationi subiiciuntur: sed deliberabile in ipsis non est, & si non hoc, neque consilium, quo ab eorum natura sublato, neque electio, quæ si non est, neque istiusmodi reperitur uirtus. continua igitur & non intermissa ueritatis speculatio deorum actio est. hominum enim, quæ hanc interpellant actionem: multæ feruntur impeditioes: quæ ipsos a rebus ualde honorabilibus longe amouentes & auocantes retrahunt: sed quantum fieri potest, ab affectionibus & ab humanis molestiis, quæ uitam circumstant: homo declinans, diuina & iure uocata speculatione agens, quæ maxime honorata sunt: res contemplatur. quando ergo hac animi facultate, hoc est mente agit, operationes dijs non dissimiles agit. sed si simillimum dijs esse, maximum homini bonum: igitur ueritatis speculatio, & cognitio, non uirtus, seu uirtutis actio finis hominis existit. & ut ceteris animalibus propria operatio est, ut huic currere, illi uenari, huic canere, alteri onus ferre. sic homini ueritatis speculatio, peculiaris, & accommodata actio est. omnes enim homines scire naturam appetunt unde sensus, qui scientiæ plurimum nobis impertiunt: diliguntur. & statim a pueris & audiendi cupidi, & fabellarum appetentes sumus. pueri enim fabellarum auscultationi, uelut hominibus natura cognitio insita: (nihil enim excepta fabellarum cognitione acquirunt) assidue operam nauant. quique ingenio magis ualent, eiusmodi auscultatione iudicantur. an non sola cognitione, ab animalibus homo ratione carentibus maxime distat? nam uirtutum, & secundum eas actionum, & in animalibus ratione uacantibus nonnulla uestigia reperire licet. eorum enim partim fortitudine, partim temperantia, aliqua iustitia, nonnulla prudentia, quædam liberalitate prædita sunt: ueritatis, & mentis contemplatiui ne gustum quidem percipiunt. non ergo uiuere secundum uirtutes sic homini, ut cognitio, & ueritatis speculatio natura insitum est. quoniam hoc proprium, illud cum reliquis commune animalibus. sensu ne homo an ratione est homo? si ratione, perfectio rationis non sensus, est finis hominis. cognitio rationem, uirtutes, seu earum actiones sensum perficiunt. ueritatis ergo contemplatio, non actio uirtutum, erit hominis finis, & perfectio. & Græci cum in nomen positione, ut in alijs rebus: tum in hac præsertim sapientissimi extiterunt. nam, quia nullum præter hominem animal quæ uidet, considerat, & animaduertit. quod latini hominem dicunt, ipsi anthropos a uerbo anathro deductum appellant. quod si interpretemur, quæ uidet, animaduertens, & considerans significat. & qua de causa quæram hominem recta, natura uoluit esse statuta? ut cælum scilicet prompte intueatur: & dicere possit, impauida facie aduersum prospecto olympum. qui ita respondet, non ne se nunquam piscem uranoscopum uidisse declarat? qui etiam si noluerit, non potest non intueri cælum homo nisi collum in posteriorem flexerit partem, nunquam cælum suspicere poterit. collum isto modo reflectere non soli homini, sed alijs quoque adest. ut aues longa habentes colla dimittam: quæ præterquam quod hoc nullo efficiunt negotio: insuper prompte circumferunt oculos. neque Platonem is intelligit, ut non hoc supra aspicere, quando oscitabundus quispiam se supinum constituerit, sed ut puto cum rerum naturam mente indagauerit, uehementer contemnens. sed paulisper id peripatetico more, uel etiam Platónico, quod non est, fingamus scilicet unum numero esse hominem. ut una est phoenix, ut unus Sol, Luna una. an is si actio secundum uirtutes est perfectio, & hominis finis, hunc indipisci poterit finem? in quem si nullus præter ipsum inueniatur, liberalitatis munere fungi poterit? an iustitiæ, quam lucidissime Veneris stellæ comparat Aristoteles: obire opera ualuerit? pro quo fortitudinis munus adibit? an ut ceterarum actio ab eo auferetur uirtutum, ita ueritatis contemplatio adimi poterit? haud igitur parua de re artem cauillatorem condidit. hæc est ars, quam, ille, qui nihil se scire dicebat, sed omnia quæ dicebat, & agebat, quod ueri philosophus est.

stæ est opus: a summitate & scientiæ apice manabant, discere concupiuuit. hac arte Plato instructus in non paucis dialogis cauillatores delusit. cui arti Aristoteles operis plurimum impendit uno libro absolutissime ipsam comprehendens. in cuius interpretatione sudauit Alexander. hæc est ars, cuius, ut ceterarum rerum optimarum philosophia putatur inuentrix. hac enim arte a rationibus falsis animus æque expoliatur, atque a noxijs ager purgatur herbis. recteque in excolendo hominis animo nequaquam ab agricola, cui ipsum comparauimus, ulla in re Aristoteles superatur. ut enim ille post fruges natas, atque terra editas, si quid graminis uel adhuc noxiarum supersit herbarum, quæ minima copia fruges suffocare, uel malignitate necare, uel incrementum præpedire, uel fructum diu spectatum frustrari posset: refecat, amputat, extirpat. sic ipse ista arte imaginationes falsas in animo pullulantes abscondit, & eradicat. denique hæc est illa cauillatoria ars uulgo infamis, sapientibus nota solum, & peraccepta: qua animos uitij spoliant, & eorum affectus molliunt efferatos, & ægritudines tollunt, omniumque perturbationum in eisdem hærentium stirpes elidunt. sed unde hæc apparentiæ falsæ quæ nostri uires ingenij hebetant, ac extinguunt: in nostrum irrepere possunt animum? cauillator ne? an nos? an utrique perperam differentes nostris eas inserimus animis? cauillator enim imaginationibus & apparentijs seruiens falsis uanæ ambitionis tumore inflatus, & ab auaritia non abhorrens suæ artis expertes aggreditur, & contradictorem omnibus in rebus se ostentat, nec omnia quoque nescire profiteatur. ut ille Protagoras, nullus inquit unquam & hodie quid nouum me interrogauit. ac si diceret omnia ea, de quibus interrogor, scio. nos uero erroribus nos ipsos inuoluere possumus: cum res ad mentem, & intellectum, quarum demonstrationes constituuntur: spectantes imaginationibus nisi contemplari uolumus. imaginatio (ut inquit Plato) imperitos perturbat: cum ipsam a rationis actionibus secernere nequeunt. & quæ sensibilibus adsunt: intelligibilibus annectunt: ut incorporeis formam, figuram, & molem, & ex ablatione formis materiam tribuunt, & subiiciunt: quia sensibilibus figuras, & formas non sine materia auxilio sensus, nunquam non spectauere. & tanta huius artis utilitate motum, Aristotelis librum, in quo res tanta abdita cælatur: non semel legendi me incensit cupidus. quis ergo mihi hanc uitio cupiditatem dabit? aut notam inurendam putabit? cum tam pulchra hæc ars appareat. pulchra enim, quia quæ pulchra, bona sunt: quadam animorum naturali motione appetimus. amplius & si ubique Aristoteles attica grauitate, elocutione sincera, incorrupta, auri instar splendida utatur: tamen sua nimia breuitate obscuritatem parit, tenebras rebus offundens. hic eo magis obscurus quam alibi, quo etiam breuior. ita quoties lectionem illius ingredior, toties dictionis obscuritas studium repellit meum. cum quibus, & cuius expositionum facibus cogitarem, tantas tenebras dissipare, obscuramque breuitatem illustrare possem, uisus est mihi nemo magis quam Alexander hoc præstare, meoque tanto desiderio satisfacere posse. cum isdem qui & Alexandrus, & non alius peripateticus nuncuparetur. tantæ suæ tempestate æstimationis, ac auctoritatis erat. nullus enim qui ab Alexandro non instructus, eruditusque esse, hac nominis perspicuitate, hoc nuncupationis splendore non carebat. omniaque apud magnos etiam Platonicos nihil minus quam doctrina Alexandri in pretio, atque æstimatione non erant. si quidem diuinus uir Platonius (auctore Porphyrio) magnus Plotinus nullum intermittebat diem, quin aliquem ex suis discipulis legere Alexandrum æque, atque Numenium, & alios magni nominis Platonicos in scholis iuberet. cuius doctrina hac in re, ut in alijs maximis: mirum me in modum delectare uisa est. & ut nihil eius me fugere posset, in latinam, græcam eius uiri orationem uertere uolui multa, quæ legentem fortassis me fugissent: transferentem latere non potuere: simulque illud accidit, ut græcarum literarum ignaris rem cum non iniucundam, tum non inutilem facturum sim. itaque sub tuo nomine uelut diuinissimo numine Alexander e Græcia in latium ut prodiret, adnixus sum. in quo transferendo meas duxi esse partes uiri sententiam claram, sensum planum, facilem, integrum reddere & non uerbis obscuris, ab usuque remotis, uelut ex aboriginum libris, atque longe ab antiquitate petitis, sed obuijs, consuetis, & huic arti peraccommodatis uti: omni eorum reiecta curiositate: quæ rerum scientiæ non paruam (ut inquit Platonius Hospes) in se nequitie iacturam curiosis inferre solet. sed cum hæc pertractatio, si finis eius spectetur, (nam ad ueritatis inuentionem conducit maxime) magna, & indigna, & nobilis sit, æque mihi, cum raræ nobilitatis inuentionem conducit dignitatis, cuius sub tutela Alexander nobilitate scientiæ, & dignus, & magnus alieno in cælo tuto uersari possit: uir magnus inueniendus erat: tu mihi omnium in primis antistes amplissime occurrissi, cuius maiorum dignitatibus, & ornamentis perpauca comparari possunt, amplissima uero dignitate, quam tuis claris adæquas uirtutibus: rari admodum mortalium digni iudicantur, & tuarum excellentiæ uirtutum neminem præferendum, ne dicam æquandum esse crediderim. quæ tria, scilicet familie claritas, dignitatis elatio, atque sublimitas, fulgor tuæ probitatis corruscant, uelut tres iuxta se se posite eminentiæ, maxime in arduum nitentes, speciosa quadam inter se quasi certantes æmulatione ad id te, ut omnes in tui admirationem ueniant, fastigij tollere uidentur. nemo enim est, ad cuius aures florentiæ tuæ nomen peruenerit, qui illustre familiæ tuæ, decus suæ patriæ & ornamentum, nomen non audierit. quamuis illustissime Princeps te nunquam de facie cognouerim, tamen non minus ad me, quam ad alios tuæ præstantiæ dulcis aura appulsa est. & ut quales sunt plantæ, salubres an non? operationum & actio tuæ qualitas declarat. qualiaque animalia, aut partes, particulæue probe an non? earum actiones ostendunt. oculus enim probus, eiusdem actione monstratur. equus quoque bonus, cuius cursus est quam expeditissimus: iudicatur. operationes enim tuæ ex summa, altaque mente manantes miram probitatem, præclaramque uirtutem, cuius apicem iandiu ascendisti: summitatemque tenes: magna cum tua

gloria philosophantibus, & in sapientiae studio summa cum laude uersantibus abunde declarauere. principum enim uita non in humili, demisso, atque occulto, sed edito, sublimi, & excelso sita loco, ex quo uelut ex alta specula, ut ab omnibus terrae plagis conspicui possit, palam omnibus se se ostendit. ea enim uis, atque natura excellentiae est, cuius comes munificentia est: ut in sui admirationem, & obseruationem conuertat homines. non ab re, si multa tua beneficia, & ea quidem ingentia in doctos, atque in eos, qui aliquam uirtutis umbram praeferre uidentur: collata praedicantur: studiisque bonarum artium incumbendum in dies magis atque magis cum maximo tui nominis plausu ad aures deferuntur. quo fit ut Nicolai Rodolphi nomen ab omnibus praestantium doctrinarum professoribus miretur, ametur, & celebretur. si doctus, si nutris, si foues, non iacere permittis, (hoc enim uerbum in uitium, non in uirtutem ut cadat, finis.) commodis, & dignitatibus eorum semper prospiciens, merito non potes non summus & esse, & haberi. quanta spectatione, & laude dignus es, cum in te summa dignitas amplissima cum uirtute, iuncta cernatur ab omnibus. tuo igitur nomini uelut diuino numini tantum philosophum dedico, consecro, mittoque ad te, hoc est ad amplissimam uirtutem, Alexandrum: qui ut tanta tantae dignitatis admiratione, summa cum ueneratione tuas osculetur manus: & ea qua ceteros qui te reuerenter adeunt: uultus hilaritate eum ut recipias, uehementer oro. in fronte enim splendidissime tuae tum familiae, tum dignitatis insignia gestabit: & tuam tacitus honesto, & philosophico suffusus rubore persistet admirandus dignitatem. nam cum iam ad iter se expediret, & de decore, & ornamentis praestantissime tuae familiae, & splendide dignitatis singulari eminentia, atque de preclara uirtute tua me plura dicere parantem animaduertit, & cogitantem si uerbis magnificis possem orationem, quam post salutationem meis uerbis demississime factam, tibi recitaret: honorificam contexere, tantum abesse dixit, ut tua cuiusquam oratione crescerent laudes, ut etiam quam sunt, longe minores redderentur. illustrium enim laus uirorum magis quam oratione florescunt hominum memoria. & fratribus, quia ab oratore uerba, a philosopho ueneranda quaedam taciturnitas expectatur, conuenire magis respondit, dicendi ubertate & copia praeditis fluentium flumine uerborum dimisso, tuis laudibus sua mente conceptis fastigium tantae admirari praestantiae: hoc tamen uel perlibenter & si eum non rogassem, uel flagitarem potius, meo nomine tibi recte feliciterque se ominaturum pollicitus est. Quoniam non alieno tantum, hoc est tam insignis familiae honore, atque purpure splendentis decore, sed tuo cum ingenij, tum probitatis candore fulges, tempus inquit quandoque ueniet, clucescetque dies, cum boni doctique omnes, quod Deo Optimo Maximo auctore ratum fore sperant: ordinis, qui sunt in terris: omnium amplissimi consensu, cuius lumen & ornamentum constat te nunc esse maximum: ad eandem sedem, quae diuina proxima est: diuinis tuis debitam uirtutibus te incredibili uoluptate euectum esse audient. isque, qui me tibi munus mittit re paruum, sua in te animi propensione magnum, amplioribus oneratus muneribus tuos sanctissimos exosculaturus pedes, teque diuini numinis instar adoraturus Romam accedet.

Deo digne.

INDEX OMNIUM EORVM,

quae in Aristotelis contextu, quam in Alexandri
commentarijs libri Elenchorum
comprehenduntur.

De ordine libri elenchorum.	Cap. 1.
Quod cauillatorij elenchus & litigiosus apparetur elenchus idem sunt.	Cap. 2.
Proponit quae altero post hoc capite tractaturus est.	Cap. 3.
De principijs artis cauillatoriae	Cap. 4.
De apparenti & cauillatorio elencho	Cap. 5.
De ratiocinatione & elencho quid uterque est.	Cap. 6.
Quibus de causis deceptio fiat cauillatoria	Cap. 7.
Da cauillatorum sapientia qualis ea sit & de opere ipsorum agitur	Cap. 8.
De sapientis opere agit	Cap. 9.
Proponit ea de quibus tractaturus est	Cap. 10.
Ratiocinationum genera et earum recenset differentias ut de qua acturus est speciem capiat	Cap. 11.
De his quae cauillatores conijciunt agit	Cap. 12.
De paralogismorum modis dicere proponit	Cap. 13.
Quae neque plures neque pauciores, sex in dictis modis probat	Cap. 14.
De aequiuocatione agit, primum exemplum ponens	Cap. 15.
De altero aequiuocationis exemplo	Cap. 16.
De duobus reliquis aequiuocationis exemplis	Cap. 17.
De amphibologia	Cap. 18.
Quot modis aequiuocatio et amphibologia constituitur.	Cap. 19.
De modo compositionis agit	Cap. 20.
De diuisionis fraude	Cap. 21.
De accentu	Cap. 22.
De figurae dictionis modo pertractat	Cap. 23.
Recenset omnes cauillationum modos qui extra dictionem sunt.	Cap. 24.
De accidentis modo agit	Cap. 25.
De modo qui de eo qui secundum quid & simpliciter inscribitur.	Cap. 26.
De elenchi ignorantia, qui est tertius extra dictionem modus.	Cap. 27.
De principij petitione, qui est quartus extra dictionem modus.	Cap. 28.
De consequentis elencho qui est extra dictionem modus quintus.	Cap. 29.
De non causa ut causa qui est sextus extra dictionem modus.	Cap. 30.
De cauillatione ex duabus unam constituyente interrogationem qui ultimus est extra dictionem modus	Cap. 31.
Quod omnes in elenchi inscitiam referantur cauillationes.	Cap. 32.
De aequiuocationis & amphibologiae nec non dictionis figurae reductione in elenchi inscitiam agit	Cap. 33.
De reductione cauillationis accidentis in elenchi inscitiam agit.	Cap. 34.
De cauillatione eius quod secundum quid & simpliciter dicitur quomodo in elenchi inscitiam referatur pertractat.	Cap. 35.
De reductione in elenchi inscitiam cauillationum quae principij petitionis & non causa ut causa dicuntur	Cap. 36.
De paralogismi qui consequentis reductione in elenchi ignorantiam	Cap. 37.
De relatione in elenchi inscitiam cauillationis ex pluribus unam constituentis interrogationem	Cap. 38.

INDEX

Omnium tredecim modorum ad elenchi inscitiam relationem esse se ostendit	Cap. 43.
Nostram inscitiam causam esse cur a cauillatoribus fallamur accusat	Cap. 44.
Quo in paralogismis extra dictionem nos decipiatur differit.	Cap. 45.
Quot modis sunt cauillationes apparentes tot & cauillatorias fieri ostendit	Cap. 46.
Ratione ab accidentibus accepta nostri erroris inscitiam nostram causam esse probat	Cap. 47.
Ostendit quod auditores paucis exceptis pariter ut disputantes et ipsi si interrogati essent deciperentur curque sub dialectica sit tentatiua	Cap. 48.
Quot modis apparentes & sophisticae sunt rationes tot & falsas fieri ostendit	Cap. 49.
Ostendit amphibologiam & modum, qui secundum quid & simpliciter, esse circa uerae ratiocinationis particulas.	Cap. 50.
Principij petitionem circa uerae ratiocinationis particulas fieri & quod nullus modis alijs praeter dictos constituitur paralogismus concludit	Cap. 51.
Cauillatorium elenchem non absolute, sed propter respondentem apparere elenchem declarat	Cap. 52.
Modos quibus redargutio fit uera infinitos esse declarat.	Cap. 53.
Redargutiones falsas infinitas esse declarat	Cap. 54.
Falsarum omnium ratiocinationum uniuersales prodele elenchos non praesentis considerationis esse & loca omnium uerorum elenchorum ab arte differendi petenda declarat	Cap. 55.
Nonnullos reprehendit qui ad orationes quam & ad nomen & ad intellectum, sunt oia sophismata referebant	Cap. 56.
Falsum esse ostendit omnes cauillationes reduci ad nomen & intellectum	Cap. 57.
Aliquas cauillationes neque ad nomen neque ad intellectum, nonnullasque non esse ad nomen declarat	Cap. 58.
Aliaratione damnat qui ad nomen & intellectum cauillationes omnes referebant.	Cap. 59.
Ostendit ad nomen & circa intellectum esse idem	Cap. 60.
Item circa intellectum & ad nomen idem esse declarat.	Cap. 61.
Declarat quod est si interrogatio per diuisionem constituitur non esse ratiocinationes oes falsas ad nomen & circa intellectum.	Cap. 62.
Interrogatione per diuisionem fieri damnat & reprehendit.	Cap. 63.
Declarat interrogationem et per diuisionem fieri non multiplicibus.	Cap. 64.
Quod periculum de altero sumentis officium & tetatiae et dialecticae inter se differetia nec non a litigioso cauillatoreque.	Cap. 65.
De orationibus quae litigiosae & quae non agitur	Cap. 66.
De differentia litigiosi & cauillatoris	Cap. 67.
De differentia litigiosi & falsigraphi agit	Cap. 68.
Cur in disciplinis litigioso locus & de differentia theologi & litigiosi & dialectici	Cap. 69.
Artificem differendi non demonstrare declarat	Cap. 70.
Ostendit quid esse tentatiua quae dialectices habitum induit.	Cap. 71.
Aliquem non cognoscentem tentatiuum esse probat	Cap. 72.
Tentatiua non esse cuiusdam determinati subiecti probat.	Cap. 73.
Litigiosum circa oia uersari & non esse ut falsigraphus qui cuius generis determinati est, probat.	Cap. 74.
Facultatis dialectices & redargutiones speculari cauillatorias.	Cap. 75.
Ostendit quibus uis & rationibus quis secum differentem ad falsum & inopinabile ducere ualeat	Cap. 76.
Principium & elementum ad falsum inopinabileque ducendi tradit.	Cap. 77.
De deductione ad inopinabile agit	Cap. 78.
Quis locus ad inopinabile ducendi uehemens est, declaratur.	Cap. 79.

ARISTOTELES post demonstratiue ac dialectice ratiocinationis doctrinā ab ipso traditam, redargutionū institutionē mentientiū nunc proditurus accedit, non ut his eque atque demonstratiua & dialectica ratiocinatione utamur: quippe quę scientię effectiōnes atque opera sunt, mentientes & deceptorie redargutiones, tantum abest, ut opus & effectus scientię sint, ut ipsarum scientiarum turbationis potius & impeditiōnis causę existant. quę cauillatorię alibi a philosopho importunitates nuncupatę sunt. sed aut hoc omnino agit, nos docturus, qui modi sunt, quibus cauillatores utuntur, ut nonnulli presertim qui differendi disciplinę peritia carent, suis capiantur redargutionibus. horum igitur doctrinam nobis prodit, non ut ipsi nobis usui sint, sed ne ab his qui utuntur, fallamur: modorum enim minime ignari, quibus propositę a cauillatoribus neuntur fraudes, nunq̃ redargutionis uiam ipsis referabimus. quin modorum compositionis non nescientes, cum ab eis proposita & a nobis diluta fuerint sophismata, redargutionē in ipsos contorquebimus. alibi nāque ipse dixit, ille qui uinculi modum non ignorat, cōpositum soluet, & qui fraudis modum callet, is adductam diluet cauillationem.

Totius differendi artis de demonstratione sermonem finem esse, tum in libris in quibus de simplici disputauit differendi uia, tum in quibus demonstrandi disciplinam constituit Aristoteles, anticipantes iam diximus. quoniam quę ad illam attinet disciplinam, abunde nos indagauimus, consequenti serie atque ordine de mentientibus quoque redargutionibus, necnon quę presentis intentio libri, curque extremum in ordinem situs, & cuius gratia cauillatorię inscribantur redargutiones, aliquid differemus. & ut in non paucis diximus locis, ubi commentarij inscriptio perspicua nō est, illic ipsa ut declaratur, necessarium existit.

Presentis igitur negotij est (ut aliqui existimāt) intentio, qua cauillatores redargutiones extruūt, & moluntur, & qua qui doctrinę quę ratiocinari docet sunt expertes, falluntur, disciplinam nobis prode-re. qui tredecim modi sunt, uelut generales quędā cauillationum coniecturę, quę a Aristotele tractabuntur; hanc presentis libri intentionem esse asserunt. quapropter cauillatorię inscriptę redargutiones sunt, perinde ac si hic quomodo redargutio fiat a cauillatoribus, & de ipsarum cauillationum constitutione & apparatu, non autem quomodo ipsi cauillatores quę inferuntur in eos, cōtradictionem subeant, pertractetur. alij non hanc, sed aliam libri intentionem & Aristotelis potius mentem esse uoluere differe-re, ut quomodo redarguendum & refellendum sit, discere possimus: & eis qui nos fallere nituntur, obuiā contradicendo ire ualeamus. hac inquit de causa non de mentientibus redargutionibus, sed mentientes liber est inscriptus redargutiones, ac si qua contra cauillatores redargutiones intorqueamus, disciplina tradatur. quoniam ratiocinationum speciem esse triplicem categoricarum demonstrauit, de duabus inquam dialectica & demonstratiua in libris nomine ipsarum inscriptis uberrime egit, hoc in libro uelut medicamentum exhibens, quod ut importunas euadamus cauillationes, auxilium nobis prestatum sit, de mentiente disputat ratiocinatione, cauillantium rationum redargutiones potius tradens. ut pote is, qui quammaxime ueritatem colat, & honore pre ceteris preferat rebus: qua ratiocinationes falsę imbecil-lesque & apparentium deprehendatur probabilium deceptio. ut enim medici preterquā quod, quę ualitudini conducunt, docent, quę sunt etiā inter medicamenta uenenoſa non ut prompta & ad usum habeant parata, sed noxia deuinent, & afferentia interitum, ipsi indagant. pari modo qui ueritati incumbentes circa eam se exercuerint, & experimentum ceperint probabilium, eos qualia quę uidentur probabilia, sunt, non nescire omnino necessarium est. neque enim de cauillatorijs redargutionibus prima erat Aristotelis ut pertractaret intentio. predictę doctrina speciei non sui, sed alterius gratia traditur; uidelicet ut cauillatores refellantur. eiusmodi ratiocinationis species ad ludentes, & nō ad eos qui seria agunt, spectat. qua ratione uiri sapientes operam ludo studioſe impendunt, in Euthidemo Plato pertractat. ubi cum Critone differens cauillatoriam admiratione dignam ostēdit Socrates, & omnium nullo artificio &

Item alium tradit modum quo quis ad inopinabile ducitur. ca. 80.
Declarat quomodo committitur nugatio Cap. 81.
Planū facit in quibus orationes quę nugationē cōstituit sint. ca. 82.
De solocismo doctrinam aggreditur tribusq; modis fieri ostendit. Cap. 83.
Qua ex causa solocismus fit ostendit Cap. 84.
Doctrina traditur quō caueri solocismus potest Cap. 85.
De similitudine quam solocismus ad cauillationes figurę dictio-nis habet, ostendit Cap. 86.
Longitudinem conferre ad redarguendum declarat Cap. 87.
De principijs irę & prolixitatis agit Cap. 88.
Quę ad redargutionem utilia sunt, ostendit Cap. 89.
Quando uniuersale a per cunctante interrogandum, non per inter-rogationē afferentē in medium, sed per enunciationē cap. 90.
Quę redargutionis imaginationem efficiunt ostendit cap. 91.
Ostendit rhetorum comparatione cauillatores respondentem con-traria suę positioni dicere niti Cap. 92.
Respondentes redargutos conclusionem duplicē ostendere. ca. 93.
Quando ab oratione discedere interrogans debet cap. 94.
Quando orationes non de proposita constituere sed ad alia tra-ducere oportet cap. 95.
Quando contingit respondentes petere ab interrogantibus ut cau-sam cur sic interrogant e modo aliter dicant Cap. 96.
Declarat nonnullas propositiones non interrogandas sed uelu-confessas sumendas esse. Cap. 97.
Proponit quid acturus sit & ad quę talis tractatio utilis, narrat Cap. 98.
Planum esse dicit quomodo orationibus cauillatorijs occurren-dum a respondente Cap. 99.
Utilitatem quam affert exercitatio declarat Cap. 100.
Inexercitatum esse damnat Cap. 101.
Inter probabiliter magis quam uero soluendum Cap. 102.
Ne refelli respondens uideatur, cauere debet & quę amoluntur ueram redargutionē docet & quomodo in æquiuocis uera re-dargutio constitui potest. Cap. 103.
Quod uero cauillatores Platonis tempore querebatur & minus Ar. tempore ostendit Cap. 104.
Si cauillatores æquiuocati & alijs fratribus uere redarguerēt existimārēt oēs etiam scientes falli contingeret Cap. 105.
Responsionem quorundam reiecit, quia non seruant in conclusionē quod in propositionibus, neque econtra Cap. 106.
Cur cum æquiuocum est interrogatum respondētē diuidere & si scitari in qua significatione accipit interrogans docet. ca. 107.
Originem æquiuocationis & amphibologię docet Cap. 108.
Declarat æquiuocorum nō unā debere esse responsionē. Cap. 109.
Idem esse ostendit pluribus interrogationibus unam responsionem dare & æquiuocis & quando responsiones apparentes ma-gis quam ueras dare oportere Cap. 110.
Ostendit quō soluendū principij petitionē & quō petitur & cum falsum aut inopinabile in propositionibus est Cap. 111.
Quomodo non id quod proponimus sed aliud ut quod uolumus p-illud concludamus Cap. 112.
Quando simpliciter & sine diuisione, & quando cum diuisione respondendum Cap. 113.
Particulare magis dandum, & cur particulare ex pluribus quam uniuersale constet magis Cap. 114.
Si genus generi contrarium & speciei speciem esse contrarium oportet. Cap. 115.
Cum ambigua proponuntur nos non concedentes nō fallimur, si cō-

ceduntur a multis & non admitteremus errantes. Cap. 116.
Quando & cuius gratia nomina transferre oportet. Cap. 117.
Orationem bifariam contingere esse falsam & ostensionem falsi-tatis solutionem esse dicit Cap. 118.
Quando conclusionem & propositiones uel propositiones solum perimendę & sic solutio bifariam fit Cap. 119.
Erroris inuentionem esse solutionem facilem & difficilem et quā-obrem sic Cap. 120.
Quatuor modos quibus æquiuocatio & ambiguitas constant, esse declarat Cap. 121.
Si contradictio non sumatur in propositionibus non fieri redargu-tionem demonstrat, Cap. 122.
Quando in interrogationibus duplex non negandū Cap. 123.
Ostēdit quō rēdēdū, cum in nōte aut ppositione ē duplex, ca. 124.
Explicat solutiones diuisionis & compositionis Cap. 125.
Diuersa exempla ponit compositionis & diuisionis. Cap. 126.
Alterum compositionis exemplum ponit Cap. 127.
De solutione cauillationis accentus Cap. 128.
De redargutionibus pp dictiōnis figuram ortis agit Ca. 129.
Aliam circa dictiōnis figuram cauillationem ponit. Ca. 130.
Alias cauillationes cum solutionibus ponit Cap. 131.
Item similes cauillationes alias & solutiones cum aliorum tum suas ponit Cap. 132.
Item alias cauillationes & solutiones ponit Cap. 133.
Alias & cauillationes & solutiones adducit Cap. 134.
Ponit rationem cauillatorum tertium esse hominem probantem & solutionem Cap. 135.
Texto manca sine commento Cap. 136.
Cauillationes accidentis quō soluere oporteat docet Cap. 137.
Ponit diuersas cauillationes ad scientes factas Cap. 139.
Quō cauillationes secundū quid & simpliciter soluendę Ca. 140.
Alias non dissimiles cauillationes ponit & eas soluit Cap. 141.
Nonnulla cauillationum quoque scdm quid & simpliciter exem-pla ponit & solutiones Cap. 142.
Alia earundem cauillationum exempla secundum quid & simpli-ter ponit & solutiones Cap. 143.
Particulā quā quę prius prætermiſsa ab ipso ē nūc declarat. 144.
De solutione cauillationum petitionis principij quando latent & quando non latent Cap. 145.
De solutione cauillationum consequentis agit Cap. 146.
Quomodo cauillatio non causę ut causę soluenda Cap. 147.
Cauillationes ex pluribus nam constituentes interrogantem quo-modo soluendę Cap. 148.
Solones cauillationū ut idē nō semel dicatur inducentiū ponit. 149.
Cum prædicata per subiecta declaratur non idem scorsum & in oratione dictum declarat Cap. 150.
De solocismo Cap. 151.
Quę rōnes faciles & quę ut cōprehendātur difficiles cap. 152.
Orationes difficiles ponit Cap. 153.
Ostendit quę oratio sit uehemens Cap. 154.
Item duas per acutas rationes ponit Cap. 155.
Contentiosum orationum quę in primis acutę admodum sunt po-nuntur. Cap. 156.
Declarat cur dialecticus non solum interrogat sed rationem red-dit seque hanc artem inuenisse & perfecisse dicit Cap. 157.
Ostendit antiquos non artem sed quę profuunt ab arte tradi-disse. Cap. 158.

apparatu artis nō nescios cauillatores nominat, & hanc cupit discere disciplinam. deinde Euthidemum, ut cū Clinia Axiuchi filio differat, hortatur. qui statim exordiens atque iuuenem equiuoce sciscitans in contradictiones compulit hoc pacto differens. utri hominum o' Clinia addiscentes sunt? & adolescētem rubor uelut magna sciscitatione facta primum infecit, deinde ipse Socratem intuitus est, qui ab ipso, & ut audaciam haberet, & quicquid placuerit sibi, respondere iussus est. & quod sapientes sunt addiscentes, responderet Clinias. & Euthidemus, nunquidem o' Clinia qui sunt p̄ceptores nostri? iste cōfessus est? quorum igitur sunt p̄ceptores? ille, addiscentiū. sapientes igitur non erant, quando quē docentur, minime sciebant. non certe inquit ille. ignorantes igitur discunt. deinde contrarium iterum ratiocinatus est, quod scientes discunt. iste dialogus & Protogoras istiusmodi rationibus referti sunt: nos uero ad institutum iterum redeamus propositum. Aristotelis sentētia ut diximus prima tradita est, ut qua ratione redargutiones cauillatores extruant apparentes, differat, necnon quomodo & his suā imperitos artis refellere uideantur, atque cauillationum quæ sunt generales coniectationes, & quot in cauillationibus qui certant, & contendunt, coniectant, atque quot species fraudum, & quot specierū modis, quæ singula redarguendi & refellendi imaginationem faciat, postea ipsis peraccommodatas adducit solutiones. ignorantem uinculum soluere, inter ea quæ fieri nequeunt, numeratur. cum hoc explicatum fuerit, tunc refellere poterimus. simpliciter enim scire qua de causa illi nectant fraudes, facultatis & solutionum copię suppeditatio est. quoniam uinculi cognitionem qui habet, qua ratione uinculum soluendum sit, nemine, ut in libris scientiæ diuinę dictum est, ipsi constituyente, omnino nouit.

De ordine libri elenchorum. Cap. III.

De ordine non pauci ambigunt: nonnulli enim non alia ratione cauillatorie quam dialectice demonstratiuam ordine postponendam necessarium esse asserunt, in probabilibus temporis diuturnitate uersari prius, deinde sic & necessarijs, & ueris, insistere opus esse credunt. haud recte differunt, qui hęc sentiunt. si enim hominum natura in materia obruta, & cū ea alligata, ut plurimum fallitur, & aberrat, imaginationem sequens, & quæ existentiam non habent ea esse suspicatur, ipsam primū probabilibus, atque eiusmodi apparentibus obijcere non oportet. his enim cohibita, & ante imbuta, haud facile ea deferet, ut ueritatem suscipiat, cum illa tum uera tum per se credibilia esse censeat. anticipatio atque p̄notio quęcunque fuerit, ut transmutetur uelociter non uult: secus, illa demonstrationis scientiam, ordine antecedere debent, quę demonstrationi conducunt, scientiæ, cauillatoria penitus inutilis demonstratiue existit. amplius si ueritatis positione, falsitas refellitur, cōsequens utique omnino erit, ut uera primum addiscantur, deinde ad probabilia ac falsa studium applicetur, merito demonstratiua his p̄fertur ordine. cum enim ratiocinationem in ea proprie ex necessarijs, & medio carentibus, & notioribus, atque conclusionem prioribus fieri didicerimus, ratiocinationem p̄ter hęc colligētē aliquid omni longe semota impeditio facile cognoscemus. si enim quomodo fiat hoc, eruditi fuerimus, & qua ratione in his reperitur ueritas, nulla impediti difficultate perdiscere poterimus. quoniā hanc ut cauillatoria immediate sequeretur, fieri haud quāq̄ poterat, dialectica quę differendi ars est, partimque quod uerum, partim quod falsum est docens, media interiecta est. quoniam & quę huius intentio libri, & quis ordo, quęque inscriptio copiose disseruimus, & ut philosophi rationes consideremus opportunum iam est.

De cauillatorijs elenchis, & apparentibus elenchis, qui paralogismi sunt & non elenchi, dicamus.

Quod cauillatorius elenchus & litigiosus, apparentisq̄ elenchus idem sunt. Cap. V.

Cauillatoriam & litigiosam ratiocinationē & Plato in Euthidemo & Aristoteles statim in differendi artis procemijs eandem esse asserunt, has uero ratiocinationes quę nonnunq̄ materia peccant, & a coniugatione non declinant ratiocinatiua, ratiocinationes appellant, eas uero quę a ratiocinatiua interdum forma deficiunt, si error abfuerit a materia, non ratiocinationes absolute sed apparentes censent uocandas. & ut aliquid dicam, quando in coniugatione quis ratiocinatiua syllogismum confecerit, propositionum gratia in materia acceptarum litigiosam & cauillatoriam extruxerit ratiocinationem. ut quando dicit, uirile omne uiriliter habet, tunica uiriliter habet, ergo uiriliter habet. hęc enim ratiocinatio, non alia de causa quā quod omne uirile uiriliter habere ut probabile acceptum est, litigiosa est & cauillatoria, quoniam coniugationis in prima figura ratiocinatiue ex ambabus affirmatiuis hac quidem particulari, maiori uero uniuersali existit. quando iterum non syllogistice, nec adseruata figurę proprietate ex ueris quispiam ratiocinatus fuerit, & iste ratiocinationem apparentem tamen confecisse dicitur, quales in non ratiocinatiua coniugatione orationes sunt, quę interrogantur: ut, si quis concludat, equum esse omnem hominem, quia animal esse hominem omnem, & omnem equū esse animal acciperit. eiusmodi complicatio & ratiocinationis connexio quamuis ex ueris constet propositionibus, nequaquā ratiocinatiua est. causa uero, quia due in secunda affirmationes figura sunt, & non pauca horum in expositionibus, quas in differendi arte elaborauimus, exempla reperiuntur. nonnulli cauillatorię & litigiosę ratiocinationis talem prodidere differentiam. litigiosa ea est inquit quę haud bona constat

ratiocinatiua forma, cauillatoria uero est, quę integra forma ratiocinatiua existit, in materia peccans. sed hi ab ipso Aristotele mentientes coarguuntur, progrediens enim in his in quibus rationem demonstrandi a differendi ratione & hanc a cauillatoria distinguens inquit. quę igitur secundum rem communia speculans dialectica, idem hoc apparenter faciens, cauillatoria & litigiosa ratiocinatio est. quoniam igitur litigiosa ratiocinatio & cauillatorius elenchus idem sunt, postq̄ de cauillatorijs dixit elenchis, subinduxit & apparentibus elenchis qui paralogismi sunt, ex equo ac mutuo idem ponens, elenchorum enim sophisticorum commune omnium est apparere, & horum in sequentibus statim diuisionem facit dicens, horum enim sophisticorum elenchorum ratiocinationes cum ratiocinationibus litigiosis quę ex apparentibus probabilibus & non existentibus sunt compositę eedem sunt, hęc uero uidentur esse, eedē & hęc orationibus litigiosis apparentibus uel ex probabilibus, uel ex probabilibus apparentibus, quę & litigiosę dicuntur ratiocinationes, ratiocinationes uero non. cauillatorię quidem igitur ratiocinationes sunt, quę figura illeſa propositionibus ambabus aut altera falsis constant, apparentes uero ratiocinationes quę figura non integra propositionibus interdum ueris nō nūq̄ falsis sunt, simpliciter uero omnes apparentes elenchi aut ratiocinantes sunt, aut a figura corruūt ratiocinatiua. quamuis enim recta in figura ratiocinatio fuerit, secundum apparentiam & non proprie elenchus. partes elenchi tredecim sunt, circa dictionem quidem sex, circa uero intellectum septem, quas extra dictionem nuncupat Aristoteles, & tredecim has bis pertractat partes. primum quomodo nam fallant cauillatores, differit, postea diluit, atque soluit. p̄sens igitur liber cauillatorijs elenchi recte inscriptus est, & bifariā inscriptio intelligi potest, uel quod coarguunt, uel quia coarguuntur cauillatores. aut apparentibus intulit elenchis ut posterioris quod prius expositum sit. & erit utique sententia talis, quemadmodum p̄anticipantes diximus, ut de non proprijs sed apparentibus differat elenchis, qui cauillatorijs sunt elenchi.

Sed quid sophisma, & uerus elenchus, apparentisue elenchus, & quid paraxelenchus, nec nō quid paralogismus dicere est necessarium.

Proponit, quæ altero post hoc capite tractaturus est. Cap. VI.

Sophisma quidem est, quemadmodū & ipse dixit in differendi arte cum ratiocinatione litigiosa idē, ut, num est tacentem dicere? minime inquit respondens, quid uero quando lignum lapidem dicis, non tacentem dicis, ecce igitur hic amphibologię sophisma confectum est. elenchus est eiusdem & unius non nominis sed rei & nominis non uniuoci sed eiusdem ex datis ex necessitate, non eo quod erat in principio numerato, secundum idem, & ad idem, necnon similiter atque eodem tempore contradictio uera. si enim quis sciscitatus fuerit, num canis animal est? deinde annuerimus, & interrogans afferat, qui calores, & estus excitat, animal non est, non utique refelleret, quoniam redargutionem in rem non intulit eandem. quia & non raro ab uniuocis etiam exoritur error, ut quando quispiam interrogauerit, num animal ambulat? deinde non negans respondens, & cauillator adducat, quod est aliquod & quiescens, hac de causa & nominis adduxit non uniuoci, sed neque eo quod in principio erat repetito. quid sit quod erat in principio peti, in priorum secundo differuit. & secundum idem, & ad idem redargutio esse debet. si nāque quod interrogatum est, nec uniuocum, nec equiuocum, nec quod erat in principio fuerit acceptum, secundum aliam tamen atque aliam eidem adesse & non adesse partem dixerimus, minime redargui poterimus, ut num Ethiops niger? equidē, non dentibus niger, quare idem & niger, & non niger, sed redargutio non secundū idē est. p̄terea si non ad idē, non erit proprie elenchus, ut si quis decē & esse & non esse duplicē dixerit, ad aliud enim atque aliud non ad idē duplex dicitur, & huic non ab simile est id, quod alicuius quod in actu uel potentia declaratum existit, ut num dormiens uisum habet? certe inquit, habens uisum uidet ne? equidē, dormiens ergo uidet, cū qui non uidere asserit dormientē hęc non coarguit ratio, quoniā dicens uidet uisum habens, habentē tū non operatione fungentē, sed cessantem, & feriantē, & ut ad opus exeat ualentem, tū iam opus obeuntē significat. & in eodē tempore, ut, nū homines boni? in genere quidē ferreo non boni. sed hęc ratiocinatio cū in tempore non sit eodē, non erit uera redargutio. quando igitur non iuxta uerū elenchi diffinitionē, sed aut per equiuocationē, aut secundum propositionū aliquā cauillantū, secū differentē quis coarguerit, tunc ille cauillatorie, non uere refellitur. eiusmodi elenchū partim apparentē, non elenchū, partim paraxelenchū nominat Aristoteles, quippe qui extra uerū & propriū elenchum, de quo non multo post differet Aristoteles. paralogismus, qui uel materie uel ratiocinationis forme ratione committitur error, existit, ut plurimū uocitantē paralogismū ratiocinationē quę nō rectā ratiocinationis figurā seruauerit, Aristotele indicauimus. de cauillatorijs elenchis interpretū nonnulli hic (ut diximus) cauillatorios elenchos. & apparentes mutuo & ex equo positū esse asserunt, ut omnes cauillatorijs non proprie sint sed appareant elenchi & uideantur. erit utique & cauillatorijs, & apparentis elenchi diffinētio aliqua, etenim cauillatoriū elenchū qui integra figura materia falsa ex apparentibus conflatus est probabilibus appellabis, apparentem uerum elenchum & paralogismum, qui materia quidem quouis se habēte modo a figura decidens ratiocinatiua, quoniam ante paralogismū proprie in his qui non rectam obseruant figuram, esse acceptum asseruimus.

De cauillatorijs uero elenchis, & apparentibus elenchis, qui paralogismi sunt & nō elenchi. A ij

4
chi, dicamus ab his quæ natura sunt prima ordientes.

De principiis artis cauillatorie.

Cap. VIII.

Ab his quæ natura prima sunt inchoantes,] Ratiocinationis demonstratiue, & dialectice, atque sophistice, ratiocinatione simpliciter non raro genus esse differuimus, quoniam genera quæ species prius natura exsistunt, hic primū de ratiocinatione cōpendiose pertractat, quid est, & cū nonnulli nō sint, quæ rōne uideantur esse, aliquæ uero sine dubio ueræ existunt, hac de causa inquit, nos secundū naturam a primis incipere oportere. hoc enim pacto struenda series, hoc est natura primis quæ sunt cōmunia quedā, inter quæ ratiocinatio cōputatur, cuius in progressu inquit genera esse quatuor, aut igitur de his asserendum natura prima, aut de principiis proposito negotio proprijs, & uelut accommodatis elementis, nam alia & non omnibus eadē principia sunt, ut enim geometrie natura prima & principia sunt, puncta, linee, circuli, & dignitates, de quibus geometre prius differentes hoc pacto in partiū doctrinā agunt progressus, haud secus & hic ipse aget. prima cauillatorie artis sunt, & quæ dicit, diuisio, necnon speciei talis rationis esse aliquā ostensio, atque quæ appetant cauillatores, & qualis electio ipsorum, & quæ sint quorū gratia aggrediuntur, & inuestigant huiusmodi orationes, ut uideantur scilicet sapientes, & quæstus & lucrū nimiaque opū affluentia. cauillatoria enim ab apparente sapientia lucratio quedam est, quare demonstrationes appetunt apparentes, atque in hoc cauillatoria & deceptoraria ars a differendi distinguitur arte, quoniam solum altera gloriam, altera lucrum & quæstum spectat.

Quoniam quidē igitur ratiocinationum partim quidem esse, partim uero non existentes, & esse apparentes manifestū est. ut & hoc nonnulla in alijs fit similitudine, & in orationibus pari se habet modo. etenim bono nonnulli præditi sunt habitu, aliqui uero apparēt tributim se inflantes, & se ipsos cōponentes. & ipsa aliqui sunt pulchritudine pulchri, aliqui uero se ipsos adornantes apparent. & eodem in inanimis modo. etenim horum quædā uere argentum, & aurum, quædam non, sed sensui apparent. ut argentea spuma, & stannea, argentea, & bili tincta, aurea. eodem pacto ratiocinatio & elenchus, hic quidem est, hic uero nō est, & ob imperitiā apparet. expertes enim æque ut qui longe absunt, speculantur.

De apparenti & cauillatorio elencho.

Cap. IX.

Quoniam quidē igitur ratiocinationū partim quidē esse, partim uero nō existentes & esse apparentes] Nonnullos esse diximus, qui ab apparenti elencho qui paralogismus est, cauillatoriū elenchū diuersum esse intellexerint. & ea quæ in presenti dicuntur sic in hac dictū esse sententiā asserūt. qm̄ quidē hę redargutiones deceptorie & cauillatorie perspicue & sunt & nominantur ratiocinationes, hę uero redargutiones apparentes & paralogismi ratiocinationes nō sunt, esse tñ uidentur. sed res nō sic se habet. uniuersa liter inquit. qm̄ hę quas differendo formamus in recta ratiocinationis figura sunt, hę uero esse apparent, haud sanā ratiocinationis cōplexionē habentes, non simpliciter & absolute sed apparentes ratiocinationes dici debent. postq̄ de cauillatorijs elenchis qui & apparētes erāt elenchi, dicere proposuit, primū ratiocinationis litigiose diuisionē ab ipso in primo differēdi artis traditā in nostrā reuocat memoriā. sophistarū enim ratiocinationū idē est dicere & litigiosarū, hę quidē (ut illic dixit) ex apparentibus & probabilibus sunt ratiocinationes, hę uero quāuis nō sint ratiocinationes, tñ apparentes sunt. & huic p̄ ea quæ adducit fidē astruit. quæadmodū enim hoc quadā in alijs fit similitudine, & in orationibus hoc est ratiocinationibus eius modi quippiā esse uidere licet, & nō solum ex animalibus ratione præditis, sed & ex ipsis anima uacatibus rebus hoc quod dictū est, statim cōfirmat exemplis. ut enim inquit, hominū aliqui sano & bono præditi sunt habitu, tales uero athlete, & pentathli. nonnulli bonū simulant habitū quibusdā circa corpus ingiūose atque artificiose factis se ipsos crassissimis induentes uestibus, eos qui boni sunt habitus emulantes. quod & tribus cū uictimas adducerent faciebant. utraque. n. & quæque reliquā in festo & celebritatibus qñ ad altaria uictimas admouebant, superexcellere miro studio properabant, carnis pinguedinē inflatione eleuant, ut (quæadmodū in dipnosophiste Atheneus & Proclus in festiuitatū recensione dixerunt) copia quæ nō erat pinguedinis, propter inflationē appareret. idem & qui malo præditi sunt habitu, efficiunt. certe & turpes & qui informi sunt aspectu uera carentes pulchritudine se ipsos fricationibus colorantes (fallere. n. eos quibus ut se spectarent cōtingit) & quod nō est, ut uideatur, operā dant. tales uniuersaliter dicuntur omnes tributim inflari, qui nō exercitatione neque uere magnis corporibus, aut eleganti sunt forma, nonnullis artibus, & ingenijs se ipsos cōponentes exornant, qui malo habitu sunt bono præditos emulantes apparent. & qui turpi sunt forma, quāuis absit pulchritudo, pulchri uidentur. uon dissimiliter & in anima carentibus hęc quidē uere argentū, & aurū sunt, hęc uero iudicio sensus fallente apparenter, quia a nō multa colorū sensus dissimilitudine fallitur, ut & in melle, hoc. n. flauū esse cognoscens, & gustu dulce esse iudicās, si quidē & aliud quid eius modi coloris esse cōspicatus fuerit, & illud

mel

mel esse suspicatur, qm̄ aliqñ in eadē ut in libro de anima iste dixit, ambo re cōcurrūt. ut igitur & in corporū dispositiōibus, & in inanimis deceptio, atque error sepius fit, sic & in elenchis & ratiocinationibus. hęc quæ est uera tñ ratiocinatio, tñ elenchus, hęc uero non est, sed ratiocinatio esse uidetur, qñ syllogistice artis expertes auditores sunt, atque uerarū ratiocinationū, necnō elenchorū non nouerint proprietates, hoc inquit inscitia. f. auditorū apparet. quod & in libro de demonstratione in enigmatis modū operuit. quod inquit, de rebus geometricis inter nō geometras quis differens auditores, prauē disputans latebit. deinde quā ob causam ea quæ nō sunt, experientia carentes esse arbitrantur, probat. expertes. n. inquit, & quæ atque q̄ absunt longe speculātur. cuius duplex fertur expositio, uel hoc. n. inquit, nō aliter expertes hęc quorū experientia carent intelligere, & iudicare apti sunt. quā q̄ ab horum natura longe affecti sunt, neque omnino qd est id de quo ferunt disputationē, nō nescientes, certe. n. absunt, & porro ab ipso rum cognitione distāt. hoc pacto uidelicet intelligēdū. uel maxime, ut ex lōgo spatij interuallo aliquē uidentes modica aliqua & parua similitudine sepius falluntur, & partim ob interuallū immoderatū, & partim ob uisus imbecillitatem radiorum fractione & reuerberatione, eum q̄ nō est Socrates, Socratem, & bili tincta coloris similitudine, aurea, & argenti spumā & quæ stannea sunt, argentea esse putant. sic ratiocinatricis artis ignari leuibus & paruis quibusdā similitudinibus eos qui non sunt, propter imperitiā hac imbuti opinione & elenchos & ratiocinationes esse iudicant.

Ratiocinatio enim est ex quibusdā positis, ut quid alterum ab his quæ posita sunt, necessario per ea quæ sunt posita, cōcludatur. elenchus est cū cōclusionis cōtradictione rōcinatio.

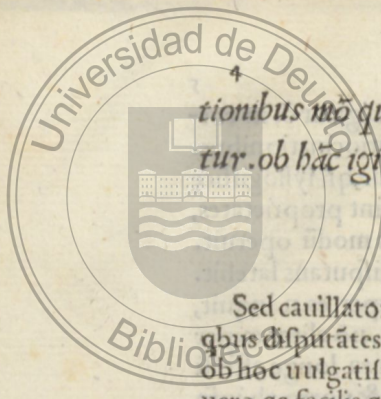
De ratiocinatione, & elencho quid uterque est.

Cap. X.

Ratiocinatio quæ enim ex quibusdā positis est siue confessis, & non ex suppositione acceptis] Quid est ratiocinatio, & elenchus, & in primo & secundo priorū resolutoriorum philosophus differuit, in primo qdem, ratiocinatio inquit, est oratio in qua positis quibusdā alterū quid a positis, eo quod hęc sint, necessario cōtingit, & quæ sequuntur. & cuius gratia singula quæque differentia adiecta est, in resolutorijs affatim pertractauimus. in priorū secundo resolutoriorū a philosopho elenchū esse cum cōclusionis cōtradictione ratiocinationē definitū est. nō. n. sine ratiocinatione elenchus est. neque hac de causa cū ratiocinatione idem est. maioris nāque ambitus quā elenchus ratiocinatio est, si. n. elenchus, omnino & ratiocinatio, nō tñ e cōtrario, si ratiocinatio, & elenchus, q̄ ex duabus affirmatiuis struitur sine cōtradictione ratiocinatio, ex utrisque elenchus nō cōfiscitur affirmatiuis, nāque hanc qdem propositionū in elencho affirmatiuā, hanc uero negatiuā esse oportet. elenchus. n. cōclusioni quæ a principio accepta est, ut contradicat, recipiens cū cōclusionis cōtradictione ratiocinatio dicitur. hoc est ratiocinatio cōclusionem recipiens cōtra aliquā propositionem uerā positā, uel ratiocinatione acceptā, aut consensu aliquo uerā, & perse creditā, cōtradictionē habens, ut si quis dicat hominē esse animal, & hoc ratiocinatione demonstrat, q̄ homo rationalis, rationale animal, & conclusio manifesta, uerū qd is ratiocinatus est. si q̄ cōclusioni repugnarit, hunc refellemus, cōclusioni uere oppositū cōtradictorie, aut cōtrarium, quod ipse supponit, & alterā cōfessam propositionē accipientes, & ipsum sibi manifeste pugnantē mōstrabimus. sit enim de nullo homine animal, & de omni rationali animal, de nullo homine rationale, sed & omni inerat. ecce igitur uere cōtrariū cōclusioni accipientes, & absurdi nescio quid cōclusimus, propositionē cōfessam destruentes. hoc uero ut idem efficiamus, licet, si contradictorie oppositum acceperimus. in secunda igitur figura eligibile medio accepto, malū nō esse bonum ratiocinatione colligendum, & malum non esse bonū sit demonstratum, uel simpliciter ut manifestū positum, uel ratiocinatione collectum. ut qñ quis nullum malū eligibile esse, omne bonum eligibile sumpserit, ob hoc in secunda utique demonstratum erit figura, nullū malum esse bonum. si igitur q̄ cōtra cōclusionem insistens, hoc esse falsum cōtendat, cōclusionis cōtradictionē hanc. f. aliquod bonum esse malum dabit. is nobis sic in tertia figura ratiocinantibus refelli poterit. alicui bono p̄ suppositionē malū inest, & omni bono eligibile, alicui ergo malo eligibile, nulli uero inerat. hęc igitur redargutio est & elenchus, qui cōclusioni contrarium, aut contradictorie oppositum, atque ex propositionibus aliquam ueram accipiens, atque ex hoc absurdi quippiam collectum demonstrat, talis quidem ratiocinatio, & elenchus. et qui ratiocinatur, et refellit, secundum hoc ratiocinatur, et refellit. sed cauillatores minime refellunt.

Sed cauillatores quidē nullo modo refellūt, multis uero de causis refellere uidetur, quarū unus locus, qui per nomina, maxime aptus ac popularis ualde. quoniam ipsas per se res nos, quādo disputationē inimus, asserre nō licet, sed rerū uice nominibus ut notis utimur, & in rebus id quod in nominibus accidit, contingere arbitrāmur. quæadmodū & his qui calculis cōputant. hoc uero nequaquā simile est. nomina enim & orationū multitudo terminata est, res uero numero interminate. orationē igitur eadē et nomē unū plura significare necessariū est quæadmodū igitur illic qui nō idonei ut calculos ferāt, a sciētibus fallūtur, eodē & in orationibus

A iij

tionibus nō qui nominū uim nō callent, et dū ipsi differūt, et alios audiūt, paralogismis fallū-
tur. ob hāc igitur et alias dicēdas cās, apparens nō cōsistēs est et ratiocinatio, et elenchus.

Quibus de causis deceptio fiat cauillatoria. Cap. XI.

Sed cauillatores qdē nullo mō refellunt multis, uero de causis refellere uidentur. Causas tredecim
qbus disputates fallūt, modos nuncupās, quorū unū esse locū asserit opportunū, & plurimis cōmunē, &
ob hoc uulgatissimū, hoc est, cōmunissimū. hoc n. asserit & ut plurimū cauillatores utuntur. aptissimū
uero, qā facilis, q p nomina, q uel secundū equiuocationē, uel amphibologā, uel utroque forte modo dici
poterit, & qua iste de cā fiat, adiecit. si inqt fieri posset, ut nos cū differeremus, res ipsas in mediū adduce-
remus, & sub aspectū exponeremus, ut de cane estus excitāte disputātes, illū ipsum corā sisteremus, & de
eo rōnes indagātes, de occurrētibus sensui & manifestis disputātes, nō falli utique possemus. qm hoc fieri
neq̃, & in disputatiōibus, nobis res usui nō sunt, sed uice rerū, notē ipsarū, rerū uero notē nomina sunt.
quē. n. in uoce sunt nomina & uerba, q secundū se ipsa dicta, & ipsa nomina sunt, p medios intellectus, res
declarāt. qd in nominibus accidit, ad ea q ab ipsis significantur, traducimus. quorū. n. unū & idē cōtingit
esse nomē, atque horū ob nominis identitatē, tū substātiā, tū naturā eadē esse arbitramur. quare & sic sci-
scitans, nū lapis mas est, nū callias mas, lapis igitur callias, itēque. nū Plato mas est, nū Fluius mas, Plato
igitur Fluius est. & hinc deceptio manat, qm equiuoca uel amphibologica nomina sunt. quod. n. nomi-
nibus accidit, hoc & res cōsequi putamus. cur uero hoc pacto cauillator fallere nitatur, differit. qm natu-
rē nostrē q singulē cuique rerū accōmodari possent, nominū copia deest, fraus, & deceptio necitur. si. n.
multorū nobis suppeteret copia nominū, nō utique fraus emergere, & se supra attollere posset. nūc uero
cū res multē existāt, partim differētes, partim & si nō naturē, nobis tñ infinite, ut singulum & unicuique
rei nomē accōmodatū indere possit, nō opis naturē nostrē est, q multas ac differētes in unū colligens res,
unū & idē ipsis indidit nomen. q qdē res si singulā & accōmodatā sortitē essent denominationē, nō uti-
que falleremur, sed dū iniretur disputatio, res sensui subijcientes sereremus. & hoc pacto nulla meditata
fieret disputatio. nūc uero qm natura septa inopia est, nō singulē cuique rei nomē uicissim cōrespōdens
mutuū, sed rebus multis idē & unū coaptauit. ob hoc errori & fraudi locus traditus est. quare q accidit
cōfessa in nomine, & in re, q illo significatur nomine, eadē cōtingere existimamus, ac si illa unius existeret
naturē, & res q nomine declarātur, & differētes & dissimili pditas substātiā, tū ob ipsius nominis identita-
tē, tū qā nomē est in unū, secundū naturā unū esse putamus. quod fieri neq̃. nō. n. si basiliscus nomine unū
qd est, iā res q eo significatur nomine, una est. alius nāque q uulgo & multis cognitus est basiliscus, alius q
sciētia pditis, q in leonis scilicet astri corde est. nō igitur ex parua quādā cōmuniōe, ac similitudine falle-
re, atque falli, cauillatoriū est. quod in nominibus accidit, & hoc inqt, cauillatoribus existimare in rebus
cōtingit. & exemplo corū q calculis ratiocinātur, utitur. q. n. in digitorum cōputationibus ratiocinātes
inueniunt, hēc & ad res ipsas trāsferūt, & tot habere asserunt, & has esse quas digitis emensi sunt. sed hoc
hand nō dissimile est. in numero qdē q ipsis cōtingūt, ad res numeratas uere trāsferri possunt. si. n. in im-
parē & parē septenarius diuiditur, & septē uiros q sunt hoc numero cōprehensi, in imparē & parē
diuidi necesse est. in nominibus uero nequaquā uerū esse cōperitur. nō. n. si dion bissyllabū, & bissyllabū qua-
drissyllabū, dionē q est res, esse quadrissyllabū est necesse. cū hēc differuit, & declarauit, quomodo fallamur,
uidelicet imperitia, atque inscitia uel equiuocatione potius, cū cauillatores errorem q in nominibus repe-
ritur, eque ad ipsas traducūt res, atque cōputatores ipsos ad res numeratas numeros trāsferūt. hoc uero
differens atque dissimile esse declarat, dū asserit. hoc uero nō est simile. numeri enim & q numerātur res,
utraque interminata & incōprehensibilia sunt, & ut unū se habet, et est, sic se habere et futurū reliquum
p̃spiciū est. in nominibus uero atque rebus nō sic est, terminata. n. nomina sunt, atque orationū multi-
tudo. qm nominibus orationes cōstāt. nunc. n. et uerba nomina dicta sunt. ex syllabis nomina. et ex ele-
mentis syllabē. elementa uero uocis q scribi potest, terminata sunt. **XXIIII** enim. quod igitur ter-
minatū ex terminatis (ut in sexto naturalis auscultatiōis demonstratū est) esse necessariū est, nomina qdē
hoc pacto terminata sunt. quomodo uero numerus et res infinite sunt, necnō cur in rebus simile nō cō-
tingit. huius causam potentia adducit dicens, qm in infinitū crescere numerus, et res, quas numero meti-
mur, possunt. differentia numerabilia, ut numerabilia sunt, eodem atque uno ut manifestentur numero,
minime cōtingit. ut septē, et sex, numero gnario. res uero siqdē numero interminatē sunt, et nomina ter-
minata, plures eadē oratione et uno significari nomine, est necesse. cū hoc uero sit, si in alio qdē cōcederet
respōdens, ad aliud uero trāsferet interrogās, redargutio utique fieri uideretur. numeris et calculis utitur
ut a cauillatoribus qn ad ipsas res trāsferūt nomina inscios et ignaros carpi fraude demonstrēt. ut. n. in
cōputationibus parū et leuiter periti et idiotē, dū ad res numeros trāsferunt numeratas, cū a se ipsis, tum
ab his q calculorū cōputatiōibus ualent, et numerorum scientia p̃stant, falluntur. et ob hoc ab his deei-
piuntur. eodē inqt pacto et in orationibus q nominibus cōstant, q crasse sunt Minervē et nominū uirtu-
tis nescij, nō recte cōarguti partim differētes, partim alios, audientes paralogismis falluntur. qā nomina
pauciora rebus, et actu fides munitur ac fulcitur. multa. n. nomine uocant. p̃terea res interdum aliē, atque
aliē, nomina uero eadem manent, nō qā ob hoc solum equiuocationes asserit, sed qā ob hoc ex necessita-
te, et si alijs qbusdā de causis equiuocationes. aut ob hoc quidem equiuocatio ex necessitate. omnino. n.
alicui nomen imponens de quodam a dicto, alio, utetur uoce, ad hunc quidem uel ad hunc nō necessariā
equiuocatio.

equiuocatio. nāque alio quodā & nō tali equiuocationem esse fieri nequaquā potuit. nomina terminata
esse, quia elementa, quorū cōpositione nomina cōstāt, terminata sunt. p̃spiciū est. terminatorū uero ter-
minata est, & cōpositio. amplius quia nō omnis literarū cōpositio syllabas uel nomina cōstituere ualeat
cōp̃licationes. n. & ipsarū cōpositiones, q uocaliū solū sunt, hoc efficere ualeat. ob hāc igitur causam qualis
cā est q ex nominibus. f. ex equuocatione & duodecim reliqs modis, q ab eo tractabūtur. i rōcinatiōibus &
elēchis (ut dictū est) & apparēs, & uerū reperitur, illud qdē cauillatoriū, hoc uero sciētīe effectūū existit.

Quoniā uero operæ quibusdā prætium magis est, ut sapientes esse uideātur, quā esse & nō
uideri. cauillatoria enim non existens, sed apparens sapiētia est. & cauillator ab apparen-
te, & non consistente sapientia lucrator est. & his ut sapientis opus agere uideantur mas-
gis, quam agere, & non uideri, necessarium esse manifestum est.

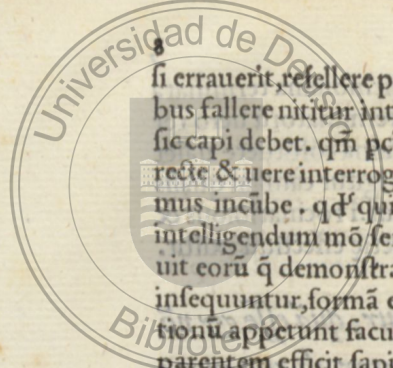
De cauillatorum sapientia qualis ea sit, & de opere ipsorum agitur. Cap. XII.

Qm operē quibusdā p̃tiū magis. Vbi hac de cā necnō alijs errorē gigni cauillatoriū differuit, cur
ei impendatur opus, dicere, p̃ponit. igitur quā esse sapientes aliquos dicit ut uideantur, magis appetere.
quia nulla difficultate, negotio nullo huius ad eos accessio est. neque parui referre putant sapientis opus
quā uere agere, apparēter magis uideri. nō solū ut uideātur esse, quāuis sapiētēs nō essent, hac tēpestāte
operā dāt, sed & antiquiores istiusmodi rē cauillatores stupebāt. apparēs. n. nō cōsistēs sapiētia cauillato-
ria est, cauillatorque ab appente sapiētia lucrator. hoc uero Hippie & Protagorē & Gorgiē & Prodicī de-
clarant. quorū qui cū sapiētia, tū affluentes diuitias, quas arte hac aggregarunt, discere uoluerit, Plato-
nis dialogos istorū nominibus inscriptos legēdos curet. & sapientissimus Socrates in Platonis gorgia au-
dacissimi poli elationē, & callidis inscitia rōnes scientifica refellit & omnino humilē & abiectā credit esse
cauillatoriā, solū sapiētīe opinione & nō uerā esse asserunt sapiētia, cauillatorēque opinione sola sa-
pientem, sed re uera insipientē & lucratorē uidelicet luci gratia ab apparente sapiētia cōtentiosum, ca-
uillatoriā apparentē & non uerā sapiētia ex hoc quia existimatione est, p̃spiciū est. q. n. existimatione
sunt, nō, p̃prie sunt. si. n. existimatio est apparens existētia, apparens uero existētia nō est, p̃prie exi-
stētia, ergo termini duplicatione maioris existimatio, p̃prie nō est. ob hoc cauillatoriā apparens sapien-
tia est, sapiensque apparens cauillator est. & nō uerū sed apparens cauillatoris est opus, & quia ab appa-
rente lucrabantur sapiētia, cōsequens omnino erat, ut sapientis munus agere uiderentur magis, quā age-
rent. qui. n. uere cauillator est, sapientis munus obijt magis, quā obire uideatur. Socrates ubique se nihil
scire, nec quicquam sapienter agere affirmans declarat, at omnia ex alta supremaque scientia partim dice-
bat partim agebat cauillatores eregione nō omnia nescire cōfirmant. nullus. n. unq̃ & hodie inquit Pro-
tagoras nonum quid me interrogauit quasi ipsa illa dicens ab omnibus interrogor quare scio.

Est uero ut unum ad unum dicere de unoquoque scientis opus, ipsum quorum notitiam ha-
buit nō falli, errantē uero ostendere posse. hac uero sunt hoc quidem quia rationem redde-
re, hoc uero quia accipere potest. fallere igitur uolentibus est, dictarum genus querere
orationum necessarium. operæ prætium nāque est. ut enim sapiens appareat, eiusmodi prae-
stabit facultas. cuius electionem sunt habētes. eiusmodi quidem igitur esse orationum genus,
& talem ab his quos cauillatores uocamus, appeti facultatem, perspicuum est.

De sapientis opere agit. Cap. XIII.

Est uero ut unū ad unū dicere opus. Postq̃ cauillatorū sapiētia qualis sit differuit, & qd apparens
sapientia, necnō quale iporū opus, qm sapientis munus p̃stare uidentur, ostendit. nunc eorū qui ueri sapi-
entes sunt, opus adiecit quispiā. n. utique dicere posset, qua rōne & quo mō recte interrogare, pariterque
& r̃ndere scientes, ab his qui ut nos fallant, decipiantque, aggrediuntur, fraudibus nō capiamur. scienter
inquit interrogantibus & r̃ndentibus. opus. n. interrogātis est partim interrogatiōibus nō mentiri, par-
tim errantem r̃ndentem, si qdem nō recte & falso r̃nderit, ostendere. r̃ndentis uero, si ubi aberrat interro-
gans, & ipsum qdem errantem ostendere opus est. quia rōnem reddere ualeat, qd p̃cipuū ipsius r̃ndentis
est opus. cognoscens. n. siue plurifariā multisque modis, siue uno res dicantur mō, interrogantem eorum
quippiā, q multis dicuntur modis, in eorum morem q uno interrogari cōuenit mō, haud quāq̃ si nouerit,
hunc fallere, ac decipere p̃mittet. in accipiendo nō dicere falsum, interrogantis opus. qui. n. interrogandi
recte facultatem habet, nunq̃ p̃positionem ob quam pugnantia sibi & cōtraria dicere cōtinget, interroga-
bit. ut. n. recte interrogans, nō p̃pter se sed ob r̃ndentem tanq̃ p̃cul ab errore interrogare nouerit, cōtra-
ria accidere demonstrat. est uero ut unum ad unum, ut breuiter dicā, ut unum ad unum, amborum opera.
sciscitantis quidem recte opus p̃prias & nō ambiguas sumere p̃positiones. r̃ndentis uero interrogantem

si errauerit, refellere posse. errantē uero refellendi & equiuocorum & ambiguum necnō aliorum quibus fallere nititur interrogans, cognitioe, facultas innascitur. uel igitur unū ad unū sic intelligendū, uel sic capi debet. qm̄ p̄cūctari me uis, cognosce, nisi a me uis tua interturbetur, p̄uertaturque interrogatio recte & uere interroga. qd̄ quidem scienter est interrogantis opus. & ut errantē refellas, p̄ ea q̄ differuimus incube. qd̄ quidem perite r̄ndentis est opus p̄prium. aut igitur unum ad unum primo aut altero intelligendum mō seruat. n. & in his duo. n. qd̄ dixit & quō r̄ndendū, & interrogandū est. cū hęc differuit eorū q̄ demonstrauit, nos meminisse uult. & n. eiusmodi orationum quā cauillatores quoquomodo insequuntur, formā esse cōstituit, in quibus & equiuocationē adiecit, causamque ob quā eiusmodi orationū appetunt facultatē addens, quia plana scilicet, & facilis, quia talis litigij & cōtentiois facultas apparentem efficit sapientem, ob hoc electionē cauillatores habent. his mō quodam Aristoteles hanc orationum formam circa quam cauillatores studiose uersantur, philosopho, ut modo scientifico & uero cognoscat, esse necessarium constituit. quo enim modo qd̄ ignoratur refellendum erit? ut igitur non ignoretur, opus est. si enim talium orationum inscitia atque imperitia imaginationis causa est, haud dubium est, quin cum ipsarum cognitione non simul cum ea & elenchus sit.

Quot uero orationum sophisticarū species, & ex quot numero ipsa cōstituta facultas est, necnon quot negotij partes sunt, atque alia huic arti conferentia, iam differamus.

Proponit ea de quibus tractaturus est. Cap. xiiii.

Cū hęc demonstrauit, ad hęc de quo p̄sens agit liber: dicere, pponit, de cauillatorijs agit elenchis & quō & p̄ q̄ constituantur, & quot orationū sophisticarū species sunt. in sophisticorū nunc elenchorū doctrinā ingreditur, & prius quot cauillatorię orationum species, & ex quot cauillatio consistit, inquit. quot uero orationū species sunt, et ex quot numero, aut uicissim mutuo sitę sunt, aut hęc dictio quot loco huius, q̄ orationū species sunt, & ex quot numero, aut eadem posita est huius loco quot redargutionū cauillatoriarū species, q̄ quidē duę sunt circa dictionē scilicet, & extra dictionem, ex quot uero, loco huius, quot unius cuiusque eiusmodi specierū partes, specierū. n. partes subdiuisiones dicit specierū. potest & hoc, quot negotij partes sunt, dicere. qd̄ huic equū est, & quot cauillatores cōiectāt. nō. n. ut refellere uideatur solū, sed & nōnulla alia q̄ paulo post dicit, cōiectāt. potest uero cauillatoriā dicere. si qd̄ neque ars neque scientia, q̄ utraque in ueris uersantur. & ars est cū uera habitus rōne effectiuis & scientia circa ea q̄ eodē semp mō se habent habitus demonstratiuis. uel generatim & cōiter cauillatoriā nūcupauit artem seu potentiā, dicit enim ipsam & artem communiori artis nomine utens.

Sunt quidē orationum quibus in differendo utimur, genera quatuor. doctrinā effectrices, dialecticā, tentatiuā, litigiosā. doctrinā quidem effectrices sunt, quæ ex principijs unicuique disciplinæ accommodatis, non ex respondentis opinione ratiocinatrices sunt. oportet nāque quæ addiscentem credere. dialecticæ uero, quæ cōtradictionis ex probabilibus ratiocinatrices: tētiuæ uero quæ ex his quæ uidentur respondentī, et ei qui scientia se esse p̄aditum simulat cognitu necessarijs, quo modo in alijs determinatum est. litigiosæ, quæ ex apparentibus probabilibus, & non existentibus ratiocinatrices, aut apparentes ratiocinatrices. de doctrinā effectricibus, & de demonstratiuis in resolutorijs dictum est. de dialecticis, & tentatiuis, in libris qui hunc p̄cessere. de contentiosis & litigiosis nunc differamus.

Ratiocinationū genera, & earū recenset differentias, ut de qua acturus est, specie capiat. Cap. xv.

Sūt qd̄ orationū quatuor q̄ in disputatiōibus assumuntur genera. Cōiter prius de oibus rōinationū formis sermonē habet, easque enumerat, & rōinationis de qua ab ipso sermo nunc habendus est, formā suscipiēs, doctrinā eius tradit. dubitatione dignū uidetur, cur orationū q̄ in disputatiōibus assumuntur, genera quatuor esse dicēs, orationes q̄ doctrinā p̄cipue, q̄ demonstratiuę sunt, intulit. nō. n. orationes demonstratiuę ex probabilibus sunt, neque ex his q̄ uidētur omnibus, aut horū plurimis, neque ex his quæ sapiētibus, aut oibus, aut horum plurimis, & horū maxime in philosophia clari, neque de omni qd̄ proponitur rōinatur, ex his. n. rōinari nō itē demonstrationis est, ut dialecticę, ppositū. an in differendo pro rōinādo nūc accipiendū est, q. n. demonstrat ut in geometria & nōnullis alijs habetur, nō disputando, sed rōinādo, p̄greditur. quatuor esse genera dicit, & q̄ sunt exponit, summo orationis cōpendio horū adinuicē differentiā docet. doctrinā effectrices orationes inquit, nō ex his q̄ uidentur respondentī, sed unicuique disciplinę ex principijs sunt accommodatis. rōinationes qd̄ demonstratiuę sunt, (ut in numeris dixerim) q̄ i discreto rōinatur quāto & geometricę, q̄ i quāto sunt cōtinuo, simpliciterque ex p̄pria uniuscuiusque scia & subiecto, p̄prio principia hēt. & demonstratiua est, q̄ sic & ex eiusmodi nō ex r̄ndentis opinione

opinione ratiocinando procedit. huius uero causa existit, qm̄ credere addiscentem oportet quod est, qm̄ ex principijs rei docens accommodatis, proprias quæ sequuntur, rationes habet. non enim quispiam nisi persuasione primorum habuerit, posteriora discere poterit. dialecticę uero ratiocinationes sunt, quæ contradictionis ex probabilibus sunt ratiocinatrices. semper enim dialecticus problematis ratiocinando contradictionem colligere nititur, & utraque in partem, quia exercitator est, ex probabilibus aggressus habet, oppositorumque est ratiocinatus, tertiam inquit tentatiuam esse ratiocinationem, quæ & ipsa dialectica est, pars nanque est dialecticus. hactenus ab illa differt, quatenus de eo cuius scientiam habere non disimulat, non ex simpliciter sed ex apparentibus respondentī procedit probabilibus. in hoc enim a dialectica ut dictum est tentatiua distat oratio. atqui & ipse dialecticus existit, quatenus ipse ex simpliciter ratiocinatur probabilibus, quæ omnibus, uel plurimis, uel sapientibus uidentur. tētiuæ uero ex simpliciter probabilibus, & ex his quæ uidentur omnibus, qui illā non nescire scientiam, cuius experimentum sumitur, simulat. quæ & ipsa quamuis non absolute, sed secundum scientiam illam probabilis sunt. quæ in falsis q̄ sunt in geometria, descriptionibus, nō ex his quæ uir oibus, sed & ex his quæ geometris uidentur, accepta, quæ ut ab ipsis illis cognoscantur, necessaria sunt. & in nōnullis reperitur exēplaribus necessarium o paruo inscriptum. & utique sermo imperfectus erit ut extrinsecus hoc assumendum sit. quorum scientiam habere non disimulanti scire necessariū. in quibusdam quidem alijs nō quatuor sed tria scripta reperiuntur genera. qm̄ tentatiuę ratiocinationis ut partis dialecticę progrediens meminisse uidetur. apud Platonem uero nō raro cum in Eutiphronē, tū in omnibus eiusdem fere dialogis tentatiuę formam inuenire licet. & in primo de differendi arte libro ratiocinationum meminit tētiuarum, ubi ad quæ dialectica conducibilis est, exponit. illud. n. ex hoc, quo in alijs definitum est mō, indicauit. litigiosas uero esse asserit, quas ex apparentibus quidem non tū existentibus probabilibus sana constat figura constructas necnon apparentes ratiocinationes. istę uero econtra in figura delinquentes contentiosæ & litigiosæ sunt, quas eandem esse asserit. de alijs quidem inquit doctrinę effectricibus, & demonstratiuis orationibus in posterioribus dictum est resolutorijs. de dialecticis uero & tentatiuis in arte differendi pertractauit. de contentiosis & litigiosis nunc est dicendum.

Primum uero accipiendum quot sunt, quæ orationibus contententes & pugnantes coniectant. sunt uero hæc numero quinque elenchus, & falsum, inopinabileq̄, & solœcismus, & quintum disputans ut nugetur efficere. hoc uero est, persape ut idem dicat, cogere. aut horum singulum non existens, sed esse apparens. maxime quidem enim ut coarguentes appareant, eligunt. deinde in aliquo falsum demonstrare. tertio ad inopinabile ducere. quarto solœcismum facere. hoc uero est respondens in oratione barbara ut utatur dictiōe efficere. postremo uero idem sapius dicere.

De his quæ cauillatores conijciunt agit. Cap. xvi.

Primum quidem accipiendum, quot sunt, q̄ orationibus contententes coniectant. Postq̄ quot ratiocinationū formæ sunt, & quot uniuscuiusque formarū ptes, necnō quæ hoc in negotiū cōferunt, pertractauit, nunc quod pollicitus est, absolute inchoat. & primū quot sunt, q̄ coniectant, qui orationibus contendunt. hoc est cauillatores. & hæc numero inquit sunt quinque, q̄ coniectant. elenchum, falsum, inopinabile, solœcismum, & ut r̄ndens cōpellatur innugas, efficere. quid uero horum unū quodque est, ulterius progressi addiscemus. quid uero est r̄ndentem in nugas detrudere, p̄ id quod inducitur declarat. expositiui. n. huius quid quidem est nugari, idem ut dicatur sapius cogi. nūq̄ in ueris differunt cauillatores, quia ex apparentibus non probabilibus argumenta necūt, hac de cā & cōiectāt dixit sed de his quæ uidentur, quod unūquodque est, cum & ipse de his p̄tractabit, differemus. hoc uero, aut nō existens, sed singulum horum esse apparens, eiusmodi est, ut. n. q̄ cōijciunt cauillatores, enumerauit. singulum horum q̄ coniecturis cauillatores, p̄sequuntur asserit apparenter, non uere esse ens est uero oratio. sic horū singulum non esse ens, sed apparens, nō. n. r̄ndentem uere sed apparenter falsum demonstrant. neque uere sed apparenter solœcismum uti oñdunt. hac. n. in interrogatione, num quod dicis esse, est hoc? dicis esse Socratem, est igitur Socratem: appens & nō uerus est solœcismus. hoc uero, aut nō exñs, sed apparens. licet & isto pacto accipe, uelut si dixisset, aut ut apparentis hoc sit solutio dubitatiōis huius, quō refellunt cauillatores, si tum falsum, tū elenchū, tū eiusmodi reliqua cōiectāt, & horū unūquodque appens, & non exñs. neque. n. elenchus, uerus est elenchus. neque solœcismus, solœcismus. neque ceterorū tale est, quale & apparet. si qd̄ elenchus est, q̄ cōclusionis cōtradictionē & unā p̄positionū accipiens & positorū p̄p̄ia perimens. dicens uero nū est tacentē dicere; nō, qd̄ uero, qm̄ ligna & lapides dicis, est igitur tacentē dicere, nō redarguit. tacere nanque dicitur bifariā. hoc uero aut horū unūquodque nō exñs. sed appens (ut diximus) sic intelligēdū, & ipse ex hoc ut redarguētēs appareāt, maxime eligūt, & q̄ sequuntur, in lucē ptulit. dixerit uero aliquis, hoc mō qd̄ dictū est, exponi pōt. quod cauillator refellere aggreditur, non est non ens eiusmodi, tum secundum ueritatē, tum secundum apparentiam, quale est quod nullo modo apparens, sed ut per se est, minime ens, opinantis uero respectu ens, & ob hoc apparens.

Redarguendi uero duo sunt modi, quorum quidem n. partim circa dictionem sunt, partim uero extra dictionem. quæ in dictione quidem imaginationem efficiunt, sex numero sunt, hæc uero æquiuocatio, amphibologia, compositio, diuifio, accentus, & dictionis figura.

De paralogismorum modis dicere proponit.

Cap. XVII.

Duo uero sunt modi, uidelicet species redarguendi. Nunc de paralogismorum modis dicere proponit, ipis tribus supra decem exantibus, duos ipsorum asserit esse modos, speciei uero loco modum accipit, & modo quodā sic dicit, sophistarum importunitatem duæ sunt species, quarum una, sex q. circa dictionem dñr, altera septem, quos extra dictionem uocat, modos continet. q. circa dictionem imaginationem efficiunt, sunt æquiuocatio, amphibologia, compositio, diuifio, accentus, dictionis figura. qui uero extra dictionem sunt, unus qdē accidētis, alter uero circa simpliciter, uel nō simpliciter, sed aliquo, aut ubi, aut aliquā, aut ad aliqd dicit & nō p. p. appellatus, tertius qui in elenchi ignorātia, quartus, qui circa cōsequens, quintus, q. circa principij petitionem uersatur, sextus, qui nō eam ut eam ponit, septimus qui plures unā efficit interrogationē. qm uero suprema eorū q. sunt, in uoces & res diuifio extat, quorū hæc qdē dicibilia, hæc uero ex nā, dicibilia quidem uoces sunt, & ex nā res. & sophistarum elenchorū primā obtinet petitionem, q. aut in uocibus aut rebus diuifio est, harū in plurimas q. libet distribuitur ptes. siquidem in uocibus, fraudū circa dictionem modi erunt sex, si uero in rebus, qui extra dictionem reliqui sunt, modi septem. primū qdē igitur de modis qui in dictione cauillatoribus differendum est, posterius uero de extradiuifionem modis. necesse igitur circa dictionem sophismata q. sunt in uocibus, aut ex his q. secundum ipsas, aut circa ipsas sunt, esse. siquidem ex his q. secundum ipsas sunt, aut his cōstāt, q. res absolute & simpliciter differentes continent. & dictorum paralogismorum primā, q. est æquiuocationis, oritur spēs, aut uocibus cōpositis res pariter differentes continentibus. & altera q. est amphibologiæ forma, absoluitur. quatuor sunt modi quibus hæc duo cōstitui cōfuerunt, primum qm oratio, aut nomen plura significat, qui æqualiter, ut dicemus ambabus, cōis existit. alter uero cum assueti sumus sic dicere, quid uero est, quod assueti sumus sic dicere, cum philosophi dicta cōsiderabimus, educetur in lucem. p. terea æq. ut q. ante hunc ambabus modus iste cōis est. tertius qm cōpositum plura significat, separatim uero simplex est. q. modus formæ q. amphibologiæ est, proprius existit. quartus uero qui e regione opponitur huic, qm cōpositum unū significat. quod quidem dixit. uidelicet qm superius dicebatur, simpliciter uoces obseruat quis res differentes continentēs, & duos dictos efficit sophismatum modos, aut has uoces simpliciter componit, & aliquid ex uniuersæ uocis cōpositione sequens recipit, & speciem q. circa dictionem est tertia, in cōpositione, aut huic opposito modo & eā quæ est secundū diuifionem, formā cōstituit. his modis qui secundum ipsas sunt dictiones, cauillatorijs hæc absoluitur sophismata. ex his qui circa ipsas sunt, duo reliqua manāt, aut n. circa tonum, aut & circa spiritū, & eam q. accentus spēm absoluit, aut circa qualem figuratæ dictionis habitudinem, & uocatā circa dictionis figurā spēm pficit. isti ex dicibilibus sex sunt modi. quō uero & unde horū unusquisque constituatur, alterius progredientes dicemus, & orationis obscuritatem, exemplorum splendore illuminabimus.

Huius uero fides, aut & per inductionem, & ratiocinatio, si quæ accepta fuerit alia, & quod tot uicibus, isdem partim nominibus, partim orationibus non eadem declarabimus.

Quod neque plures neque pauciores, sex in dictione modis probat.

Cap. XVIII.

Huius uero fides & per inductionem. Superius sex solos circa dictionem fraudū modos; & nullum reliquum esse asseruit, & suam orationem q. neque plures neque pauciores his esse dicit, confirmat. fides uero huius sex ipsos esse, neque hunc transilire numerū, inductio est, q. a me adducetur posterius, fraudes quæ circa dictionem nectuntur, exponens & oē quod ex dictione alterum cōstitutū erit, in hos trāsferens, & ratiocinatio aliqua altera si accepta sit, altera uero dicit pro syllogismos utriusque p. positionis, ratiocinationis ab ipso posite. & hæc ipsa proxime dictis quamuis & obicure & ut dixerim ænigmatice, posita est. quō uero isto pacto hæc se habeant, dilucidationis gratia dicendum. ratiocinatio in prima & primo sit figuræ primæ modo, similiter uterque p. positionis utriusque pro syllogismis. ratiocinatio uero (ut & Galenus inquit) hæc est. sophismata circa dictionem sunt, cum nō eadem isdem & nominibus & orationibus declarantur, oīa non eadem isdem & nominibus & orationibus ut declarantur, sex modis fieri contingit, omnia igitur circa dictionem sophismata, sex fieri modis contingit. talis quidem est ratiocinatio. alteram uero ratiocinationem dicit, quæ maiorem propositionem confirmat dicentem, omne nō idem isdem & nominibus & orationibus ut declaratur, sex contingere fieri modis, necnon eam quæ minorem probat dicentem, circa dictionem cum non eadem isdem & nominibus & orationibus declarantur, sophismata sūt. minor uero huius ratiocinationis demonstratur, si q. sunt circa dictionis uitium terminus medijs acceptus sit, erit utique minorem propositionem probans ratiocinatio hæc. sophismata circa dictionis uitium sunt, oīa quæ circa dictionis uitium sunt, cum nō eadem isdem & nominibus & orationibus declarantur, sophismata igitur cū nō eadem isdem & nominibus & orationibus declarantur sūt, q. cō-

clusio minor erat (ut dictum est) ratiocinationis antecedentis. propositio & maior, si hoc, uel potētia, uel actū, uel imaginatione pro medio acceptum sit, non dissimiliter monstratur. & hæc ratiocinatio maiorem probas eiusmodi est, oratio & nōmē duplicia sunt, hoc est nō idem declarant, omne uero duplex in nomine & oratione uel potētia, uel actū, uel imaginatione, hoc uero potētia, uel actū, uel imaginatione bis acceptum sex contingit fieri modis, & conclusio clara est. ratiocinatio uero & sic clarior deduci poterit, unde manifestum omnia quæ non eadem isdem & nominibus declarata, sex contingere fieri modis, aut omnino quia uel potētia, uel actū, uel imaginatione duplicia sunt, omnia uero quæ hoc modo se habent, sex modis fieri contingunt, & ob hoc quæ non isdem & nominibus & orationibus declarantur, sex modis fieri contingit, igitur communis omnibus conclusio est, sophismata circa dictionem fieri sex modis contingit, et ratiocinationis eiusmodi sunt. in sophismatibus et æquiuocationis et amphibologiæ duplex inuenitur actū, in nomine quidē circa æquiuocationē, in oratione uero circa amphibologiā actū duplex est. aliqd. n. actū existēs duo significat, cū nomine duo significatur. tūc. n. propriū non unius nomē est declaratiū. sed et hoc, nū est tacentē dicere, nō unius sed duorū. potētia uero tū in accentus, tum cōpositionis, tū diuifionis sophismatibus duplex habetur. oīo. n. ista unū, non plura significant, quia utroque modo capiuntur, duplicia dicuntur. quare et potētia ipsa esse asserimus, eiusmodi. n. potētia. hoc. n. s. stetit uoce prolato nullius actū declaratiū, scriptū uero esse potest multorum explicatiū, aut aspirata, aut tenui addita, huic s. s. quomodo uero quæ in cōpositione et diuifione sunt, duplex potētia habeant, nos cū progressi longius fuerimus, nō fugiet. in his q. in dictionis figura sunt, duplex imaginatione reperitur. hoc. n. uideo, & dico simpliciter prolato cauillatores dicunt, nū uidere et dicere similiter dicitur, eadem, dicere uero est agere, igitur et uidere, sed pati uidere est. siquidem sensillum comprehensio sensiteriorum tum aggregatione, tū disgregatione. nō parua Aristoteles ratiocinationē ponēs iniecit obscuritatem. dictio uero ipsam nobis denuo assumentibus, rursus declarabitur. fides est huius dictionis, sophismata sex esse numero inductio, et ratiocinatio, si aliqua alia accepta sit. aliam ratiocinationem similiter dicens, atque pro syllogismos maiorem et minorem propositiones constituentes. hoc uero, et quod tot modis utique isdem tum nominibus, tum orationibus non eadem declarabimus, sex fieri modis cōtingit, maior ab ipso posita ratiocinationis. equum uero est hoc, tot modis isdem et nominibus et orationibus non idem declarabimus. huic, omne quod isdem et nominibus et orationibus declaratum. obscuritas uero ob hoc inserta est, quia hanc solam posuit propositionē, minorem uero, et conclusionem, et pro syllogismos dimisit.

Orationū uero æquocationis eiusmodi sunt. ut scientes addiscunt. quæ. n. recitatur grāmatici addiscunt. addiscere. n. æquocū est, & intelligere sciētia utētē, & haurire scientiam.

De æquiuocatione agit. primum exemplum ponens.

Cap. XIX.

Orationū uero æquiuocationis eiusmodi sunt. A sophismatibus dictionis orditur, singulaque sex modorum ponit exēpla, et in primis ea q. sunt æquiuocationis, sunt uero ex æquiuocationis fraude posita ab ipso exēpla quatuor. primum, sciētē ignorātē eē, alterum, mala eē bōa, tertium, sedētē stare, quartū egrum sanum eē cōcludit. primum uero cōclusionē adducere cauillatoriā, deinde ratiocinationē ponere assueuit. hæc. n. est cōclusio. sciētēs addiscunt, & p. sciētibus grāmaticos capit. minoremque relinqre p. pōnē uidetur, q. est hæc, grāmatici recitāt. rōque hoc pacto formatur. nū sciētēs recitāt, eadē, recitātes addiscunt, certe, sciētēs igitur addiscunt. eiusmodi diluēs fraudē inqt. addiscere æquocū seu duplex, partē qdē dicitur de eo q. & intelligit, sciētia quæ exercet, & intelligere significat, ut dicere cōfueuimus, addisco dicta. i. intelligo, partē uero p. eo q. sciētia recipit, & qui usque nūc ignarus ex ignorātia in cognitionem trāsit, ponitur. quare sciētēs tū addiscere, tū nō addiscere dicimus. addiscere qdē quatenus scia utuntur, & intelligūt. nō addiscere uero, quatenus ad sciētia p. cipiedā admouētur. sophisma uero (ut in phemys diximus) a Platone acceptū est, quod hoc mō se hēt. sciscitabatur Clinia Euthidemus o Clinia utri hoīum addiscūt sapiētēs, an ignorātes, sapiētēs inqt. Clinias, & Euthidemus sunt p. ceptores, eadē, quorū, addiscētū, qd uero addiscētes ut tū sciebas q. addiscebas, minime quidē, nū sapiens eras cū hæc nesciebas, neq. igitur si nō sapiens ignorās ualde, ignorātes igitur o Clinia nō sapiētēs addiscūt. deinde rursus incōtrariū torquet argumētū Euthidemus dico Clinia cū nobis recitat grāmaticista, utri puerorū addiscūt, q. recitatur sapiētēs, an ignorātes, sapiētēs, sapiētēs igitur nō ignorātes addiscūt. in primo qdē paralogismo Clinias qdē addiscere p. scire, & intelligere q. dicitur, admittit, euthidemus uero deductionē & migrationē ex inscitia atque ignorātia in sciētia & cognitionem accepit, in altero uero econtrario. eiusmodi qdē paralogismus dictus.

Et amplius mala bona, decentia. n. bona, mala uero decentia. duplex enim decens est, & necessarium, quod & in malis non raro contingit. est enim aliquod malum necessarium. & bona uero decentia esse dicimus.

De altero æquiuocationis exemplo.

Cap. XX.

Qui uero mala esse bona concludit paralogismus, talis existit. Et hic conclusio prius quæ dicit

12
mala esse bona, deinde ambe posite sunt propositiones. hoc. n. extruitur modo. num mala decetia sunt? certe, num decetia bona? equidē, mala igitur bona. & iste paralogismus duplex est, partim utile, partim honestū significat. ut decēs est iusta facere, hoc est honestū, pariter uel legibus, uel parētibus obtemperare. significat. n. decēs & necessariū, quatenus quod genitū ut corrūpatur, decens est dicimus, hoc est necessarium. significat quoque decēs & quod ex usu cōferensque est. nāque decēs seu cōferens, dicimus si talibus utamur exercitijs. cū tritariā decēs dictū, Aristoteles una quæ cōferentis est significatione omīssa, paralogismorū de duabus uitiū ostendit. in propositione quidem minori q̄ dicit mala decetia, pro necessario decens sumptū est. flagella. n. & percussiones & cedes & alia quæ mala sunt, cōtra nō neminem latronem & cōfessore necessaria sunt. in maiori uero pro bono captū est, & in hoc malū conclusum est esse bonū. si igitur quis decens partitus fuerit, & huius hoc quidem esse necessariū. hoc uero bonū esse asseruit, cauillatōrē conclusionē ne inferat, cohibuit. quia nō necessarium decens seu incisionē & aduersionem quæ illi ex necessitate quā ad sanitatē reducit, admouetur, bonum esse. ipse. n. incisionem dico & aduersionem per se mala sunt. paralogismus igitur est, quia alius & alius medius terminus sumptus est. non dissimiles sunt & isti, num coruus uolatilis est? quid uero non instrumentū quo portas claudimus, coruus est, instrumentum igitur uolatile est, coruus nanque æquiuocum est. & rursus, num aquila uolatilis est? certe, quid uero, num piscis aquila est? piscis igitur uolatilis est.

Amplius eundē & sedere & stare, et ægrotare et sanū esse. qui quidē. n. surgebat, stat. & qui sanabatur, sanus est. surgit uero sedēs, et sanatur æger. ægrū. n. utcūq; agere, aut pati, nō unū significat. sed aliquādo quidē qui nūc æger aut sedēs, aliquādo qui prius ægrotabat. tamē sanabatur, et æger, hic æger sanus est, nō æger sed hic æger nō nūc sed prius.

De duobus reliquis æquiuocationis exemplis. Cap. XXI.

Supereft ut uideamus q̄ sequūtur, reliqua cauillationis ex æquocatione exēpla. amplius eundē sedere et stare, & ægrotare et sanū esse. & hæc cauillationū quodā modo cōclusiones exiūt, hoc uero pacto ipfarū extruūt formationes. nū sedēs surgit? equidē, quid uero nō surgēs stat, quō. n. nō? sedēs igitur stat. itē nū qui sanatur sanus est? certe, nū æger sanatur, eadē, æger igitur sanus est, quod absurdum est, maior utriusque propositio rōinationis falsa est. hoc. n. surgentē stare, & q̄ sanatur, eū sanū esse, duplex est hoc quidem quod simul surgere incipiebat & stās fit, & huc quod sanari una incipiebat, & sanus fit, nō admit tēda sunt. falsa nāque exiūt. hoc uero qui prius & sanabatur, & surgebat, nūc eū & stare, sanū esse cōtingere in qbus hac dictionē certe assentiendū. quare hac in sentētia cū incipiebat surgere surgentē stare fieri nequit, & de ipso hanc dictionē certe cōcedere nō oportet. nūc uero eum q̄ prius surgebat, stare, fieri potest, & de ipso certe cōcedere oportet. similiter in hoc q̄ sanatur, is sanus est, quod. n. uno tēpore q̄ sanetur, & sanus fit, fieri nō potest, neque asserēt assentiendū. hoc uero in eo qui anno sanabatur p̄tō sanū esse uerū est. & huic cōsentiri a rōne non abhorret. in æquocatione uel & amphibologia istarū est elenchus orationū, ipse. n. quadā (quemadmodū & prius dictū est & progrediētes addiscemus) adinuicē cōmunione necūtur, ut quod & nūc proponā se habet. utrū iudex legislatoris opere utitur? certe, qd uero, nū qui alicuius utitur opere, illi præesse dicitur? oīno quidē, iudex igitur legi præest. et hic. n. alicuius uti opere duplex, partim qdē ut instrumentū quod in iudice nō reperitur, partim uero ut propriē cōstitutionis principio quod nihil in iudice ut sit, prohibet. hac de causa sub legislatoris imperio iudex est, & ipsi subditus, ab eo quē regitur, præcipitur uel potius quā ipsi præcipiat, et præsit. cum cauillationū propositiones tū maiores, tū minores explicasset, maiores quidē qbus dicit, qui quidē surgebat stat, & qui sanabatur sanus est, minores uero, qbus dicit sedens surgit, & sanatur æger, infert. hoc. n. ægrotātem utcūque agere, uel pati, nō unū significat. quod qdē declarat nō unū esse, atque unū declarare, hoc sanabatur sanus, & stās surgebat, sed æquocū esse. est uero agere ipsius sedere, aut surgere magis, uel forte utriusque, pati uero ipsius ægrotare indicatiū, erit utique planius, si isto modo iaceat. ægrotātem. n. sanum esse, & stare surgētē nō unū significat. qm cū oratione, q̄ dicit q̄ sanatur, sanus est, eū q̄ sanatur nūc, sanū esse significatur, falsum est. haud. n. fieri potest, eū qui nūc sanatur, & paulatim sanitatē recuperat, actu sanū esse. cū uero iterū hac eū qui decem forte ante diebus sanabatur hoc est reficiebatur, ad sanitatemque reducebatur, nunc sanum esse significatur. ubi hæc dixit, infert, ueruntamen sanabatur qdē & æger, & hic æger, & quæ sequuntur. quæ quidem uelut cauillationū solutio est, quod uero dicit eiusmodi est, sanari quidem igitur dicitur & æger nunc, & iandiu æger. sanum uero esse non qui nūc sanatur, sed qui iandiu sanabatur. æger uero, nunc æger, hic æger, aliquando eger ab Aristotele acceptū est. sanus est uero nō eger nūc, sed qui prius & nō nunc eger. ut uero & quod dictum est, adhuc planius fiat, hoc pacto dicendum. & ægrotans nunc, & prius ægrotans sanitatem recuperans sanari utique dici poterit, tamen sanabatur quidem eger, quia ægrotauit, sanus uero est, quoniam non ægrotat.

Circa uero amphibologiā tales, uelle capere me hostes. et num quod quis cognoscit, hoc cognoscit? nam et cognoscentem et quod cognoscitur, hac ut cognoscentem oratione significari

contingit. & num quod uidet quis, hoc uidet? columnam uidet, quamobrem columna uidet. & num quod tu dicis esse, hoc tu dicis esse? dicis uero lapis esse, tu igitur dicis lapis esse. & num est tacentem dicere? duplex enim est & tacentem dicere, & silere dicentem, & quæ dicuntur.

De Amphibologia. Cap. XXII.

Circa uero amphibologiā tales, uelle capere me hostes. Postquā æquiuocationis cauillatio quo fiat modo, pertractauit, ordini instituto inhærens ad amphibologiæ cauillationes se transfert. etenim in cauillationū dictionis recēssione amphibologiā in ordine cōstituit alterā. exēpla uero nō solū qualia a cauillatori bus maxime pblemata dicūt, sed qualia in oratione quæ extra rōinationē inueniri par est, conspicua sunt. hoc. n. uelle capere me hostes, nō ut pblema est. quod uero ambiguum sit, nō nemini nō dubiū est. oratio. n. significat, aut me hostiū superiorē esse, aut hostes mei. tale est & in hoc sit deijcere hoc nūc me: oratio nanque significat ipsos capere, & interfici. cōsequētis cauillationis cōstitutio talis exiit. nū quod cognoscit aliquis, hoc cognoscit? cognoscit uero aliq̄ lapidē, ergo lapis cognoscit. itē nū q̄ uidet q̄, hoc uidet? etiā uidet uero quis lignū, ergo lignū uidet. & utriusque plana solutio est. in utroque. n. oratio duplex. & hoc his nō dissimile, nū q̄ tu dicis esse, hoc tu dicis esse? dicis esse lapidē, tu igitur dicis esse lapis. pterea & hoc, nū est tacentē dicere? huius. n. & hoc pacto cōstitutio cauillationis, dicis, quod tu dicis, eadē, dicis uero tacere, tacēs igitur dicis. uel cōtrario modo dicis tacēs. cauillationē uero hāc, nū est tacētē dicere Euthidemus hoc modo interrogabat, nū est tacētē dicere? minime, quid uero q̄ & lapides & ligna & ferrū dicis, nō tacentē dicis, est igitur tacētē dicere. deinde in contrariū iterum inflexit argumētum, nū est dicentē tacere? nequaquā, quid q̄ taces nō omnia taces, certe, igitur & dicentia taces, est igitur dicentē tacere. hic enim non dicere in non dicente concessit, hic uero accepit, eorum quæ dicuntur loco.

Modi uero qui æquiuocationis & amphibologiæ tres exiunt, unus quidem, quando oratio aut nomen proprie plura significat, ut aquila, aut canis. alter uero quando consueuimus sic dicere. tertius cum compositum plura significat, separatim uero simpliciter, ut scire literas. utrumque quidem enim si contingat, unum quid significat, scire, & literas. ambo uero plura, aut literas ipsas scientiam habere, aut literarum alium. amphibologia quidem igitur & æquiuocatio his conficiuntur modis.

Quot modis æquiuocatio & amphibologia constituitur. Cap. XXIII.

Sunt uero qui in æquiuocatione & amphibologia existunt, modi tres. Ex tribus supra decē quibus cauillationes fiunt modis, duos solū recensuit, & æquiuocationis. f. & amphibologie, & priusq̄ reliquos adeat modos, qualibus quotque modis tū æquiuocatio tū amphibologia cōstruitur, docet. & inquit, tres sunt quibus cauillationes constituūt. & unus est, cū oratio aut nomē proprie plura significat, quod & in æquiuocationis & amphibologiæ fit cauillationibus, & nomen in paralogismis qui sunt æquiuocatio, nis, plura significat. ut in æquiuocis aquila, canis, coruus, clauis. in amphibologiæ fraudibus oratio (ut dixit) plura significat. oratio enim est nominum compositio. & nunc (ut persape disseruimus) dicendū & uerba nomina. duplex aut in quibusdam horum nominum, aut ipsa in oratione est. in hac. n. oratione quod uidet quis, hoc uidet, & quod cognoscit, hoc cognoscit, duplex reperitur. alter uero modus, quo in utrisque item cauillationes fiunt. cum ipsa illa nominata nominare sic consueuimus, nos. n. sumus dicere assueti, σιγῶντα & hominem tacētē, & quæ tacētur, cauillationi datus est locus, audiensque fallitur. si uero σιγῶντα solū hominē tacētē, pariter uero & τὰ σιγῶμενα solū quæ tacentur, nūcuparemus, neque his aliq̄ & σιγῶντα adijceremus, nulla contexeretur fraus. non solum uero iste in amphibologia modus, sed in æquiuocatione cauillationes edit. dicere. n. canem & astrum, & terrestre assueuimus, si igitur & astrum, & terrestre animal non eodem assueti essemus uocare nomine, nunq̄ nos uni soli inditum nomen falleret. cauillationum æquiuocationis & amphibologiæ tertium esse modū asserit, cum ipsa per se nomina simplicia sunt, composita uero cuiusdā sentētiæ duplicis. literę. n. separatim duplicem non edunt sensum, pariter & scire, cōplicata uero & cōnexa cōiunctimque uoce prolata, duplices edunt intellectus.

Circa uero compositionem talia, ut posse sedentē ambulare, & non scribentē scribere. non enim si quis diuidens ac componens dixerit, idem significat, ut possibile sedentem ambulare, & non scribentem scribere. & hoc modo si quis eodem componat, scribere non scribentem. nanque non scribentē uim habere scribendi significat. si uero non cōposuerit,

cum non scribit, uim habere scribendi. & addiscit nunc literas, siquidem didicit quas scit. præterea quod unum solum potest ferre, multa posse ferre.

De modo compositionis agit. Cap. XXIII.

Circa uero compositionem talia ut posse] Vbi Aristoteles quot equiuocationis & amphibologie modis extrahatur fraudes interferens, de quæ his pertractatis, tresque esse constituens orationis seriẽ abruptit, nunc ad sequentia & tertium quæ sunt in dictione cauillationum modum orationem conuertit. iste uero est, qui in compositione exponitur, modus. notatur uero circa compositionem quod eius quod dicitur, intellectus compositione recte aliquo in compositione adiecto intelligi potest, & paralogismus editur. ut aliquid dicam, rationatio talis existit, sedens potest ambulare, Socrates sedet, Socrates igitur ambulat, sed & sedet, ambulat. igitur & non ambulat. compositionis cauillatio hæc est, ut. n. possibile adiectum esset, oportebat. si. n. additum esset, eiusmodi fuisset illata conclusio, Socrates igitur potest ambulare, nihilque conclusum esset absurdum, nunc uero quia possibile in compositione positum non est, per elenchon cauillatio extitit. iste quidem talis est modus. ispi ciamus uero & philosophi uerba. circa compositionem uero talia ut posse sedentem ambulare, & non scribere scribere. hoc uero non ut conclusio absurdi quippiam adducens, sed propositio uera præaccepta est. & altera uera quæ est, Socrates sedet. si uero in compositione non fieret, hæc utique conclusio infereretur uera, Socrates potest ambulare. non dissimile huic & non scribentem scribere. namque posse in sermone abest, quod adesse desideratur. huius uero demonstratiua sunt, quod qui cauillationibus agunt, eiusmodi propositiones capientes deinde compositionis cauillationem absoluunt. & enim habita uniuersiusque cauillationis deductione, obscuram postea dictionem illustrabimus. sunt uera eiusmodi num sedens potest ambulare? equidem, num Socrates sedet, etiam, Socrates igitur ambulat, sed & sedet Socrates, igitur ambulat, & non ambulat. rursus num non scribens potest scribere? equidem, Plato uero non scribit, Plato igitur scribit. iterum num sciens literas potest addiscere nunc literas, quid uero Socrates nunc dormiens num scit literas, certe, Socrates igitur addiscit nunc literas, sed & non addiscit, dormit. n. ite interrogat, unum solum potest ferre, potest & multa ferre, certe, sed Alcibiades unum solum fert, Alcibiades igitur multa fert, sed & non multa, unum. n. solum fert. potest & isto pacto interrogatio confici, num multa potest ferre, & unum ferre potest, etiam, Alcibiades multa fert, Alcibiades igitur unum fert. cauillationum quidem deductiones quas pro paralogismi compositionis exemplis posuit, tales extitere. hoc uero, non. n. si diuidens quis & componens dixerit, idem significat, eiusmodi est. cum posse quis ab ambulare diuideret, & cum ambulare solum, & cum posse ambulare, de Socrate prædicabitur, non idem significat. non. n. Socrates ambulat, & Socrates potest ambulare idem sunt. quãobrem compositionis cauillatio conficitur, coniunctum. n. & conexum posse ipsi ambulare, non solum ambulare de Socrate ut prædicaretur operæpretium erat. cum mutilatis & ut dixerim extremis abscessis partibus compositio constituta sit, cauillationem esse circa compositionem recte dictum est. notandum uero Aristotelis & absque possibili, cum ambulare prædicatur, compositionem dicere. non idem igitur dicens significare, si ambulare a possibili seiunctum, de sedente prædicabitur. quod quidem, per hoc, si quis diuidens dixerit, significauit. & quando ambulare iterum cum possibili per hoc, & componens scilicet in dicauit. ut possibile sedentem, unius quidem modi quo cum posse ambulare prædicamus, exemplum posuit, hoc ut possibile sedentem ambulare, & non scribentem scribere. in quo possibile desideratur, ut sit, & possibile non scribentem scribere. reliqui uero modi quo cum sedente ambulare seorsum a possibili componimus, indicatiuum intulit. & hoc eodem modo cum componit scribere non scribentem. cum duos posuisset modos, tum qui ambulare cum possibile prædicatum habet, tum qui absque possibili. cuius uterque est declaratiuus planum faciens adduxit dicens, significat enim non scribentem scribendi facultatem habere, & quæ sequuntur. & quod dicitur potest tale, ambulare namque cum possibili de sedente dicens, ac prædicans, ut sedens potest ambulare, significat, quod non ambulat sedens, neque non scribens scribit. potest uero posthac & ambulare, & scribere, quod uerum existit. si non ipsi ambulare aut scribere componat potentiam & utrunque scilicet posse & ambulare & scribere de sedente & non scribente prædicetur si ambulare solum & scribere. iste non scribentem nunc aut sedentem non dicit posterius scribendi aut ambulandi facultatem habere, sed quod nunc cum non scribit, aut nunc sedens, scribendi, aut ambulandi potentiam habet, hoc est nunc cum non scribit, scribit. aut nunc cum sedet, ambulat. hoc enim habet potentiam cum non scribit, scribendi potentiam habet. ut huic equabile sit acceptum, potentiam habere simul & secundum idem tum scribendi, tum non scribendi, quod fieri nequit. siquidem in alio scribit, atque alio non scribit tempore. pariter & ambulare, & non ambulare, possibile addiscere uero nunc literas, siquidem didicit, quæ non ignorabat absolute dixit & per se cauillationis, dormientem addiscere nunc literas concludentis exemplum est.

Circa diuisionem uero quæ quinque sunt duo atque tria. imparia, atque paria. maius, æquale. tantum eum & adhuc amplius. eadem enim & diuisa & composita oratio, non idem semper significare uidetur. ut ego te feci seruum existentem liberum. & quinquaginta uirorum centum reliquit diuus Achilles.

De diuisione fraude. Cap. XXV.

Circa diuisionem uero quinque esse duo atque tria, imparia atque paria] Quartum redargutionum in dictione apparentium qui circa diuisionem est, modum exponens non cauillationibus qualis sit, sed quibusdam exemplis constituit. quæ paralogistice cauillationes non sunt, sed simplici solutaque oratione sitæ, atque positæ, quas, cum paulo progressi fuerimus, explicemus. hic circa diuisionem nominatur modus; quoniam quæ potentia alicui insunt, hæc diuidens cauillator & priuatim ponens huic de quo rationatio est, actu adesse concludit. hoc uero, nisi extiterit diuisio, concludi nequiret. & ut quippiam dicatur numerus quinarium cum par & impar in seipso potentia complectatur, atque par non existat, a cauillatore tamē diuidente tum par tum impar esse demonstratur. hoc pacto cauillationis ab ipso in figura deductio constituitur. num quinque in duo & tria diuiditur? quid tria & duo non impar & par? quinque igitur est impar atque par diuisionis cauillatio existit. partes enim potentia in toto sunt tria enim & duo potentia quinque continentur. quod uero potentia aliquod unum existit, quod fieri potest, haudquaquam existit. ut quæ nunc est arbor, potentia nauis existens, nauis non est. & æs infiguratum, potentia statua non est statua. cauillatio quidem & par & impar quinque esse concludens planissime est ab Aristotele exposita. quæ uero maiora minoribus equalia, breuius admodum, & idcirco obscure proferri uidetur. in hac uero minori equum esse maius desideratur, ut dictio absoluta atque completa hæc existat. cauillationis uero forma hoc modo interrogatione conficitur, num in sex & duo partitur octo? etiam, quid non in tria & quinque, equidem, octo igitur in sex & duo, & tria & quinque diuiditur, sex uero atque duo, & quinque atque tria sexdecim sunt, octo igitur partitur in sexdecim, sexdecim igitur octo equalis, maior minori. & hæc diuisionis cauillatio est. octono. n. potentia numero hæc sunt. hoc uero, tantum enim maius & amplius perinde adiectum est, ac si dixisset, sexdecim hoc est maior, tantus, quantus octo & adhuc amplius. cum enim diuisionis fraudem his quas ipse intulit, cauillationibus tenebris obduxisset, exemplum eandem orationem partim diuisam partim compositam non idem significare demonstrans adducit. hoc enim ego te feci seruum ipsum per se dictum, & iterum, hoc, ego te feci liberum, & quando utraque hæc composita orationem constituit dicentem. ego te feci seruum existentem liberum non idem significant. non dissimile huic quod ei continenter positum est. ut enim exemplum, non ut cauillatio huius, non idem cum partibus orationem significare, acceptum est. eiusmodi uero est, quinquaginta uirorum centum reliquit diuus Achilles. aliud enim si hæc dictio uirorum a quinquaginta distincta, atque aliud, si legatur annexa, significat. siquidem in quinquaginta constiterimus dicentes, quod quinquaginta, centum uirorum, significat e centum uiris diu Achillem quinquaginta reliquisse. si uero in centum, aliud iterum declaratur, quod ex quinquaginta uiris, reliquit centum.

Circa uero accentum, in non scriptis disputationibus orationem habere non facile: in scriptis uero atque in poematibus magis, ut et Homerum nonnulli contra coarguentes uelut non recte loquutum corrigunt. hoc quidem & putrescit inbre. ipsum enim solunt, & accentu dicentes esse acutiori. nec non hoc de Agamemnonis insomnio, ipsum non dixisse Iouem, tibi uero ut uictoriam consequaris, damus, sed insomnio dare declarauit. hæc quidem igitur circa accentum sunt.

De accentu. Cap. XXVI.

Circa uero accentum in non scriptis disputationibus orationem habere non facile.] Quintus diuisionis cauillationum qui in accentu est, modus consistit, qui in non scriptis sed prolatis non absque sit difficultate, in disputatiuis uero descriptis orationibus atque Homericis fieri potest poesi. circa uero nominatur accentum, quoniam ad quem concinimus, tonus ad quæque orationes componimus, nunc quidem sic, interdum uero secus, aut & alicubi positus cauillationem producit, & fraudem creat. ut aliquid dicam in sermone familiari atque disputatione non fallit aliquando dicens, Amica aurea si ferat publica esto. comprehensus. n. accensus oratione prolata aut in penultima aut forte in antepenultima syllaba additus. cum modo quidem accentus ab eo qui orationem enunciat, in penultima; modo uero in antepenultima transferatur, audientem non fallit, cum. n. semel dixit, quid uoluit, explicauit. si uero erit scriptum. & nullo accentu habens nunc certe cauillationem peperit. in disputationibus uero non scriptis orationem haberi dixit non facile, quoniam nonnunquam & hæc in ipsis conficitur cauillatio. uelut quando quis dixerit, nunc est hoc, id est cuius destruis domus? equidem. hoc uero. i. n. destruis, huius destruis negatio? etiam, domus igitur negatio. cauillatio accentus est, in prima quidem propositione id diruis circumflexe dato, in altera uero non hoc pacto accentu accepto. iterum, num stat id est mons, quid uero animal rationis particeps scientiæque susceptiuum num id est definitio, stat ergo animal rationis particeps & scientiæ susceptiuum. & hæc accentus cauillatio constat. & huius quod in Homeri poesi maxime reperiri inquit, exemplum affert. ab eo uero uigesimo tertio Iliados libro positum est, ubi

in patrocii honorē equorum certamen initum est . atque Nestorē Antilocho quā ad equorū certamē spectabat filio suggerētē atque memoratē, necnō de loco ubi cū relijs erat aurigis certamē futurū, differētem induxit. cū alijs uero inquit & metam adquam addentes se in spatia equi peruenire debent, hoc pacto se habere . signum tibi dicam, neque te latebit, admodum enim manifestum est . lignum aridum, tantum occupans interualli, quantum brachijs productis occupari potest quercus aut picis hoc quidem non marcescit imbre utrinque in uie angustijs in qua cursus equorum lenis futurus, duo lapides albi commode iacent . nonnulli igitur circumflexe uel legentes Homerum damnarunt atque nō nihil hac de re ipsum commississe absurdi contendunt . cum illius quidem prominentis ligni quod quereem aut piceum nominat, aliquid quidem putrescere, aliquid uero non putrescere dicat . si enim nō & hoc quod aliquid non putrescit, non plane atque aperte declaratum sit, statim ex hoc quod dictum est, cuius hoc quidem putrescit imbre, declarari dicunt . ac si huius picee arboris quippiā pluuiā lymphā putrescat, & eiusdem pars quēdam minime marcescat . Homero igitur ut dixi detrahunt, hoc prae concinenti, in quinto de arte poetica libro (ut ipse in rhetorica Aristoteles inquit) istos Ippias Thasius carpit enunciatue non circumflexe uel legens, quam quidem ipse dictionem accentu signauit acuto . ut dictum sit piceam arborem imbre non marcescere . Theophrastus picis plantam pluuiālibus atque fontanis lymphis a putredine immunem, marinis uero aquis putredine maxime infestari dicit . tale quidem est unū exemplum . alterū uero sequens est de Agamemnonis in somnio, quod inquit Iouem dicere hoc, *διδόμεν δ' ἐοῖ δῖος Ἀγέστω* in iliade non reperiuntur, quae enim de in somnio dicuntur . in secundi libri initio, sunt non omnino quis hoc ad carmen quod ibi positum est, adiunctum inueniet, & inde sententiam capere uideatur, ipsum uero fingere carminis fragmentum hęc carmina transmutans, gręcos crinitis capitibus armare iubet, nunc enim uniuersi impetu exercitus lati imperij urbē capies . eiusmodi uero sunt carmina . ipse uero & deceptionis circa accentū exemplū formare domi appetens uelut ex Homero istud adduxit . nōnulli igitur & cauillationē & Homeri errorē in hac dictione oī esse asserunt . illud quidē enim hoc pacto descripsit *διδόμεν δ' ἐοῖ δῖος Ἀγέστω* hoc est Iupiter somnio inquit abi, atque nūcia Agamemnoni omnes deos tibi concedere uictoriam decreuisse . sunt igitur ad somnium Iouis uerba . uade hęc Agamemnoni nūcia, omnes ipsi deos uictoriam in manibus dare . qui hęc dicunt poetam hic errare asserunt inducentem, hęc Iouem dicere somnio, & quodammodo mentientem, quod quidem dei non est . hunc igitur corrigentes somnio de Agamemnone, non Agamemnoni uictoriam cōcedi Iouem dixisse asserunt . hoc uero modo legunt . *διδόμεν δ' ἐοῖ* hoc est tibi somnio damus . est uero & istud falsum . eadē enim sententia siue accentus traducatur, siue pronomen oī circumflectatur . ubi igitur error consistit? an non in hoc pronomine oī sed in hac *διδόμεν* . quoniā pro hac dictione *διδόμεν*, doricelocutionis propriū est dicere *διδόμενα* . & pro hac *δῖος*, eiusdem peculiare est *δῖον* . necnon ipsius est ab inclinatione infinita sepe aliquid abscondere hoc & hic inuenitur . si igitur *τὸ δίδόμεν δ' ἐοῖ δῖος Ἀγέστω* legat quispiam in hac dictione *διδόμεν* accentum ponens mentientem Iouem facit uictoriam dare pollicentem, & quod ab eo promissum fuerat non in opus educentem . si uero in hac syllaba δ' accentū ponens, quod deinceps sequitur legat, tum a falso Iupiter uindicabitur, & Homerus culpa uacabit . ut Iupiter somnio dicat, atque imperet dare ipsum somnium non Iouem Agamemnoni uictoriam . somnium igitur uictoriam Agamemnoni promittit, & falsus Iupiter ipse non habetur .

Cauillationes uero circa dictionis figuram accidunt, cum non idem modo eodem interpretationem recipit . ut τὸ ἀρρεν, θῆλυ . id est mas femina, aut τὸ θῆλυ, ἀρρεν . id est femina mas, aut horū medium alterum, aut item quantum quale, aut quale quantum, uel agens patiens, uel dispositum : agens, atque alia ut diuisum est prius . est enim hoc non, eorum quae agunt existens, ut eorum quae agunt aliquid dictione significet . ut sanum esse simili dictionis figura huic secare, aut fabricare dicitur . at hoc quidem quale quid, & modo quodam declarat dispositū, hoc uero aliquid agere . & in alijs pari modo . redargutiones quidem quae in dictione sunt, his habentur modis .

De figura dictionis modo pertractat . Cap. XXVII.

Cauillationes uero circa dictionis figuram accidunt, cum nō idē] Sextus cauillationū dictionis modus est . cauillationes quae circa dictionis figuram accidunt, hoc pacto denominantur, partim quia qualis figuratē dictionis dictio cauillationis causa existit, partim quia figura eadem quae secundum naturam nō eiusdem est, ut idem appareat, persuadet . ut si sic dicatur . passium quia simili est cū actiuo figura, eque atque actiuum recipit cauillator, atque cauillationem constituit . ut in hoc, utrum discere est circa disciplinam agere : equidem, circa disciplinam agere docere est, etiam, ergo discere est docere . circa dictionis igitur figuram dicitur, quoniam in actiuum passiuum, atque contra in passiuum actiuum transfiguratum est . quoniam circa disciplinam agere utrunque declarat . nam eque eius qui docetur affectionem, atque docentis actionem, uel potius dixerim (ut in negotio de anima inquit) generationem constituit . perfectio

17
tio namque discipuli quam a preceptore haurit, non affectio esse, sed generatio a me potius asseritur . si uero affectionem quispiam nominare perseueret, nō simpliciter affectio, sed perfectiua affectio erit . quia igitur actionis figuram recipit oratio, deceptio & error defluit . & quia non idem, uidelicet passiuum nō existens actiuo simile, modo cum ipso eodem interpretationem recipit, aut contra disputans enim ut a cauillatore fallatur, contingit, cum actiuum passiuo . eque non existens, ut passiuum dicitur . cauillationes uero quas ipse meminit, tales sunt . num τὸ ἀρρεν . i . mas est neutrum . num τὸ θῆλυ, hoc est femina est neutrum, ergo mas est femina, & femina mas . uel iterum medium . uidelicet neutrum, hoc . n . est femina & maris mediū . ut horum alterū capietur, uel ut mas, uel ut femina . est uero & cauillationis eiusmodi constitutio . nū lapis mas, nū qui p figuram dictionis . uidelicet qa figura masculina profertur mas uidetur . hoc uero, quod quale quantum, uel quātum quale, hoc pacto interrogādū . nū quale neutrum? nū quantū neutrum? quale igitur & quantū idē . uel quale patiens, uel affectū seu dispositū agēs, dispositum patiens dicit . patiens . n . affectione disponitur, agēs uero ut patiens, & ut agens patiens, hoc modo rationatione concludunt . num uerberatur uerbum est? num μεμψέτω, hoc est irascitur uerbum est? irascitur igitur & uerberatur idem . ergo agere & pati idem . irascitur enim actiuum cum existat, ut idem cum uerberatur, concludunt . & alia inquit, ut diuisum est, hoc est alias praedicationes quas in libro praedicamentorum prodidit . & ut ad aliquid, tum quale, tum quantum, necnon ad aliquid, ut quale, & agere pati deceptor assumere ac demonstrare in cauillatione potest . cuius tale fertur exemplum . num sanum esse infinitum est, num secare infinitum . sanum esse igitur & secare idem . sed sanum esse pati est . siquidem sanitas corporis animalis dispositio est . hoc est calidorum frigidorum siccorum atque humidorum mediocritas . huius . n . expositiuum est hoc, atqui hoc quidem quale quid affectum, seu dispositum quodammodo declarat . secare uero & fabricare, agere est . huius . n . iterū hoc declaratiuum est, agere quid . & eiusmodi euthidemus orationem interrogat . utrum Scythę atque alij homines quae possunt uidere, uident, uel quae non possunt, posibilia quidem, igitur & tu atque ego, equidem, uides uero nostras uestes, certe, posibilia igitur uidere hęc, nostrae igitur uestes uident . non igitur quaecunque actiua dicuntur, declaratiua sunt actionum . hoc enim in loco uidere, et si actiuum est, tamen pro eo quod est uideri concessit, euthidemus pro eo quod est aspicere accepit, atque concludit uestes posse uidere . hoc uero, est enim hoc non eorum quae agunt existens, ut eorum quae aliquid agunt dictione significet, & quale huic est, a significantibus enim actu non ens significatiuum . ut actu ens sumere licet . ut & in discere & uidere dictum est . modi quidem cauillationum dictionis eiusmodi sunt, hoc est sex, & tales, ut in ipsorum unoquoque esse differendo docuimus .

Cauillationum uero quae extra dictionem, formae septem sunt . una quidem, quae accidētis . altera uero, quae simpliciter, uel non simpliciter, sed modo aliquo, uel ubi, uel aliquando, uel aliquid dicitur . tertia uero, quae circa elenchi est ignorantia . quarta, cōsequentis . quinta, quae quod est in principio accipit . sexta, quae id quod non est causa ut causam ponit . septima uero, quae plures interrogationes unam constituit .

Recenset omnes cauillationum modos qui extra dictionem sunt . Cap. XXVIII.

Cauillationum uero quae extra dictionem sunt .] Diximus & prius cum omnia quae sunt in uoces atque res diuidantur, necnō cauillationes in unoquoque horū extrui . Aristoteles cauillationes q in uoci bus extruuntur, quas circa dictionē uocauit, ubi disseruit atque de ipsis quomodo fiunt, & qua ratione solum consistunt, affatim pertractauit, de quorum posterius solutione aget, nunc & cauillationes quae accipiuntur ex rebus, quas & extra dictionem nominat, exponit . quare non hic dictio, aut dictionis compositio, aut diuisio; uel in dictione tonus, uel spiritus, uel similis dictionis figura, fraudis & cauillationis causa extat . de his uero quomodo & fiunt atque constituuntur a cauillatoribus, agit, deque harum solutione progrediens congruo loco pertractabit . prius igitur quot & quae sunt clarissime recenset . omnes quidem sunt septem . quales uero in sequentibus speculabimur . & reliquarum quae accidentis, prima existit .

Cauillationes quidem igitur accidentis sunt, quando quoduis similiter tum rei tum accidētis adesse existimatum sit . quoniam enim eidem multa accidunt, omnibus praedicatis & de quo praedicantur hęc omnia adesse non est necessarium . omnia enim eadem sic erunt, quem admodum asserunt cauillatores . ut si coriscus ab homine alter, ipse a se ipso alter . est enim homo, aut si a Socrate alter . Socrates uero homo, alterum ab homine pro confesso esse asserunt . quia accidit hunc esse hominem, a quo alterum esse dixit .

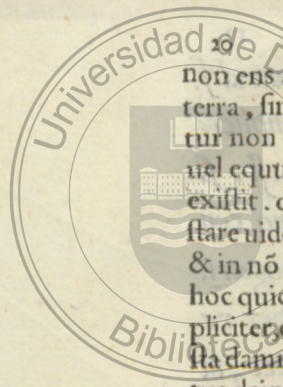
Cauillationes quidē accidentis sunt. Earum q̄ sunt extra dictionē cauillationū modus qui acciden-
tis est primus. fit uero hic cū quis oē quod prædicato adest & subiecto adesse iudicari. quod qdē necessa-
rium nō est. quia igitur prædicato accidentia, cauillator recipit, & de subiecto q̄ non debent dici asserit, dece-
ptio fit. cū igitur inquit, q̄s similiter & rei & accidenti adesse aliquid existimari, rem qdē dicit cōpositū
& subiectū, accides uero oē simpliciter prædicatum siue e numero eorū sit, quā substantia liter & per se ei de
quo prædicantur, adfunt, siue non sit. inquit igitur quācūque prædicato accidit, & hæc cōtingere subiecto nō
necessariū, & ut aliquid dicam. de Socrate prædicatur albū, & color uisus disgregatiuū adest albo. si q̄s igitur
& Socrati colorē uisus disgregatiuū adesse censuerit, sic differens. Socrates albus, albus color uisus disgre-
gatiuū, Socrates igitur color disgregatiuū uisus. accētis cauillationē cōstituet. nō. n. id qd accētis adest,
& subiecto adesse necesse est. qm̄ nō idē est accētis ab eo cui accidit separatū & ad ipm̄ cōparatū, & cū eo cui
accidit adiūctū atque cōparatū solū. ut si dixerit. coriscus hō, hō a corisco alter, coriscus igitur ab hōie al-
ter. dicitur qdē accētis sophisma, quia nō idem est separatū accētis & cū eo cui accidit annexū. quēadmo-
dum. n. ut in exemplo a nobis prius recitato differens cauillator, Socrates albus, albus color, Socrates igi-
tur color. in propositione quidem q̄ dicit, Socrates albus, accides & id cui accidit, pariter ut unū aliquid
accipit. in hac uero albus color, extra subiectū accētis solum. sic & dicens coriscus homo, utrunque & ho-
minem & coriscū corisco adiūctū recipit. in hac uero hō a corisco alter, ipsum nō coniūctum uniuersale
assumit. circa accētis igitur. non. n. quācūque simplici & inconiūcto uniuersali hōi accidit, hæc & con-
iūcto atque cōposito adesse est necessariū. huic quidem. n. simplici ut alterū sit a corisco, accidit. non ne-
cesse igitur hoc & de corisco prædicari. quia nō per se simpliciter homini adest. q̄cūque. n. huic substantia
liter adfunt, hæc uidelicet & corisco adfunt: quācūque uero nō substantia liter & p se sed ut accidētia,
ut in ipso habeant esse subiecto, hæc & corisco adesse nō est necesse. ut hōi prædicato multa accidit, bisyl-
labum esse, alterum a corisco spēs aīalis, aīatum, sensitiuum. non. n. qm̄ prædicato accidit, & de quo præ-
dicatur, oīa hæc necessariū ei adesse. non. n. quēcūque de prædicato dicuntur, (ut in prædicamētis didicimus)
hæc oīa & de subiecto dicuntur. idem & in gñibus & formis. nam quācūque in gñis substantia, eiusdem
esse cōplete atque pfecte absoluunt. hæc & formæ adesse necessariū est. qm̄ de formis gñā uniuoce præ-
dicantur. quācūque uero generi accidit, non omnino hæc singulis eiusdem formis accidere necessa-
rium. accidere enim generi dicuntur, & quācūque uni alicui earū q̄ sunt in gñe, formæ accidit aut
& in ipsius sunt substantia. ut aīali accidit albū, qm̄ cygnus est aīal, & albus. q̄ uero sic accidere gñi dñr,
non necesse & formæ accidere. aut magis hoc qm̄ eidem multa accidit, non necesse oībus prædicatis &
de quo prædicantur, tale est. accidit Socrati ut sit homo. qm̄ igitur eidem multa adfunt, non necesse oīa
hæc quācūque oīa sequuntur prædicata, hoc. n. deest & subiectum sequi. hoc. n. dixit de quo prædicatur.
non. n. quācūque & aīali & rōnali adfunt, hæc & Socrati. non. n. Socrates differentia est, q̄ de Socrate præ-
dicatur rōnale. neque bisyllabum, q̄ aīal bisyllabum. eodem uero modo, nō si homo adest corisco. homi-
ni uero a corisco alterum esse, & corisco a corisco ut alterū sit, aderit. quia hōi alterū a corisco esse per ac-
cidens est. si uero Socrati hominem accidere diximus, abusive dicitur, pro eo quod est adesse, & de ipso
prædicari. præsertim cum & ipse Aristoteles in doctrina quæ est eorum quæ ad aliquid, per accidens So-
cratem hominem esse dixerit. dictorum quidem eiusmodi habetur sentētia. in oratione uero, si hoc qui-
dem coriscus ab homine alterum. ut æqualis huic accepta sit, homo a corisco alterum. Aristoteli uero
hoc facere & plurimis eiusmodi uti interpretationibus non alienum. manifestum est quod dicitur. &
maior erit cauillationis propositio hæc. hoc enim, est homo, minor. ut in prima fiat sic ratiocinatio si-
gura. coriscus homo, homo a corisco alter, coriscus igitur ipse a seipso alter. si uero non sic seorsum
transmutatum interpretaremur, sed ut in pauimento iacet, descriptum acciperetur. duas sic discimus ra-
tiocinationes, una quidem constituentem coriscum non hominem, altera uero coriscum a se alterum di-
cit. utique & utriusque solas minores propositiones. & est quidem coriscus ab homine alter. talis ra-
tiocinationis propositio, coriscus alter ab homine, ab homine alterum non homo, coriscus igitur non
homo. hoc uero, est enim homo, minor ratiocinationis alterius propositio. est uero talis. coriscus ho-
mo, homo a corisco alter, coriscus igitur ab homine alter. & his non dissimile quod sequitur exem-
plum, præterquam quod acceptæ ambæ propositiones sunt. si quidem enim a Socrate alter, maior est.
Socrates homo, & est talis, Socrates homo, homo a Socrate alter, Socrates igitur a Socrate alter. Socra-
tes enim homo. hoc uero, dicere ab homine alterum pro confesso esse, idem est huic a Socrate alterū.
Socrates enim homo. & causam huius unde Socratem accidit a seipso esse alterum, addit. quia enim
accidere inquit, cuius alterum dixit esse hunc hominem. cuius sententia hæc. quoniam accidit inquit
hunc uidelicet Socratem hominem esse, a quo Socrate in maiori propositione hominem. uidelicet uni-
uersalem alterum esse dixit.

Cauillationes uero quæ circa id quod simpliciter hoc, aut quoquomodo dicitur & non
proprie, sunt, cum quod in parte dicitur, id ut simpliciter dictum acceptum est. ut si non
ens, est opinabile, quod non ens, est. non enim idem est esse quid, & simpliciter esse. aut
iterum ens non esse ens, si eorū quæ sunt, aliquid non est. ut si non homo. non. n. idem non esse

aliquid, & simpliciter non esse. apparet uero, quia dictio quam proxima est, & parum dif-
fert ab esse. aliquid eē & a non esse, non aliquid esse. sicut uero circa quoquō, & simplici-
ter. ut si indus totus cum existat niger, dentibus est albus. ergo albus & non albus est. si
ambo quodammodo, quia simul existunt contraria. eiusmodi uero in quibusdam omnino con-
templari per facile est. ut si nigrum esse æthiopem accipiens, si albus dentibus interrogari.
si igitur hac parte albus, cum interrogationem absoluerit quod niger, & non niger, per ra-
tiocinationem differuisse probauisse uel existimauerit. in quibusdam uero non raro latet, in
quibuscumque quod cum modo aliquo dicatur, & simpliciter sequi utique uideri poterit. &
in quibus non facile speculari, utrum ipsorum proprie dandum concedendumue eiusmodi ue-
ro sit in quibuscumque non dissimiliter insunt opposita. uidetur. n. uel ambo uel neutrum sim-
pliciter prædicari asserendum. ut si hoc quidem dimidium album, dimidium uero nigrum,
utrum album uel nigrum.

De modo qui de eo qui secundum quid & simpliciter inscribitur. Cap. XXX.

Cauillationes uero circa hoc quod simpliciter hoc aut quoquomodo dici & non proprie. Hic cau-
illationum q̄ extra dictionem sunt, secundus modus. ex quo emanāt. cū q̄ quoquō uidelicet cōiūctum & si-
mul de aliquo prædicata, ut simpliciter hoc est priuatim ac seiunctim prædicata q̄s accepit, atque ecōtra. prædi-
corum nāque quācūque de subiectis prædicantur, (ut in lib. de interpretatione demonstratū est) ut de hōie
album & musicū, hæc ut tū diuisim tū cōiūctim prædicetur, fieri nequaq̄ pōt. qm̄ eidē ambo acciderūt ob
hoc neque corarius simpliciter bonus, q̄ de corario per accētis bonus prædicatur. si uero bonā tutamque
& ab errore munitā facere quis prædicationē uoluerit, q̄ de corario substantia liter prædicatur, ut animal &
bipes recipiat. hæc uero priuatim prædicata & simul cōiūctimque prædicari pōt. sed hæc quidem separatim præ-
dicatio pōt & simul dici. est qdam altera prædicatio q̄ seorsum quidē uere, simul uero falso prædicatur. ut i
simone. de hoc. n. ptim quidē per artē corarius partim uero uita & morū pbitate bonus prædicatur. talis
nanque corarius ille erat, q̄ Socratis familiaritate utebatur, corariā nō admodū exquisite callens artem,
habitu uero aīpbus erat. de hoc igitur et corarius & bonus priuatim prædicata simul de eodem prædicari, ne-
queunt. si. n. simul prædicabimus, ut mētientes cauillationē cōstituemus. ut simō corarius bonus, corarius
bonus bonorū opifex calciametorū, simō igitur bonorū opifex est calciametorū. ementi igitur fumus,
quia arte quidē simō corarius erat, moribus uero bonus, prædicata nāque simpliciter de corario, simul de
eodē dicta errore intulere. iterū, hō mortuus proponitur, bifariā & de hoc feruntur prædicationes. i. & hō &
mortuus. sed hæc duo cōiūctim de proposito hōie mortuo noīa prædicari sine errore cōtingit, si uero di-
uisim minime. iterū alia quædā fertur prædicatio de aliquo simul quidē uere, seorsum uero atque separatim
falso prædicans. & item, de lapidea manu simul & lapideā & manū simul uere, seiunctim falso prædicari. dece-
ptiones igitur q̄ circa quoquō & simpliciter fiūt, ex his prædicationibus constat. quia cōplicationes conne-
xionesque non (ut oportet) extirpere. neque. n. oīa q̄ simul sunt prædicata, & priuatim prædicantur. at neque
quæ priuatim, simul. sed illa tū simul, tū priuatim, q̄ de aliquo substantia liter dñr, prædicari pōt. quod uero
simpliciter q̄ separatim prædicantur, q̄ mō aliquo simul, intelligatur in lib. de interpretatione in tertia sectio-
nis. sine demonstratū est in qbus inquit. ut in quibuscūque prædicationibus neque cōtrarietas inest, si pro
noībus definitiones dñr, & p se & nō secundū accētis prædicantur, in his quid & simpliciter uerū dicere erit.
dicit. n. simpliciter separata seiunctaque prædicata, quid uero q̄ simul? cōiūcta intelligit prædicata. ut simon
corarius est simpliciter. item & simō probus est. quoquō. quod huic. f. simul idem est. ut simō corarius
probus est. quid uero, aut quodammodo, cōpositam noīa prædicationem. qm̄ aliquid particulare est, oīsque
compositio pticularis, quamobre prædicatio composita rei magis particularis existit. aīal rōnale uniuersale
magis quā animal rōnis corruptionisque particeps. quemadmodū & quam aīal, rōnis aīal particeps par-
ticulare magis est. circa id igitur quod quoquō & simpliciter sunt deceptiones, cum quod in parte, hoc
est quod simul dicitur, uidelicet una atque cōiūctim, ut simpliciter, hoc est seorsum de aliquo dici sub-
iecto acceptum est. ut de Homero cōiūctim esse poetam dicitur, si quis igitur priuatim esse accipiens
de Homero prædicetur, dixeritque, Homerus est, falsum dixit. nam iam diu uita finctus est. si uero
Homerus poeta est, dixerit: cum quod simul dicitur, in id. quod simpliciter non transposuerit, uerita-
tem dixisse perhibetur. & de opinabili cauillationis talis habetur deductio. dicit nanque sophi-
stes. num hircocerus non ens est, num hircocerus est, non ens igitur est. in tertia ratiocinatio
est figura. fraus. circa id quod quoquomodo est, & simpliciter, existit. non enim esse quid, & simpliciter esse, idem
existit. nanque (ut paulo dixit ante) & Homerus est quid scilicet poeta, sed non simpliciter est.
minime nanque Homerus est. & alterum qui ens non ens esse dicit, paralogismum adducit. est ue-
ro & iste circa id quod quoquomodo & simpliciter est non ens enim quid, simpliciter asserit esse

non ens est & hæc in prima ratiocinatio figura . num ens ab homine , num & ab equo , boue , coelo , & terra , simpliciterque ab omnibus alterum est entibus ? equidem , ab entibus alterum , non ens , ens igitur non ens . Cuiusmodi igitur per id quod adducit , diluit cauillationes . non . n . si ens , quid ens , ut homo , uel equus uel bos , non est , & simpliciter non ens est . unde igitur posset dicere aliquis , deceptio atque error existit . diluens uero & hoc elenchum apparere asserit . uel quia nihil uel parum , esse quid , a simpliciter esse distare uidetur . quippiam . n . additum , nihil plus quam esse declarare arbitramur idemque esse & in non esse quod & in non esse existimamus . namque non ens quod , & simpliciter non ens putamus . hoc uero non est . non . n . si non hoc quid est , & simpliciter non est . pariter & his fraus inquit committitur , quoniam quod quoquo dicitur , ut simpliciter , quis accipiens in contradictione circumagere ducit . ut si quis interrogarit . utrum dicentem iusta , an iniusta damnare oportet , quod uero quoniam quis iniuria affectus uerberibusque penè confectus , pecuniaque spoliatus , deinde ad iudicem miseriam exponens suam accesserit , differens quod passus est , non iniusta dicit . tale igitur damnare oportet . circa id quod quoquo parallogismus est . non . n . modo iniusta quodam . & simpliciter iniusta dicit . pariter est & quod de athiopo necitur fraus . quodam . n . modo ut detribus albu esse capiens , & albu simpliciter esse asserit . quoniam aliqui quos cauillatores interrogant in respondendo , in loca angusta detrusi urgentur , quoniam & hoc fiat , differit . namque in aliquibus inquit qui parallogismum struit , cum minime latet , cum id quod modo quodam (ut in ethiopo dicitur) ut simpliciter assumit . cum . n . secundum quod albus ethiops sit , ut simpliciter albus acceptus est . sicque differens sophistes ratiocinatione athiopo albu , & non albu concludere existimat . in aliquibus quidem inquit non latet , in aliquibus uero persape latet . in quibuscunque quoquo dicitur , & uidetur , & simpliciter sequi . tale . n . est quod utique sequi uideri potest , pro eo quod quodam dicitur modo , uidetur & sequi simpliciter . ut in hac cauillatione . utrum eundem simul peierare & iuste iurare , minime , quid uero iuras peierare , & peierans , non iuste iurauit , eundem igitur peierare simul & iuste iurare contingit . sophisma in prima existit figura , parallogismusque in eo quod quodammodo est , existit . non uero qui secundum quid iuste iurat , & simpliciter iuste . & latet inquit . quia non simpliciter , sed quodammodo iuste recteque iurat . in his igitur quoquo & simpliciter latet , & in illis , necnon in quibuscunque contemplatu facile non est , utram rem uocare oportet . & cuiusque modi & simpliciter dici uidetur . ut fortitudinem tu bonam esse , quia & uirtus bona est . tum mala , quia & uulnera & cedas accipiuntur in bello , dicimus . utrum igitur ipsam bonam uel malam uocare oportet , non dictu facile . in talibus igitur latet sapius , necnon similiter in quibuscunque opposita sunt . ut de fortitudine dictu est . in ipsa . n . similiter & bonu & malu inest . necnon & in oculo . huius . n . pars media alba , reliqua uero non talis . non in his quod dicitur solis . perspicuum est , sed & ex eo , quod alibi ipse dixit exemplo . quoniam . n . magnitudo erit aliqua latitudine quidem bicubita , longitudine uero quadricubita . deinde interrogemur . utrum magnitudo hæc bicubita est , an non ? in hoc igitur asserere non facile , aut certe , aut non . sed aut ambo concedere , & dicere cogimur tu bicubita , tu quadricubita esse , & non dialectico more respondemus . affirmamus namque , atque negamus . aut igitur & in tali ambo , aut neutrum concedere uidetur .

Quia quid ratiocinatio , aut elenchus non definitum est . rationis defectu parallogismi fuit . elenchus quidem enim est contradictio eiusdem & unius non nominis , sed rei , & nominis non uniuoci , sed eiusdem , ex datis ex necessitate , non adnumerato quod in principio , & secundum idem , atque ad idem , ac similiter , & eodem tempore . modo eodem & de aliquo struitur falsum . nonnulli uero dictorum quippiam relinquentes , refellere uidentur . ut quod idem duplex & non duplex . duo . n . unius duplicia . trium non duplicia . aut si idem eiusdem duplex & non duplex , sed non secundum idem , secundum . n . longitudinem , duplex , secundum latitudinem non duplex . aut si eiusdem & secundum idem , atque eodem modo , sed non simul . quamobrem est apparens elenchus . hunc & ad eos qui sunt in dictione trahere quisquam utique posset .

De elenchi ignorantia qui est tertius extra dictionem modus . cap . xxxi .

Quia quid ratiocinatio non definitum est] Tertius cauillationum quæ sunt extra dictionem circa ignorantiam , dictus est modus . qui hoc pacto nominatur , quia qui , quid est elenchus nouerit , tali non erit irretitus fraude . elenchus namque eiusdem & unius est , atque consequenter quicunque in elenchi diffinitione sita alia iacet . quod de aliquo captus cauillatione per aliquem ex particulis quod proprie sunt in elencho , iste redargutus non est . cum uero quis eodem atque uno sumpto nomine , necnon omnibus alijs quod uerum elenchum proprie diffiniunt , redargutus fuerit , tunc quidem & redargutus , atque in contradictione confectus dici poterit . cauillationes uero circa elenchi ignorantiam per orationis hoc est diffinitionis elenchi defectum struitur . qui . n . in aliquo quod in elenchi diffinitione positum est , sophisma construit . (ut diximus) ob elenchi ignorantiam decipere dicitur . aut per orationis defectum hoc declarat . quia circa ratiocinationis defectum . nam & elenchus ratiocinatio quidam est . & ut ratiocinatio ex positis debet conclusionem inferre nullo accepto æquoco , neque quod erat in principio repetito . sic & elenchus esse debet . sed prius uniuersam orationem ponentes quod in elenchi diffinitione posita sunt , in dictione considerare est opus . elenchus est eiusdem & unius contradictio . si . n . differet nobiscum propter quod de-

cens

cens atque congruum est nos insectantem , refellere cure nobis est , ipsum sibi ipsi pugnantem & contraria aperte admittentem coarguimus . hoc . n . & contradictio dicitur , cum non de alio , atque alio , sed de eodem & uno quod contraria enuntiauerit . si . n . Platonem differere disputareque , Socratem uero non , assereremus , nullum est contrarium . si quis per hoc contradictionem esse dixerit . eiusdem & unius intulit . non . n . de alio inquit , contra differentem ut inferatur elenchus , enitendum est . non . n . elenchus est hoc . sed de uno atque eodem : neque dissimiliter ille qui omnem nuntium bonum , & nullum demonem bonum asserit , cum qui contrarias in materia contingenti propositiones dicit esse falsas , redarguit . in alio . n . atque alio & non eodem orationem confecit subiecto . in uno uero & eodem ut fiat , oportet . preterea quia non pauca ut æquiuoca nomine unum , natura uero differentia sunt , intulit rei , & non nominis , ut non solo nomine , sed & re . non . n . ut unum solum nomen sed & res quæ significatur , ut una sit , oportet . hoc . n . non nomine , pro hoc , non solum nomine posuit . si namque nomen unum sit plura significans , atque hoc pacto contraria dices , minime metiri potest . ut canis latrat , & canis non latrat . & quia non solum per æquiuocationem sed & ex uniuocatione contraria dicentem non falsum dicere contingit . namque & contraria asserere , atque ueritatem dicere potest . ut animal ambulat . & animal non ambulat . non nulla . n . ambulare , & aliqua non ambulare contingit . quare propter hoc quod eiusdem & unius neque uniuocum , adduxit neque uniuocum & ex necessitate datis concessit . huic quod in simplicis ratiocinationis diffinitione dicitur , necessario positum non dissimile est . si . n . quis differentem secundum aliquem non ex his , quod disputans concedit , refellere ac redarguere nitatur , plurimum ut iste redarguisse dicatur , abest . non numerato inquit quod in initio erat . hoc est eo quod quiritur in demonstrationis rationem minime accepto . non . n . quod per se ipsum non est manifestum , per id demonstrare oportet . quia eiusmodi non est elenchus . tale quod efficitur , cum idem medium terminus extremorum alicui eodem nomine acceptus sit , ac est secus uoce . platus . si . n . quæritur an anima immortalis sit . itaque differatur , anima est immortalis , alteramque cum hac propositionem adducat , ualde fatuum existit . qui igitur quod in initio assumere uult , in aliud nomen huic quod quiritur , uirtute æquale transponit . atque ite fraudem conficit . ut si quis interrogauerit . utrum anima immortalis an non , & negare ipsam immortalem respondente , ita ipse ratiocinatur anima incorruptibilis , quod incorruptibile immortale , anima igitur immortalis . sed & secundum te est non immortalis . differens hoc modo , ipsam esse non immortalem asserentem non redarguit . quod namque est in principio petiuit . quod . n . demonstrandum erat , accepit . hæc . n . anima incorruptibilis , huic immortalis est anima , est eadem . de eo quod in principio petitur , atque non hoc accipitur , quod quod est , et quoniam sit , in priorum resolutiorum secundo ab Aristotele dictum est . & elenchum secundum idem esse oportet . si . n . unum & idem erit quod interrogatum est , neque æquocum , neque uniuocum , neque quod in principio acceptum , secundum aliam atque aliam eidem inesse preterea aliquid dixerimus , ueritatem dicere nos continget . ut ethiops albus , & ethiops non albus parte non albus exteriori , detribus tamen albus . secundum idem igitur ut non secundum aliam atque aliam aliquid inesse preterea dicamus . n . uero non ad aliud atque aliud , sed ad idem affirmatam atque negatam qui cum disputamus , demonstrare oportere asserit , si ipsum sibi met contradicentem refellere debemus . qui . n . duo duplex , & non duplex esse ratiocinatur , eundem non esse duplex asserentem non redarguit . ad aliud namque atque aliud non ad eundem & unum numerum , ipsum duplicem & non duplicem esse demonstrat . ad unum quidem duplex , ad reliquos uero numeros non duplex existit . non alio inquit modo . uidelicet huc quod potentia est , accipere , huc uero actu concedere . neque . n . isto modo contradictio est . qui . n . dicit dormientem habere uisum , & uidere eum qui uisum habet , ergo qui dormit uidere , non refellit illum , qui asserit dormientem non uidere . namque uisum habens uidere duo significat , tum eum qui habet , neque operatur , operari tamen potest , tum iam operante . atque eodem inquit tempore . eundem namque in alio & alio dicere tempore prauum & non prauum haud fieri non potest , omnemque hominem in aureo apud Hesiodum genere bonum , nullumque in ferreo bonum esse asserens , deinde & omnem hominem & nullum hominem bonum esse concludens illum quod hoc non senserit , non redarguit . quoniam . n . in eodem bonos & non bonos tempore esse omnes homines demonstrauit , quo demonstrato uerus utique esse poterit elenchus , sed in alio atque alio tempore . preterea asserens catulum uidere & catulum non uidere , non in eodem apparentem tempore contradictionem concludit . illum quidem qui falli decipere noluerit , uel potius & decipientem refellere studuerit , hæc cognoscere omnia oportet . quod si non nouerit , neque redarguere ualuerit , ipseque ab his qui ut decipiant , operam nauant , confectus errore capietur . & hoc est circa elenchi ignorantiam atque inscitiam ubi eos qui per eiusmodi elenchi refelluntur diffinitionem , proprie redargui demonstrauit , consequenter inquit . eodem modo de aliquo struitur deceptio atque error non secus , quam uera textitur redargutio cum aliquis eadem unaque re sumpta neque quod in initio erat , repetito , in contradictionem propellitur & falsum astrui , uel falsum fieri parallogismus contingit , cum uel equiuocum uel quod in principio fuit acceptum . quod ex eo quod adducitur , perspicuum maxime fit . nonnulli enim dimittentes inquit dictorum aliquid , quamuis refellere redarguereque uideatur , non tamen refellunt , redarguunt uel . posita elenchi diffinitione , eius quod ad idem & secundum idem proponunt exempla . namque apparent inquit aliqui redarguere , duo dicentes esse & duplicia , & non duplicia , unius quidem enim duplex , trium uero non duplex . & hoc ad idem demonstrans asserit . si enim quis duo unius duplicia , & item eiusdem non duplicia demonstrasset , tunc proprie construxisset elenchum , secundum exemplum in declarationem ostensionemque eius quod secundum idem positum est . non enim qui magnitudinem alterius secundum aliud atque aliud duplicem , & non duplicem esse , ut longitudine duplicem latitudine non duplicem dixerit , elenchum confecisse asserendum est . tunc enim uerus extitisset elenchus , siquidem magnitudinem solum longitudine & duplicem & non duplicem demonstrasset . preterea ad hæc non solum eius quod est , tum secundum idem tum ad idem & similiter opus esse se habere ostensionem quandam addit . siquidem futurus uerus elenchus est , qui eiusdem & unius contradictionem adducens , non alio atque alio considerari tempore debet . si enim eadem unaque res non

secundum aliam atque aliam partem, neque eo quod existit in principio accepto, diceretur, non autē & simul, hoc est uno tempore atque eodem assumeretur, apprensus efficeretur elenchus. cum differuit hæc, elenchusque quis est, exquisitè diffiniuit, adducit. hunc uero modum cauillationum qui est de elenchi ignorantia, aliquis in dictionis paralogismos pertrahere posset. æquiuationes enim & amphibologie inter dictionis modos numerantur. hoc uero, dormiens uisum habet, ambiguum est, uel enim quod uisum operetur, aut quod operari ualet, quis suspicari potest.

*Quæ uero quod erat in principio recipiunt cauillationes isto pacto & tot uicibus consti-
tuntur, quot peti, quod in principio contingit. refellere uero uidentur, quia idem & al-
terum conspiciere nequeunt.*

De principij petitione qui est quartus extra dictionem modus. Cap. XXXII.

Cauillationes uero in eo qd est in principio recipitur, hoc modo constituuntur. Quod in principio accipies paralogismus modus eorum q sunt extra dictionē sophismatū quartus existit, & de his quo constituuntur paulo differuimus ante. pposito nanque problemate hoc. aia immortalis, accipiens uero quis incorruptibile & sempiternū uelut altera & nō eadē cū hac dictione immortalis aiam cōcludit immortalē. in secūdo ē priorū resolutoriorū absolutius pfectiusque dictū est, necnō & in differendi artis octauo planisime disputatū est, quod quique modis dictū est, q incorruptibile & imortale idē esse pspicere nequeunt cauillationibus capiūtur, & a cauillatoribus qui nihil demonstrāt, sed p idē quod p se manifestū nō est, de monstrāt & quod problema est, ppositionis uice recipientibus decipiūtur. cū. n. queritur utrū aia immortalis sit, sophistes isto differit modo. aia incorruptibilis, incorruptibile imortale, aia igitur immortalis. nihil demonstrans, quod in principio petit. amplius aliquo nō esse locū asserēte, aliquis isto mō differēs locum esse cōcludit. si est superius & inferius, ante & retro, dextrū atque sinistrū locus est, sed superius & inferius & reliqua existunt, locus igitur est. & hic quod in principio petit. quod quidem ut demonstraretur opus erat, nulla adhibita demonstratione accepit. si. n. totum nihil quam suæ partes aliud existit, dicens si loci partes sunt, locus est, nihil dicit aliud quam locus est locus.

Consequentis uero elenchus est, quia consequentiam conuerti arbitramur. cum. n. hoc existēte, ex necessitate hoc sit, atque hoc existente, & reliquum necessario esse putant. hinc & ex opinione sensu orta ac habita deceptiones gignuntur. non raro. n. bilem mel, quia mel flauus sequitur color, esse opinamur. & quia dum pluit terram udam esse contingit, & si uida sit, pluuisse suspicamur. hoc uero non necessarium, in rhetoricis uero, a signo ostensiones ex consequentibus sunt. adulterum. n. esse ostendere uolentes, quod sequitur, quia lasciuus eius est uestitus, aut quia noctu errare uisus est, accipere. hæc uero non paucis adsunt, sed prædicatum non inest. similiter & in ratiocinatricibus. ut Melissi oratio, quia infinitum oē. omne quidem ingentū capiēs. ex non ente. n. nihil fieri. genitū uero ex principio factū esse. si uero non genitum, principium non habet omne, quamobrem infinitum. hoc uero accidere non necessarium. non. n. si genitum oē, principium habet, et si quid principium habet, genitū. quemadmodum non si febris laborans calidus est, & calidum uexari febris necessarium est.

De consequentis elencho qui est extra dictionem modus quintus. Cap. XXXIII.

Consequentis uero elenchus est, qā cōsequentia conuerti arbitramur. Consequentis elenchus qntus est appetitū extra dictionē elenchorū modus, estque cauillationis accētis ps, q sophismatū extra dictionē primus existit. & hoc ipse cū paulo pgressus fuerit, dicere nō disimulabit. utriusque nanque ab accētibus profluūt, differūt tñ qā q accētis est, terminos nō cōuertit. sed hoc pacto rōcinatio struitur. Socrates aia, aia genus, Socrates igitur genus, cōsequentis uero ut æpollentes recipit terminos, gigniturque cum termini nō æpollentes ut tales assumuntur, qm furē nocturnus sequitur error, cauillatores cōuertētes dicūt. noctu errat, fur est. qā mei flauū est, asserūt & flauū esse mel, qōbrē cauillationē fieri contingit. si uero adulter cōparat, exornatque se, nō necesse est eū qui sic se cōponit, adulterum esse. non paucis. n. hæc in sunt, dico nocturno errare tpe, & cōparare ac se ipsum ornare, pdicatū uero non inest. hæc qdē dictionū sniam est. sed dictio hoc se hēt pacto, qñ. n. ad mel necessario sequitur, & flauū, & ad quoduis flauū & mel consequi putant. hincque deceptio oritur. bilem nanque quæ & flaua est, at non mel esse contingit. fraudis uero machinator ac fabricator sic ut fallat, aggreditur. num mel flauum est, certe, & flauum mel, bilis uero flaua, bilis igitur mel. hinc opinione errores deceptionesque emergunt. gustus nanque mel ut dulce, uisus ut flauum cōprehendit, & accepit. ex quibus fluit opinio affectiones cōponens,

23
nens, uelut unum existimans. cum uisus respicit flauum, uidetque aliquid bili tinctum, statim & hoc esse mel suspicatur. item, qm imbre deorsum lato necessario terra humecta redditur, qñ uero fusio aque quæ inundatio fit, de coelo pluuisse existimamus. hinc & solem nō raro unius pedis magnitudine quia uisus imaginationes sequitur, esse uisus iudicat. enim uero & in rhetoricis ratiocinationes demonstrationes quas elicimus a signis, ex cōsequentibus oriuntur. adulteri nanque signum est, exornatio atque comparatio sui. & furis, noctu errare. adulterum enim compositio & ornatus & furem nocturnus sequitur incessus. quare demonstrationes ex consequentibus conflantur rhetorice. qui enim adulterum esse demonstrare uoluit, id quod sequitur, hoc est sui exornator accepit. & qui furē coarguere uoluit, noctu errare sumpsit. hæc quidē uidelicet sui cōpositio & noctu incedere, quā plurimis infunt. pdicatū uero, hoc est adulter, & fur nō inest. solutio est. pdicatum uero, adulterum de exornatione, sui, prædicatum, eius uero qui noctu ambulat, furē asserit. non ut uera pdicata, quod ut cōuertantur nō esse necessariū, dictū iam est. sed ut pdicata a cauillatoribus recepta sunt. nō disimiliter uero inq in rōcinatricibus. uidelicet in orationibus in modū rōcinationis cōpositis prouenire uñr. qualis & q Melissi est, esse uidetur. hic. n. unū, & infinitū esse ens demonstrare uolēs, hoc forte cōuersione cū contrapositione pbauit. hoc pacto differēs. si qd factū, principiū hēt, quod nō factū, non hēbit principium. deinde & alterā adiecit propositionē, q est, non hñs principium, infinitum est. ut rōcinatio sit hæc. ens non est factū, quod nō est factū, non hēt principiū, non hñs principium, infinitū est, ens igitur infinitū. hanc uero rōnē hic & in primo naturalis auscultationis plurimis incescit uerbis, cōuersionē uero cū cōtradictione peccare demonstratū est. hæc. n. fit ablatione cōsequentis ad antecedentis internitionē. nō hoc pacto est illa Melissi. si. n. homo, sequitur & aia necessario, animali uero non exñte pspicuum est & hoīem non existere. & Melissum isto modo cōuerture ac dicere oportebat. si factū, principiū hēt, quod nō hēt principiū, nō est factum. iste uero nō hoc incescit modo, sed antecedentis ablatione, sustulit & cōsequens. sed iterū q ab Arist. dñr speculandum. ut Melissi rō quod infinitum oē demonstrauit. inquit Melissus quod infinitum oē, hoc uero est ens. omne. n. loco entis accepit. accipiens ens esse ingentū. uidelicet ens non factū, neque genitū, hoc demonstrauit. huiusque probationem adiecit. si. n. ens fieri quis dicat, aut ex ente, aut ex eo quod non est ens, fieret, sed ex eo qd est, fieri nō contingit. hæc. n. itē & de illo queremus pari modo. & ex non ente (ut dicatur) fieri ens haud potest, cōi philosophorum profato nihil ex oīno non ente fieri asserente. quod reliquū est, ens ingentū esse colligitur. si igitur quod factum, principium hēt, quodque non factū, principiū nō habebit, non hñs principium & infinitum. ad hoc dicit Arist. si factum oē principium hēt, quodque principium hēt, factum esse minime esse necessarium. eius quod dicitur hæc fertur esse snia. non esse factum, & non habere principiū, idem esse & æquabilia æquipollentiaque, ac cōuerti Melissus existimauit. in hancque enim deduxit sniam existimatio, qua quod factum est, & habet principiū, idem & æquipollentia esse putauit. ut si omne quod factū est, principium habet, quodque principium habet, esse factum. qd falsum est. nōnulla. n. sunt, quæ principium hñt, quæ tñ non esse facta, græci arbitrantur. ut cœlestia diuinaque corpora. si igitur falsum hoc existit, neque quod nō est factum & quod principiū non hēt, eadem eē perspiciū est.

*Prauitas uero, in eo quod non causa, ut causa, cum non causa accepta sit, ut propter illud elenchus editus dicatur, tale uero in ratiocinatricibus quæ ad impossibile ducūt, cōtingit. in his enim positorum non nihil perimere necessarium. si igitur in necessarijs ante conclusio-
nem interrogationibus impossibile contingens repositum sit, non raro iuxta hoc fieri elen-
chus uidebitur. ut quod est anima & uita idem. si enim corruptioni generatio cōtraria,
& alicui corruptioni aliqua erit generatio. mors uero corruptio quædam, & uitæ con-
traria, quamobrem generatio uita, & uiuere generari. hoc uero fieri nequit. non igitur
idem anima & uita est neque ratiocinatione collectum. impossibile nanque & si ani-
mam & uitam quis esse idem non asserat, contingit. sed morti, quidem quæ corruptio
est, uitam solum contrariam, corruptioni uero generationem. eiusmodi quidem orationes
non simpliciter nō ratiocinatrices sunt, ad positum uero non ratiocinatrices, atque ipsos
interrogantes nihil minus istiusmodi sepe latet rationes quidem igitur consequentis & nō
causæ eiusmodi sunt.*

De non causa ut causa qui est sextus extra dictionem modus. Cap. XXXIII.

Prauitas uero in eo qd nō cā ut cā, cum non cā accepta sit. Iste cauillationū q sunt extra dictionē sextus habetur modus: qd hic circa non cām ut cām uocat, hoc in priorum resolutoriorū secūdo non circa hoc nūcupauit. in rōcinationibus quæ ad impossibile ducūt, istud fieri dicit, cū seiuncta separataque suppositione nihil minus impossibile cōcludunt. cū eiusmodi cauillatores impossibile colligant, dicantque id ex suppositione ortum habere. quemadmodū nos cōtra eos differētes supposuimus, ex quo hoc emana-
uit impossibile. cum tñ suppositio nostra impossibilis qd cōtingit, cā non extiterit. tūc. n. quod nō circa

24
hoc maxime dicere possumus. quod uero dicitur, hoc fieri pacto perspicuum esse potest. si quis omni adesse albo animal asserit, & nos esse uerum negemus, non enim album omne est animal, nos refellere nititur dicens, si enim inesse omni falsum est contradictorie oppositum est uerum, quod est, albo non omni inesse animal, deinde hac positione dicente. albo non omni demonstrans quod sequitur esse impossibile, falsum quidem esse dicit hoc, non omni animal inesse albo, uerum quidem esse id inducit quod ipse dixerat, album omne esse animal isto ratiocinans modo hoc demonstrat, animal secundum nos non omni albo inesse uolati ali album inesse omni, uolati omni inesse coruo, album igitur omni coruo. sed hoc falsum est, suppositio igitur quam impossibile sequitur, a qua quae falsitas fluxerat, falsa est, quae erat dicens, non omni albo inesse animal, omni igitur inesse uerum est, ad hoc dicendum non esse circa hoc, non enim ex suppositione quae non omni albo animal inesse dicit, omni coruo album inesse collectum, conclusumque est, sed ex hac tua, sequitur uolati omni inesse album asserente, sublata namque nostra suppositione qua absurditatis cam predicabant, iterum falsum concluditur, & ipse quo nam pacto ex suppositione nostra non fiat falsum, sed ex ea quae cauillatorum est, exemplo demonstrat, quod uero dicitur eiusmodi est, uere aliquis animam & uitam secundum eam idem esse dicit, sophistes igitur falsum hoc demonstrare nititur, & inquit, si anima & uita eadem sunt, deinde non nihil hoc modo impossibilitatis demonstrare aggreditur dicens, si corruptio & generatio contraria est, & alicui corruptioni generatio aliqua erit contraria, corruptio quare mors est, quare & morti quae est corruptio quaedam, generatio aliqua est contraria, morti uero nihil aliud quam uita contrarium est, uita igitur generatio, siquidem uita generatio, & uiuere generari, quare & animal quatenus uiuit, generatur, fieri uero non potest, ut animal in quantum uiuit, generetur, si uero hoc impossibile & suppositio a qua hoc deducebatur est impossibilis, quae haec erat, anima & uita eadem sunt, non igitur anima & uita sunt eadem, ad hoc igitur dicimus, quia non circa hoc est, non enim quia nos animam & uitam idem asserimus, anima quatenus uiuit, fieri adductum est, nihil enim minus ex reliquis propositionibus hoc non addito, impossibile inferetur, sed quia tu uitam morti quae corruptio est, contraria esse aiebas, impossibile conclusum est, non enim uita sed non animato corpi corruptio contraria est, uita uero contraria dissolutio, non idem corruptioni dissolutio est, corrupti namque dissoluta & adinuicem separata non est necesse, ecce enim fila ex lana ex feris inter se conexa coniunctaque aliquis sepauit, horum uero separatio non ipsis corruptionis causa extitit, iterum, si quis frumentum & ordeum quae inter se uno in acervo commixta sunt, ab eo sepauerit, dissolutio quidem & adinuicem segregatio facta, corruptio uero nequaquam, si igitur mors dissolutio est, & anima & corporis adinuicem segregatio, mors corruptio non erit, quod uero non idem corruptioni mors perspicuum ex hoc, quod uiuentia mori, cadauera uero & inanimata corpora corrupti asserimus, si corruptio & mors idem essent, cum anima a corpore separatione simul corrumpere corpus, hoc uero in praesentia, sed multo post corruptio corporis fieri perspicitur, hoc quidem quod dicuntur pacto se habere, hoc uero, si impossibile ante conclusionem in necessariis interrogationibus eueniens adnumeratum sit, eiusmodi est, si enim interrogationibus necessariis hoc est propositionibus a contendente dictis, has enim ait necessarias interrogationes, non quia necessarium quid colligant, sed si haec non admittantur, recipiantur uero, non utique propositum esset illatum impossibile, si igitur in eiusmodi uiri litigantis propositionibus hic ipse sophistes ante conclusionis inductionem ipsum impossibile contingens inserit, hoc est propositionem falsam impossibilis contingentis causam, per hanc enim tale concluditur absurdum, circa hoc non raro fieri elenchus uidetur, siquidem & hic factus est, haec enim propositio, uita morti quae corruptio est, necessariis interrogationibus intermixta est, namque (ut dictum est) mors corruptio non est, sed corporis & animae solutio, mors igitur & corruptio idem necessariis interrogationibus inserta est, qua receptatum uitam generationem, tum uiuere generari, ac quatenus uiuit animal, generari conclusum est, tales uero ratiocinationes simpliciter quidem non syllogisticas inquit esse, hoc est uniuersaliter ad id uero quod in praesentia proponitur, non syllogisticas, quia falsas assumendo propositiones quod eligunt, uolunt uero, non ratiocinantur, in hoc igitur non sunt syllogisticas, hoc uero non minus ipsos persepe latere interrogantes, tale est, quia non solum latet respondentes, non eadem ut eadem existimantes & hic decipiuntur, atque falluntur, sed & ipsi interrogantes atque atque respondentes hoc patiuntur, ut & Polus uoluntatem & existimationem idem putans esse, ut unum entium Socratem sciscitatur.

Paralogismi uero qui duas interrogationes unam efficiunt, sunt, quando cum plures sint, latet, & ut una existente, responsio reddita una est, in nonnullis esse plures uidere facile, & responsio minime danda est, ut utrum terra mare est, aut coelum, in quibusdam uero minus & ut existente una, aut non respondendo quod interrogatum est, fatetur, aut refelli, atque coargui uidentur, ut num iste, & iste est homo, quamobrem si hunc, & hunc quispiam uerberauerit, hominem, sed non homines uerberabit, uel item, quorum haec quidem sunt bona, haec uero non bona, haec omnia bona, aut non bona, utrum enim utique dixerit, est quidem ut elenchum aut falsum apparens dicere uideatur, dicere enim non bonorum quippiam esse bonum, aut bonorum non bonum, falsum, nonnunquam acceptis quibusdam & uerus constitui poterit

25
terit elenchus, ut si quis unum & multa similiter dici daret alba, & nuda, & caeca, si enim caecum quod non habet uisum, ut habeat uero aptum, & caeca erunt uisum non habentia, ut uero habeant apta, cum igitur hoc quidem habuerit, hoc uero non habuerit, aut uidentia, aut caeca ambo erunt, quod fieri nequit.

De cauillatione ex duabus unam constituyente interrogationem qui ultimus est extra dictionem
modus. Cap. XXXV.

Paralogismi uero quia duas interrogationes unam efficiunt quando cum sint plures latent & ut una septimus & postremus quae sunt extra dictionem sophismatum modus, cuius ut una duas efficiat interrogationes, intentio est, hoc uero nominatur modo, quia unum quodque de quo oratio habetur, subiectum peculiari & propria indigens interrogatione, non priuatim proponitur, atque interrogatur, sed subiecta differentia interrogans, atque confundens, ut unum, respondentem decipit, cum & ipse uel ut unus subiecti responsionem det, ut in hoc sophismate, aliquis Socratem & Platonem uerberat, Socrates & Plato est homo, aliquis igitur hominem, & non homines uerberat, tale quid & in Gorgia plura ut unum, Socratem interrogans Polus fecit, interrogatio uero talis erat, dic mihi o Socrates nunquammodum & tyranni uidentur tibi rhetores, omnia quae uolunt, facere, & quae optima ipsis esse uidentur, hic enim ut unum plura interrogauit Polus, aliud enim est uoluntas, aliud opinio, quem cum plures simul sciscitare tur interrogationes, uelut uoluntatis & opinionis differentiae nescium ac ut unius rei unam interrogationem facientem Socrates reprehendit, in nonnullis inquit, quando duae sunt interrogationes perspicere non est difficile, oportebat enim isto modo interrogare, utrum terra est mare, deinde iterum, utrum coelum mare est, plures interdum interrogationes esse in aliquibus quemadmodum erat, quam recensui mus, Poli interrogatio uidere ait non esse perspicuum, & quia plures esse interrogationes non est perspicuum, uel quia non respondent, quod interrogatur, fatentur, uel coargui uidentur, quod uero dicitur eiusmodi est, qui tali interrogantur interrogatione aut non respondendo rei quae interrogatur, assentiunt, mali prauique socij esse uelut commune impediens opus, ut extrinsecus hoc sit acceptum, esse prauis socij, fatentur enim ad id quod interrogatur non respondendo prauum esse socium, aut si respondeant, refelli atque coargui uidentur, & quod dicitur hoc etiam pacto intelligere possumus, qui interrogatur aut nihil respondent, & silendo modo aliquo consentiunt, silentium enim hanc dictionem quae est certe, declarat, est enim uerbum consensus, aut si respondere non grauentur, redargui uidentur, hoc uero, aut item, quorum haec quidem sunt bona, haec uero non bona, omnia bona, aut non bona, & hoc plura ut unum interrogantis exemplum est, isto namque dicere modo oportebat, utrum temperantia bonum est, aut prauum, & utrum incontinentia bonum est, aut prauum, utraque uero commiscens uelut de una re interrogans non obsecrum est, quin respondentem non fallat, si quidem interrogatione coactus affirmabit, aut negabit, si enim quis interrogatus, utrum temperantia & incontinentia bona sunt, aut praua, bonum esse dixerit, accidet incontinentiam quae extra bonorum numerum est, esse bonam, si uero negabit, rursus temperantiam quae in bonis habetur, non esse bonam contingeret, non nunquam sic ait apparentem fieri elenchum, ex hoc, quia in interrogatione plura ut unum interrogante solum affirmantur, uel negantur, dicere enim aliquid quod in bonis non reponitur esse bonum, aut bonum aliquid non bonum falsum est, & uerum quibusdam assumptis elenchum aliquando continget, ut si quis interrogauerit, num quod in uno hoc & in multis, hoc capiens addiderit, quoniam caecum est, quod uisum non habet, ut uero habeat aptum esse, & caeca quae non habent uisum erunt, habere uero apta, & si album est, quod disgregatum uisus colorem habet, & alba sunt, quae colorem uisus disgregatum habent, in his enim non una interrogatio est, hoc enim num quidem si caecum est, quod uisum non habet, aptum tamen idoneumque est, ut habeat, & caeca uisum non habentia, ut uero habeant apta, una non est interrogatio, quoniam caecum illud est quod habere uisum aptum, non habet, ut hoc caecitate uisum non habet, hoc uero ut catulum improprie caecum esse asserunt, nondum aptum habere uisum, non enim tunc ipsum habere aptum est, quo nam pacto fieri poterit, quin differentia interroget, dicens, num si caecum est, quod uisum non habet, ut uero habeat aptum est, & caeca sunt uisum non habentia, apta natae ut habeant, si enim hoc quidem unum ceitate caecum est, quod & dicere caecum uerum est, haec uero quae nomine abutentes ut in catulis caeca dicimus, quia tunc ut uideant apta non sunt, non enim caeca esse dicere uerum est, cum igitur duae interrogationes existant, ad has non una danda est responsio, si uero quis ui interrogationis uelut una existat, raptus dixerit, equidem, caeca sunt quando catulorum partim uident partim uero non, quod enim caecum ut uideat, fieri haudquaquam potest, erunt aut omnes uidentes, aut ceci homines, a respondente enim rationem sophistes requirit, cur partim uident, partim non uident, utraque enim uisum non habentia, apta ut habeant esse caeca asseruisti, aut neutrum aptum utraque uidere necessarium est, eiusmodi uero sophisma tum in eo modo qui ut unam duas interrogationes interrogat, tum in modo qui circa proprij ac ueri elenchi defectum uersatur, in eo namque dixit una cum alijs & eodem modo, temporeque eodem capere oportere, hoc est quod interrogatur non esse tale ut alio interrogans tempore, respondens uero alio subiectum accipiat, hic quoque idem fit, non enim omne non habens, aptum tamen ut habeat uisum, caecum est, sed quando habere est aptum, non habens.

Aut quidem hoc pacto diuidendum ratiocinationes apparentes et elenchos, uel in elenchi omnes ignorantiam, istud principium auspicantibus referendum est. omnes enim quos recensuimus modos in elenchi diffinitionem resolvere licet. primum quidem si figura careant syllogistica. expositis enim conclusionem contingere oportet. quare dicere ex necessitate, sed non apparere. deinde & secundum diffinitionis partes.

Quod omnes in elenchi inscitiam referantur cauillationes. cap. XXXVI.

Aut hoc pacto diuidendum apparentes] Duas esse paralogismorum species differuit, quibus philosophi eos quibus cum disputant, refellere apparent, necnon quot, & qui modi, qui in his sophismatum sunt speciebus, docuit. & hanc quidem iuxta dictionem, hanc uero extra dictionem nominauit. atque modos in dictione cauillatorios sex esse tradidit, equiuocationem, amphibologiam, compositionem, diuisionem, accentum, dictionis figuram. modos uero extra dictionem, septem esse clarissime posuit. accidentis uidelicet; eiusque quod simpliciter, aut quoquomodo, & non proprie partes dici & eius qui de ratiocinationis, & elenchi diffinitione, atque de eo qui est de acceptione eius quod in principio est. & consequentis, necnon illius qui non causam ut causam prodit, & alterius qui duas interrogationes unam facit. nunc dicit. quod aut redargutiones cauillatorie hoc pacto diuidende, partimque esse circa dictionem, partim uero extra dictionem asserendum est. praeterea quae sunt in dictione, sex sunt. quae uero extra dictionem existunt, septem. aut omnes apparentes & elenchos & syllogismos in elenchi ignorantiam referendum. & quo differit pacto referendi sunt. uel magis omnes ipse reducit. quoniam elenchus est (ut dictum est) eiusdem & unius non nominis, sed rei, & nominis non uniuoci, sed eiusdem & unius subiecti, ex datis a respondente, non eo quod in principio repetito, secundum idem, & ad idem, eodem tum modo, tum tempore. qui haec aut horum quippiam ignorauerit labans in falsitatem cadet, falliturque. quoniam igitur (ut dictum est) ratiocinatio contradictionis elenchus est. ratiocinatio uero est ex positis. qui uero quid ratiocinatio sit, & conclusionem ex positis contingere oportere nescierit, eo quod non ratiocinatur, neque ex positis contradictionem apparentem colligit. decipietur. tales uero erant contradictionem quae non per ea quae erunt posita inducebant. quae non causam ut causam assumentes. & quod in principio petentes. & quae consequentis erant. primum inquit omnes in elenchi ignorantiam paralogismi referuntur. ut syllogistica carentes figura, atque ex non positis concludentes. quod quidem proprie syllogismi peculiare est. deinde isti omnes & in diffinitionis elenchi partes reducuntur, & circa alicuius in elencho particule posite defectum consistere demonstrabitur, aut quia equiuocum, aut ambiguum, aut alterum quid recipiatur.

Earum quidem enim quae in dictione prauitatum haec quidem circa duplex uersantur. ut et equiuocatio, & oratio, & similis figura. consuetum enim omnia ut hoc aliquid significare compositio uero, & diuisio, & accentus non idem esse oratione aut nomine differens. & hoc non secus ac res, si elenchus, aut ratiocinatio erat futura, idem esse oportebat. ut si uestis non tunica, sed uestis ratiocinatione conclusum est. quis enim & illud uerum est, sed non ratiocinatione collectum. sed interrogatione adhuc opus est, quod idem significat, apud eum qui quaerit quamobrem.

De equiuocationis & amphibologiae necnon dictionis figurae reductione in elenchi inscitiam agit. cap. XXXVII.

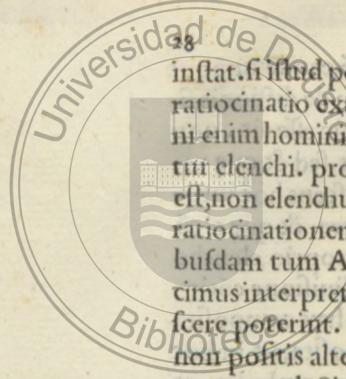
Earum enim quae in dictione sunt prauitatum haec quidem circa duplex uersantur] Vnumquodque paralogismum in elenchi ignorantiam reducendum esse differuit, simpliciterque prauitates quae ex unius elenchi defectu profluunt, dixit. quia ex non positis ipsae colliguntur. quod & in elenchi diffinitione assertum est. in praesenti uero orationis serie & iuxta unamquamque elenchi partem ipsos formari docet. in primisque tum eum qui ex equiuocatione, quia non unum est nomen & res. tum eum qui ex amphibologia constat, fieri exponit. hos namque ex hoc, aut equiuocatio aut oratio declarauit. istos igitur necnon similem dictionis figuram hoc est paralogismos, qui circa dictionis figuram: ex elenchi constituit ignorantia clarum existit. elenchum enim esse eiusdem & unius non nominis, sed rei, ponitur. an qui ex equiuocatione & amphibologia nominibus uel & orationibus minime simplicibus res differentes significantibus constant, equidem, eodem ne pacto & similis figura, certe, namque & discere duo significat, atque equiuocum est, & oratio ambigua quae dicit. quod uidet quis hoc uidet, duo ostendit, tum qui uidet, tum qui uidetur. & circa disciplinam agere, duo declarat (ut dictum est) affectionis enim & actionis significatiuum est. quod est uitij iuxta dictionis figuram: perspicuum igitur est hos tres in elenchi ignorantiam referendos esse,

dos esse, quia non unius sunt rei. ratiocinantem uero atque elenchum perficere appetentem, eandem unamque rem assumere oportet. hoc uero, consuetum enim omnia ut hoc aliquid significare. non de dictionis figura sed amphibologiae uitio dictum esse uidetur. quod similem figuram, ut dictum est, hic esse ait. non enim solum tacentem eum qui silet, sed & etiam quae silentur, & uidentem eum qui uidet, sed & quae uidentur. consuetudo quaedam ut diceremus, obtinuit. eiusque quod prius dixerat, reminiscens hoc intulit. quod modorum amphibologiae unius & hic est. quando assueti hoc modo sumus dicere. & quae a compositione inquit & diuisione fraus in elenchi transferretur ignorantiam. idem enim in proprio elenchum separatim tum coniunctum declarari oportet. quod quidem & in compositione & diuisione contingit. alterum uel a nominibus uel uerbis seiunctum quod declaratur, est. & alterum c. in hac composita sunt, est. quod manifestatur. literae enim & scire, utraque separata non idem & composita, ut in hoc yedupara inisadui significant. sed & Socrates sedet, & ambulare potest sedens, Socrates igitur ambulat. ut & prius dictum est non idem declarat. haec cum differuit, causam quam cauillationes quas recensuimus, in elenchi ignorantiam referendae sunt, exponit. est uero haec quia non idem ab equi loco, & oratione ambigua, significatur. sed & de compositione & diuisioneque in elenchi ignorantiam reducende, dictum esse intelligi poterit. quod non idem declaratur. quod enim ambulat, & potest ambulare, equidem, & hoc, oī idest cuius solius, & hoc oī idest non solius, non idem significat. ambigua namque oratio. nomenque differens non idem significant. & hoc uidelicet nomen non differetia significare oportebat. ut enim si elenchus fieri debeat, rem & unam & eandem opus est esse. ita non plurimum esse nomen significatiuum. quaedam enim inquit si in alia qui interrogatur, rem trahens affirmauerit, in aliam uero interrogans apparentem contradictionem collegerit, elenchus non extruitur. ita & si una quidem sed multiuoca res sit, si non eo quo qui interrogatur, affirmauit nomine, sciscitans contradictionem intulerit, extrui uerus non uidetur elenchus. praeterea si hoc cum illo idem est, interrogatione indiget. ut hoc si quis ratiocinatus fuerit modo. utrum & scitae & alij homines possibilia an impossibilia uidere uident, possibilia quidem, igitur & tu & ego, certe, nostras uides uestes, equidem, possunt igitur uidere haec. tunica igitur nostrae uident. sed & non uident. in hoc, & si tunica & uestis est idem, sed tamen quia audientium plurimi ambigunt, tunica & uestis sunt idem, nec ne oratio interrogatione indiget eque, ac res ipsa una atque eadem est, si extrui debet aut futurus est elenchus, nomen & idem & unum esse est opus. neque cum uestis proponitur, tunica sed uestis demonstratur. & si pro ueste tunica colligens ratiocinatio uera extiterit, tamen atque merito aliquis utrum tunica & uestis idem sint, an non, ignarus tumultuabit. atque hic propter quod quaeret. quamobrem non ratiocinari hoc modo ratiocinantem asserit.

Paralogismi uero accidentis, ratiocinatione definiti, plani sunt. eandem enim & elenchi diffinitionem cum contradictionis tamen additione esse oportet. elenchus enim contradictionis ratiocinatio. si igitur non est ratiocinatio, accidentis non fit elenchus. non enim si haec extiterint, hoc esse est necessarium. hoc uero est album, propter ratiocinationem album esse est necesse. neque si triangulus duobus rectis aequos habet. ipsi enim figurae esse accidit uel primo, uel principio, quia figura, aut principium, aut primum eiusmodi est. non enim quatenus figura, neque quatenus primum, sed ut triangulus demonstratio. pari modo & in alijs. quamobrem si elenchus ratiocinatio quaedam, non utique accidentis erit elenchus. at in hoc cum artibus praedicti, tum omnino ab ignaris qui gnari sunt, redarguuntur. contra enim scientes, qui diuidere nequeunt, aut interrogati concedunt, aut non concedentes concessisse existimantur, accidentis ratiocinationes conflant.

De reductione cauillationis accidentis in elenchi inscitiam agit. cap. XXXVIII.

Paralogismi uero accidentis ratiocinationis diffinitione] In his quae differuit superius, in elenchi ignorantiam fraudes & cauillationes quae in dictione struuntur, retulit, hac uero in parte & primum accidentis paralogismum qui eorum qui sunt extra dictionem primus, in elenchi ignorantiam refert. & inquit ex ratiocinationis diffinitione perspicuum futurum in elenchi inscitiam talium esse reductionem cauillationum, ratiocinationem diffiniendo persuadet ratiocinationis diffinitione, in dictam elenchi imperitiā reductionem esse. si enim ratiocinatio oratio est, in qua positis quibusdam alterum quid praeter posita contingit. in accidente uero quid a positis alterum non contingit, aut colligitur. quae igitur ab accidente est non est ratiocinatio. quare neque elenchus. clarum igitur est, hunc paralogismum & recte in elenchi referri inscitiam. qui enim hoc refellere uidetur, quomodo refellere & redarguere oportet, ignorat. in hoc uero ab elencho distat ratiocinatio, quia in eo contradictio additur, elenchus namque est cum conclusionis contradictione ratiocinatio. si enim de nullo lapide medio utens animali aliquis hominem ratiocinatione praedicari concluderit. hoc pacto dicens. de omni homine animal, de nullo lapide animal, aliquis uero non hoc se habere modo quod conclusum est contra ipsum, de aliquo lapide hominem praedicari

instat. si istud positum sit, altera propositio animal a lapide per negationē remouens adiecta sit, in tertia ratiocinatio extruetur figura, ab aliquo homine negari animal colligens. quod quidē falsum existit. omni enim homini animal. & hoc pacto prioris contradictionem habens conclusionis, ratiocinatio conficitur elenchi. proprius igitur elenchus in quo rei conclusæ contradictio assumitur. qui uero ab accidente est, non elenchus. in secunda quoque figura eiusmodi ratiocinatio extrui potest, cōtradictionis quidem ratiocinationem elenchum esse dictum atque demonstratum est. ceterū eque de hoc atque de alijs quibusdam tum Aristoteles ipse in priorum resolutiorum secundo, tum nos in nostris quas in illum fecimus interpretationibus differuimus. ij qui in cōmentarium, in quo talia tractauimus, inciderint, cognoscere poterint. in quo & cum qui ab accidente profluit, non esse syllogismum demonstrauius. quia ex non positis alterum quid colligit. nemini enim dubium est, eiusmodi in se ipso ratiocinationis diffinitio nem complecti. dicere enim hominem musicum, musicū uero accidens, deinde hominem accidens, & substantiam esse qualitatem colligere, porro a ratiocinatrice coniugatione est, aut methedo. hoc uero, non enim his existentibus hoc esse necessarium, causa comprobatrix est, ratiocinationem quæ est accidentis non esse ratiocinationem. positus enim per disciplinam ratiocinatricem quibusdam secundum illam colligitur syllogistice, uel & collectum est. si uero termini atque ars imperat, non eque dispositi sint, sed aliter atque aliter accepti, in artificiose conclusio colligetur. ut & in exemplo factum apparet. quia minorem dereliquit terminum, orationi tenebras offudit. & si non omnino quia hoc aliquid, de composito accipitur, de substantia dictum est. omnis nāque substantia hoc aliquid significare uidetur. dictionē igitur constituere & hoc modo dicere oportet. nō enim si hæc sint, hoc esse est necesse. uel non enim si Socrates est albus, albus uero color uisus disgregatiuus, coloris nāque loco assumptis album. Socratem esse colorem uisus disgregatiuum, per collectionem ratiocinationis falsē necessarium est. huius enim declarationum est hoc per ratiocinationem. uel hoc per ratiocinationem pro hoc per apparentem quidem esse non autem existentem ratiocinationem, quia ab accidente falsum conclusum est. talis enim ratiocinatio non est, quamuis & imperitis esse uideatur, quia nō idem in ambabus recipitur propositionibus mediū. secus enim in minori propositione quæ dicit Socrates est albus, & secus in maiori album acceptum est in minori nāque compositum dico cum qualitate substantiam ipsam, in maiori uero sola qualitas recepta est. non aliter rationum collectionem factam hoc pacto redarguere, sed & similiter in utrisque propositionibus eundem sumere terminum oportet. magis uero ex Phedro eiusmodi in hunc locum adductam fraudem esse existimo, quia Socrates ibi se ipsum cū cycno idem esse ostendit. ut isto pacto ratio ex duabus in secunda figura particularibus affirmatiuis collecta sit. Socrates albus, cycnus albus, ergo Socrates cycnus. ut hoc istud uero est album, huic equum sit, istud uero album cycnus est. & pro albo cycnum sumere oportet. hoc uero neque si triangulus duobus rectis equos habet. & ipsum huius accidentis ratiocinationem non esse assertiuum est. hoc uero est quod inquit. non enim si triangulus duobus rectis equos habet angulos, ipsi uero & figure esse accipit. quoniam figura est hoc, dico quidem habere tres angulos equos duobus rectis omni inest figure. istud enim est hoc, quod figura significat. uel hoc modo. nō uero si triangulus duobus rectis equos habet angulos, accidit ipsi figure esse, quia figura pro hoc quoniam triangulus figura. iam habere tres angulos equos duobus rectis omni inest figure. non enim ut de figura, sed quatenus de triangulo angulorum struimus demonstrationem. cauillationum uero deductio in tertia colligitur figura. triangulus figura, duobus rectis tres angulos equos triangulus habet, figura igitur tres angulos duobus rectis equos habet. quare & quadrangulus quia figura est, eiusmodi habebit angulos. hoc uero absurdum est. non enim octangula figura, uel relique, uel circulus. sed & ratiocinatio per medium triangulum concludens principium & primum duobus rectis equos habere angulos, in tertia colligitur figura. hoc igitur pacto dicere oportet. non est triangulus duobus rectis equos habens angulos? accidit uero ipsi figure esse, uel primo, uel principio. quoniam istud hoc est triangulus, figura est, uel principium, uel primum, iam figura omnis tres angulos duobus rectis equos habebit. non enim ut de figura, sed de triangulo, neque ut de primo, aut principio angulorum demonstrationes extruimus. & dictis paralogismis hic non dissimilis. canis tuus est, iste pater est, canis igitur tuus pater est. non dissimiliter & in alijs quæ ab accidente fluunt, deceptionibus. dictio enim manca imperfectaque est. si igitur elenchus ratiocinatio aliqua est, quæ uero ab accidente fluit ratiocinatio non est, neque igitur elenchus. quia uero artibus periti & omnino in singulis scientia præditi quid uerus sit elenchus, ignorant, ab igno- rantibus siue cauillatoribus coargui uidentur. hoc enim est. hoc coarguuntur. unus quisque enim sciens si forte contingat, quid sit elenchus inscius ignarusue sit, ab ignorante qui sophistes est, in illis quorum est gnarus, sciens ue fallitur. ut qui in disciplinis uel musica doctus peritusque est, ratiocinationem uel elenchum ex accidente constructū ignorans decipietur. ignorantes enim contra scientis ab accidentibus syllogismos machinatur? scientes uero nequeunt si ita forte contigerit, quales ex his quæ sunt per se, quales quæ ab his quæ per accidens constantur ratiocinationes, diuidere ac distinguere. cum interrogantur, interrogatis assentiuntur. uel silentium præstantes, minime assentiunt, ab audientibus hoc pacto interrogationi assentiri iudicantur quia silentium inditium esse existimatur assensus.

Cauillationes uero circa id quod quoquomodo & simpliciter, quoniam non de eodem affirmatio & negatio. quoquo enim modo albi, quoquomodo non album. simpliciter albi, non album simpliciter negatio. si igitur concedente quoquomodo album ut simpliciter dictum accepit,

accipit, non refellit. apparet uero, quia quid elenchus est, ignorat. omnium quæ prius dictæ sunt cauillationum, circa elenchi definitionem manifestissimæ sunt. quæ de causa & hoc pacto nuncupatæ sunt. circa enim ratiocinationis defectum imaginatio fit, & diuiden- tibus, hoc modo his commune omnibus rationis defectum ponendum.

De cauillatione eius quod secundum quid & simpliciter dicitur quomodo in elenchi inscitiam referatur pertractat. Cap. XXXIX.

Cauillationes uero eius quod quoquomodo & simpliciter, quia non eiusdem affirmatio & negatio Paralogismorum (ut didicimus) qui extra dictionē sunt, secundus est, qui eius est quod quoquomodo est & simpliciter. neminique obsecrum hunc in elenchi ignorantia fieri. elenchus enim est, ut non raro dictum est, cum ex his quæ concedit respondens, quod affirmauit, negare contingit. in hoc uero non isto fit modo. non enim si respondens concesserit ethiopem quoquomodo album esse, interrogans uero nigrum toto corpore esse ipsum demonstrat, disputantem in contradictionem pepulit. quæ dicuntur, ex ijs quæ differuimus, quando hunc modum in principio exposuimus, perspicua sunt. omnes quidē inquit in elenchi ignorantiam paralogismi referentur, & omnium maxime qui in ipsam reducuntur manifestissimi qui circa dictionem sunt. unde hoc sunt modo nuncupati, uelut paralogismi & deceptorie fraudis causa dictione existente. hoc uero, circa orationis defectum ut refellere, & decipere uideatur, phantasia fit, uniuersaliter dictum est. tale est. quod per hoc declaratur. omnis qualiscunque paralogismus & omnis paralogismi imaginatio phantasia ue in quodam orationis defectu. hoc est elenchi definitionis, uel rationis syllogismi (inquit) secundum quam uerus sit elenchus. cū uero nihil prædictæ definitionis deest, uerus, cum quippiam desideratur, apparens fit elenchus.

Cauillationes quæ id quod in principio est, recipiunt, & non causam ut causam ponunt, propter definitionem conspicuæ sunt. cōclusionem enim eo quod hæc sunt, cōtingere oportet. quod quidem non erat in non causis. itemque eo quod erat in principio ipso non petito, quod quidem quæ in principij petitione sunt non habent.

De reductione in elenchi inscitiam cauillationum quæ principij petitio & non causa ut causa dicuntur. Cap. XL.

Cauillationes quæ id quod est in principio recipiunt, & non causam. Hæc Aristotelis uerba ualde clara existunt, nihilque quod extrinsecus intelligi, & percipi debeat, habent. duos enim istos paralogismos, tum hunc qui quod in principio est, recipit. tū hunc qui non causam ut causam admittit, in elenchi ignorantiam ex eiusdem definitione referri constat. quoniam elenchus (ut per sepe dictum est) ratiocinatio est. in ratiocinatione uero id quod in principio poni non oportet, & quæ ponuntur, ut conclusionis sint causæ, necesse est. manifestum quod qui principium petit, & non causam ut causam recipit, is non ratiocinatur. si uero non ratiocinatur, neque refellit, redarguit ue. sunt & ij paralogismi extra dictionē, qui quod in principio petit, & recipit, quartus est. qui uero non causam ut causam ponit, sextus.

Consequentis uero cauillationes partes sunt accidentis. consequens enim accidit. ab accidente uero differt, quoniam in uno solo accidens est accipere. ut flauum & mel, et album & cycnus idem sunt. consequens uero in pluribus semper. quæ enim uni & eidem eadem sunt, & adinuicem esse eadem iudicamus. quapropter iuxta consequens struitur elenchus. est uero non omnino uerum, ut si album per accidens sit. & enim nix & cycnus albo idē. aut item ut in Melissi ratione, genitum esse, & principium habere idem esse accipit. aut hoc, æqualia esse, & eandem accipere magnitudinem. quoniam quod factum est, habet principium, & principium habens, factum esse iudicabit. ut esse factum & finitum ambo cum eo quod principium habet, eadem sint. similiter uero & in his quæ sunt æqualia. si enim quæ eandem & unam habent magnitudinem, sunt æqualia, & quæ sunt æqualia, unam habent magnitudinem. quare consequens recipit. quoniam igitur in elenchi inscitia accidentis elenchus, & eum qui consequentis manifestum est. hoc uero & secus melius speculandum.

Cauillationes uero consequentis partes sunt accidentis. Sophismatum uero, quæ sunt extra dictionem: paralogismus consequentis quintus existit, is ab ipso ratiocinante in elenchi ignorantiam inferitur. hoc uero pacto ratiocinatur, paralogismi consequentis partes sunt accidentis, qui accidentis sunt paralogismi, in elenchi ignorantiam reducuntur, paralogismos igitur consequentis in elenchi ignorantiam referri perspicuum est. flauum enim melli insitum ipsum sequitur, & pluuiam delatam terram esse humectam, hoc quidem melli, hoc uero terre accidit. quod uero consequentis paralogismi accidentis partes sunt, manifestum est, necnon & horum differentia manifesta. consequentis enim elenchi ab his qui accidentis sunt, differunt, quia qui accidentis sunt in unius solius acceptione sumuntur, hoc est semel, & non conuertuntur. in una enim sola acceptione ait non conuerti. ut in hoc, mel flauum, flauum color, color qualitas, mel igitur qualitas. uel hoc, in uno accipere, tale est, uel aliquid tale significare. ut sophistes accidens & subiectum ut unum & idem accipit, & utriusque unam existimat esse naturam. quoniam inquit, mel & flauum idem, flauum color, mel igitur color. & rursus, quia album cygnus, cygnus substantia, & album substantia. uel hoc modo, quod ego sum, tu non es, homo ego sum, tu igitur non es homo. paralogismi igitur accidentis uice una recipiuntur sola, qui consequentis sunt semper in pluribus, hoc est in conuersione. ut si fur noctu errat, & noctu errans fur est, & tyrannidem aggressurus arma comparat, & arma comparans tyrannidem aggressurus est, sed Socrates noctu errat, & pericles arma comparat, fur igitur Socrates, & pericles tyrannidem inuasurus est. quare cum terminos conuertemus (ut in dictis fecimus) & post conuersionem terminum acceperimus, fraus talis quæ consequentis dicitur, contextetur. cum uero non conuertemus, accepta propositione, deinde statim alteram accipimus. ut cum dicimus mel flauum, flauum color, accidentis textitur fraus. pars igitur est accidentis, paralogismus consequentis. qui enim accidentis sunt, tum in terminos ut equipollentes, tum in non tales diuiduntur. sed fortasse quis interrogaret, cur qui sunt consequentis, non semper in conuersione, sed semper dixerit in pluribus. an quia aliud est dicere cygnus albus, & aliud dicere album cygnus. ibi enim cygnus subiectum est, album prædicatum, hic uero e regione album subijcitur, cygnus prædicatur. paralogismi igitur consequentis eius modi sunt uidelicet terminos conuertentes, alterutrumque accipientes hoc modo absoluuntur. uide & Aristotelis exemplum, quia si cygnus & nix albedine idem sunt, utraque enim alba. cygnus niuem esse existimant. arbitrantur enim quia nix est alba, & per conuersionem album esse niuem. est uero & cygnus albus, cygnusque niuem esse suspicantur, hac de causa consequentis gignitur elenchus. quod minime necessarium est. quia cygnus per accidens est albus. talis est & Melisioratio, ut in his quæ ante tractauimus, demonstratum est. quod enim factum est, habere principium accipit, & mutuo conuerti putans. dicens si quod factum est, principium habet, quod principium habet, factum esse conclusit. quare si quid non factum, principium non habet, principio carens infinitum est. quare quod non factum infinitum, ens non est factum, ens igitur infinitum. hoc uero equalibus fieri, & eandem habere magnitudinem, consequentis esse paralogismum clarum est. cauillatio uero talis conficitur. si eandem & unam habentia magnitudinem, equalia sunt, & equalia eandem atque unam habent magnitudinem, Socrates uero & thetetus equales sunt, Socrates igitur & thetetus unum & idem magnitudine sunt. sed non idem sunt. quæ utique erunt, quæ eandem & unam habent magnitudinem. an uidelicet multiuoca quam enim magnitudinem ensis, hanc habet & gladius. & quam uestis, eam & tunica habet. quare eandem habentia magnitudinem equalia necessario sunt, non autem quæ equalia sunt, eandem habent magnitudinem. non enim quæ Socratis magnitudo est, & theteti eadem est, sed altera. quamuis Socrates & thetetus equales sint. similiter inquit & in his quæ equalia sunt. paralogismus enim & iste consequentis est. quæ enim eiusdem & unius magnitudinis sunt, equalia sunt, uerum est. non tamen quæ sunt equalia, eiusdem sunt magnitudinis. paralogismus uero existit. quia ibi eadem & una magnitudo termino idem dicitur. Socrates enim & Plato si contingat ambo tricubiti existentes unam & eandem habentes magnitudinem, equales sunt. utraque enim quantitate magnitudo eadem est. non quidem quæ sunt equalia eiusdem existunt magnitudinis. non enim ipsi rursus equales existentes eiusdem sunt numero magnitudinis. alia namque in Socrate, & alia in Platone. illic quidem (ut diximus) specie & termino, hic uero numero eadem capitur. hoc & aliter inquit considerandum. ipse consequentis paralogismum colligens in elenchi ignorantiam reduxit. dicit uero, si altera quadam uia, quam alium, atque alium accipiendo medium, quæque secundum aliud quid eorum quæ in elenchi definitione ponuntur, in elenchi inscitiam referentur, considerandum.

Paralogismi uero qui ex pluribus interrogationibus unam constituunt, sunt quia nos articulatim non distinguimus, aut propositionis rationem non diuidimus. propositio enim est unum de uno. isdem enim terminus unius solius & simpliciter rei. ut hominis & unius solius hominis. similiter & in alijs. si igitur una sola propositio unum de uno exquirens, & simpliciter eiusmodi interrogatio erit propositio. quoniam ex propositionibus ratiocinatio, elenchus uero ratiocinatio, & ex propositionibus erit elenchus. si igitur propositio unum de uno, planum quod & hic in elenchi inscitia. apparet enim cum propositio non sit, esse propositio.

propositio. siquidem igitur ut ad unam interrogationem responsionem dedit, erit elenchus, si uero non dedit, at apparet, elenchus apparens.

Paralogismi uero qui ex pluribus interrogationibus unam constituunt. Cauillationum extra dictionem quæ de duabus unam interrogationibus efficit, septimam ad elenchi inscitiam referri constat. quoniam elenchus (ut non raro dictum est) est contradictionis ratiocinatio in ratiocinatione uero unum tum subiectum, tum prædicatum esse oportet. hoc uero in ea quæ interrogata plura continet, interrogatione minime existit, manifestum quod ratiocinatio non erit. fit igitur inquit. quia propositionis orationem respondens non diuidit, hoc est ex apparenti propositione nequit proprie propositionem diuidere, hincque manat error. propositio quidem enim unum de uno subiecto dicit, cauillatoris uero plura de uno dicens non est propositio. hoc uero, unius enim solius & simpliciter rei isdem terminus. eiusmodi est. & prædicatum unum atque unum subiectum esse debere, & isdem uterque terminus. uel magis hoc modo. unius solius isdem inquit terminus hoc est unum & solum prædicatum esse debere, & ut simpliciter dicam & subiectum. res enim (ut per sepe diximus) subiectum dicitur. hoc uero, ut hominis & unius solius hominis. prædicati & subiecti exemplum est. hominem quidem prædicatum, unum uero solum hominem dicens subiectum. si enim homo prædicatur de uno solo Socrate, non de Socrate & Platone, & Alcibiade prædicabitur. improprie ualde tali usus exemplo est. clare uero & quæ sequuntur, ipse Aristoteles enuntiat, præter quam hac in parte. manifestum quod & iste in elenchi inscitia. iste de paralogismo qui ex pluribus unam interrogationem constituit, dictum est. si quidem igitur ut ad unam interrogationem inquit qui interrogatur, assensus est, elenchus erit, quamuis non hoc modo elenchus proprie, tamen quia attentionem interrogationibus non prestitit uelut unam interrogationem interrogatus concessit, coargutus dicitur. si uero non concessit, sed dedisse & concessisse uidelicet apparet, hoc enim extrinsecus intelligere oportet. erit apparens elenchus. sed tunc non concedens concessisse apparet, aut uidelicet quædo fortasse, aut quodam modo, aut esto in responsionibus profertur. ut si quis sciscitaretur, nū qui hunc, & hunc percutit, hominem uerberat, respondens uero dicat forte, uel modo quodam, uel isto, ex oratione concessisse uidetur, non uero concessit. isto & Protagoras modo atque Thrasimachus atque alij plurimi responsiones dedisse uidentur fortassis enim aut esto, & eiusmodi non concedentium, sed minime interrogationi obtemperantium esse uidentur. forte & non respondentes sed silentes annuisse apparent, & hac de causa & si proprie non refellantur, coargui tamen ac refelli uidentur.

Quare modi omnes in elenchi incidunt inscitiam, quorum quidam in dictione extruuntur quia contradictio apparens, & quidam huius quæ est redarguere proprium ac peculiare existit, alij uero circa ratiocinationis definitionem.

Quare modi omnes incidunt. Inductione omnes in elenchi imperitiam referri modos demonstrauit, item reductionis istorum mentionem facit, atque planissime quomodo tredecim in elenchi ignorantiam modi referantur, declarat. & inquit, qui in dictione sunt, in elenchi ignorantiam reducuntur. quia non uera quod est elenchi proprium, sed apparens colligitur contradictio. non enim elenchi ueri contradictionem concludere apparentem proprium est, sed huius quidem uere contradictionem ueram, sophistici uero fraudulentique elenchi apparenter. respondente enim dicere tacentem minime affirmante, cauillator non hoc dico quidem tacentem dicere, sed quæ silentur nos dicere possibile esse concludit. quamobrem a cauillatore respondens non uere, sed elenchi inscitia coarguitur. qui in dictione sunt, hoc pacto in elenchi referuntur ignorantiam. alij uero. alios qui extra dictionem sunt, paralogismos dicit, in elenchi ignorantiam syllogismi definitionis causa reducuntur. si enim ratiocinatio est oratio in qua positus quibusdam quid a politis alterum contingit. qui uero accidentis atque consequentis necnon reliqui non ex positis a respondente collecta conficiunt, concludunt uel palam eos est quia a ratiocinationis definitione declinant. hæc concludere. & hoc circa ratiocinationis definitionem. huic erit equale, paralogismi uero qui extra dictionem sunt, minime existunt syllogistici.

Deceptio uero fit in cauillationibus æquiocationis & orationis, quia quod dicitur plurisariam, diuidere nequimus. nonnulla enim diuidere non facile. ut unum & ens, & idem. in compositionis & diuisionis cauillationibus, quia nihil compositam aut diuisam orationem ut in plurimis differre putamus. pariter & in accentus paralogismis. non enim aliud oratio remissa, aut producta significare uidetur in nullo aut in non multis. in cauillationibus

uero circa figuram propter dictionis similitudinem. qualia enim eodem modo, qualia ut secus dicuntur, distinguere difficile. qui enim istud efficere uolet, fere proximus est speculanda ueritatis maxime ut suum præstet assensum non ignorat. quia omne alicuius prædicatum, hoc aliquid suspicamus, & ut unum subaudimus. unum enim & substantiā maxime sequi uidetur hoc aliquid, & unum. quomobrem & hic in cauillationibus quæ in dictione formantur, ponendus est modus. primum quidem, quia speculantibus adinuicem nobis deceptio magis per nos solos. fit speculatio quidem enim quam cum alio inimus oratione, quæ uero per nos ipsos nihil minus ob eandem rem deinde & per uos ipsos falli contingit, cum in oratione speculatio conficitur. præterea quidem ex similitudine deceptio, similitudo ex dictione.

Nostram incertam causam esse cur a cauillatoribus fallamur accusat.

Cap. XLIII.

Deceptio uero fit in cauillationibus equiuocationis. Vbi & quot & qui sunt modi, quibus differentes secum cauillatores despiciunt, detrahunt, dixit, post hæc omnes iuxta elenchi ignorantiam dicere fieri posse demonstrauit, differit & causam qua a cauillatoribus fallimur, nostramque accusat incertam. in equiuocis enim & amphibologicis orationem enim amphibologiam appellat error inquit atque deceptio innascitur. quia quot res dicitur modis, diuidere nequimus. quandoque quid equiuoci uel ambigui interrogati sumus, ut simpliciter dictum concedentes fallimur. in quibusdam enim uidere neque difficile, neque laboriosum est interrogatum. ut unum, & ens, & idem. esse e numero eorum quæ non uno modo sed plurifariam multisque dicuntur modis. cauillationum uero & compositionis & diuisionis item causa est. quia utrum oratio composita & diuisa idem significat, an non, ignoramus. interdum quidem alteram, interdum uero aliam inducit sententiam, orationem uero (ut in multis se habet) tum compositam tum diuisam idem significare arbitramur, in quam plurimis idem, & non aliud oratio partim composita partim diuisa declarat. similiter uero & in paralogismis accentus se habet. non enim interrogati aliud orationem & remissam, & intensam, hoc est accētū acuto, uel circumflexo compositam significare ignorant. in nullo enim uel maxime in non multis oratione cum intensa, tum remissa idem significatur. ὁ αἰνός enim ὁ αἰνός idem declarat. ambo namque nomina propria sunt. αἰνός & αἰνός αἰνός & αἰνός aliud & aliud significant. in deceptionibus similis figure deceptio fit, quia qualia eodem, & quæ altero dicuntur modo, diuidere haud facile est. hoc dictum est. quia quæ actiue proferuntur, affectionum significatiua sunt. ut uidere, audire, addiscere. hæc enim quamuis actiua, affectionis tamen significatiua sunt. & cauillator ut passiua, qui uero interrogatur ut actiua esse arbitrat, cuius concessu error emanat. hoc uero, fere enim qui hoc efficere uolet, proximus est spectandæ ueritatis. in hanc dictum esse sententiam recipiendum est. qui actionem & affectionem significatum, necnon eorum, quæ diuisa aliud, quam composita significant præcipueque equiuocorum efficere diuisionem potest, neque eorum quæ plurifariam dicuntur esse id, quod interrogatur ignarus, uelut omnium distinctionem noscere ualens falli non facile potest, non deceptusque intuentis spectandæque ueritatis proximus est. maxime uero annuere scit, post orationem quam de cauillatione in figura dictionis contingente habuit. & in paralogismis qui in eadem fiunt deceptionis errorisque causam. quia diuidere ea quæ eodem modo, uel quæ secus se habent, nos grauamur, esse differuit. præterea de eadem re narrans inquit, quia ex simili figura uniuersalem hominem, & particularem Socratem idem esse arbitramur, nos maxime falli contingit. namque & ille uniuersalis, & hic particularis dicitur homo, simili dictionis fallimur figura. maxime uero inquit persuadere potest. uel hoc pacto ut propositionibus cauillatorijs annuamus assentiamus uel persuadere maxime potest. quod item huic non diuersum est. quia omne de aliquo prædicatum quid est dicens subiecto tum unum tum idem putamus, nos decipi ac falli maxime contingit. hoc uero euenit quia utraque, particularis homo, & homo, prædicatum, & subiectum simili figura significantur, quod (ut in prædicatione dictum est) minime uerum existit. si quidem uni & primæ substantiæ hoc aliquid congruit. indiuiduum enim & numero unum quod declaratur est. in secundis uero substantijs quod hoc aliquid significat, quantum ad appellationis figuram spectat, apparet, cum hominem uel animal dixerit, quod quidem minime uerum est. non enim secunda substantia, ut hoc aliquid demonstratur, uel dicitur, sed ut tale. quia (ut in illis dictum est) circa substantiam quale determinat. unde emanat error. aut (ut & superius dictum est) ex inæquali dissimilitudine consuetudine quæ & res dissimiles non dissimilibus dictionum figuris significare sepe assueuit. & enim cum hominem quis dixerit probabilem imaginationem inducit. quod utique homo Socrati similis est, & unus numero, quia est unus. hoc uero, quod unam enim & substantiam quæ maxime est, sequi uidetur. hoc uero, quid unum & substantiam. indiuiduas ut Socratem Platonem & istiusmodi dicit substantias. ut igitur in his simili appellationis figura; singulariter enim Socrates homo, & similiter homo, non homines modo significantur plurali. eque igitur figure similitudinis significatione uniuersalem hominem Socrati esse persimilem atque unum numero imaginatio ducit.

atque

atque in alijs qui dictionis similitudine parantur, paralogismis esse contingit. simpliciter in illis solis in quibus ex similitudine uniuersales substantias easdem esse numero particularibus concludere nituntur non in omnibus qui similitudine extruuntur dictionis, hoc dicere existimo. propter hoc enim dixit. quamobrem & qui dictionis similitudine uniuersale particulari idem esse colligit. is inter dictionis modos ponendus est. uelut si non solum iam dictos, sed uniuersalia particularibus eadem concludentes dictionis similitudine fraudibus quæ in dictione uersantur, inferere dixisset. postquam hunc inter modos qui in dictione sunt, reponendum esse differuit. duas huius attulit causas. unam asserit errorem deceptionis fieri. quia una cum alijs nobiscum speculatio incidit. illi ad orationes & nomina, non ad res suas dirigunt interrogationes. hoc uero tale est. cum seiunctim ab alijs aliquam speculamur rem, ad ipsam non ad nomina atque orationes nostram applicamus speculationem. hac de causa minus erroribus inuoluimur. cum uero cum alijs rem perpendimus, & consideramus, ad nomen & orationes in quibus implicantur errores, considerationes nostras & speculationes accommodamus. eo qui interrogatur, in alio qui a nomine uel oratione declaratur sensu, responsum dante, in alium eo qui ratiocinatur, sensum trahente. hanc igitur quidem ob unam causam, & hunc inter dictionis numerare paralogismos, recte se habet. altera uero est erroris causa. quia ex similitudine quæ est in dictione, uniuersalis homo cum Socrate esse idem colligitur. quare merito hoc modo in eos qui in dictione sunt, secundum hoc referet. ubi uero nos minus falli contingeret cum nos soli speculamur. quia non orationibus & nominibus sed rebus ipsis pendet contemplatio. nihil, quo minus soli speculantes non rem sed orationem spectantes fallamur, impediri intulit.

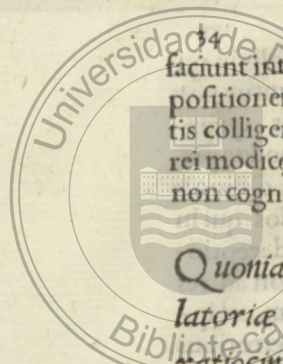
In cauillationibus accidentis quia idem & alterum & unum & multa diiudicare nequimus. neque qualibus prædicationum omnia hæc & rei accidere. pariter & consequentis cauillationibus. pars enim aliqua accidentis consequens. amplius & in non paucis appareret, & hoc modo existimatur, si uero hoc non separatur ab hoc, neque alterum ab altero separatur. in cauillationibus quæ orationis defectu extruuntur, & his quæ in eo quod quoquomodo & simpliciter fiunt, haud magna in re error. ut enim nihil significans aliquid, aut quodammodo, aut simpliciter, aut quomodo, aut uniuersale nunc concedimus. similiter & in his quæ quod in principio recipiunt, & in non causas capientibus, & in quibuscunque, quæ plures ut unam efficiunt interrogationes. in omnibus enim parua de re deceptio manat. non enim propositionis aut ratiocinationis diffinitionem, dictam ob causam accurate disquirimus.

Quomodo in paralogismis extra dictionem nos decipiamur, differit.

Cap. XLV.

In cauillationibus uero accidentis. Vbi de paralogismis dictionis differuit, & causas quamobrem in unoquoque modorum sex fallimur exposuit, hac in præsentī parte & de paralogismis, qui sunt extra dictionem, septem, quomodo & in his nos falli contingat, exponit. quia idem & alterum unum & multa distinguere nequimus, paralogismorum accidentis, causam esse ait. & in primo de his qui sunt extra dictionem modo dictum est. ille enim accidentis erat, cum alterum ut idem, & multa ut unum cauillatores concludere nitentur, & iterum eadem de eisdem dicere non oportet. hoc uero, non qualibus prædicationum omnia hæc & rei accidit. huic æquabile est. qualibus prædicatorum hæc omnia & subiectis accidere. ut quod dicitur eiusmodi sit. in accidentis paralogismis quia idem & alterum, unum & multa diuidere, qualiaque prædicatorum omnia, quæcunque de ipsis dicuntur, & de subiectis dici possunt, distinguere non ualeamus. quoniam qui consequentis sunt, paralogismos partes esse accidentis demonstratum est, non dissimiliter se habet in consequentis paralogismis, æque in his atque in accidentis fallimur. hoc uero, amplius & in multis apparet, & isto estimatur modo. potentia tale est. in nonnullis. n. subiecta ad ea quæ consequuntur mutuo uertuntur. ut ad risibile homo, & ad hinnibile equus, & in multis alijs hoc euenire censendum est. ut si niuem album sequitur, & ad album nix uicissim uertitur. & si mel flauum, & ad flauum mel, si factum principium habet, principium habet factum. in his uero qui orationis defectu & in cauillatione quæ iuxta quoquomodo & simpliciter fit, error emanat. quia aliquid simpliciter, uel quoquomodo admittere, & concedere, differre nihil existimamus ac si nihil plus quam quoquomodo simpliciter significare putantes non abnuimus, atque fallimur. ut in hoc planum sit. num quidem abijcere quod habet aliquis non malum est? sed quis ægritudinem habet, abijcere igitur ægritudinem malum est. hic circa quoquomodo error nascitur. non enim si aliqua abijcere quæ quis habet, malum est, & simpliciter est malum. sed & in his qui principium petunt, & ex pluribus unam

C

faciunt interrogationem, deceptio haud magna in re fit. non enim propositionis rationem quæ dicit propositionem esse, quæ unum de uno habet, neque rationationis definitionem, quæ alterum quid a positis colligere oportere dicit. ad amicum disquirimus, hinc fluit error. nō hac uero dictam ob causam quæ rei modice est accurate disquirimus, uel dictam causam si uis propositionis & syllogismi definitionem non cognoscere intellige.

Quoniam uero quot sunt modis ratiocinationes apparentes habemus, necnon quot cauillatoriæ ratiocinationes & elenchi gignantur, habemus. cauillatorium uero elenchum, & ratiocinationem, dico non solum ratiocinationem apparentem, aut elenchum non consistētem, sed & existentem quidem, apparentem uero proprium rei. sunt hæc quæ non secundū rem refellunt, & ignorantes ostendunt, quod quidem tentatiua erat. tentatiua uero est artis differendi pars. ipsa uero propter inscitiam concedentis de re orationem, falsum ratiocinari potest. cauillatorij uero elenchi quamuis ratiocinatione contradictionem colligant, planum si ignorat non faciunt. & n. his orationibus & scientem impediunt.

Quot modis sunt cauillationes apparentes tot & cauillatorias fieri ostendit. Cap. XLVI.

Quoniam uero quot sunt modis ratiocinationes apparentes habemus.] Et quoniam (ut in præfatis libri initio demonstratum est) ratiocinatio apparens & cauillatoria idem est, quot uero ratiocinationes modis sunt apparentes, habemus. hæc uero sunt decem & tres dicti modi, & circa quot ratiocinationes cauillatoriæ gignantur, nos habere planum est. quot enim apparentes, tot & cauillatoriæ conficiuntur. iisdem igitur modis sophisticæ cauillatoriæ quæ, quibus apparentes efficiuntur. hoc uero, circa quot sunt apparentes. huic per quot, æquale est. quot nanque modis quotque causis apparentes, tot & sophisticæ. postquam quot fiant modis apparentes, tot rationes fieri cauillatorias differuit. non solum dicit ratiocinationem apparentem (ut in libri initio dictum est) esse quæ bonæ sit figuræ, qualis ex duabus in figura secunda affirmatiuis, aut in quauis figurarum altera ex duabus aliquid colligere particularibus nititur. non solum igitur ratiocinationem apparentem inquit dictis fieri modis, sed & eam quæ cum non sit propria, apparentem tamen rei propriam, hoc enim subintelligere oportet. hæc uero bene ac recte non secundum rem ratiocinatur. quæ quidem tentatiua non sophisticæ artis esse dicit. tentatiua enim eius qui quamuis nesciat rem, scire simulat, utilitatis gratia orationes habent respondentem non ex proprijs rei de qua orationes habent, sed ex proprijs rei apparentibus, non & existentibus redarguit, ipsumque in contradictiones propellunt. hac enim de causa non secundum rem tales redarguere, & refellere dicuntur. quia principia rei seruantes aliquidque quo struitur fraus, interferentes auditorem fallunt. hoc enim, aut semicirculos non ut oportet (ut in primo differendi artis libro dictum est) scribere & lineas aliquas non ut duci debent protrahere, paralogismus fit. uidetur quidem cum non sit, ex proprijs rei esse. deinde quamobrem tentatiua eū qui ignorat scire se tamen simulat, redarguere ualet, ostendit. dicens, est uero artis differendi pars tentatiua, si igitur pars dialecticæ tentatiua est, ipsa uero differendi ars concedentis ignorantia falsum ratiocinari potest, & eius pars tale quid ratiocinatur. quomodo uero dialecticæ tentatiua pars est, cum paulo progressus fuerit, dicet. & ibi quæ nobis uidentur, dicemus. sed dialecticæ quidem & tentatiua respondentem quia ex his quæ uidentur & ab eo conceduntur conclusiones colliguntur, palam ignorare ostendunt. non mediocrem horum copiam in Protagora & Gorgia atque alijs Platonis dialogis, in quibus cum sophisticis contendit, habemus. cauillator uero si contradictio nem ratiocinatione concluderit, si respondens ignorat, non omnibus planum facit. æquiocum enim & ambiguum & interrogationes quales non raro diximus, proponit. quis auditorum ad quam istarum interrogationum significationem nouit? qui interrogat, & qui respondet, suum flectat sensum. & si enim auditorem ut quot interrogatio modis dicatur, noscere contingat, tamen utrum respondens coargutus, nec ne, discernere inhibetur. omnium enim quis audientium, num est tacentem dicere, de quibus tacentibus interrogatio facta, & responsio data est, nouit? ut respondentem si ignorauerit, nec ne? diiudicet. æquiocum nanque & ambiguum sophisticis interrogantibus nullus non ignorans si positi & concessi a disputante oppositum cauillatores concludunt, aut omnino si neque differens quod interrogatur, nouit, utrum ambiguum, æquiocum uel sit, an non? aut non recte compositum, uel diuisum. si enim aliquem cauillator percuntaretur, num quid canis exustiones facit? hic uero non, responderit, quia terrestres canis ardore non excitat, auditor quo minus perspicere possit, iterum negans redargutus sit, nec ne? cohibetur. quatenus enim spectat ad hunc terrestrem dico canem non redargutus, sed ueritatem dixit.

Quod uero ipsas eadem habemus uia, clarum est. in quibuscunque enim ut interrogata audientibus ratiocinari uidetur, in his & respondenti uideri utique poterit.

Ratione ab audientibus accepta nostri erroris inscitiam nostram, causam esse probat. Cap. XLVII.

Quod uero ipsas eadem uia habemus, palam est.] differuit circa quot, ratiocinationes fiant cauillatoriæ, quia nos quot apparentes gignantur non latet, & post dicta quæ inserta & interposita sunt, iterū ad propositum reuertitur. hocque & ab audientibus comprobatur. dicens, in quibuscunque enim non recte interrogata audientibus ut recte uisum erit interrogata, in his & respondenti utique recte dici uideri poterit. auditor uero uel æquiocatione uel dictionis figura uel horum aliquo decipitur, respondens ergo eiusmodi aliquo fallitur.

Quare ratiocinationes falsæ erunt propter hos, aut omnes, aut aliquos nō interrogatus enim dedisse putat, & si interrogatus sit. paucis quibusdam exceptis in quibus simul quod deest insuper interrogare & falsum ostendere contingit, ut in his qui circa dictionem & solocismum.

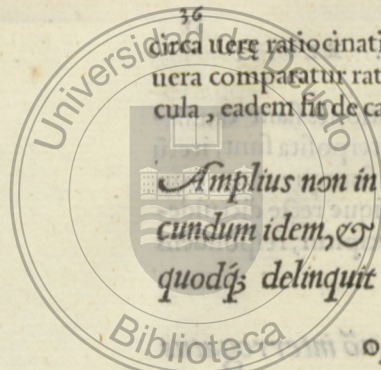
Ostendit quod auditores paucis exceptis pariter ut disputantes, & ipsi si interrogati essent, deciperentur. curq; subdialectica sit tentatiua. Cap. XLVIII.

Quare ratiocinationes falsæ erunt,] Quia modi quos recensuimus uel omnes uel aliqui ad fallendum decipiendumque aliquem concurrunt, dixit uero circa utique tot & respondenti recte interrogari uideretur nanque non interrogatus dedisse & se cōcessisse putat, & si interrogatus poneret. hoc est quod quidem propria & sua sententia recte interrogatum esse est arbitratus, & ut uerum annuit, & assensus est & si interrogatus esset, dedisset, concessissetque, præterquam in paucis. ut in his qui circa dictionem & solocismum respondentes rationem cauillatoris absoluentes non muti perseuerant, sed id quod deest sciunt, falsumque ostendunt. differente nanque sophista, aliquis sedet, sedens ambulare potest, & inducente ipso quod aliquis ambulat. repente qui parum prospicere potest, quod deest insuper utique interrogaret, hoc, potest, & falsum ostendit. rursus dicente cauillatore, num quod dicis, hoc est? dicis lapidē esse, est igitur lapis, respondentes muti non permanent, sed dicunt, non est igitur lapis, sed quod differitur de his quando & ipse sophistam solutiones adduxerit, clarum & perspicuum euadet. nūc uero (quod paulo ante dictum est) tentatiua dialecticæ esse partem differamus. sub dialectica igitur tentatiua esse dicitur, quia & ipsa non secus atque dialectica falsum ob concedentis inscitiam ratiocinari potest. a sophistica cauillatoriæque differunt ambe, quia hæc positioni respondentis oppositum ratiocinatione colligentes palam faciunt. nō. n. ambigua & æquiocua atque eiusmodi aliqua sciuntur, & interrogant. cauillatores uero nōnunquam oppositionem ratiocinantur. si disputans ignarus sit, planū non faciunt. æquiocum. n. interrogantibus & qualia nō raro dictū est si positi a respondente oppositum cōcludunt. uel omnino si quod interrogatur ambiguum est, uel æquiocum uel quid aliud, disputans nesciat, nemo nouit.

Si igitur circa apparentem elenchum, contradictionis paralogismi sunt, planum quod circa tot & falsorum ratiocinationes erunt, circa quot & apparēs elenchus. apparēs uero circa ueri particulas. quoduis. n. defuerit, elenchus apparere poterit. ut qui circa nō cōtingēs propter orationē. quæ ad impossibile, & quæ duas interrogatiōes unā faciēs circa propositionē. & quæ pro eo quod per se, est circa accidens, & huius particulā, quæ consequentis est.

Quot modis apparentes & sophisticæ sunt rationes, tot & falsas fieri ostendit. Cap. XLIX.

Si igitur circa apparentem elenchum contradictionis paralogismi sunt.] Vbi quot ratiocinationes apparentes, totidē & cauillatoriæ sunt modis, differuit, & falsas ratiocinationes, quot apparentes & sophisticas, tot fieri demonstrat modis. si. n. ratiocinatio falsa circa ueram est ratiocinationem, & quot ueræ ratiocinationis particule sunt, falsas in tot tantisque futuris manifestum est. ueræ particule ratiocinationis sunt, hoc eiusdē & unius rei & ad idē & secundum idē & quæcunque alia non raro esse dictum est. falsa igitur erit, quando non ad idem neque secundum idem & similia struitur. apparentem uero circa ueræ particulas fieri dixit. cum. n. aliqua ueræ deest ratiocinationis pars, cauillatorius sophisticusque uideri utique poterit elenchus. inductione hoc constituit. dicens, ut ob orationem circa quod minime contingit & quæ in id quod fieri nequit. potentia uero quod dicitur eiusmodi est. quoniam ratiocinatio. est aliquid a positis alterum colligens ex positis, oratio quæ non causam ut causam illati impossibilis recipit, circa ratiocinationis particulam, falsum conclusisse manifestum est. est uero dictionis mutuum eiusmodi. quæ ad id quod fieri nequit orationem trahere uidetur, sit uero circa id quod non ob orationem contingit. uel quia non causam ut causam accipit. non dissimiliter & quæ ex duabus unam faciēs interrogationem, ex propositionis definitione falsum adducit. & quæ ab accidente falsi quid ratiocinans

36
circa uere rationationis particulam id ratiocinatur. non ab accidentibus sed ex his quæ per se insunt, uera comparatur ratiocinatio. sed & quæ a consequente quæ est accidentis (ut demonstratum est) particula, eadem sit de causa.

Amplius non in re sed in oratione contingere: siue pro uniuersali contradictionem, & secundum idem, & ad idem, & modo eodem & quæ circa aliquid aut circa horum unum quodq; delinquit.

Ostendit amphibologia & modum qui secundum quid & simpliciter esse circa uere rationationis particulas. Cap. L.

Amplius non in re.] Et modus amphibologiae sophisticus hoc n. declarat. dicens, non in re sed in oratione contingere. quare hoc est tacentem dicere, non in re sed in oratione contingit. & hic uidelicet circa uere rationis particulam est. & quæ secundum quid & simpliciter in elenchi particula est. namque ex hoc istud declaratur, siue pro uniuersali contradictionem, & uniuersalem quidem huius loco quod simpliciter est, posuit, loco uero huius quoquomodo contradictionem. dantibus enim simpliciter nobis nigrum esse æthiopem, dentibus album, seu quoquomodo colligit album. uel iterum dicentibus, nullus peierans simul recte iurat, infert iurans aliquis peierare peierauit. simul igitur peierat, & recte iurat. quod uero & quæ non secundum idem, & ad idem, & quæ circa aliquid esse circa uere particulas rationis omnino perspicuum est, & non raro dictum est, neque denuo orationem producere oportet.

Amplius in eo quod in principio petatum non est, sumere quod in initio. quamobrem quibus fraudes constituentur modis, habere utique possumus. pluribus quidem enim esse, & constare non possunt, omnes uero dictis continebuntur modis.

Principij petitionem circa uere rationationis particulas fieri, & quod nullus modis alijs præter dictas constituantur paralogismus, concludit. Cap. L I.

Amplius in eo quod in principio petatum non est.] Quod in principio assumere, & petere circa uere rationationis particulam consistit, & quia ex elencho qui abest a uero, fit, pluries dictum est. hoc igitur pacto circa uere rationationis particulas falsum & apparentes fieri ubi demonstrat elenchos, concludit dicens. quamobrem quibus constituentur paralogismi modis tenemus. pluribus quidem enim quam ij sunt, modis fieri potest nullus, omnes uero in dictis efficiuntur modis.

Cauillatorius uero elenchus est, non simpliciter elenchus, sed ad aliquem eodem modo et ratiocinatio. nisi quidem accipiat & quod æquiuocum unum significat, & similis figuræ cauillatio hoc solum, & aliæ similiter, neque elenchi, neque ratiocinationes erunt, neque simpliciter, neque ad eum qui interrogatus est. si uero accipiat. ad eum quidem qui interrogatus, erunt, simpliciter uero non erunt. non enim unum significans sumpsit, sed apparens, & ab hoc.

Cauillatorium elenchum non absolute sed propter respondentem apparere elenchum declarat. Cap. L II.

Cauillatorius uero elenchus est.] In elenchi inscitiam omnes & cauillatorias & apparentes ratiocinationes reduxit, amplius sophisticos elenchos, quia quid proprii & ueri de erat elenchi, fieri docuit, & eius quod dictum est, fidem per inductionem asstruens instat dicens sophisticum elenchum non absolute & simpliciter esse elenchum, sed apud respondentem uideri esse elenchum. si hunc quidem enim e turba imperitorum esse contingerit, dicta qualiacunque fuerint, concedet, fallitur, & redargui uidebitur, si aliquis quidem e doctorum grege fuerit, non statim quæ interrogantur, fatebitur. atque hic quin & refellere & ratiocinari uideatur, inhibet. sophistica eodem pacto ratiocinatio non simpliciter ratiocinatio, sed ad aliquem, uidelicet dictorum uirtutes ignorantem, & apud eum qui quod non simpliciter dicitur, id simpliciter dici, atque reliqua omnia concedit. apud aliquem sophisticum esse elenchum probat. quia nisi a respondente æquiuocum unum significare receperit, sophistes elenchum conficere nequit. pariter & si guræ similitudine constructi non potest ratiocinatio, nisi rem quæ interrogatur, a respondente acceperit significare solum. quid uidelicet actuum uerbum actionis solius explicatum. neque hæc decipiat. si quidem non acceperit cauillator, neque simpliciter ratiocinationem conficiet, neque apud eum quem

36
sciscitatus est. si uero æquiuocum non ut æquiuocum receperit, apud eum qui interrogatus est elenchus confectus est, uerus & proprius nequaquam. quia non unum sumpsit hoc est non æquiuocum, sed apparentem ab auditore ignorante. quare sophisticus elenchus ad aliquem, & non simpliciter est elenchus.

Quot qui redarguuntur, modis refelluntur, extra omnium quæ sunt scientiam accipere tere non oportet. hoc uero nullus est artis. namque scientiæ forte infinitæ sunt. quare & demonstrationes planum est. elenchi uero sunt & ueri. quæcunque enim demonstrare licet, & ueri contradictionem asserentem coarguere licet. ut si commensurabilem posuerit diametrum, refellere utique poterit aliquis incommensurabilem demonstrando. quæ obrem omnium esse scientem opus erit. quidam enim in geometriæ principijs, atque horum conclusionibus erunt, nonnulli medicinæ principijs, alij in aliarum scientiarum initijs.

Modos quibus redargutio fit uera infinitas esse declarat. Cap. L III.

Quot qui redarguuntur, modis refelluntur.] Quot quidem inquit modis nonnulli apparenter redargui uidentur, omnes apparentes elenchos tredecim esse dictum ac diffinitum est, quibus omnibus aut quibusdam acceptis paralogismus, & apparens fit elenchus. circa quot uero quibus redarguuntur, uere redarguti, nullus numerare, uel tradere ualet. neque potest in præscriptum præfinitumque numerum aliquem ponere modos, quibus uere redarguti refelluntur. quot n. demonstrationes, tot tantique & elenchi constructi possunt aduersus eos, qui collectam ex datis conclusionem non inferentes contradictionem accipiunt. non oportet igitur inquit quot & quibus refellentes uere, elenchos construunt ueros, ut accipiat, adniti, nisi omnes quis nouerit scientias, atque in omnibus ad apicem peruenerit, quodque in ipsis est summum, tenuerit. si n. talis non extiterit, quomodo eum qui in aliqua aberrauerit scientia, uere refellere poterit. hoc uero, scire omnes non unius est artis, & fieri nequit. infinita enim sunt, quæ uera demonstrantur. infiniti ergo & ueri elenchi. in hoc uero, infinita n. forte scientiæ. dixit forte iuxta propriam opinionem eternus enim (ut in libro de cælo ab eo demonstratum est) secundum ipsum est mundus, in infinitum & scientiæ coalescent, incrementumque suscipient. quibus quidem igitur modis ueri extruuntur elenchi, querere non oportet. elenchos uero omnino esse ueros atque & apparentes perspicuum est. quæcunque enim inquit demonstratione quæ recta uocatur, demonstrare licet, & per ipsam & per eam quæ ad impossibile, demonstrationis ad impossibile est hæc tum constituere tum & eum, qui ex positis ad ductum atque conclusum minime concedit, sed contrarium uero asserit, refellere. qui uero hunc refellit falsamque esse demonstrat ratiocinationem uerus exsistit elenchus. quare eum qui uere redarguere debet, omnium scientiam consequi oportet. cum quispiam talis extiterit, facile qui positionem non admiserit, uel conclusionem contradictione accepta redarguere facile poterit. ubi uero ut sciat omnia, opus esse dixit, intulit. hi enim circa geometriæ principia erunt. quare qui in principijs geometriæ, & medicinæ, & musicæ, non dissimiliter & aliarum principijs ratiocinantes redarguere debet, geometricum musicum & medicum esse oportet. quamobrem si quis omnes refellere debet, hunc omnium esse scientem oportet.

Enimvero & falsi elenchi non dissimiliter in infinitis utique erunt. in una enim quaque arte ratiocinatio constituitur falsa. ut in geometria geometrica, & in medicina medica, dico uero secundum artem quod est secundum artis principia.

Redargutiones falsas infinitas esse declarat. Cap. L IIII.

Enimvero & falsi similiter in infinitis elenchi.] Infiniti quidem inquit ueri elenchi sunt, infiniti uero & falsi. hic uero falsos elenchos non sophisticos, sed a proprijs de qua orationem habent, scientiæ principijs & si uideantur, non existentes. quare redargutiones uere, quia infinitæ sunt, & falsæ infinitæ quoque existunt. & quæ dicuntur perspicua sunt. dictio uero, ut secundum geometriam geometricus. manca ac imperfecta est, repletur uero hoc pacto. elenchus geometricus falsus in geometria est, qui circa geometriæ principia est, qualis brisonis quadratura est. non solum eos qui a scientiæ in qua problema extat, principijs non depromuntur, apparentes falsos esse asserit elenchos, sed & illos qui ex principijs scientiæ proprijs emanant, sed in aliquo errorem committunt, quales sunt falsæ Euclidis descriptiones.

Planum igitur non omnium elenchorum, sed istorum loci a differendi arte accipiendi. isti enim ad oem tum artē tum facultatem cōs. & in unaquaque sciētia elenchū, siue nō existēs

apparere, siue est, & quomobrem speculari scientis est. eum uero qui ex communibus & in
ullam non refertur facultatem, differendi artificis est. si enim ex quibus ratiocinationes
in quouis probabiles habemus, & ex quibus elenchi habemus. elenchus enim est contradi-
ctionis ratiocinatio. quomobrem aut una, aut duæ ratiocinationes contradictionis, elenchus
est. habemus igitur circa quot tales sunt omnes, si uero hoc habemus, & solutiones habe-
mus. istorum enim inficiationes, solutiones sunt. habemus & circa quot sunt & appa-
rentes apparentes uero non cuius sed talibus. interminata enim sunt si quis circa quot qui-
busuis apparent, considerauerit. quomobrem planum est differendi artificis esse, circa
quot ex communibus fit, aut existens elenchus, aut apparens elenchus, aut dialecticus,
aut apparens dialecticus, aut tentatiuus, accipere posse.

Falsarum omnium ratiocinationum uniuersales prodele elenchos non presentis considerationis esse, & loca omnium
uerorum elenchorum ab arte differendi petenda declarat. Cap. LV.

Planum igitur non omnium elenchorum.] Veros elenchos infinitos esse, & in omnibus fieri posse
dixit scientis, necnon similiter ratiocinationes falsas. nam & has in omni fieri contingit arte contrarias
his & infinitas esse. uniuersales inquit falsarum omnium ratiocinationum tradere elenchos, non præsen-
tis est speculationis. loca enim & principia uerorum omnium elenchorum non nunc sed ex his quæ in
artem differendi prodita sunt, sumenda hoc uero est uidelicet hoc efficere, differendi arti, & locis in il-
la traditis peculiare, & proprium existit. deinceps causam affert quomobrem facultas in omnibus diale-
ctica aggressus habeat. dicens isti enim ad omnem artem, & facultatem communes. in omni nanque ar-
te ex communibus & probabilibus ratiocinari ualet differendi artifex. sed elenchum aliquem inficientia
quappiam siue uere, siue apparenter redarguit, discernere non cuiusuis, sed solius scientis est is enim si
ex proprijs scientiæ assumptionibus refellit, redarguens cognoscere poterit. ex quibusdam uero & ex
communibus & probabilibus coarguentem cognosceat dialecticus. & quod addit, potentia dicens. ut
iam in topicis præanticipantes tradidimus, ex quibus de omni quod propositum sit, ratiocinari quif-
piam posset. ex his igitur procedens aliquis & redarguere potest. quando enim contradictionem ratio-
cinatione dialecticus colligere nititur, hoc ipsum & elenchus præterquam quod unica interdum ratio-
cinatione, non nunquam uero duabus contradictionem absoluit. de hoc uero, quod aliquando una,
interdum uero duabus, quando egit de ratiocinatione ex oppositis dixit. si enim unica ratiocinatione
colligere contradictionem uolumus, & hanc in propositionum aliqua sumere oportet. ut quod medi-
cina scientia, omnis scientia opinio, & non opinio, medicina igitur opinio, & non opinio. sed quo-
niam ut manifestum, hoc non nullus unquam non concederet. in duabus, ut contradictio colligatur
niti oportet. & medicinam aliquando quidem opinionem non nunquam uero non hoc, diuifim & in
duobus demonstrare ratiocinationibus. de hoc uero & in sequentibus quando cauillationum speculabi-
mur solutiones, dicemus. habemus igitur circa quot omnes falsi elenchi existunt, uidelicet. sophistici.
si uero quomodo quibusque fiant de causis, cognoscimus, & horum nos solutiones habere perspi-
cuum est. quæ enim instando inficientes ad ratiocinationes æquiuocas uel amphibologicas uel secun-
dum reliquorum modorum aliquem adducimus hæc & ipsorum solutiones erant. quando enim cum
qui non latrare asserit canem, sophistes uelut latrante scilicet terrestri, coarguit. nos inficientes tan-
quam de alio prodita a nobis responsio sit. eiusmodi instantia & apparentem elenchum diluentes eri-
mus. quoniam uero habemus, inquit circa quot sophistici consistunt elenchi, habemus igitur & circa
quot sunt apparentes, hoc uero & in dictis superius disseruit, apparentes uero dicit, non qui quibus-
uis & priuatis uidentur, ex qualibus enim nescientes aliquando quidem fallentur. quare quæ istiusmodi
fallunt homines, erunt infuuta, sed scientibus & cognoscentibus dico apparentes elenchos. nec non
dialecticus solus circa quot ex communibus fiat uerus aut apparens elenchus cognoscere potest. quis
uero elenchus uerus, & quis apparens, & quis dialecticus, & apparens dialecticus, præterea & quis ten-
tatiuus, non raro dictum est, & de iisdem iterum differere superuacaneum est.

Orationum quam quidam asserunt, differentia non est, quarum partim ad nomen partim
uero ad intellectum esse dicunt. suspicari enim alias quidem ad nomē orationes, alias uero
ad intellectum, & non easdem absurdum est. quid enim est non ad intellectum? an cum
nomine non utitur, interrogari existimans, in quo dedit interrogatus. ipsum uero hoc
& ad nomen est. ad intellectum uero, cum in quo dedit intelligens.

Nonnullos

Nonnullos reprehendit quia rationes quam & ad nomen & ad intellectum sunt omnia
sophismata referrebant. Cap. LVI.

Orationum quam quidam asserunt, differentia non est,] Modos quibus patrantur fraudes, diuisit,
ita ut supremi duo extiterint, quorum partim circa dictionem, partim extra dictionem esse asseruit, nunc
non hoc pacto differentes sed oia ad orationes quæ sunt ad nomen & ad intellectum sophismata referen-
tes carpit, & corrigit. ad intellectum. n. pro eo quod circa intellectum acceptum est. & hoc ipsum ex eo qd
paulo affertur post perspicuum reddit. hoc. n. est, non ad intellectum. omnes non isto modo ut ipse do-
cuit diuidentes paralogismos sed eorum partim ad nomen partim circa intellectum esse asserentes demo-
liens nō alios atque alios sed eosdem, qui circa intellectum ad nomen, & qui ad nomen circa intellectum esse
dicit, ac demonstrat. quare non duo, sed unus existit modus. disputatum. n. non ad intellectum quid inge-
aliud est. quam qñ in ea re non utitur nomine interrogans, in qua interrogatum esse, qui interrogatur exi-
stimans responsum dedit. hoc. n. est dictionis mutuum. si. n. quispiam percuntatus fuerit, num quidē
canis latrat? hic uero de terrestri se arbitrans interrogatum esse, latrare concederet, sciscitans uero canis no-
men ad piscem transferens dicit, sed piscis qui canis existit, non latrat, nomine ad respondentis intellectu
usus non est, & ad nomen eiusmodi sophisma est. quare ut qui canis nomine non utens ad terrestrem,
quem & intelligens respondens latrare dixit, non ad intellectum est ratiocinatus. sic e regione ad intel-
lectum ratiocinatus est, quando nomine de re utitur, de qua interrogatus intelligens assensus est. quod
& ipse ex hoc planum fecit. hoc uero ad intellectum, quando in quo dedit intelligens, intelligentem ue-
ro respondentem dicit. si enim non ad intellectum est in eo in quo concessit non uti, in quo concessit, in
eo uti, ad intellectum utique erit. si uero hæc uera, alias quidem ad nomen orationes, circa uero intel-
lectum suspicari esse alias, per absurdum est. ubi enim secundum intellectum, illic & secundum nomen, &
uice uersa ubi circa nomen, illic & circa intellectum existit.

Si uero cum plura significet nomen, quis unum significare putauerit, & interrogans, &
qui interrogatur, ut forte ens aut unum multa significat. sed & respondens, & interro-
gans Zeno, unum esse putans interrogauit, & est oratio, quod unum omnia, hæc ad nomen
est, aut ad eius qui interrogatur intellectum disputata. si uero quis multa significare exi-
stimat, quod non ad intellectum planum. primum quidem enim eiusmodi orationibus quæ ad
nomen & intellectum sunt, quæcunque plura significat. deinde in quouis sunt. non enim in
oratione est ad intellectum esse, sed in eo quod respondens quomodo se ad data habet. dein-
de ad nomen omnes ipsas esse contingit. ad nomen enim non ad intellectum esse hic est. si enim
non omnes, erunt aliquæ alteræ quæ nec ad nomen, neque ad intellectum, hi uero asserunt
omnes, & diuidunt, aut ad nomen, aut ad intellectum, omnes esse, alias uero non.

Falsum esse ostendit omnes cauillationes reduci ad nomen & intellectum. Cap. LVII.

Si uero cum plura significet nomen, quis.] Postquam disseruit atque constituit disputare & differe
re ad nomen & non ad intellectum idē esse, adducit. quando quidem. n. nomen plura significauerit, tum in
terrogans, tum interrogatus nō plura significare arbitratus fuerit, hæc & ad nomen & ad intellectum uer-
sa respondentis oratio est. interrogatum enim respondentem uocauit. ut & hoc aut ad intellectum pro
hoc & ad intellectum. quoniam in eo quo concessit respondens, & interrogans nomine usus est, utrius-
que de una atque eadem re dici nomen putantibus, & ad intellectum & ad nomen disputatum esse pspi-
cuū est. suppone. n. Parmenidē existimātem ens & unū significare, similis uero huic se hēt eiusdem æmū
lus Zeno, Parmenides igitur Zenonē interrogās, si ens est unū, isto affirmāte, atque fatente, nō ad aliquid
aliud ille tradit, quā ad nomē & rñdētis intellectu disputatio cōstituta. si uero rñdētis plura significa-
re, uel & interrogās putet, & ille in alio cōcesit, hic uero in alio usus est noīe, (ut in cane superius dictū est)
manifestū quod nō ad intellectu sed ad nomē. hoc. n. deest disputatū. repletur. n. sic manifestū qd non ad
intellectum sed ad nomē disputatū. hæc uero differēs infert, ad nomē. n. & nō ad intellectu perducta oratio. pri-
mū qdē circa eiusmodi est orationes. potētia hæc dicēs, falsum esse dicere cauillationes oēs ad nomē & ad
intellectum referri. primū qdē. n. circa eiusmodi oratiōes sunt quæque plura signant, istę erāt equoqe, & am-
biguę, alię uero nō, deinde circa quēuis sunt, quēuis interrogātē dicēs ac rñdētē. cū oratio. n. uel dictio
nō plura significet. interrogātē uel rñdētē plura significare arbitrari cōtingit. & tūc erit nō in oratione
circa intellectu & ad nomē, sed ga quodāmodo ad eaque cōcesit rñdētis se hēt, hoc uero signare circa quē-
uis ex eo qd adducit, manifestū existit. ingt. n. nāque nō in oratione est circa intellectu esse, sed ga ad inter-
rogata iperite se gerat rñdētis, & q̄ unifariā dñr æquoca dici existimet. siqdem (ut dictū est) q̄ sunt ad no-
men orationes circa intellectu existāt, paralogismos oēs tū qui ex orationibus & noībus plura significa-
tibz, tum qui ex respondentibus & interrogantibus ad concessa quoquomodo se habētibus cōflātur &
C iiii)

simpliciter tredecim modos omnes ad nomen dicere contingit. si enim in hæc duo (ut ipsis placet) & ad nomen & esse intellectum omnes referuntur, isti iidem & non (ut demonstratum est) ad invicem differunt. omnes dicere ad nomen contingere perspicuum est. huius enim declarativum, est hoc, deinde omnes ipsas ad nomen esse contingit, si vero nonnullæ (ut demonstrabitur) quæ ad nomen non sunt, reperiantur, ea neque ad intellectum erunt, & paralogismi aliqui extra præsentem disciplinam & viâ decident. namque hoc Socrates sedet, sedens potest ambulare, Socrates ergo ambulat. neque ad nomen, neque ad intellectum est. dictorum. n. plurifariam nihil dicitur. hic videlicet in præsentem disciplinam dixit, ad nomen cum eo quod ad intellectum dicere est idem, intulit. si. n. erunt non omnes, aliquæ aliæ erunt. imperfecta oratio & manca est. perfecta enim sic, si enim ad nomen non omnes sunt, aliæ aliquæ erunt, quod vero dicit potentia tale est. si. n. omne (ut demonstratum est) quod ad nomen & ad intellectum est, si quidem aliquæ quæ ad aliud quid, non ad nomen inveniuntur, non utique cõmunis ipsorum distinctio erit, & univèrsalis, ad quam omnia referri volunt, sed defectio est, & hæc de causa minime probanda.

Sed quæcumque quidem sunt ratiocinationes in eo quod multifariam dicitur, harum nonnullæ sunt, quæ circa nomen. omnes, qui circa dictionem modos, circa nomen dicere esse, a ratione dictum abhorret. sed quædam cavillationes existunt non eo quod respondens quodam ad hos se habeat modo, sed quod interrogationem talem oratio ipsa contineat, quæ plura significat.

Aliquas cavillationes neque ad nomen neque ad intellectum, nonnullasque non esse ad nomen declaratur. Cap. LVIII.

Sed quæcumque quidem sunt ratiocinationes in eo quod multifariam dicitur. Postquam dixit si quidæ aliquæ, si ad nomen nequeant dici, reperiantur, extra divisionem casuras adducit. sed ratiocinationes quæcumque in eo quod multipliciter dicitur, quod vero dicit, eiusmodi est. si quidem ad nomen & orationem amphibologiam. videlicet ratiocinari dicimus. quæcumque circa æquivocationes & amphibologias in quibus neque æquivoca quæ dicuntur, neque amphibologica sunt, immoratur, hæc ad nomen non erunt. quod vero dicitur, tale est. quæcumque circa multipliciter ratiocinationes sunt. hoc est quæcumque non sunt multipliciter quibusdam utentium, sed extra hæc sunt. ut in hoc, Socrates sedet, sedens potest ambulare, ergo Socrates ambulat. iste enim non ex his quæ plurifariam, sed quæ circa multipliciter. quare neque ad nomen neque ad intellectum erant. harum vero aliquæ sunt, neque circa nomen. huic idem est, harum aliquæ sunt, quæ non ad nomen referuntur. quomodo igitur iste ad modos qui circa sunt intellectum, reducentur? non enim solum inquit absurdum est, tres supra decem dicere ad nomen modos, sed neque ipsos, qui circa dictionem sunt, sex ad eos qui circa nomen sunt reducere opportunum est. si igitur apparentes elenchi in eos qui sunt circa nomen modos, non omnes reducuntur, aliqui igitur paralogismi sunt, in quibus non ex erronea & fallaci responsione, sed ex oratione quæ æquivoca vel ambigua proposita est, error conflatur & deceptio. si enim quispiam si contingerit talem protulerit interrogatio nem. ut num canis latrat, an nō? & respondens unifariam canem dici, ut si contingerit, terrestrem putaverit, interrogans vero conclusionem ad astrum traduxerit. error non exortus est, quia responsio recte data est. recte. n. quo ad respondentis intellectum spectat, sed quia oratio anceps ac duplex interrogata est.

Absurdum omnino de elencho differere, non prius de syllogismo scientia tradita. elenchus enim ratiocinatio est. quamobrem & ante de ratiocinatione dicere, quam de falso elencho oportet. eiusmodi enim elenchus est apparens contradictionis ratiocinatio. quamobrem aut in ratiocinatione causa est, aut in contradictione (adhibere enim contradictionem oportet) interdum in ambabus, si apparens extrui debet elenchus. est vero hic quidem huius, tacentem dicere, non in ratiocinatione, sed contradictione. hic vero quæ non habet quis, daret utique, in ambabus, hic vero quod Homeri poësis figura propter circulum, in ratiocinatione, hic vero in neutro ratiocinatio vera.

Alia ratione damnat qui ad nomen & intellectum cavillationes omnes referebant.

Cap. LIX.

Absurdum omnino de elencho differere. Cum eos qui ad nomen & circa intellectum omnes referunt cavillationes non recte demonstravit diuidentes, hos & aliter carpit. dicens non nihil omnino committere absurdi qui isto pacto sophismata diuidentes de elencho non præmissa ante de syllogismo tractatione disputant. elenchus enim est contradictionis ratiocinatio. quid igitur est ratiocinatio est querere oportebat, quia inuenta, quid est elenchus indagare, quo habito, vel & ipsos (ut & nos dicimus) tres supra

supra decem sophismatum modos dicere, vel in elenchi omnes inscitiam referre. quamobrem dicere de ratiocinatione prius operæpretium erat. sophisticus enim elenchus est contradictionis apparens ratiocinatio. quare ut apparens. hoc enim pacto locus constituendus. hoc est, si apparens elenchus & ratiocinatio sophistica extrui debet, deceptionis & falsitatis causam aut in ratiocinatione, hoc est in conclusionem, vel in contradictionem, hoc est in contradictionis interrogationem esse oportet. adijcere enim in interrogatione contradictionem est opus. ut num est tacentem dicere, an non? aliquando in ambabus, tum in contradictione, tum conclusionem, in contradictionem quidem, & non conclusionem, erroris causa est. ut in hoc, num est tacentem dicere, an non? nequaquam, quid vero quando lignum dicis & lapides & ferrum, num tacentem dicis, nempe, est igitur ligna & lapides & ferrum dicere. hoc est ergo tacentem dicere. cavillatio quidem eiusmodi est. causa vero erroris non in conclusionem. vera enim est. dicimus namque & ligna & lapides quæ sunt tacentia. sed in contradictione aio in contradictionis interrogationem, quæ duplex existit. hoc enim num est tacentem dicere, & silentem, & quæ silentur, declarat. vel hoc pacto. num dicentem filere est? non quidem, quid vero cum files non omnia files? igitur dicentem files. ex omnibus enim sunt. est igitur dicentem filere. hic enim dicentem accepit, quæ dicuntur, interrogans, respondens vero pro dicente concessit. & iste, ut & qui ante ipsum, in contradictionem causam paralogismus habet. hic vero, quæ non habet quis, utique daret. & in ambabus tum contradictionem, tum conclusionem. ut vero & hoc perspicuum sit, sophisma explicetur. num quod non habet quis, daret utique? nequaquam, quid vero quod non habet quis celeriter, daret utique celeriter, certe, quod igitur quis non habet, utique daret. hic & in contradictione & in conclusionem falsitatis reperitur causa, in conclusionem quidem manifesta, non enim quod igitur non habet quis, daret utique, sed quod quis celeriter non habet, utique celeriter daret concludi oportebat. hoc namque consequens erat. præterea & falsitatis in contradictione inspicitur causa. isto enim dicere pacto oportebat. num quod quis habet, daret utique ut non habet, an non? sed non quod non habet quis, daret utique. falsitatem vero in sola habens conclusionem paralogismus iste. aliquis sedet, sedens potest ambulare, sedens igitur ambulat. hic propositiones vere, & in conclusionem error commissus est. præterea & dicens, carmina circulus, circulus figura, carmina figura, causa in sola existit conclusionem. quare ut plurimum significativus non in scientificis (ut in libro demonstrationis declaratum est) sed in colloquutionibus & disputationibus familiaribus terminus medius sumitur. quibusque enim circuli definitio accommodatur, illa sola novit, & circulos dici geometra concedit, quibus vero non congruit, minime circulos vocari admittit. apparens igitur elenchus vel in contradictionem, vel in conclusionem, vel persepe in utrisque falsitatis causam adducit. quicunque vero fraudis & erroris expers, is verus existit syllogismus. cum enim vere sint propositiones, necessario & conclusio vera.

Sed quidem unde fluxit oratio. utrum in disciplinis orationes ad intellectum sunt, aut non? si enim alicui triangulus multa significare videtur, & non ut hæc figura concessit, de qua quod duo recti concludebatur, utrum ad illius intellectum iste differuit, aut non?

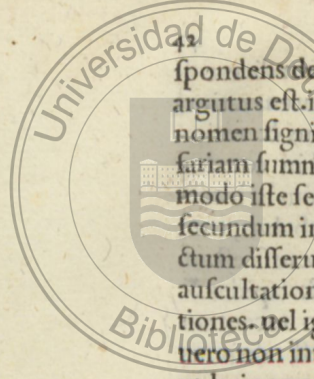
Ostendit ad nomen & circa intellectum esse idem. Cap. LX.

Sed quidem unde fluxit oratio. Rursus ad quod proposuit redijt, & alterum non esse, sed idem (ut demonstratum est) ad nomen & ad intellectum ratiocinari demonstrat. & interrogans inquit, utrum orationes in disciplinis cavillatorie, & deceptorie disciplinas dicens arithmetica, geometria, & his affines. utrum orationes in disciplinis ad intellectum sunt, hoc est secundum eius qui interrogatur intellectum. & interrogans respondet dicens. vel non, propter hoc planum faciens quod non secundum illius intellectum. vel ut equo existente hoc, vel non huic; videlicet circa respondentis sunt intellectum. si enim trianguli nomen plura significare scalenum & æquicrus respondens existimet, & interrogatus num omnis trianguli qui iuxta basim sunt anguli equi ad invicem, equos in æquicrura inter se esse concessit, ipsum vero refellit cavillator. num secundum respondentis intellectum differuit iste, & solutionem adducit dicens, aut non? non enim ad intellectum differuit respondentis, si quidem respondens si sic contigerit figuram, vel canem in terrestri, vel in figura plana concessit, ille vero ad astrum, vel carmina transtulit. igitur quod ad nomen differuit, & non ad respondentis intellectum planum est ad nomen igitur & circa intellectum idem. sciendum quod in una quaque eius interrogationum hoc vel non ut responsio est & ut negatio pro hoc quod ad intellectum non est, planum est.

Amplius si multa nomen significat, hic vero non intelligit, neque putat, quomodo iste, ad intellectum differuit.

Item circa intellectum & ad nomen idem esse declarat. Cap. LXI.

Amplius si multa nomen significat. Præterea idem esse ad nomen & circa intellectum demonstrat, & inquit, si multa aliquod significat nomen hoc pacto se habere non intelligit, sed unice dici putat re-

spondens deinde a' cauillatore refellitur, omnino non secundum intellectum & sententiam propriā coarguitur est igitur ad nomen & circa intellectum idem est. dictionem uero hanc amplius, si multa quidē nomen significat, hic uero non intelligit neque quodammodo putat, iste nō ad intellectum disseruit. trifariam summere licet. uno quidem modo sic, si nomen duplex sit, & hoc non intelligit respondens, quo modo iste secundum intellectum deceptus sit, uel non. & ad hoc solutio, nō ad intellectum. uidelicet nō secundum intellectum. uel per interrogationem legendum, uel & transcendenter sic, num iste ad intellectum disseruit. & isto pacto ut negatio non dictio adducenda. ipsi enim istud in usu est: ut & in naturali auscultatione dixit, sed quoniam de natura quidem non, naturales uero ipsis dicere contingit dubitationes. uel igitur hoc pacto dictio legenda, uel negatiue sic. amplius si multa quidē nomen significat, hic uero non intelligit neque quodammodo putat & signantes adducere, iste non ad intellectum disseruit. ut huic equum sit, omnino is manifestus est quod non ad intellectum disseruit, sed circa intellectum. sed quidem. hoc & ad nomen est igitur & ad nomen & circa intellectum idem.

Vel quomodo interrogare oportet? utique diuidendo. si interrogaret aliquis, si est tacentem dicere, aut non. aut est quidem ut non, est uero ut, nempe. si quis daret nequaquam. hic uero dissereret, igitur non ad intellectum disseruit. atque oratio hęc uidetur e numero earum esse quę circa nomen. non igitur est orationum genus aliquid ad intellectū. sed hęc quidem sunt e numero illarum quę ad nomen, & istiusmodi non omnes, non quoniam elenchi, sed neque apparentes elenchi. sunt enim & non circa dictionem apparentes elenchi. ut qui accidentis sunt & reliqui.

Declarat quod etiam si interrogatio per diuisionem constituitur non esse decisiones omnes falsas ad nomen & circa intellectum. Cap. LXII.

Vel quomodo interrogare oportet, utiquam diuidendo.] Ex dictis ad intellectum & nomen cū idem esse demonstrasset, amplius & non omnes rationationes falsas, & elenchos ad nomen & circa intellectum reduci, quia ad hęc quę sunt extra dictionem ut referantur fieri nequit, hac in parte uelut aliquo asserente omnes elenchi in hęc si interrogatio per diuisionem fieret, ut redducantur fieri posse. inquit, quomodo igitur uel secundum uos per diuisionem interrogare oportet. si enim non isto pacto interrogationes afferuntur, quemadmodum quidem dictę sunt. ut num est tacentem dicere, num circulus figura, omnino per diuisionem reliquum est adducenda esse. quod quidem est, utiquam diuidendo. deinde & per diuisionem interrogationem adducit. dicentes enim omnes ad nomen & circa intellectum elenchos referri, fortassis dicerent, quia non per diuisionem interrogationes fiant, elenchos in dicta non referri contingere. quę uero per diuisionem interrogatio, & quomodo inferretur manifeste constituens. inquit, si interrogauerit quispiam, si est tacentem dicere, uel non, uel est quidem ut non, est uero ut certe. eiusmodi per hęc quid constituens, ut diuisim interrogans non interrogationem profert, hoc pacto. ut num est tacentem dicere, uel non. sed hoc modo, num est tacentem dicere, uel non est, sed est quidem ut est, est uero ut non est. hoc est, num est dicere. tacentem, uel simpliciter quidem tacens non dicit, quodā modo est dicere tacentem, modo quodam non. hoc est secundum aliquid dicit tacens, secundum aliquid uero non. ad hoc igitur inquit Aristoteles quod & si per diuisionē fiat interrogatio, in ea rursus orationes in que ante referebantur, redducendę. & iterum in hęc, id est ad nomen & intellectum quod idem esse demonstratum est, referentur. si enim interrogatio per diuisionem procederet, & respondens ut tacens diceret fieri posse negaret, interrogans uero conclusionem tacentem dicere posse induceret, quod non ad intellectum. hoc est, non secundum respondentis intellectum, sed ad nomen disseruit interrogans planum est. ut sciscitans interrogationem, hoc pacto protulit. ut num est tacentem dicere, uel non est, sed mō quodā est, quodā uero mō non est, rādens uero non est, dixit. propter hoc planum est non esse hoc dicens est, quod non est dicere tacentem. hoc enim, non est, istud declarat, hoc non contingit. secundum aliquid dicere tacentem, secundum aliquid non. sed simpliciter non dicere. si igitur respondens isto modo diceret. hoc est, non est dicere tacentem. interrogans uero quod est, ratiocinatur de alio quidem tacentem dicere negasse respondentem, de alio dictionem hanc conclusisse interrogantem manifestum est, & idem igitur non ad intellectum disseruit. accentu acuto legere oportet. non interrogando, sed negando. ut igitur compendiose dicamus, hoc est, quod dicit. quod si per diuisionem interrogatio secundū uos fieret, quam quidem anticipātes diximus, factaque distinctione, respondens dixerit, nequaquam dicere tacentem, uidelicet non omnino. interrogans uero ipsum dicere colligit, atque concludit. igitur non secundum respondentis intellectum disseruit. ut sit dictio hęc, & conclusionis index. atqui oratio hęc, hoc est quę circa intellectum & circa nomen est. non enim isdem sensus & intellectus interrogantis, & respondentis. neque ad eandem rem, ad quam responsio data est, ad illam quamuis idem erat nomen, & conclusio illata est. quare ad nomen & ad intellectum idem est. hoc uero, non igitur est orationū genus aliquid quod ad intellectum. tale est, ut dictio repleatur, adiiciemus. quoniam hoc demonstratum est ad nomen & intellectum

& intellectum idem esse, orationum quę circa intellectum genus reliquum non est. aliud, sed idem circa nomen, similiter & hoc, sed hęc quidem ad nomen sunt. tale est, sed hęc quidem uidelicet aliquę falsarum rationationum ad nomen & circa intellectum sunt, preterq̄ quod in hęc non omnes referri habent: hoc uero, at qui iste non omnes. tale est, non quod omnes elenchi eiusmodi uidelicet in id quod non raro dictum est, relati, sed neque apparentes in hęc elenchi reducuntur. hoc est, non solum hęc aio non omnes in hęc simpliciter dialecticos elenchos, sed neque apparentes referri. apparentium enim qui non circa dictionem, hoc est extra dictionem elenchorum, ut qui accidentis sunt, & sex aliqui in hanc non subingrediuntur diuisionem. quamobrem uana introducta diuisio est, uelut earundem rerum. atque item. ex ipsa absurda nonnulla collecta, & deducta prodeunt.

Si uero quis diuidere censuerit, quod dico uero tacentem dicere, partim quidem sic, partim uero sic, sed hoc quidem est primum absurdum, censere. interdum enim quod interrogatū est multiplex esse non uidetur. fieri enim ut diuidatur quod non putat nequit. deinde docere, quid aliud erit. planum enim faciet ut se habet, non consideranti, neque scienti, neque suspicanti aliud secus dici.

Interrogationem per diuisionem fieri damnat, & reprehendit. Cap. LXIII.

Si uero quis diuidere censuerit quod dico uero.] Cum disseruit sophismata ad nomen reduci omnia, & ad intellectum non contingere, atque ad eos forte occurrens, qui contra nituntur fieri posse ut per diuisionem in idem referantur asserentes. & quamuis in hęc omnia referri concesserimus, & sic quoque cauillationes quę circa intellectum & quę ad nomen easdem esse demonstrauit. nunc carpit orationem quę ut diuisione interrogatio fiat, postulare uidetur, quam tollere & destruere nititur dicens. quod si quis hoc pacto iudicabit dicens sic & interrogas. num est silentem dicere, est uero silentem, quādo homo non loquens est, & quę silentur. istud enim ex hoc declarat. hęc quidem sic, hęc uero sic, hęc quidem sic silent ut loquendi facultatem habeant, nunc uero silent, hęc uero sic, ut nō loquendi idonea & apta sint. si quis isto pacto interrogat, non recte censet. quia neque congruum, neque decens iudicium est. in his uero quę plurifariam dicuntur, forte quis per diuisionem interrogare poterit. quo modo quę non multipliciter dicuntur diuidere contingit. sepe enim ipse interrogans equiuocum esse non existimat, atque ignorat, hoc ipsum uanū, uel magis impossibile ut diuidatur est. precipue hoc modo interrogans in disserendi arte iudicium exercet. docentium enim est diuidere, quot res dicitur modis. acutum (ut dixerim) & uox & moles dicitur. & acuta qdē uox est. hoc uero. moles uero. hoc uero ad docentes igitur diuidere attinet. deinde quia ad uictoriam uel errorem prospicit respondentis, qui interrogationes mouet si diuisim interrogauerit, respondentem quod plurifariam dicitur nescienti neque consideranti tot modis & de tantis ac talibus dicitur planum faciet. cum quot modis silentem dicitur, innotuerit, respondens quę si ita euenierit in tacente affirmarit. interrogans uero ad ea quę silentur, orationem traduxerit, perridiculus atque uideri poterit.

Quoniam & in non duplicibus quid hoc efficere prohibet. ut num unitates dualitatibus in quatuor æquę? sunt uero dualitates hęc quidem sic in existentes, hęc uero sic. & num contrariorum una scintia, aut non? sunt uero contraria partim quidem cognoscibilia, partim uero non cognoscibilia. quamobrem hoc iudicans quam disserere, alterum docere ignorare uidetur. & quod docentem non interrogare, sed ipsum plana facere. hunc uero interrogare oportet.

Declarat interrogationem & per diuisionem fieri in non multiplicibus. Cap. LXIII.

Quoniam & in non duplicibus quid hoc efficere prohibet.] Nonnunquam id quod interrogatur quamuis multipliciter dicatur, multipliciter dici non uidetur, & quod dici multipliciter non putat, quomodo diuidere poterit interrogans disseruit, nunc ut in illa eiusmodi refert quomodo dicit Aristoteles id quod interrogatur, ut per diuisionē formetur interrogatio, equiuocū esse oportere. in non duplicibus enim hoc est in non equiuocis hoc facere uidelicet ut per diuisionem interrogetur fieri potest, deinde quę non plurifariam sed unifariam dicuntur diuidentes quomodo interrogare contingit, infert docens. num in quatuor unitates duabus æquales sunt dualitatibus? uidelicet nū quatuor unitates duabus æquales sunt dualitatibus? dico non unam quamque unitatum dualitati equam, sed simul quatuor unitates duabus æquas dualitatibus. hoc uero, sunt dualitates hęc quidem sic existentes, hęc uero sic. equum est orationi huic, sic quidem æquas, sic uero non, simul quidem duas dualitates quatuor æquas unitatibus, unitatum uero singula singulę dualitatum non equalis. & ut aliter oratio constituitur, ipsam hoc pacto insti-

44
tuit quatuor unitates sic quidem existentes, & accepte duabus eque sunt dualitatibus, sic uero uidelicet unaquaeque unitatum unicuique dualitatum non. si quis igitur hoc modo inquit illi, interrogatione per diuisionem faciet interrogauit cum neque unitates neque dualitates multipliciter dicantur. deinde & alterum adducit exemplum. num contrariorum una scientia est? qui uicissim isto modo interrogare poterit. num contrariorum quorum partim cognoscibilia sunt, partim non cognoscibilia ipsorum est una scientia? differens hec dicit. quare hoc iudicans non ignorare non uidetur aliud esse differere, & aliud docere. docentem enim a se ipso assumere, & omnia discipulo nota constituere non interrogando oportet, ad errorem uero prospicientem uel ad uictoriam aspirantem nequaquam.

Amplius affirmare aut negare censere, non demonstrantis est, sed experimentum sumentis. tentatiua enim dialectica quaedam est. quomobrem & de omnibus non scientem, sed ignorantem, atque simulantem considerat, & spectat in re quidem communia speculans differendi artifex est, hoc uero apparenter agens cauillator.

Quod periculum de altero sumentis officium, & tentatiue & dialectice inter se differentia necnon a litigioso cauillatoreque.

Cap. LXV.

Amplius affirmare uel negare censere] Amplius interrogantes per diuisionem hoc destruit & inquit hoc modo propositionem interrogare. ut dicere uel certe, uel non, cogatur respondens. hec enim affirmare, uel negare dixit. quod non demonstrantis est, sed de respondente si quod interrogatur, cognoscit, periculum facientis. quomodo igitur sumentem experimentum diuidere & docere eum qui interrogatur contingit, si quod discere querit, nouit. tentatiua enim non doctrine effectrix est, ut res efficiat manifestas, sed dialectica quaedam, ut & in dictis differimus ante, & non scientem, sed ignorantem, se scire tamen simulantem spectat. communia quidem in re speculans differendi artifex est, quod dicendo tentatiua esse dialecticam quandam declarauit. quod non idem est tentatiua & dialectica, sed differentes, consequenter ipsarum differentiam tradit. & rem quidem per communia speculantem. hoc enim patet, dictio sequens ut communia dicat. omnibus uel plurimis uel sapientibus apparentia, hunc dialecticum appellat. cum qui ex apparentibus respondenti tentatiuum. hoc enim deest. qui uero ex apparentibus cum non sint probabilibus cauillatorium & litigiosum. quomodo a litigioso differat cauillator paulo post dicit.

Et ratio catio litigiosa & cauillatoria est. ratio catio quidem apparens una, de quibus dialectica tentatiua est, & si uera sit conclusio. huius enim quomobrem deceptiua est. & quicunque non existentes secundum cuiusque disciplinam paralogismi, secundum artem esse uidentur, falsae enim descriptiones non litigiosae. secundum enim has in arte deceptiones. non uero si qua falsa circa uerum descriptio. ut Hippocratis & quae per lunulas quadratura. sed ut Brisson circuli quadrationem constituit, si & circuli quadratio constituta, sed quia non secundum rem, propter hoc cauillatoria.

De orationibus quae litigiosa, & quae non agit.

Cap. LXVI.

Et ratio catio litigiosa & cauillatoria est una quidem apparens] Cum progressus fuerit, litigiosa & cauillatoriae differentiam prodeit, nunc uero litigiosam & cauillatoriam ratio cationem ut unam recipit. hanc uero in duas diuidit. unaque ratio cationem inquit litigiosam & cauillatoriam ratio cationem apparentem esse, & non syllogisticam, quae & de probabilibus ratio catur, & de quibus differendi ars tentat. est uero hec ex duabus in secunda figura affirmatiuis, uel ex duabus in quauis figurarum particularibus concludens. uel quomodo aliter in syllogisticis modis aliquid colligens, & concludens. quemadmodum. Ceneus ex duabus in secunda figura affirmatiuis, ignem in multiplicata esse conclusit proportionem. sophismatis hoc pacto deductionem faciens. quae in multiplicata sunt proportionem celeriter crescit, ignis celeriter crescit, & uersum per spicuum est. quae non integram inquit figuram seruat, litigiosa & cauillatoria est. idem mutuo ponens. litigiosus enim & sophistes sola electione differentes, ut paulo infra dicit. & si falsa, uel uera conclusio ratio catio eiusmodi minime syllogistica est. & huius scilicet, hanc non esse syllogisticam, causam adducit. medium enim terminum qui & conclusionis causa est, queni & quomobrem nominat, deceptorium habet. & si enim uere in secunda figura de utrisque medius terminus praedicetur extremis, cum ambe affirmatiue propositiones acceptae fuerint, non tamen isto modo has sumere, sed hanc quidem sic hanc uero priuatiue oportet. quare propter quid deceptiuus est. sed & si ambas acceperit particulares, ut in hoc, Pittacus sapiens, Pittacus probus, sapientes igitur probi. deceptiuus & hic

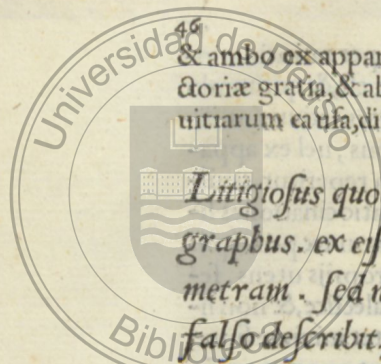
45
& hic medius, quamuis uera existat conclusio. non enim si Pittacus probus, & sapiens, per ratio cationem, & sapientes necesse est probos esse. in quibus igitur nunc inquit dialectica tentatiua est, & quomodo est, a principio dictum est. in his deceptoris cauillatoria uersatur. scire enim simulat. sed tentatiuus (ut dictum est) hoc efficit nonnulla simulantem rem scire utilitate, & ex simpliciter probabilibus, uel ex apparentibus ei qui rem se scire simulat. & hec orationum forma plurimum apud Platonem reperitur. cauillator uero ex equiuocis quibusdam uel ambiguis uel eiusmodi alijs. duae igitur inquit ratio cationes litigiosae sunt, una quidem praedicta quae non syllogistica constat figura. altera uero quae non ex principiis propositae disciplinae accommodatis proprijs est, neque propositionibus rei congruis & proprijs utens, secundum artem, uidelicet arti conuenientibus esse uidetur. ob hoc descriptiones falsae dialecticae, & non litigiosae sunt. ex principiis enim geometriae proprijs fluunt, descriptiones uero ut oportet minime fiunt, & de his in primo differendi arte dixit. in illo enim dicit, quia enim uel semicirculi non ut oportet circumscribuntur, uel aliquas ducunt lineas non ut duci debent, falsigraphus cauillationem constituit. non igitur descriptiones quoniam fraudes ex proprijs principiis committunt, litigiosae sunt. neque si aliqua descriptio circa uerum falsa est, litigiosa erit. qualis Hippocratis fertur, & per lunulas antiphontis circuli quadratio. non enim sunt litigiosae, quia principia seruant geometriae propria. sed Brissonis circuli quadratio litigiosa, atque cauillatoria est. quibusdam enim communioribus non ex principiis constat geometriae proprijs. extra enim circulum quadratum circumscribere, & alterum inscribere intus, & medium duorum quadratorum quadratum alterum, deinde dicere medium duorum quadratorum circulum, pariter & medium duorum quadratorum quadratum exteriori quadrato minora esse, interiori uero maiora, quae uero eisdem maiora & minora equalia sunt, equalis igitur circulus & quadratus. ex quibusdam communibus, praeterquam ex falsis etiam est, communibus quidem, quia tum numeris, tum temporibus, & locis, & alijs communibus utique congrueret, falsis uero, quia octo, & nouem, decem, & septem, minores & maiores sunt, nequaquam tamen existunt equalia. sed & quia dicendo quae docibilia sunt, cum prius non sint, posterius nobis superueniunt. uirtutes colligens esse docibiles, uirtutes uero cum prius non insunt posterius inseruntur. uirtutes igitur docibiles litigiosus & cauillatorius. non enim propositum ex rei proprijs colligit. hoc enim & in alijs dicere non paucis conuenit.

Quare & de quibus apparens ratio catio, & si sit ratio catio, oratio litigiosa. apparens enim secundum rem est. quare fallax ac iniqua. ut enim in certamine formam quandam iniustitia habet, & iniusta quaedam pugna, sic in oratione contrarietas iniqua contentio litigiosa est. illic enim omnes uincere & superare omnino eligentes, omnes tangunt, & hic litigiosi. qui quidem uictoriae ipsius gratia tales, litigiosi homines & contentionis amatores esse uidentur. qui uero gloriae in lucrum conferentis causa, cauillatores. cauillatoria enim est, ut diximus, ab apparente sapientia lucro inhians. quomobrem demonstrationem appetunt apparentem, & orationum ipsarum quidem contentiosi atque cauillatores sunt, sed non ipsarum gratia. & ipsa oratio quidem erit cauillatoria, & litigiosa, sed non per se sed quatenus uictoriae apparentis, litigiosa, quatenus sapientiae, cauillatoria. & enim cauillatoria est apparens quaedam sapientia, sed non existens.

De differentia litigiosi & cauillatoris.

Cap. LXVII.

Quare quando de quibus apparens ratio catio, oratio litigiosa] Duas esse dixit ratio cationes litigiosas, & quae figura peccat, & quae ex non proprijs disciplinae propositae est principiis, ex his apparens. nunc has connectit, uel magis nomen & utrisque unum imponit. litigiosa enim est oratio & quae de his apparens est. de his uero apparentem dicit, quae non integra figura constat. & secundum rem apparens quamuis sana consistat figura. istud uero ex hoc declaratur. & si apparens sit ratio catio. ex rei principiis colligi apparens, ex illis uero non collecta neque conclusa, sed apparens litigiosa oratio est, quomobrem litigiosa adduxit dicens, apparens enim secundum rem ut fallax & iniusta, ob hoc igitur & cauillatoria. quemadmodum uero & in currendi certaminibus iniquitas quaedam est, cum cursores dimissi ex carcere repente currendo se aduicem impediunt. hoc modo est & in disputationibus iniustitia quaedam litigiosa, cum disputantes ne quod ab unoquoque cogitatum est, concludatur, inter sibi impedimenta serunt. uel quemadmodum in istiusmodi certamine iniustitia est cum cursus initur, alio praecurrente superueniens alius ipsum praecursores continet, atque a cursu cohibet. ambos nanque currere oportebat, & hoc pacto eum qui cursu praestabat, apparere. sic & differentes non properare ut alterum reliquus uidelicet fallat alteri disputanti iniuriam inferendo oportet. si uero hoc non admittatur, tunc qui in disputando bonus est, iudicatur. his uero quae nunc differit & cauillatorij & litigiosi differentia traditur. non enim iidem omnino, neque omnino sunt alteri, sed ut iisdem orationibus litigij sunt amatores & cauillatorij,

& ambo ex apparentibus cum non sint, probabilibus struunt argumenta, iidem sunt, ut uero litigiosi uero aoria gratia, & ab assistentibus gloriam ut aucupentur, hoc agunt, cauillatores uero pecuniarum & diuitiarum causa differunt.

Litigiosus quodammodo est sic se habens ad differendi artificem, ut ad geometram falsigraphus. ex eisdem enim dialecticæ cauillationes fallunt quemadmodum falsigraphus geometram. sed non litigiosus, quoniam ex principiis & conclusionibus quæ sub arte sunt, falso describit, hic uero sub differendi arte, quod in alijs litigiosus, planum est. ut quadraturæ quæ per lunulas, constitutio non litigiosa, Brysonis uero, litigiosa. & hæc ut transferatur non licet, sed aut ad geometriam solum, quia ex proprijs constat principiis, hanc uero ad multos, quicumque in unoquoque possibile nesciunt, & impossibile, congruum enim aut ut Antiphō quadraturam cōstituit, aut si quis propter Zenonis rationem non esse melius a cœna ambulare assereret, non medica. communis enim.

De differentia litigiosi & falsigraphi agit. Cap. LXVIII.

Litigiosus quodammodo est sic se habens ad differendi artificem. Quatuor quosdam litigiosos uidelicet & dialecticum, tentatiuum, & geometricum assumens inquit. ut ad geometram falsigraphus se habet, geometræ enim habitum suscipit, & a principiis eius proprijs ratio cinatur. hoc modo dialecticum respicit litigiosus. quodammodo uero addidit. quia artifex differendi ex probabilibus & existentibus, litigiosus uero ex probabilibus non existentibus, apparentibus tamen ratio cinatur. dictio uero mutila & manca est, isto uero modo repletur. ex eisdem enim dialecticæ fraudes necit, ut ex eisdem geometræ falsigraphus. quodammodo uero ex eisdem quia & dialecticus litigiosus ex probabilibus, sed hic quidem ex probabilibus & existentibus (ut dictum est) hic uero ex apparentibus non existentibus, hæc de causa falsigraphus litigiosus non est, quia non ex apparentibus, probabilibus non existentibus, sed ex principiis & conclusionibus quæ referuntur ad artem falso describit. hic uero sub differendi artem uidelicet litigiosus, circa alias uidelicet disciplinas, quod litigiosus sit minime obscurum est. non enim ex geometriæ principiis, sed ex quibusdam communioribus, ut Bryson, cuius quadratio est litigiosa, circulum quadrare nititur. per lunulas uero quadratio non litigiosa, quia ex geometriæ principiis rationes conficit. hæc de causa hanc ad alia traducere non licet. quoniam ut huius principia scientiæ ad aliam transferantur fieri nequit. Brysonis uero quadrationem ad multa (quemadmodum & in demonstratiua scientia ab Aristotele demonstratum est) quia per communia quæ & alteri insunt Brysonis rationes demonstrant. quamobrem & alijs quæ non sunt eiusdem generis rationes cōgruunt. quibus enim in quantitate Bryson utebatur, hæc & in qualitatem trāsferre possumus. potest enim isto modo dici, cerusa & ouum niue nigriora, calce albiora, quæ uero eisdem albiora & nigriora similiter sunt alba, ouum igitur & cerusa similiter alba. rursus pulegium & allium igne frigidiora, oleo uero calidiora sunt, quæ uero eisdem calidiora & frigidiora similiter sunt calida, pulegium igitur & allium similiter calida. quare Brysonis ratio cinationem & ad alia traducere possumus, cum respondentes, aut audientes ignorant, & nesciunt. extrinsecus quidem uere quæ ex quibusdam, ex quibusdam uero non uere impossibile colligitur ac cōcluditur. subintelligere oportet. aut, & hoc pacto id quod dubitatur sic differens confirmabis. ratio quidem antiphontis scilicet quæ per lunulas struitur, transferri non potest. Brysonis uero rationem uelut a communi fluat contra multos differentes traducere licet. quicumque uere quod in unoquoque esse potest, & non potest esse ignorant. hæc enim ad plura magis quam quæ antiphontis est ut transferatur, conuenit. rursus si quis ratio cinatus fuerit, a cœna ambulare non conferre, quia motus non est, (ut Zeno ratio cinatur) medicinalis ratio non est. ex communibus enim non ex medicinalibus principiis cōfiscitur. quare & hanc in alia traducere possumus. ut in forum, uel ad ludum ire non conducit. quoniam motus non est. dicens uero ne cibi a uenis inconcocti trahantur, a cœna ambulare non oportere, medicinalis ratio, & quæ ad alia transferri non potest.

Si quidem igitur omnino ad differendi artificem litigiosus similiter se haberet ut ad geometram falsigraphus, non utique in illis litigiosus esset. nunc uero circa terminatum genus differendi artifex non est, neque ullius demonstratiuus, neque eiusmodi qualis uniuersalis. neque enim omnia in aliquo uno sunt genere, neque si essent, fieri posset ut ea quæ sunt sub iisdem essent principiis. quamobrem neque quandam naturam demonstrantiū, ars ulla interrogatiua est. non enim partium utramuis dare licet. ex ambabus enim non est ratio cinatiuus. differendi uero ars, interrogatrix est.

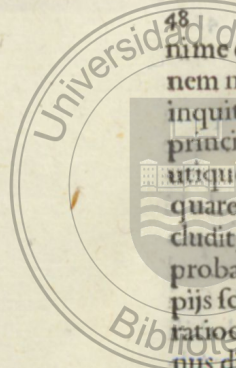
Cur in

Si quidem igitur omnino ad differendi artificem litigiosus similiter se habet. Per hæc causa exponitur, quia in disciplinis litigioso locus est. & inquit, quia ad dialecticum litigiosus non omnino eque atque ad geometram falsigraphus se habet, hinc perspicuum fit. geometra enim & falsigraphus ex eisdem geometriæ principiis ratio cinantur, litigiosus & dialecticus non ex eisdem, sed dialecticus quidem ex probabilibus, ex apparentibus uero cum eiusmodi non sint, argumenta conficit litigiosus. quare ut de omni proposito ratio cinatur & litigiosus, quemadmodum & differendi artifex, similitudo ei cum dialectico. uel non ex eisdem principiis, differt. sed quodammodo litigiosus quia ad dialecticum non omnino ipse similiter ut ad geometram falsigraphus se habet, in falsis descriptionibus locum habet. uel quia ex probabilibus sed ex apparentibus cum eiusmodi non sint geometriæ falsa constitui nequit descriptio. ob hoc falsas descriptiones nullus dialecticus, sed litigiosus aggreditur. hoc uero dialecticus nunc non est circa genus quippiam terminatum. non dissimilitudinis indicatiuum est, sed potius similitudo ostenditur. interminatus enim tum dialecticus, tum litigiosus. ubi dixit dialecticum circa genus aliquod terminatum non esse, & hac de causa non demonstratiuum, & de uno aliquo ratio cinationem necere, sed ex probabilibus circa omne ratio cinantem dicit, neque eiusmodi est, qualis uniuersalis. theologum uniuersalē appellans. non enim dialecticus, aut litigiosus qualis uniuersalis. si enim & cum theologo in eisdem dialecticus rebus uersatur. circa enim omnia quæ sunt, at non eodem modo ambo, theologus quidem circa communia, & ex his quæ per se sunt, & quatenus ipsa insunt rebus, entium speculatio progreditur. dialecticus uero & litigiosus in singularibus commorantur, neque ex his quæ per se sunt, sed ex probabilibus, uel apparentibus talibus rationes fabricant. quod uero differendi ars, & ob hoc, neque quæ hanc emulatur litigiosa terminatæ cuiusdam naturæ non est, & in primo de differendi arte libro dictum est, & hic differens demonstrat. non enim in uno aliquo genere sunt omnia. hoc est, si quidem commune omnium genus ens unum esset. fortassis dicendum, quod circa aliquod terminatum ars differendi & tentatiua sunt. quoniam uero genera decem sunt, quod circa unam quandam uersentur terminatam naturam dicendum non est. sed & si unum inquit omnium commune genus esset ens, ea quæ sunt ut sub eisdem essent principiis haud fieri poterat. aliorum enim alia sunt, & alia ab alijs pendent principiis. naturalium enim principia forma, priuatio, materia, geometriæ, lineæ, puncta, circuli. medicine, ignis, terra, & media, & aliorum alia, quare & si omnium unum commune genus esset ens, quoniam & quæ sunt sub ente, in quibus differendi ars uersatur, naturæ differentes sunt, & ipsorum differentia principia, non utique terminatæ cuiusdam & naturæ unius dialectica est. quare neque hanc imitans litigiosa. propositum uero & secus demonstrat, potentia isto pacto ratio cinans. quæ unius cuiusdam naturæ & unius subiecti sunt, non interrogant, dialectica & tentatiua interrogant, unius igitur cuiusdam dialectica & tentatiua non sunt terminatæ naturæ, atque unius cuiusdam subiecti. non enim utramuis dare partium licet. per hoc, maiorem prius probat. quod quæ unius cuiusdam naturæ & unius subiecti existunt non interrogant, loco huius quod est ratio cinari dare dixit. non enim demonstranti licet, neque fieri potest, ut tres trianguli angulos demonstraret, si hoc erit demonstratum duobus rectis minores uel diametrum lateri comensuratum. demonstratio enim ex proprijs rei, quæ demonstratur, & ex his quæ per se, & quatenus ipsa (ut in demonstratiua scientia demonstratum est) fit, ex his uero quæ per se inexistunt, unum quid uerum demonstratur. quamobrem non interrogat, causa est, quia ut ex eisdem & oppositum ab ipso demonstraretur, fieri non potest. interrogans enim sic interrogat, ut positi contrarium ratio cinari se præparet. uel dare loco huius quod concedi dicitur, & ut uere unum accipiat, dictum est. illi enim qui tres trianguli angulos duobus rectis equos demonstrare debet, accipere & tanquam uere uti non licet, quod trianguli tres angulos duobus reliquis inæquales sunt. non enim ex hoc sed quia equales sunt, tres angulos habere duobus rectis equales demonstratur. uel hoc utramuis partium dare non licet, equum est, huic, non enim in demonstratiuis qualem utique contradictionis partem dare uoluerit, respondenti licet. ratio cinatio enim hoc est demonstratio & ratio cinatio demonstratiua ex ambabus non struitur. si enim ut utrumque colligeret, geometræ intentio esset & tres angulos habere duobus rectis equos & non equos, tunc utique interrogaret, ut quia tres angulos duobus reliquis equos esse acciperet, tres angulos duobus rectis esse equos concluderet, quia uero duobus reliquis tres non esse equos assumeret, contrarium. quoniam soli in heret ueritati & quod ratio cinatione colligere uult, ea ex quibus uerum demonstratur, non interrogat, sed recipit. quare falsum ut uerum ponere, non licet. si igitur interrogationes, in quibus utramuis contradictionis partem dare licet, in illis sunt, in demonstratiuis uero hoc non est, non erit utique in his interrogare.

Si uero demonstraret, quis non omnia, at prima quidem & principia propria non utique interrogaret. non concedente enim præterea non haberet ex quibus ad inficiationem differeret amplius.

Artificem differendi non demonstrare declarat. Cap. LXX.

Si uero demonstraret quamuis non omnia. Postquam interrogatiua esse dialecticam, & ob hoc mi-

48
nime demonstratiuam esse differuit. non enim interrogat demonstrans. quia uerum accipit, contradictio nem nulla colligens rationatione. nunc identidem iterum probat, nō demonstrare scilicet dialecticum. inquit enim si demonstraret dialecticus non utique interrogaret, si & non omnia sed prima quidem & principia propria. quod enim in dictione sequitur perfectum utique tale. si demonstraret inquit non utique interrogaret. cur, quoniam accipit & nō interrogat (ut in resolutorijs dictum est) demonstrans. quare aut de nullo omnino ininterrogat, sed eius quod demonstratur propria accipiens. propositum concludit, aut si quidem omnino interrogaret, at prima & propria principia nō interrogaret, & ex quibusdā probabilibus rationaretur, & ad ipsorum assensum inclinationem daret. nulla enim de proprijs principijs scientia differit, sed ut hoc pacto se habentibus utens quod inde sequitur, concludit. dialecticum uero rationationem de principijs constituere perspicuum est. omni termino una deest eius, cuius est terminus dimensio. quare & punctus lineę terminus una a linea superabitur dimensione, quoniam uero linea unius est dimensionis, punctum est indimensionum & indiuiduum. hoc uero si non concedatur, ex quibus differet non amplius utique habuisset, eiusmodi est. si enim uon demonstrans neque ut ueris existentibus uteretur principijs, sed interrogaret. ut si sic contigerit. num quę a centro adinuicem equales sunt? respondens uero negasset, non utique ex quibus differeret, & demonstraret equales esse habuisset. si enim demonstrationes ex prioribus & causis, nihil uero principijs prius est, non utique equales esse demonstrare posset. quare ob hoc demonstrantes non interrogant. quoniam igitur non interrogat demonstrans, dialecticus uero interrogat, dialecticus non demonstrat. in secunda rationatione est figura, nullus interrogat demonstrans, omnis dialecticus interrogat, & conclusio perspicua.

Eadem & tentatiua. non enim qualis geometria, talis tentatiua est. sed quam utique quis rem habere posset & non cognoscens.

Ostendit quandam esse tentatiuam, quę dialectices habitum induit. Cap. LXXI.

Eadem, uidelicet, dialectica & tentatiua] Dialecticam in multis uersari dixit, nunc inquit eadem esse cum dialectica tentatiuam. in multis enim & ipsa uersatur. hic uero tentatiuam dicit, non quę in disciplinis miscetur. hæc enim in his est solis. sed aliam quandam uniuersalem, quę & in disciplinis, & alijs inuenitur artibus. & dialectices induitur faciem, & de omni quod propositum est, ut & dialectica argumentatur, præterquam quod non scientifice ut in disciplinis tentatiua, sed apparenter & totum ut contingit, & ipsa argumentatur. & quod talis inquit est tentatiua ex quibus adducit, perspicuum est. nō enim inquit circa unum quid ut geometria tentatiua uersatur, sed talis est, quam utique habere posset quispiam non cognoscens. quod quidem eiusmodi est. aliqui non raro adinuicem tentantes interrogarent, iniuria affectus afficientem iniuria. dedi tibi hoc an non? fecisti hoc an non? ecce igitur hic contradictionē per hanc tentat quippiam non cognoscens.

Et enim non scientem rem nescientis periculum facere licet, si quidem & non ex quibus nouit, neque ex proprijs at ex consequentibus dat, quęcumque eiusmodi sunt, quę sciens quidem quo minus artem non cognoscat, nihil impedit, non scientem uero ignorare necessarium est.

Aliquem non cognoscentem tentatiuum esse probat. Cap. LXXII.

Et enim nō scientē rē nescientis periculū facere licet, si quidē & nō ex qbus nouit, neque ex proprijs at ex cōsequētibus dat, quęcūque eiusmodi sunt] Quodā prius dictū probat, quod est, nō cognoscens aliq̃s tētatiuus est. quēadmodū. n. absque arte & sine legū cognitiōe causas agūt, & adinuicē de quo agūt causas, experimētū sumūt, quō probabilitatē habēt ad rē, & orationes cōficiūt, quīs ne somniū qdē rhetoricę artis gustauerint, hoc pacto rōcinātur. & n. nō cognoscens nō cognoscentē interrogans, & accipiens rōcinatur, quīs qd est rōcinatio ignarus sit, rōcinatur igitur & nō cognoscens eius q̃ pari mō cū eo nescit experimētū sumens. illo. n. dātē, hic ex datis aliqd colligit. istud mō quodā rōcinari licet. sunt. n. quādā, quę ualde manifeste aliqua sequūtur, qbus a rēdēte datis, & ab interrogātē receptis. aliqd postea uelut cōclusio inducitur, & huius fidē ei capere licet, q̃ mentē adhibet multis & maxime qbusdā sibi cōiunictibus, & cōiōnis rōnes tū exhibentibus, tū accipiētibus. est igitur uniuersa eius quod dicitur intētio talis. & nō cognoscenti cōtradictionē. hanc. n. rē appellat. ipsam nō cognoscentis experimētū capere licere. qm̃ & nō ex qbus nouit, uelut scientia pręditus & ex scientię proprijs sed ex cōiōibus & his quę cōsuetā & familiaria omnibus sunt, cōcedit, q̃ quispiā nouerit, artē nō nouit. ob hęc quod dicitur eiusmodi est, quę sequuntur rē cuius experientiā sumit, scientē quo minus artē ignoret, nihil uetat. quēadmodū medicos q̃ empirici uocātur, artē nescire prohibet nihil. sed partim cognoscere, partim ignorare cōtingit, q̃ uero cōsequuntur nō sciens, & artē necessario ignorat. cōsequentia uero speculans & artem sciens dialecticus est. artificiose enim tentans, est dialecticus, artis uero ignarus, consequentia non ignorans litigiosus.

Quare

49
Quare nullius terminati esse tentatiuam scientiam manifestum est. quamobrem & de omnibus est. omnes. n. artes & cōmunibus utuntur quibusdā. quapropter omnes & uulgares differendi arte, atque tentatiua modo quodam utuntur. omnes enim usque aliquid a nuncijs discussionem exquirunt. hæc uero cōmunia sunt. hæc. n. nihil minus ab ipsis sciuntur, quāuis longe dicere extra uideantur. omnes igitur coarguunt. nulla. n. arte huius sunt participes de quo non absque arte dialectica agit, & ratiocinatiua arte tentatiuus dialecticus.

Tentatiuam non esse cuiusdam determinati subiecti probat. Cap. LXXIII.

Quare nullius terminati esse tētatiuam scientiā manifestū est.] De tentatiuō & dialectico rōnem concludens inquit, quemadmodum dialectices non terminata definitaue sunt subiecta. pari modo nec quę hanc subingreditur tentatiua. quamobrem & de omnibus est. deinde & causam ob quam de omnibus speculatur tentatiuus assignat. & inquit nonnulla esse communia & non nemini nota, quę non terminatē unius cuiusdam sunt scientiæ. ut hoc iniuria aliquem affecisti an non? & huius in illi amicitiam an non? & siquidem adulterium commisisti, hoc sequitur, si uero non hoc. omnes uero communium esse participes, indicium esse inquit hoc usque ad aliquid omnes tum ut rationem reddant, tum respondeant niti. modo quodam addidit demonstrans, & si communia hæc omnes cognoscimus, non tamē pari modo. tamen neque similiter. dialecticus enim quod interrogatur, contradictionem esse & alteram partem ueram esse necessario nouit. multitudo uero nulla arte proponit interrogationem de hac quę minime artificiosa est tentatiua & in commentarijs quos in rhetoricam non sine labore confecimus, per tractauimus. communia igitur & si ignorant, & absque scientia dicere uideantur non pauci non nesciūt & si huius sine arte participes sint. dicunt enim (ut non raro diximus) contradictionem, quam dialecticus artificiose callet.

Quoniam uero hæc multa quidem sunt & de omnibus, non talia uero ut natura quædā sit & genus, sed ut negationes, hæc uero non eiusmodi. sed propria sunt ut & ex his de omnibus periculū faciat, & ars quædā sit. & non talis, quales quę demonstrationes moluntur, sunt. quamobrem litigiosus, non sic omnino ut falsigraphus est, se habens. non enim ex determinati cuiusdam generis principijs cauillationes format, sed in genere uersabitur omni litigiosus.

Litigiosum circa communia uersari, & non esse ut falsigraphus, qui cuiusdam generis determinati est, probat. Cap. LXXIII.

Quoniam uero hæc multa quidem sunt.] Quoniam inquit communia hæc multa sunt, & in omnibus tum artibus tum scientijs hæc inueniuntur, non uero eiusmodi sunt, ut unius cuiusdam naturę sint, & sub unum referantur genus. quomodo enim reduci possunt. ob hoc ut negationes hoc est infinita & non terminata sunt. & enim negationes sunt interminatę. negatio enim dicens, hoc non album est, interminata est. quoniam igitur partim quidem communia & interminata sunt, partim uero non communia sed scientiæ cuiusdam peculiararia & propria sunt. ex his communibus ut experientia de omnibus capiatur, fieri potest, & est quædam ut interrogat & obloquitur aliquid ars argumentationes ex communibus conficiens. nec quales scientifice artes, eiusmodi est. hoc uero quapropter litigiosus non est isto modo se habens, & quę sequuntur, & ad ea quę superius dicta sunt, assignari ac referri potest. in his quę pertractauit ante, litigiosum æque atque dialecticum in multis uersari dixit, neque similitudinem quam ad geometram falsigraphus habet ad dialecticum eandem habere, hac de causa & in disciplinis reperitur. necnon ad ea quę proxime dicta sunt, coniunctum & annexum dicitur. & tale quod deferitur est. ad dialecticum non sic litigiosus ut ad geometram falsigraphus se habet. si enim hoc esset, & eorum subiecta definita determinataue æque ut ea quę falsigraphi sunt, essent, nō utique de omni quod proponitur fraudem necere posset, nunc uero ob hoc quia in omnibus argumentorum aggressus nititur, deceptor fallaxue ut sit, contingit.

Modi quidem igitur sophisticorum elenchorum isti sunt. quod uero artificis differēdi de his speculari sit, atque hæc posse efficere, uidere non est difficile. disciplinæ enim eius quę de ppositionibus agit, omnis hæc est contemplatio.

D

Modi quidem igitur sophisticorum elenchorum isti sunt.] Quot cauillatorii elenchi sunt, differunt, & in elenchi infirmitatem ipsos retulit, eosque qui in eum qui circa nomen & circa intellectum diuisere increpauit atque confutauit, amplius tentatiua & litigiosa differentiam prodidit, itemque litigiosum ipsum in cauillatorium & litigiosum distribuit, necnon uniuscuiusque differentiam tradidit, nunc quomodo cauillatores aliqui qui mentiatur, uel inopinabilia dicat, uel nugetur, uel solocismum committat, refellant, tractaturus est, primum hoc dicit dialecticum cauillationes speculari, & has discernere, & quæ sophismata sunt, refellere posse. propositiones enim ordine constituere ac componere ad differendi artem spectat. igitur dialecticæ hoc est reliquum eius erit & sophismata iudicare, omnis igitur quæ est de cauillatorijs redargutionibus speculatio, opis & facultatis dialecticæ disciplinæ existit.

Et de apparentibus elenchis dictum est, de asserentis falsum ostensione, & orationis ad inopinabile deductione. hoc. n. cauillatoria, alterum electionis caput erat, primum quidem quia fit quodammodo interrogatio & propter interrogationem accidit maxime interrogare. n. positum nihil definiens, horum uenatorium est. temere. n. dicentes, delinquent magis. temere uero dicunt, cum nihil sit propositum, necnon multa interrogare, & si ad quod differunt terminatum sit, & quæ uidentur dicere censere, facit nonnihil facultatis ad inopinabile aut ducendi ad falsum, & si qui interrogatur horum quippiam affirmarit, aut negarit, ducere ad quæ argumenti copia suppetit. nunc uero minus quam prius propter hæc mali agere ualent. requirunt enim quid hoc ad id quod in principio.

ostendit quibus uis & rationibus qui, secum differentem ad falsum & inopinabile ducere ualeat. Cap. LXXVI.

Et de apparentibus elenchis dictum est.] In initio huius libri quinque res coniectare cauillatores dixit, uidelicet ut refellere appareant niti, & secum differentem infirmitatem impellat, & ipsum dicentem inopinabile coarguat, quartum ut solocismum faciat, quintum respondentem ludentem atque in nugis uersantem demostret. quo uero redargutione apparente ut efficiat, operam nauent, dixit, & ipse orationis caput concludens, hoc declarat, dicit, n. de apparentibus quidem igitur elenchis dictum est, nunc in eo quod secundum est incubit, hoc uero est ut secum disputantem falsum dicere ostendant, & inquit primum hoc, quia quodammodo, hoc est latenter, sciscitatio fit. non. n. quispiam interrogationem simpliciter promouens, respondentem dicere falsa coarguit, ex hoc uero quodammodo, hoc est furtim & latenter interrogare, & talem ob interrogationem hoc maxime contingit, si. n. problema, quod subijcitur terminatum non est, & interrogatio fiat, rei quam studiose cupimus, & querimus, uenatorium est, ut si quis bonum esse in foro uersari probare appetens hoc non simpliciter terminaret, sed hoc modo latenter diceret, num quod simpliciter bonum, & aliqua ex parte non erit bonum? deinde respondente hoc fatente, quod cupit interrogans, probatur, cum enim id de quo ratiocinari uult interrogans, terminatum non est, respondentes temere differentes delinquent, enim uero quamuis problema etiam terminatum sit, iterum respondens ad inopinabile detrudetur, si quis sciscitationes multas protulerit, & dictioni quippiam deesse uidetur, erit utique integra, si hoc capiatur modo. interrogare quidem multa & si ad quod disputatur terminatum sit, ad inopinabile impellere potest, in hoc & istud cui incumbit, corrigit, respondentem ea quæ multis uidentur, dicere censere, praterquam cum sit terminatum problema, minus qui cauillationibus student, mali committere ualent, & si multa sciscitati fuerint, minus enim quam ante quispiam fallitur, cum respondentem id ad quod dirigebatur disputatio, interminatum & minime notum erat. quomodo uero tunc inquit minus mali agere ualeat, quia si problema nouerit respondens, si interrogans quippiam absurdi intulerit, repente petit, ac inquit quid hoc ad propositum?

Elementum uero assequendi uel falsi alicuius uel inopiniabilis, nullam statim sciscitari positionem, sed dicere uolentem discere interrogare, argumenti enim locum speculatio tribuit, ad falsum demonstrandum, peculiaris locus cauillatorius, ad eiusmodi ducere, quorum orationum copia suppetit, tum recte, tum non recte fieri hoc potest, quæadmodum dictum prius.

Principium & elementum ad falsum inopinabileque ducendi tradit. Cap. LXXVII.

Elementum uero assequendi uel falsi alicuius uel inopiniabilis.] Quod superius dicebatur, denuo idem

51
iterat, in præsentia uero orationem lucidiorē aggreditur, principium & uelut elementum esse dicens, aliquem qui falsum aut inopinabile dicit, refellendi, non palam uoluntatem facere, neque problema ponere, & interrogare, at dicere non tentanti differere, sed addiscendi gratia percunctari, dicere enim se disciplinæ causa disputare, ut ipsum quod futurum est, non prospicientem fallat, non leuem & mediocre exhibet copiam, præterea ut aliquis differens, falso refellatur, disciplinæ munus, quæ & cauillatoria est, aliquod. n. ponere problema deinde secedere ab hoc, in alia quadam tempore terere problemati non necessaria, orationum copiam interroganti præstantia, cauillatorium opus est: hoc uero facere tum recte, tum contra licet. si enim ad problematis necessaria orationem traduxere, recte utique egere, nunc uero cum non hoc modo agant, translationem haud recte facere uidentur, ut enim in differendi artis octauo docuit, quis a problemate quatuor rerum gratia recedit, uel latentis causa uelut oratio in maiorem crescat mole pleniorque fiat aut inductionis causa, ut uniuersale concedatur, aut ut perspicua magis reddatur oratio, si uero horum nihil fiat, eiusmodi assumptiones cum non recte se habeant, disputatio tamen cauillatoria euadit.

Præterea ut inopinabilia dicat, considerare, quo ex genere differens: deinde interrogare, quod isti inopinabile multis dicunt, singulis. n. tale quid est, horum uero elementum, singulorum in propositionibus positiones sumere. solutio uero & horum conueniens fertur, inopinabile non ob orationem quod non contingat, palam facere, semper enim hoc & qui contendit uult.

De deductione ad inopinabile agit. Cap. LXXVIII.

Præterea ut inopinabilia dicat, considerat. Quo modo quis in apparentem atque euidentem respondentem falsitatem propellat, exposuit, nunc & de deductione ad inopinabile differit. si uis enim inquit assequi ut inopinabilia dicat respondens considera & perquire qualis hic est, & cui hæresi, necnon quali philosophiæ dogmati adhæret, si peripateticus est, uel stoicus, & si peripateticus est, scrutare quod hi inopinabile & reliquis contrarium dicunt, ut quantum corpus esse cælum, hoc interroga, deinde multos adduc, his enim stultum omnino & inopinabile apparet, singulam quæque sectam non nihil inopiniabilis habere declarauit, dicens, in singulis enim quid eiusmodi est, principium uero & ad inopinabile respondentem ducendi est, si propositionum medium, non sectarum inopinabilia, simpliciter, & non occulte, & absque latebra ponatur. nanque si interrogati fuerint, forte propter multos, non aperte ipsum faterentur. inopiniabilis eorum, quibuscum disputamus, existimationes, quas in rebus multis recipiunt, in propositionibus assumere oportet, non erat igitur Stagira in tradenda deceptionis disciplina solum uehemens, sed in huius etiam solutione prodenda longe grauior. si igitur quis dicat, o peripatetice te demonstrationibus, sed ob multos, quorum mens altero obfusa dogmate est, hoc contingere, responde. & enim & hoc omnis qui contendit, dicere uult, ob multos non propter se & suam responsionem ut inopinabile dicat, existimari.

Amplius uero ex uoluntate, & manifestis opinionibus, non enim eadem uolunt, & dicunt, sed honestissimas orationes dicunt, quæ conferre uidentur, uolunt, ut honeste mori magis quam iucunde uiuere dicunt oportere, & iusta premi pauperie magis, quam locupletari turpiter. contraria uero uolunt, secundum uoluntatem dicens, in manifestas ducendus opiniones, qui uero secundum has, in occultas atque latentes, utroque enim modo dicere inopinabilia necessarium, aut enim manifestis aut occultis dicunt contraria opinionibus.

Item alia ratione ostendit, quoniam modo respondens, ut inopinabile dicat, compellitur. Cap. LXXIX.

Amplius uero ex uoluntate & manifestis opinionibus.] Præterea quomodo respondentem quispian dicere coget inopinabilia, docet, inquit igitur quoniam alia non raro uolumus, alia uero opinamur, ut omnes quidem uolumus discere, esseque boni habitus, & gloria florere, existimamus uero bonum esse pauperie premi, & aegritudinem pati, cum igitur cum aliquo differis, si ex multorum uoluntate disputat, animaduerte, ut si ex multorum uoluntate uiuere iucunde, bonum, necnon turpiter discere bonum dicit, tu uero ex manifestis opinionibus argumentare dicens, temperatum esse, honeste mori, inopiam iuste pati, bonum esse, hoc enim omnibus uidetur, & sic disputantem ad inopinabile duces, siquidem igitur responsiones ex uoluntate hominum pendentes dederit, tu ei manifestas opiniones opponere, si uero ex manifestis responsiones depromperint opinionibus, tu latentes hoc est uoluntates contra admoveas, has occultas & minime apparentes habemus opiniones.

Plurimus uero locus faciendi inopinabilia dicere. quemadmodum et callicles in gorgia scriptus est dicens. & antiqui omnes contingere putabant, circa id quod secundum naturam, & secundum legem. contraria. n. esse naturā, et legem, & iustitiam secundum legem esse bonum, secundum naturam non bonum. ad eum quidem qui secundum naturam dicit, secundum legem obuiam ire, ad eum qui secundum legem, in naturam ducere oportet. utroque enim modo esse inopinabilia dicere. si uero quod secundum naturam erat ipsis, uerū, quod secundum legem, multis apparens. quare & illos æque ac eos qui nunc uitam ducunt facere ut respondens aut coarguatur, aut inopinabilia dicat, aggressos esse perspicuum est.

Quis locus ad inopinabile ducendi uehemens est, declaratur. Cap. LXXIX.

Plurimus uero locus faciendi inopinabilia dicere.] Præterea de respondentis ad inopinabile deductione agit, ac inquit, ad inopinabile ducendi, ab eo quod est secundum naturam & secundum legem argumentari, quemadmodum & in gorgia callicles & omnes antiqui faciunt, locum esse uehementem. Plato. n. in dialogo gorgia nomine inscripto Calliclem inducit dicentem iustitiam honestam & bonam non esse ut pote quæ non natura sed lege solum bona existat. plura immodice habere magis esse honestum, quippe quæ secundum naturam. quamobrem enim inquit animalium partim quidem robusta, partim uero imbecilla produxit natura. uidelicet in his rapere est & ipsorum unumquodque nulla est utens lege, sed natura sola duce quod minus se & quod inualidum magis rapit, & deuorat. legum uero latores ob timiditatem, iustitiam honestam esse constituere. unde timidorum hominum inuentum legem esse dixerunt. ueriti enim sunt ne eos fortes premerent, hac de causa leges condidere. argumentare igitur inquit ab eo quod est secundum naturam, & secundum legem. siquidem ab eo quod est secundum legem argumenta respondens deducat, tum contra a natura argumenta pete. si uero ille naturam nitatur argumentis, tu obuiam secundum legem ire para. erat igitur antiquis, uidelicet Callicli & ceteris cauillatoribus quod a natura defluit uerum, & honestum magis. quod uero uel legum institutum non paucorum ac illustrium uirorum positio.

Nonnulla uero interrogationum, habet ut responsio utroque modo inopinabilis sit, ut utrū sapientibus aut patri obtemperare oportet, & conferentia, aut iusta agere, & iniuria affici, aut iniuriam inferre eligibilius? ad contraria & multis & sapientibus ducere oportet. siquidem dicat quis ut sapientes, ad ea quæ multis. si uero ut multi ad ea quæ sapientibus uidentur. hi enim iustum ex necessitate felicem esse asserunt, multis uero inopinabile hoc regem minime felicem. ad inopinabilia sic ducere est, idem quod in subcontrarietatem quæ est secundum legem & secundum naturam ducere. lex quidem. n. multorum opinio, sapientes uero, secundum naturam, et ueritatem dicunt, et ex his quærere locis inopinabilia oportet.

Item alium tradit modum, quo quis ad inopinabilem ducitur. Cap. LXXX.

Nonnulla uero interrogationum habet, ut responsio utroque modo inopinabilis sit.] Alterum tradit modum, quo quis respondentem ad inopinabile ducere ualeat. talis uero est. interrogationum nonnullæ sunt quæ per contradictionem fiunt, in quibus quodcumque dederit is, qui interrogatur, inopinabilia dicere putatur, uelut alterum despiciens. quæ isto modo interrogantur sunt, partim quidem apud multos sic existimationem habent, & fauorem ipsorum ac studium sibi quodammodo conciliarunt, partim uero per suasionibus & sapientum laudibus celebrantur. & ut aliquid dicam uulgus & turba patri parendum esse opinatur, sapientes uero oportere sapientibus obtemperare, & iniuria affici, quam alterum lædere eligendum magis dicit sapiens. quoniam igitur in interrogationum inquit aliquibus respondens alteram contradictionis partem dare non ualeat. utra. n. detur, cum dicere inopinabilia constabit. ut est hoc, num patri an sapientibus parendum est? siquidem enim sapientibus dicat, non patri parendum, inopinabile. si uero patri, iterum cur non sapientibus. si igitur respondetur, quemadmodum & sapientes dicunt, & iniuria affici melius esse dicet, ad multos respondentem trahere oportet. contrarium. n. hi opinantur. si uero quod multi dicunt, respondet, ipsum ad sapientes deducere conuenit. & hoc huic quod secundum legem & naturam non dissimile est. quod enim turba opinatur uniuersa, hoc ex lege esse uidetur. quia & multorum opinio lex est. quod uero sapientes anteponunt, hoc ipsa tum natura, tum ueritas dicit.

De nugatione faciendâ, quod quidē nugari dicimus, iam disseruimus. eiusmodi orationes oēs

hoc facere uolunt, si differt nihil dicere nomen, aut orationem. duplex uero. & dimidij duplex, idem. si igitur est dimidij duplex, erit dimidij dimidij duplex, & item si pro eo quod duplex, duplex dimidij positum sit, ter dictum erit, dimidij dimidij dimidij duplex, & num quidem iucundi concupiscentia est, hoc uero est appetitio iucundi, est igitur concupiscentia, appetitio iucundi iucundi.

Declarat quomodo committitur nugatio. Cap. LXXXI.

De nugatione faciendâ.] Hoc eum quocum disputant facere ut nugis uolui uideatur, cauillatores ut diximus coniectant. & quibus istud ipsum dicit, docet. interea igitur dixisse prius quid est nugari dicit. & in huius libri initio de hoc dicere anticipauit. nugari esse eadem sæpius dicere. hoc dicens inducit. omnes eiusmodi orationes hoc efficere uolunt. quod uero dicitur, tale est, orationes quæ a me dici debent, huius gratia dicuntur, ut constituent quomodo committatur nugatio. necnon quomodo nugari facere uolunt. istud uero in illis committitur cum nomen uel orationem dicere differt nihil. ut duplex, & dimidij duplex, quæ duplicis ratio est. quia ad dimidium dicitur duplex. ad aliquid enim ipsum existit. quod quidem est relationem ad aliud habet. & duplex solum dictum. ut & dimidij omnino una intelligatur, facit. si igitur pro eo quod nomen seu magnitudinem dicis, tunc duplex dicis, magnitudo uero hæc dimidij duplex, nugatus es. in quibus enim duplex dixisti idem declarasti. si. n. dimidium in duplici appareret, si actu dimidium captum fuerit, bis dimidium acceptum erit. si igitur isto modo dicis. duplex dimidij, nihil aliud quam duplex dimidij dimidij dicis. semel quidem. n. dum tu dicebas duplex una dimidiū ostendebatur. præterea & si tuæ actu dimidij additioni, iterum loco huius quod dicis duplex, dimidij duplex acceptum fuerit tribus erit uicibus dimidium dictum.

Eiusmodi orationum omnes in his, quæ sunt ad aliquid, sunt, quæcumque non solū genera, sed & ipsa ad aliquid dicuntur. & ad idem, & unum assignantur. ut & appetitio alicuius appetitio, & concupiscentia alicuius concupiscentia. & duplex, alicuius duplex, & duplex dimidij, & quorumcumque quorum substantia non ad aliquid, omnino quorum sunt habitus, aut affectiones, aut quid eiusmodi, in ratione ipsorum in his prædicatorum declaratur. ut impar, medium numerus habens. est uero numerus impar, est igitur numerus medium habens numerus. & si sinum cauitas nasi est, est uero & nasus sinus, est igitur nasus, nasus cauitas. facere uero apparent, interdum non facientes, quia significat per se dictū duplex aliquid, aut nihil non percitantur. & si aliquid significat, utrum idem an alterū. sed conclusionem dicere statim, sed propter nomen, idem esse hoc & significare apparet.

Planum facit in quibus orationes quæ nugationem constituunt sint. Cap. LXXXII.

Eiusmodi orationum oēs in his, quæ sunt ad aliquid sunt.] Ex qualibus uel & in quibus orationes quæ committatur nugatio efficiunt, fluunt, & sint, nunc addit. & inquit in illis quæ sunt ad aliquid tales fieri orationes, in quibus non solum genera sed & ipsa ad aliquid assignantur aliud. ut concupiscentia iucundi est concupiscentia, & ad aliquid dicitur, sed & ut genus eius quod appetitio est, ad aliquid & ipsa dicitur. appetibilis. n. alicuius appetitio est. nec non & in illis sunt, quæ non ad aliquid, prædicantur de aliqua substantia in ipsorum diffinitione substantia ipsis subiecta accipitur, & omnino in illis, quorum habitus uel affectiones per se de subiectis prædicantur. ut finitas affectio est per se de naso prædicans, in eius ratione & subiectū de quo prædicatur, nasus recipitur. ipsam. n. in naso finitatem diffiniens hoc modo dicit. finitas est cauitas in naso. hoc pacto diffiniens quodammodo nugationem committit. dicens. n. finitatem, una & nasum accepit. rursus uero actu in naso addens, bis nasus nasus acceptus est. talis est. & numerus est mediū huius impar. quoniam & hæc affectio est de numero prædicans. cum impar definiens numerum accipiat, bis erit acceptus. impar. n. dicēs quodammodo & numerum dixit, addidit & actu numerus. quare bis idē dixit. appareret uero facere non facientes interdum, cauillatores aliquē nugatē non uere redarguentes, appareret non raro facere nugari aliquē. quō uero faciūt? ipse cām exponit. non. n. respondētē percitantur, si duplex per se sine dimidio dictū, aliquid uel nihil significare cēset. & forte eo dicente duplex per se dictū signa re aliquid, non insup interrogat. utrū idē quod & si isto modo interrogatū sit duplex dimidij, an alterū signat. cauillator igitur aliquē facere nugari apparet. quia horū quæpiam nū interrogat, sed statim conclusionē hanc, duplex dimidij dimidij duplex inducit. siquidē igitur interrogatus sit respondens. num quidem duplex est uox quæ dā signatiua, deinde ut assensus est, iterum interrogetur nū a dimidio seorsum dictum, in ipso & dimidiū recipit? si rursus & hoc falsus est, tunc proprie nugans refellitur. hæc enim confessus est. coargutus igitur

apparet. quia nomen cum oratione idem est, atque idem significat, quod quidem fit, si nihil differt (ut nō multo ante dixit) si nomen uel orationem dicere nihil differt. talem igitur interrogationem qualem diximus num quidem duplex absque dimidio dictum in ipso & interrogatum dimidium recipit? hoc modo respondi oportebat, cum seorsum & separatim duplex dicitur, potentia non actu & dimidium comprehendit. hoc pacto si data fuisset responsio non ut eadem saepe dicens deprehensus esset.

Solœcismus uero, qualis quidem est, dictum prius, est uero hoc facere non facientem apparere, & facientem non uideri, quemadmodum dicebat Protagoras. si uero hoc est ira & p̄n̄as hoc est galea masculi generis. dicens quidem enim ἰδούτω, id est pernitiosam secundum illum quidem solœcum facit, multis uero non uidetur, hic uero ἰδούτω, apparet quidem, at non solœcismum facit. hoc igitur & artem aliquam efficere posse perspicuum est. quam obrem orationum plurimæ non ratiocinantes, sibi lignem ratiocinari apparent. quemadmodum in elenchis.

De solœcismo doctrinam aggreditur, tribusq; modis fieri ostendit. Cap. LXXXII.

Solœcismus quemadmodum est prius est dictum. Solœcismi, cui cauillatores operā dant, nunc doctrinā aggreditur. & inquit quid quidē solœcismus, & huius in initio mentionē fecit, dicens solœcū facere est facere ut respondētis oratio dictione fit barbara. tribus uero solœcismus fit modis. primo quidem cū q̄s solœcismū uerē cōmittit, dicens laches lachū. altero modo est, nō facere, apparere uero facere. ut cauillatores argumentantur dicentes. nū quod tu dicis esse, est, dicis uero lapidem esse, deinde est igitur lapidem inferunt. tale uero uidetur quidem esse solœcismus, proprie uero nō est, hoc. n. modo sophistas inferre oportebat. est igitur lapidem esse. nōnunquam uero aliquis solœcismum faciens, ut Protagoras facere non uidetur. iste. n. τὸν μῖνον, id est iram & τὸν πηλίκον, hoc est galeam dicebat, solœcismum faciens, solœcismo uti non existimabat. alijs uero uidebatur. quare & illi solœcismum cōmittere apparebat dicens τὸν μῖνον, & τὸν πηλίκον. multis uero non. dicens uero οὐλομένον κῖνον, alijs quidem solœcismum facere uidetur, sed Protagorē non uidetur esse solœcismum. hos igitur modos tres, quibus solœcismum aliquis facit, dicens. manifestum inquit quod & si hoc ars efficere ualeat aliqua. istud propter hoc dicens quod & in ratiocinatione solœcismo uel uere uel apparenter uti quis potest. artem enim ratiocinationem nominauit, uelut arte & disciplina consideratam, non ut sorte quadam deductam. quod & in ratiocinatione quis apparenter solœcismum committere respondentem demonstrat, deinceps docet. non paucē enim inquit orationum solœcismum proprie non ratiocinantur, hunc ratiocinari apparent.

Sunt uero omnes fere apparentes solœcismi, circa hoc uero. & cū neque marē, neque foeminam, sed neutrum casus declarat. iste quidem enim marem significat, ista uero foeminam, istud uero neutrum quidem significare uult. saepe uero & illorum utrumque significat. ut quid hoc, calliope, lignum, coriscus. mare quidem igitur & foemina casus differunt omnes, neutri uero, partim quidem, partim uero non. cum non raro datum sit istud, ratiocinantur uelut dictum sit istum. pariter uero alium pro alio casum. quia uero istud pluribus cōe casibus est, emergit deceptio. istud. n. interdum quidem, iste, aliquando, istum significat.

Qua ex causa solœcismus fit ostendit. Cap. LXXXIII.

Sunt uero omnes fere apparentes circa hoc uero. Vbi alijs hoc modo solœcismū facit, dixit, nunc & qua ex cā solœcismus fit, dicit. q̄s est hoc uero. hoc uero, & cū casus, huius circa hoc uero, interpretationē ponit, ac si dixisset cū casus. l. neque marē, neque foeminā, sed neutrum significat. hoc qdē. n. iste maris hoc uero, ista foeminae significatiuū est, istud uero neutrum aliquid significare uult, sed nō raro & marē & foeminā declarat. maris qdē igitur & foeminae casus oēs tū adinuicē tū ipsi a seipsis differūt. nō utique ob taliū aliquem casum quis falli potest, ut accusandi casum dandi, uel masculinū casum existimet foemininum. neutrorū uero nonnulli partim a seipsis, partim a masculinis, partim a foemininis casibus casus differūt, aliq uero non. unde & neutrorū rectū & accusandi & uocādi casum eundē esse grāmatici asserunt. ut est istud. accipitur. n. ut diximus & in mari & foemina & accusatiuo atque recto, unde & aliquis fallitur, atque solœcismum cōmittere uidetur. cum. n. non raro concedatur τούτο. i. istud, ut in neutro cauillatores, uelut. in masculino τούτον, hoc est istum ratiocinantur. pari modo rursus cum datum sit in recto ad accusandi casum ipsum traducunt, similiter & his in alio casu si concessum est, in alium transferunt. & unde hoc eueniat, inquit propter hoc, hoc uero multorum casuum cōmune est. significat enim & hoc, hoc uero, hoc est, hic Socrates, & hoc, hoc uero τὸ, id est hunc Socratem.

Vicissim uero significare oportet. cum est quidem, iste, cum esse uero, istum. ut est hipponicus, esse hipponicum. & in foemininis nominibus eodem modo. et in dictis quidem uasis, foeminae aut maris uocationem habentibus quaecunque enim in o & n finiunt, hæc uasis sola nuncupationem habent ut ξύλον, id est lignum & σκώριον. hoc est funis. quæ uero non hoc modo, maris, aut foeminae. quorum nōnulla ferimus ad uasa. ut ὤκρος, id est uter. nomine mas, κλιν, hoc est lectus foemina. quapropter & in eiusmodi, eodē modo & est, & esse distabit.

Doctrina traditur, quomodo caueri solœcismus potest. Cap. LXXXV.

Vicissim uero significare oportet. cum est quidem iste, cum esse uero istum. Quoniam dixit istud cum neutrum sit, multa significare tum marē, tum foeminam, necnon casus differentes. quamobrem fallax est, & quosdam ut solœcismum saepe cōmittere appareant, facit. nunc disciplinam qua deceptionē cauere, & fugere ualeat, tradit, dicens, qm̄ istud & iste & istū significat, te oportet in unoquoque horum duorum huius τούτο hoc est istud uicissim facere cōpositionē. & n. tū est, tū esse habet. & figdem dicere in recto istud uis, adde est, & dic istud est. cū uero ut in accusandi casu istud enuncias esse, iterū adhibe dices, istud esse. similiter uero & in masculinis & foemininis facit noibus. si. n. per hoc istud aut masculinū uel foemininū casum accusandi declarare uis, dic esse, accusandi casus dixit, istud coriscū esse, istud eē calliopē. si uero rectū est, istud est coriscus. & in dictis uasis similiter facit, hoc est neutris. hæc. n. uasa appellat, quia inanima sunt. & in his. n. nomen uel foeminae uel maris hñtibz. proprie. n. illa neutra sunt, quaecunque in o & n finiunt. similiter & aliqua marium nomina inanimis annectimus. ut ὤκρος & σκώρις, id est uter, & progrediens, & eiusmodi. in talibus igitur cum est, uel esse addiderimus, rectus & accusandi casus declaratur. hæc enim dicta non modicam facient differentiam.

Et modo quodam similis est solœcismus his qui circa non similia, aut his qui circa figurā similiter dictis elenchis. ut enim in illis in rebus, in his ita in nominibus solœcismus incidit. homo enim & album, & res & nomen est. manifestum igitur quod solœcismum ex dictis casibus ratiocinari tentandum.

De similitudine, quam solœcismus ad cauillationes figuræ dictionis habet, ostendit. Cap. LXXXVI.

Et modo quodam similis solœcismus. similis inquit modo quodam solœcismus est redargutio nibus, quæ in dictionis sunt figura. ut. n. illic in rebus quis fallitur, sic hic in nominibus aliquem solœcismum facere contingit. ibi. n. cauillator sciscitatur. num pari dictionis figura profertur uidere, & audire? nempe inquit respondens, deinde eadē esse concludit. hoc uero absurdum. hoc quidem actionis significatiuum, hoc uero affectionis declaratiuū. in his quidem in rebus factus est elenchus, hic uero secundum nomina solœcismus fit. nanque hoc in recto datū, a cauillatore in accusandi casum trāslatum, ex nomine cōfectus est solœcismus. quod uero qui in dictionis figura in aliquo similis esse solœcismo uideatur, clarum est. ut in exemplo. homo. n. inquit, & album, & res est, & nomē. si quidem hæc quispiam ut res scrutatus fuerit, per suppositionem elenchum dictionis figuræ, si uero ut nomina solœcismum confecerit. non in homine, & albo, sed in alijs quibusdam & similis figuræ elenchum, & solœcismum quispiam conficiet. hæc enim hominem & albū exempli causa accepit. ut si hoc uero, & hoc dixisset, & res, & nomina sunt. siquidem quispiam ipsa ut res accipit, similis figuræ elenchum, si ut nomina solœcismum constituet. enitendū igitur ex dictis casibus, uidelicet hoc, quod & accusandi & rectum declarat casum, & masculinum, & foemininum solœcismum ratiocinatione colligere.

Contentiosarū quidē orationum hæc species, & specierum partes, & modi, dicti. non parū uero differt, si quæ ad interrogationē spectant, occultationis gratia quodāmodo (ut in libris de arte differendi) in ordinē referantur. deinceps igitur dictis, hæc primum dicendum. unum quidem ad redarguendum longitudo est. difficile. n. multa simul inspicere.

Longitudinem conferre ad redarguendum declarat. Cap. LXXXVII.

Contentiosarum qdem orationum hæc spēs, & specierum partes. duas orationum sophisticarum superius a principio spēs tradidit, rursus easdē repetens dicit has cauillationum esse formas. unius quidē formæ quæ in dictione est, partes sex, æquiocum, ambiguum, & reliqua quatuor. alterius uero formæ, quæ extra dictionem cauillationis sapius numeratē septem. atque modi tredecim. modos non nulli ut ego puto a ratione abhorrentes asseruere, & ea quæ student sophistæ, redarguere uide-

ri, ad falsum, & inopinabile, atque in nugationem ducere, & quæ deinceps, quo pacto suas interrogationes instituit, & componit cauillator, & de hoc fufius dicturus atque tractaturus dicit. quod ut in his quæ differuntur interrogationes conuenienter constitui non parum confert, & hoc in differendi arte, quæ in topicorum habetur octauo, demonstrauius. sic habet, & in orationibus contentiosis. quoniam & contentiosum sic, aut sic, eius interrogationes in ordinem redigi iuuat. age quidem, & de hoc differamus. redarguendi uero modi differentes sunt, & unus quidem, orationem producere. respondentem enim simul omnia inspicere, & ne eiusdem confundatur mens, & quod uult interrogans, det, difficile, & laboriosum est.

Ad prolixitatem prædictis utendum elementis. unum uero celeritas, cunctantes enim minus prospiciunt. præterea ira, & contentio. perturbati. n. omnia cauere minus ualent. ire uero elementa, se ipsum iniuriam inferre, & omnino impudentem esse planum facere.

De principiis ire & prolixitatis agit.

Cap. LXXXVIII.

Ad prolixitatem prædictis utendum elementis.] Elementū & antedicta principia dicere ea quæ in differendi artis octauo dicta sunt, planum est. hæc uero erant non solum conclusionis causas, sed & non talia proponere, ac interrogare, necnon orationem comparationibus, atque exemplis diuersis uariam constituere. præterea ex eo quod paulo dicitur inferius, hoc planum fecit. omnino uero omnia quæ ad occultationem dicta prius, & ad contentiosas orationes utilia. alter elenchi modus inquit, properare celeres & compendiosas constituere interrogationes. respondentes enim cunctantes & accurate considerare nequeunt fallentur. si enim quærere & mētem adhibere uoluerint, stulti & dementes putantur. tertius elenchi modus est. ut irascatur respondens, & eius concitetur animus. conturbati namque, inquit, respondentes omnes cauere minus possunt. in quibusdam uero scriptum reperitur omnia. si hoc modo sit, animo concitatos, atque iratos omnia & uidere, & cauere interrogata non posse declaratur. quamobrem in deceptionem propelluntur, & errorem. cognoscere inquit quod ad iram interrogat tibi elementa, & signa sint & quæ hæc sunt plane dicit. quare si hæc faciet ad iram differet.

Amplius uicissim interrogationes ponere, siue ad idem plures quis rationes habeat, siue & quod sic, & quod non sic. simul enim aut ad plura, aut ad contraria curam habere contingit, omninoq; omnia ad latendum dicta prius, & contentiosis orationibus non mutilia sunt. occultatio enim est, latendi gratia, latere uero, deceptionis. ad abnuentes uero quæcunque ad orationem esse putauerint, ex negatione interrogatio formanda, ut contrarium uolens, uel ex æquo interrogationem constituens incompetum enim quid sumere uult, minus sentiunt molestæ.

Quæ ad redargutionem utilia sunt, ostendit.

Cap. LXXXIX.

Amplius uicissim interrogationes ponere.] Præterea inquit ut redargutio procedere possit, confert, & interrogationes uicissim ponere, & de hoc tum in priorum resolutiorum secundo, tum in octauo differendi artis libro dictum est. inquit uero ad elenchum conferens est, & ad idem plures habere orationes, hoc est syllogismos. bonum enim quispiam uoluptatem demonstrabit, interdum quidem, quia secundum naturam est, aliquando uero, quia ipsa appetitur ab omnibus. præter hoc ad elenchū conducit, & orationes demonstrantes habere, & quod sic, & non sic. ut uoluptas bonum est, quia & secundum naturam est, & ipsam omnes appetunt, & non bonum, quia in naturam sensilis generatio est, & impedimento prudentiæ est. si igitur plures ad idem orationes demonstrantes ut uoluptatem & bonum, & non bonum, ut cautionem ad plura habeat respondens, contingit. plura uero cauens conturbatur. pariter & qui contraria. & enim & is pluribus turbatus fallitur. & omnino quæ in octauo de differendi arte (ut dictum est) libro occultationis gratia dicta & contententibus utilia sunt, & maxime hic inquit conferentia sunt. quoniam ut fallat contentens properat. occultatio uero obliuionem inducit, ex qua error emanat. quod ea quæ illic a nobis de occultatione prodita sunt, maxime utilia sunt, planum est. quoniam uero non raro aliqua interrogatus respondens, & hæc ad probationem eius quod uult ipse interrogans, interroganti conferre intelligens, hæc non dat, sed abnuat. & de hoc quomodo ut fiat interrogatio, oportet, docet, ac dicit. secundum negationem interrogare oportere. ut si uoluptatem esse secundum naturam accipere uoluerit interrogans, non sic interroget. num uoluptas secundum naturam? sed sic, quid non tibi uidetur quod uoluptas secundum naturam non est? & quoniam abnuat, & hic planum quod negans ipse dixerit non. & dicendum si non uerum hoc, non est secundum naturam, uerum

ram, uerum igitur hoc est, secundum naturam. aut. & ex æquo interrogatio constituenda. ut num uoluptas secundum naturam, aut non est secundum naturam? quid enim horum accipere uolumus, compertum non est. sæpe quod uolumus, ut concedatur, contingit. & quia quod uult interrogans, planum est, minus dum respondent interrogati, grauantur.

Quando in partibus singulorum quispiam dederit inducenti uniuersale sapius, non interrogandum. sed ut dato utendum. interdum enim & ipsi dedisse putant, & audientibus uidentur, propter inductionem memoriæ insitam, tanquam non temere interrogata. in quibusque nominibus uniuersale non significatur, sed ad id quod conducit similitudine utendū. non raro similitudo latet. ad assumendam propositionem, contrariam comparantem, per cunctari oportet. ut si accipere opus sit, patri in omnibus parere oportere, utrum genitoribus in omnibus parere oportet, uel in omnibus non parere, & hoc sapius. utrum multa concedendū, an pauca, magis enim siquidem necesse, multa enim uidentur esse. contrariis enim proxime positis, & maiora, & magna uidetur, & deteriora, & meliora hominibus.

Quando uniuersale à percunante interrogandum non per interrogationem asserendum in medium sed per enunciationem. Cap. XC.

Quando in partibus singulorum quispiam dederit inducenti.] Et quando inquit interrogans inductionē faciens singularem, & nescio parum quid respondens dederit, cū uniuersale est interrogaturus hoc non per interrogationem in medium adducere, sed enuntiatue & ac si ab ipsis datum sit respondentibus, oportet. etenim nonnunquam ipsum cōcessere uniuersale, & a sola inductione nulla de uniuersali mentione habita, & quia non frustra & absque ratione aliqua inductio perfecta est, dedisse auditoribus uidetur. ut si propositum est omnem hominem per suppositionem rationis esse participem. hoc modo dicendum, Socrates non est rationis particeps homo existens? Plato, & Alcibiades, equidem inquit respondens, deinde uelut confessum extra interrogationem inducendum. omnis igitur homo rationis particeps est. Non enim ad hoc cum singularem dederit, respondens moleste feret. quoniam in nonnullis inducenti & uniuersale quia non nominatum est, non facile est interrogare. dicit, quomodo & tunc uniuersale adducere debemus. & inquit in quibus unum non est nomen ipsorum similitudinem continens. ut in animalibus quadrupedibus. His enim unum non est nomen, ad id quod confert utendū hoc modo dicentibus. quoniam capra cornua gerens non utrinque dentata, & ceruus, & bos, & omne igitur tale. Propter enim similitudinem istiusmodi prolationem faciens, non raro latet. dixit uero aliquis & hoc modo quod dictum est, interpretandum, & Aristotelis ingenij uim maxime attingens. in nonnullis quidem (inductio ut extrinatur) fieri potest, & per nomen uniuersale declaratur, in quibusdam uero nūc nomina, sed oratio uniuersale declarat, fieri potest tale uidelicet inquit uniuersale non nomine, sed oratione inductum interdum cadens sub inficiationem, uelut utile sit tibi interroganti adduc. si quid enim ipse inducis hoc, dicitur ut uerum, & hoc pacto se habens, si uero hoc dicit alter, ipse positam ad hoc instā tiam adduc. sed & quod dictum est, illustretur exemplis. nomine quidem inducitur & declaratur uniuersale. ut in hoc, Socrates bipes latis unguibus existens risibile est, sed & aliquis, atque alius, omnis igitur homo bipes latis unguibus existens risibile est. ecce per hominis nomen uniuersale a me inductum est. in hoc uero ut declaratur per nomen haud fieri potest. ouis quadrupes existens non utrinque dentata est, pariter & ceruus, & capra, omne igitur cornua gerens non utrinque dentatum. cornua enim gerens non nomen, sed oratio. hic igitur ex similitudine uniuersale acceptum est. Quoniam enim hoc & hoc similia sunt cornua gerentia, reliquum simul illatum, & omne cornua gerens. hoc uero. agrestem asinum inducendo, qui in india gigni dicitur, & cornua ferens, & utrinque dentes habens, inficiari licet. hoc igitur ad conferens utendum. Si quidem enim ipse inductionem fecerit, dico ut uerum, & conferens, si uero alter, affer asinum hunc agrestem cornua ferentem atque utrinque dentes habentem. Hoc uero latet enim sæpe similitudo. istiusmodi est oratio. & similitudo dicens, omne cornua ferens non utrinque dentes habens latet uniuersale esse, non existens talis. Non enim omne cornua ferens non utrinque dentatum est, ad propositionem capiendam utendum est, & interroganti ut propositionem recipiat, confert, & non ipsum illud solum, quod uult interrogare, sed & contrarium addere. ut si eiusmodi capere propositionem uoluerit interrogans, quod in omnibus patri obtemperare oportet, sic interrogationem connectentem proponere opus est. utrum in omnibus obtemperare oportet, aut in omnibus non obtemperare oportet. & rursus si hoc ut capiatur est opus, in multis patri sæpe parere oportet. hic uero a cōmuni sumendum. hoc ut si sumere est opus interrogandum. utrum sæpe in multis aut in paucis patri parendum. in quibusdam quidem igitur non concedendum, & quod dicitur, planum existit. Si uero & hoc adiectum sit, hoc pacto accipiendum. utrum concedendum in multis patri parendum, aut in paucis. Magis enim multa concedenda uideri poterit. siquidem aut pauca necesse est. ubi hoc dixit, & causam

addit quam in interrogationis interrogatione, & eius contrarium conferre dicit. Inquit enim contrarij enim iuxta positus & maiora & magna apparent. Hoc uero equabile huic est. Contraria enim adinuicem posita maiora uidentur. Album enim iuxta nigrum apparens, album magis uidetur. ut igitur in his hoc pacto, & in dictis ante. Probabile enim uidetur magis in omnibus patri parendum, si interrogationi adiectum sit, aut in omnibus non parendum, quam si solum interrogatum sit, utrum patri parere in omnibus oportet.

Vehementer uero & frequenter redargutum esse uideri facit interrogantium calumnia maxime cauillatoria, nihil ratiocinantes, ultimum non interrogationem facere, sed in concludendi modum dicere uelut cum ratiocinati fuerint, non igitur hoc & hoc. Cauillatorium uero & hoc, inopinabili posito, ut apparens respondeatur censere, quod a principio uidetur propositum, atque talium hoc pacto interrogationem constituere. utrum tibi uidetur. Neesse enim si ex quibus constat ratiocinatio interrogatio conficiatur ut uel redargutio uel inopinabile gignatur. dante quidem, redargutionem, non uero dante, neque uideri affirmante, inopinabile. Non dante uero, & quod fateri uideatur redargutioni obnoxium est.

Que redargutionis imaginationem efficiunt, ostendit. Cap. XC I.

Vehementer uero & frequenter redargutum esse uideri facit.] Dictionis quidem mutuum eius modi est. Vehementer uero & frequenter ualde redargutum esse uideri facit interrogantium calumnia maxime cauillatoria. Quod uero dicit eiusmodi est. elenchi maxime phantasia perficit. quia cum interrogans non ratiocinetur, neque in interrogatione ultimum uidelicet conclusio elicitur, sed enunciatue inducitur. Hoc enim est in conclusionis modum sed cur non dixit conclusionem in interrogatione sed ultimum? an quia conclusio proprie dicitur quæ per ratiocinationem & disciplinam ratiocinandi collecta est, hæc uero non sic. quomodo conclusio dici poterit. Hoc enim dicens quod circa ens, non ens, quod non ens, nihil, unum igitur ens. hoc postremum & non conclusio ut posterius inductum dicitur. per conclusionis igitur inquit modum inducere oportet. Non igitur multa ens, non igitur finitum quod est. Videtur enim quia ut demonstrans & demonstrationi fidens, hoc modo adducis, quia & in propria demonstratione hoc pacto conclusio inducebatur. Non igitur diameter costæ commensurabilis. si in interrogatione hoc pacto adduceres. utrum ex his tibi non uidetur, quod ens non est multa, sed unum. uideris quia non demonstrasti, neque demonstrationi fidens interrogare. Qui enim monstrauit, non interrogat, præsertim si per interrogationem adducta sit. instaret fortasse respondens dicens non recte ipsum interrogantem collegisse, & unde quod inductum est perficiet. cauillatorium uero & inopinabili posito. cauillatorium est & posito inopinabili propositum censere respondere. Apparens enim pro eo quod est propositum, sumptum est. & quomodo propositum censet, exponens induxit, quod uidetur propositum a principio. potest dicens, si propositio interrogata a principio posita in se ipsa continet, planum quod propositum respondere censet. ut inopinabile posita est. iniustitiam felicitatem esse, hoc uidelicet confirmare cauillatores uolentes interrogant, & disputantem inopinabile apparens respondere iudicant, & hoc pacto quodammodo interrogationem formant. utrum tibi uidetur Archelaus rex felix an non? si igitur esse felicem Archelaum, quod probabile omnibus apparens fatebitur, hic inopinabile a principio posita continetur, iniustitiam felicitatem esse. hoc pacto Polus in Platonis gorgia facit. Polus enim iniuria afficere & occidere bonum esse dicens quod omnino inopinabile est, & hoc demonstrare uolens Socratem interrogat, Archelaus perdicæ filius macedoniæ imperans felix tibi esse uidetur an miser? Iste uero Archelaus qui suos interfecerat affines & maxime iniuria affecit, macedonibus imperabat. in propositione igitur hac, Archelaus tibi esse uidetur felix, posita a principio inopinabilis continetur, quam positionem ab initio apparens dixit Aristoteles. quia hæc propositio positionem ab initio continet, planum. Si enim felice esse bonum, Archelaus uero qui suos iniuria affecit (ut Polus putabat) felix, Archelaus igitur iniustus, & iniuria afficere bonum. quamobrem censens Archelaum dicere felicem, propositum iudicat. Iniustum enim Archelaum dicere felicem, huic idem est, iniuria afficere bonum dicere: & in his hoc modo inquit interrogare oportet. utrum tibi felix uidetur esse Archelaus an miser? & si quidem daret respondens dicens, iniuria afficere malum, Archelaum esse felicem coarguetur. quia bonum, & non malum est, si uero non daret, neque dicat felicem esse uideri, inopinabilia & præter omnium opinionem hominum dicere uidetur. Fere enim plures Archelaum felicem esse dicebant, si uero non concedat, simulque felicem uideri dicat, refelli atque coargui poterit.

Amplius quemadmodum & in rhetoricis, & in redargutionibus, pariter contrarietates spectandum,

speculandum, uel ad ea quæ ab ipsis dicuntur uel ad quos dicere recte uel agere fatetur. præterea ad eiusmodi apparentes, uel ad similes, uel ad plurimos, uel ad omnes.

Ostendit rhetorum comparatione cauillatores respondentem contraria suæ positioni dicere niti. Cap. XC II.

Amplius quemadmodum & in rhetoricis] Ut inquit rhetores uero dicit eos qui pro aliquo orationes comparant, quique auxilium præstant, quique aduersarios sui clientis operam dant, ut in aliquo a legibus constitutis, aut ciuitatis moribus contraria asserentes demonstrant, hoc modo & ab his qui refellere uolunt, faciendum, & adnitendum, ut respondentem positioni ab ipso posite contraria dicere demonstraret. huius enim indicatum hoc, aut ad ea quæ ab ipso dicta, aut contraria quibus assensum tribuit recte dicere aut agere. quos enim fatetur dicere recte, his si dicentem contraria demonstrabimus, coarguemus. hoc quos recte dicere fatetur eiusmodi esse potest. si quidem respondens Zenonem fatetur (sit enim iste) recte dicere, non esse motum, neque stadium transiri posse. ex quibus dicitur, eniti ut demonstraret, oportet, & motum esse, & stadium pertransiri contingere. quod quidem Zenonis orationi contrarium est. quam recte dicere asseruit, amplius niti demonstrare inquit respondentem contraria dicentem quæ uidentur talibus, dicens. tales in singulis bonos. ut medicos. ut quia quæ dicis contraria sunt his quæ uidentur medicis bonis, aut prudentibus, aut his quæ uidentur omnibus, aut plurimis, aut sapientibus. ut & contra Callidem Socrates in Gorgia facit: pariter ipse dixit, si medicus sit, contraria medicis dicentem, & musicus, musicis, & si geometra geometris, redarguendum.

Quemadmodum frequenter respondentes cum refelluntur, duplex committunt, si ut redarguatur contingere debet. & nonnumquam hoc contra resistentes ab interrogantibus utendum. si sic quidem contingat, sic uero non, quia hoc pacto sumpsit. ut & in mandrobulo fecit Cleophon.

Respondentes redargutos conclusionem duplicem ostendere. Cap. XC III.

Quemadmodum frequenter respondentes] Quod dicitur eiusmodi est, scit hoc multa significat, unum quidem quod scientiam hoc habeat animal. ut Socrates, alterum uero scientia utitur. aliud enim est habere scientiam, & non uti, neque secundum ipsam agere. & aliud uti, & agere. tertium uero scientiam esse ipsius. dicere enim quod scit hoc, ut quod triangulus, idem est huic, scientia ipsius est, quod tres angulos rectis duobus equos habet. quamobrem ipsius scientia est, & scibile est. hoc scire dicitur, non quia scientiam habeat triangulus. hoc cum hoc modo se habeat, quispiam utique sciscitari posset. num scit aliquid nempe, quid uerum sciens scientiam habet? equidem, sed quidem triangulus scit, scientiam igitur habet. dicendum quod scit, non unum est, & sic quidem scit hoc, si de animali hoc sumptum est, scientiam habere contingit. si uero de triangulo non contingit. & quia de eo quod scientiam habet, non de eo quod ipsius scientia est, scit, hoc dedit. si quidem hæc respondens dicit, & interrogantem inquit dicere oportere, quod non de eo quod ipsius scientia est, sed de eo quod scientiam habet, interrogationem constitui, & hoc accepi. dicendum uero & hoc pacto, respondentes inquit frequenter redarguti in conclusione non fatentur, sed instant, dicendo, in alio quidem ipsos propositionem dare, in alio uero interrogantem concludere. unde & redarguti duplex faciunt, uidelicet, illud nomen quo coarguti erant, diuidunt, ac dicunt, hoc uero dare. ut si disputatio de cane orta esset, dixerit uero canem ardore concitare, interrogans ad terrestre transferens orationem refellere nititur, confestim respondens canis significationes diuidit. ut igitur redarguti faciunt respondentes, sic & ab interrogantibus faciendum, & cum refellunt, ad resistentes dicendum, quod hoc pacto accipere. ut si de cane disputatio sit, & hunc exultiones facere affirmabit respondens, deinde ipsum refellere debet interrogans, & ipsum respondentem hoc modo loqui, & de cane terrestri dicere exultiones facere.

Oportet uero & discedentes ab oratione, reliqua argumentationum incidere, atque respondentem cum præsenferit, instare & prædicere.

Quando ab oratione discedere interrogans debet. Cap. XC IIII.

Oportet uero & discedentes ab oratione reliqua argumentationum] Quoniam non raro respondentes interrogantium partes assumunt, aliquo enim propositionem interrogante in positioni ab interrogante posite probationem conferentem, respondentes contra propositionem argumentis aggrediuntur, atque nonnulla quibus propositionem interrogatam falsam ostendere arbitrantur, interrogant. dicit discedere interrogantem propositionem, ab oratione ipsam demonstratis falsam, quemadmodum & cal-

60
licet facit. interrogans enim propositionem falsam, & Socrate refellere, & falsam demonstrare nitente, ab oratione discedit dicens. non noui quid dicis Socrates, alium quendam interroga. oportet igitur inquit ab oratione digredi, si quidem respondentem ad demonstrandam propositionem falsam argumentis copiosum noueris, & argumentorum reliqua concidere. & si hoc argumentans presenserit, quod discedis, & ab oratione digrederis, dicendum a te, non discedo. ut Calicles, interroga tu parua hæc, & angusta, quia si dicens quid disserere opus est, adeo refelli possunt, & tenuia sunt, quæ me interrogas. aut dictum est. cum propositum plurimis ratiocinando collectum est uerbis, quia paucioribus non potest. ex paucis enim adductum contingens bene apprehendi potest. ab oratione hoc est a prolixitate inquit recedere, & argumenta que reliqua sunt, abscindere oportet. & si presentiens contingens insisterit, quod non est, quod concludere debet, dicendo non hoc & hoc paulo ante confessus es. & eiusmodi multa apud Platonem inueniuntur. prior expositio puto melior est. hoc enim minime cauillatorium. quæ concessa ante atque demonstrata prius articulatum confirmare sed dialecticum, & cui curæ est accuratius discere, quomodo recedit, & orationem interpellat respondens, primum Platonis de republica legat. ibi enim cauillator Thrasimachus rationem, reddens, & contingens cognoscens, responsionem dimittens interrogans orationem abrumpt. in illis enim Plato sane dicit quoniam igitur ab oratione discedens Thrasimachus, loco responsionis inquit, dic mihi o Socrates, & quæ deinceps, deinde hæc intulit dicens. in mente ut abiret habuit, assistentibus dicentibus. quamobrem abis, atque Socrate pariter, quid recedis, & hoc modo esse quod dicis non persuades? Thrasimachus dixit, non discedo. hoc enim ualet. quibus enim nunc dixi non persuadere, quid amplius tibi faciam? potentia dicens, quomodo abeo, & orationem interpellat, qui eiusmodi probabilia dicens, & non accusanti persuadere ualentia.

Interdum uero argumentandum, & ad aliud a dicto illud accipientibus nisi ad propositum quispiam argumentari possit, quod quidē Licophrō fecit cum ut lyrā extolleret laudibus, recepisset.

Quando orationes non de re proposita constituere sed ad alia traducere oportet. cap. xcv.

Interdum uero aggrediendum] Cauillatorium est & de re proposita orationes ut constituent dimittentes, ipsas traducere, atque transferre ad hoc cuius argumentorum abundant copia. ut Protagoras in dialogo eius nomine inscripto facit, aliquando quidem nonnullas inteserens fabulas, interdum de poematibus in quibus argumentis abundare poterat, orationem habens. aut igitur hoc est, quod dicit, quod orationem ad quod argumentis abundamus, transferre oportet, aut ad aliud a posito. ut si positum sit philosophum esse plurimarum rerum aggressorem, hoc uero de indagatore & inuestigatore naturæ eorū quæ sunt, respondens dedit. rerum plurimarum aggressionem, & earum aggressorem, ad rerum amatorem hoc modo traducere oportet. philosophus est multarum aggressor rerum, multarum rerum aggressor, rerum amator, amator rerum, amatorie circa pecunias disponitur, philosophus igitur pecuniarum amator, at hoc falsum, rerum igitur plurimarum esse aggressorem falsum est. quemadmodum & Calicles fecit. Socrate enim demonstrante iniuriam inferre, affici iniuria turpius, ad aliud transtulit Calicles dicens. natura quidem iniuria affici, lege uero iniuriam inferre turpius, sed leges prauæ & timidi homines condunt, quod uero isti constituunt, prauum est, non quidem quod natura, non igitur iniuria afficere prauum. ad aliud igitur a posito transferre (quemadmodum & Socrates fecit) oportet. ibi enim Helenam laudibus illustrare non ualens, eius amatores laudibus extollit. & ex hoc ipsam eximijs ornat laudibus. quam enim heroes amauere, quomodo non extitit laudibus digna. & cauillator Licophrō liricos laudibus celebrans, in liricam laudem contulit. aut potius quoniam a nonnullis lyram celebrare cogeatur, deinde uerborum copia carens, cum hanc sensilem paululum laudasset lyrā, ad coelestem laudationem transtulit. est enim in coelo astrum ex multis constitutum astris, quæ lyra nominatur, in cuius laudem multas cum pulchras tum perfectas orationes inuenit.

Ad petentes uero ad quid argumentari. quoniam uidetur causam reddere oportere. nonnullis uero dictis uniuersale cauendum magis, quod in redargutionibus contradictionē dicere contingit quod affirmauit negare. uel quod negauit, affirmare. sed non quod contrariorum scientia eadem, uel non ut eadem.

Quando contingit respondentes petere ab interrogantibus ut causam cur sic interrogant e modo aliter dicant. cap. xcvi.

Ad petentes uero ad quid argumentari] Quoniam uidetur. quoniam frequenter propositas ipsis ab interrogantibus propositiones respondentes nec omnino negant, neque concedunt. proponentes demonstrare censent, atque auditoribus ut causam dicant, iustum uidetur. quamobrem eiusmodi est, ut ipsi interrogabant,

61
interrogabant, & non contrarium. ut cur mouetur anima, & non magis immobilis est. si quidem interrogantes propositiones ab ipsis interrogatas constituere respondentes iudicant. dicit elenchum in uniuersale ducere non oportere. in hoc enim inficiationem inuenit. ut si quispiam interrogaretur. num sani & egri tibi eandem esse scientiam uidetur? respondens uero dixisset, non, & ut hoc demonstraretur ab interrogante propositionem, petit. contingit inquit interrogantem demonstrare propositionem iudicatum, non hoc modo dicere, congrui & incongrui eadem scientia acuti & grauis. musica enim sed & imparis ac paris. arithmetica enim sed & commensurabilis & incommensurabilis. geometrica enim omnium igitur contrariorum scientia eadem. quare sani & egri. inficiationem enim ad uniuersale dicens, cogniti & incogniti quæ contraria sunt, scientiam non eandem esse. quare non omnium contrariorum scientia eadem, si non omnium, neque sani & egri. quid enim prohibet quemadmodum cogniti & incogniti non eadem est, sic neque sani & egri eandem esse. non igitur dicentem in uniuersali sed in singulis quibusque immorari oportet. si non sani & egri scientia eadem, neque paris atque imparis eadem erit, sed paris & imparis eadem. & sani & egri eadem erit. & non eadem secundum te, contradictio igitur uera simul erit. & quod asseruit non esse hoc, & erit, & non erit. sensus igitur dictorum, hic dictio uero hæc, nonnullis dictis uniuersale in elenchis contingens cauendum magis. obscura ualde quatenus de coniunctionem supernacaneam esse cōtingit, necnon quia nonnulla desiderantur. erit utique plana, si hoc pacto se habeat. nonnullis dictis, quæ hoc in elenchis uniuersale contingens, melius caueri potest. dicere contradictionē. & huiusmodi dictum sit. nonnullis dictis ut congrui & incongrui imparis ac paris scientia eadem. his dictis tutius & cautius est, ut respondens coarguatur. hoc enim in elenchis pro eo quod quando redarguere uolumus, dicere, sed quidem his hoc modo habentibus sani & egri scientia eadem erit. erit uero per te & non eadē contradictio igitur uera simul erit. cautius igitur dicere contradictionem simul esse ueram, quam dicere uniuersale contingens, uidelicet, quam dicere his positis uniuersale contingere. uniuersale uero est. omnium contrariorum scientiam eandem esse, aut non eandem.

Non oportet uero conclusionem proponendo interrogare, nonnulla uero non interroganda, sed ut confesis utendum. ex quibus quidem interrogationes, & quomodo interrogandum, in exercitationibus contentiosis dictum est.

Declarat nonnullas propositiones non interrogandas sed uelut confesas sumendas esse. cap. xcvi.

Non oportet uero conclusionem. ex quibus quidē igitur interrogationes, & quo pacto sciscitari oportet, in exercitationibus contentiosis dictum est. & utraque quæ nunc dicit, cum in his quæ ante pertractauit, docuit, tum eadem nunc planius iterum exponit. in nonnullis inquit propositionibus ut conclusio proferatur, hoc est per interrogationem non oportet, sed & in conclusionis modum. hoc uero, nonnulla non interrogandum quidam in conclusionibus legunt. quod conclusiones interrogando inducere minime oportet. at uerius est, ut in propositionibus dictum intelligatur. propositionum enim quasdam non interrogare, sed ut confesas sumere oportet.

De responsione uero, & quo pacto soluere oportet, & quid, atque ad quem usum eiusmodi orationes utiles, post hæc dicendum. ad philosophiam quidem propter duo, utiles sunt. primum quidem enim ut plurimum circa dictionem compositæ, melius ad id quot modis unum quodque dicitur, instituunt, & qualis similiter, necnon qualis secus in rebus contingit, & in nominibus. alterum uero, ad inquisitiones, quas secum quis meditatur. qui enim facile fallitur ab alijs, atque hoc non animaduertens, & ipse a se ipso hoc non raro pati poterit. tertium uero & reliquum præterea ad gloriam, ut in omnibus se exercuisse appareat, & nullius ab eo experientiam rei abesse. orationibus enim communionem habentem, orationes uituperare cum nihil determinare possit, de ipsarum uitio, suspensionem dedit, non propter uerum, sed propter inficitiam.

Proponit quid acturus sit, & adque talis tractatio utilis narrat. cap. xcvi.

De responsione uero, & quo pacto soluere oportet, & quid, atque ad quem usum] Iam quidem cauillatorias tredecim fieri modis interrogationes anticipantes diximus. amplius & in cauillatorijs quo pacto interrogandum exercitationibus. nunc uero ut respondere oportet, & cauillationes quo pacto diluantur, præterea quid diluendum sit, dicendum. si enim ratiocinatio in medium adducta ambas falsas propositiones habeat, qualem diluere oportet. si enim minorem eque ac prius manet, sed uel omnino maiore.

amplius ad quid orationes conducant cauillatorię. primum quidem inquit de his ipsis ad quę cauillato-
riarum pertractatio redargutionum utilis est. hec uero tria esse asserit, ad dei contemplationem atque uni-
uersam philosophiam, atque quesita in ea, necnon ad gloriam. philosophię quidem propter hec condu-
cunt. quoniam inquit enim diximus redargutiones ut plurimum cauillatorias ab his quę in dictione hoc
est dictionibus fluere, atque nominibus. si quis quomodo constituantur, nouerit, atque diuina speculari
inchoauerit, non utique falli usquam poterit. quamobrem illic res quidē sunt, quę uisum atque sensum
subterfugiunt, orationes solę atque nomina. sunt, quę cum quis non ignorauerit de diuinis cum aliquo
differens rebus, quo nam pacto error eum inuoluet? hoc uero melius habere faciunt. hoc significat. redar-
gutiones inquit cauillatorię ut plurimum e dictionibus manantes faciunt de diuinis cum aliquo differen-
tem rebus ad id quod singulum quot dicatur modis, melius se habere. preterea uero & quę pariter tum
rebus, tum nominibus, necnon quę secus se habent scire ut uidere, & uerberare, re quidem secus, nomine
uero pari modo se habent. actiua enim sunt ambo. altero uero modo philosophię conducunt, & cū quis
cum nemine uno diuina, sed secum inquit, atque pertractat. tertium uero, quod reliquum est, ad gloriā
conducunt. & qualis sit gloria, infert, uidelicet omni in re exercitatum uideri. si enim rationes quis noue-
rit cauillatorias, omnino utique & in quibus penitus nouit nihil, aggredi dicendo tentabit, & cū alij dif-
feruerint ipse a cauillationibus inchoans dictionum nonnullam carperet, atque horum exercitatione con-
firmatus non solum perperam differentem carperet, sed & reprehensionis causam non tacebit. cum aliquo
enim differentem atque sermonem communicātem orationes floccifacere, neque qua de causa paruipen-
dat, declarare, animi contentiosi, atque scientis nihil, suspicionem iniecit.

*Respondentibus uero quomodo obuiam eundum est eiusmodi orationibus, planum est: si
quidem recte diximus prius, ex quibus cauillationes constituuntur, & in interrogando ex-
cessus, abunde distinximus.*

Planum esse dicit, quomodo orationibus cauillatorijs accurrendum a respondente. Cap. XCIX.

Respondentibus uero quomodo obuiam eundum est] Inquit ex his quę differuimus prius & cau-
illationes tredecim diuisimus, planum, quomodo ad redargutiones insilire oportet. si enim quomodo
hec constituantur, quaque de causa affatim dixerimus, atque excessus in interrogando distinxerimus. ex-
cessus enim uere est respondentem equiuoca fateri cogere. & quomodo respondere oportet planum.

*Non idem uero est accipientem orationem uidere, atque uitium soluere, & interrogatum,
occurrere celeriter posse. quod enim saepe scimus, si transpositum sit, non scimus. præte-
rea ut in alijs, uelocius & tardius exercitatione constat magis, ita & in orationibus se
habet. quamobrem nobis quidem compertum sit, si negligentes simus, saepe tempore tar-
dius erimus.*

Utilitatem, quam affert exercitatio, declarat. Cap. C.

Non idem uero est accipientem orationem uidere] Nunc exercitationes & cum alijs disputationes
non mediocrem utilitatem asserere docet. nō enim idem esse per se aliquem sumentem orationem confi-
derare, atque huius prauitatem diluere, necnon celeriter interrogationi occurrere posse. per se quidem
enim remisse, & (ut quisque uult) argumenta conficiet, cum uero interrogatur, non pauca opus est dili-
gentia. non raro enim quę quispiam simpliciter interrogatus non concederet, hæc propter interrogatio-
nis modum admitteret, atque affirmaret. quamobrem modo quodam eiusmodi interrogatio responden-
tem ignorantem constituit. quod enim scimus cum transpositum atque modo tali interrogatum fuerit,
ignoramus. ut neminem oculis uerberare cognoscentes, quis enim oculo uerberare aliquem ualet. hoc
utique ex eiusmodi nescimus sciscitatione, atque aliquem oculo, non bacillo, aut uirga uapulare conce-
rimus. ut num quo uides tu hunc uerberatum, hoc iste uerberatus est. si igitur oratio hoc modo interro-
gata esset ratiocinando respondens inquit, nempe, his admissis si affereremus, sed uidisti quidē hunc oculo
uerberatum, colligetur, oculo igitur uerberauit. quod igitur cum interrogamur alio quodam modo
absque eo quem scimus, ignoramus, quia inexercitati sumus. amplius & in orationibus eque ac in alijs
artibus exercitatum esse non minimum conducit. quamobrem interrogatum non raro nos non fugit, cū
uero inexercitati sumus, respondere celeriter neque uentes tardiores responsionibus incedimus, tardius cō-
siderantes, atque ab his qui compendiosas fecere interrogationes peruertimur.

*Nonnunquam uero accidit ut in descriptionibus. etenim illic resoluentes, nonnunquam iterū
componere non ualemus, sic & in elenchis. non nescientes enim propter quod oratio con-*
tingit,

tingit, orationem coniungere dubitamus.

Inexercitatum esse damnat. Cap. CI.

Nonnunquam uero accidit, ut in descriptionibus] Amplius de eodem sermonem habet inexercita-
tionem inculans, atque inquit. ut in descriptionibus rei speculandę propositiones demonstratiuas com-
ponere, & in figuram referre nequimus. quia contemplatu difficile qualis propositionum maior, & qua-
lis minor. uelut in hoc, costam diametro incōmensurabilem esse. & in non paucis euenit alijs, ut in quam
in his, sic & in elenchis. quia in oratione errores quam plurimi committuntur, haud fieri potest, simul ut
inspiciamus qualis est, quę elenchus extruitur. nanque neque sedere, neque scribere Socratem ponatur,
& quispiam dicat, sedere Socratē, sedens scribit, Socrates igitur scribit. hoc uero falsum. si igitur quispiā
quia Socrates sedet, falsum illatum esse dicit. diluit quidem. ad hominem quidem, nō ad rem. non enim
propter propositionem quę dicit, sedere Socratem, sed ob illam, quę sedentem scribere dicit, falsum. quo-
niam si coriscus contigerit, ut sedeat, cum Socrates stat, non scribat uero, & quispiam dicat, coriscus sedet,
sedens scribit, coriscus igitur scribit. quod quidem falsum. non propter hoc dicere conuenit elenchū esse
conflatum, quia Socrates sedens sumptus sit, sedere enim positum est.

*Primum quidem igitur quemadmodum ratiocinari probabiliter diximus nonnunquam ma-
gis, quam uere, eligere oportere, sic interdum probabiliter potius, quam secundum uerita-
tem soluendum. omnino enim contra litigiosas non quia refellunt, sed ne refellere uidean-
tur, contendendum. non enim ipsos ratiocinari dicimus. quamobrem ut non uideantur cor-
rigendum. si enim elenchus est contradictio non æquiuoca ex quibusdam, non utique ut in
ambiguitate & æquiuatione. diuisio fiat, opus est. non enim ratiocinationem constituit,
sed nullius alterius causa ante diuidendum, sed aut quia conclusio in redargutionis modum
esse apparet.*

Iner probabiliter magis quam uere soluendum. Cap. CII.

Primum quidem igitur quemadmodum ratiocinari probabiliter diximus] Quemadmodum inquit
cum uera non admittit respondens, quam uere, ratiocinari probabiliter magis eligere oportere differui-
mus. sic ex apparentibus non ex ueris cauillationes respondentem diluere. non enim cauillationes uere
sed apparentes sunt redargutiones. quomodo uero apparentes confirmat, dicens ipsos non ratiocinari.
quamobrem quia apparentes sunt, oportet respondentem ne refelli uideatur, corrigere. hoc est. in quo
coarguere quidem uidetur, sed non coarguit, dicere oportet, atque auditores corrigere. si enim in quo nō
existens, esse uidetur elenchus dixerimus, eos quibus uidebatur, nos coargutos esse corrigemus, atque ab
hac opinione abducemus falsa. qui enim a falsa existimatione aliquem abducit, hunc ad ueritatem corri-
git. & nos si in quo non existens, apparet elenchus dixerimus, auditores corrigemus, atque ipsis eam quę
non est, redargutionem non approbare persuadebimus. omnino enim inquit contra eiusmodi uelut non
coarguentes pugnare oportet. quod enim contingit redargutionem non esse, uideri dicere, atque osten-
dere oportet, in quo non est, sed apparet. ut in compositione, aut in equiuatione, aut circa dictionem,
aut amphibologiam apparet, non est uero. quoniam quidem elenchus uerus contradictio est ex quibusdā
non equiuoca, non aliud quid in equiuocis aut ambiguis redargutionibus quam dicere solum ambigua
atque equiuoca quę interrogantur, esse, respondentem determinare oportet, necnon conclusionem appa-
rere coarguere, quod quidem quia equiuoca est, non præstat.

*Non igitur redargui, sed uideri cauendum. quoniam ambigua interrogare, & quę equi-
uocationis sunt, necnon alias eiusmodi fraudes, & redargutionem ueram demolitur, &
eum qui coarguitur necnon qui nullam subiit redargutionem dubium constituit. quoniam in
fine qui concluditur, non ut affirmauit, negare dicere licet, sed æquiuoce, aut ambigue, &
si maxime in idem referens contigerit, dubium est si coargutus est. ambiguum enim est
si nunc uera dicit, si uero diuidens æquiuocum aut ambiguum interrogasset, non utique du-
bia redargutio foret.*

ne refelli respondens uideatur, cauere debet, et quæ amoluntur ueram redargutionem docet, & quomodo in æquiuocis uera redargutio constitui potest. Cap. CIII.

Non igitur redargui, sed uideri cauendum.] nequaquā inquit eum qui interrogatur, ne aliquo modo refellatur, sed coargui uideatur, pauere oportere. non enim unquam a cauillatoribus falsa recipientibus proprie fallitur. tantum enim ob eiusmodi interrogationes inquit cauillator uere nō redarguit, quā obrem & si non raro quispiam propter imperitiam fallitur, talem latere uult, neque ipsum palam ostendere. æquiuoca enim interrogare, aut ambigua, & quæcūque eiusmodi alia cauillatoria, redargutionem propriam demolitur atque eum quem redarguit, occultum esse constituit. sæpius enim si æquiuoca distinxisset, atque interrogasset, cauillator proprie utique redargutionem constitueret. ut si canis significationes partitus esset, & de earum una quippiam interrogasset, utique sefellisset. nunc uero cum hoc agat, nō raro absurdi quid concludes respondentem obnitentem inuenit, atque dicentem, non in hoc de quo cauillator negauit, affirmasse, atque fortasse in quo dedit ille respondens, in hoc utique & interrogans conclusit. quamobrem illum coargutum esse in lucē nō edidit. occultum enim si uere nunc dicit respondens, dicens non in hoc de quo concludebat cauillator, concedere. hoc uero, si æquiuoca diuidens interrogasset, confectum non esset.

Cum nunc quidem minus quærent, prius uero magis contentiosi hoc uel nempe, uel non. ut responderet is qui interrogatur, utique fiebat, nunc uero quia non recte interrogant, qui percunctantur, interrogationis uitium corrigentem quippiam respondere necesse est. quoniam diuisum satis cum sit, aut certe, aut non, dicere respondentem necessarium est.

Quid uero cauillatores Platonis tempore quærebant. & minus Ar. tempore ostendit. Cap. CIIII.

Cum nunc quidem minus quærent.] Si æquiuoca cauillator diuidens interrogaret, fieret quod nūc minus quærent cauillatores, Platonis uero tēpēstate magis. quid uero illud quod quærebant, erat, assert, respondentem aut, nempe, non. antiquitus enim ambigua atque æquiuoca Platonem fuscitantes, ipsum contradictionem respondere inueniebant, est quidem sic, est uero ut non. unde & ipsum unum respondere coegere, aut equidem, aut non secundum dialecticos. huic enim studium impendisse suum cauillatores asserit. nunc utique fieret, si cauillatores æquiuocorum significationes diuidentes de harū aliqua quippiam interrogarent, ut de terrestri cane si accēfiones moueret. omnino enim respondens aut certe, aut non responderet. nunc non diuidentibus eum qui interrogatur æquiuocum, aut ambiguum æquiuocum respondere necesse est, hoc est, dicere oportet, apparet quidem, non est uere, aut fortassis, aut quippiam eiusmodi. sic enim planum est. quod his qui interrogantur non placet. quia minime uera sunt, uidelicet dicta eum qui interrogatus est respondere. necessarium, aut contradictionem dicere, hoc, est quidem sic, est uero ut non, atque hoc pacto interrogationis malitiam corrigere.

Si uero redargutionem secundum æquiuocationem quispiā esse suspicatus fuerit, modo quodam ne coarguatur respondens euadere non poterit. quoniam in his enim quæ aspectui patent, nomen quod affirmauit negare, & quod negauit, affirmare necessarium. ut enim qui dam corrigunt, nihil utilitatis præstat. non enim musicum & immusicum coriscum esse aiunt, sed hunc coriscum, musicum, & hunc coriscum immusicum.

Si cauillatores æquiuocatione & alijs fraudibus uere redarguerent & existimarent omnes etiam scientes falli contingeret. Cap. CV.

Si uero redargutionem secundum æquiuocationem quispiam esse suspicatus fuerit.] Paulo ante apparenter & non proprie cauillatores refellere dixit, nunc inquit, si quispiam refellere cauillatores proprie & redargutionem quæ secundum æquiuocationē atque alias fraudes est: non apparentem esse redargutionem opinatus fuerit, omnes atque ipsos scientes falli contingeret. nauque & hi æquiuocationibus & eiusmodi alijs a sophistis falluntur. & si hoc pacto res se habet, atque uerus elenchus eiusmodi existimatur elenchus, modo quodam quin aliquando fallatur, respondens, non euadet. fieri enim nō potest, ut ij qui uerum elenchum apparentem esse elenchum atque paralogismum asserunt, ut non redarguantur, caueāt. & modo quodam redargutionem non euadet respondens. hoc uero modo quodam addidit, quia hic nō est elenchus proprie. quomodo uero falli homines contingeret, infert. in his enim quæ ad aspectum referuntur, aut sub aspectum ueniunt, non raro quod affirmauit respondens, negare, itemque quod negauit, affirmare necessarium. primum uero recte erit, si cauillationis deductio explicetur, atque hoc pacto dictio nem speculari. cauillatores ueste aut quippiam alia re coriscum musicum operientes interrogabant. nū quod

quod Coriscus musicus est, nouisti? certe, quid uero opertum, quis est, nouisti, non, deinde operimentum tollentes quid uero dicebant, hunc, quis est, nouisti? nempe, igitur hunc & quod musicus est, nouisti. at quidem & non nouisti. quem enim cum opertus erat, quis esset, ignorabas, hunc uero si erat musicus, minime cognoscebas. eundem igitur & musicum & non musicum siue musicum & immusicum nouisti. quamobrem a quo nomen musicus negasti, hoc de eodem affirmasti. item num opertum quis est, nouisti? non, deinde nudum ostendentes. quid uero hunc nouisti, equidem, Coriscus enim est. sed ipsum & non Coriscum dixisti. quem enim omnino quis est, nesciebas, neque si Coriscus est, non ignorabas. quamobrem idem nomen de eodem partim affirmasti, partim negasti. accidentis cauillatio est. Corisco enim operto esse accidit. quod accidenti adest, & rei adesse, cui accidens inest non necessarium. non enim si album bisyllabum, Alcibiadi uero accidit esse albo, Alcibiadi bisyllabum adesse necesse est. non enim bisyllabum Alcibiades est. hoc modo & in his, non enim si quis opertus est, nescio, Corisco uero operto esse accidit, & Coriscum ignorare est necessarium. quare dicere oportet accidentis esse. eius modi enim est de operto cauillatio, aut æquiuocationis, aut ambiguitatis oratio aut in horum aliquo fraus. illi hoc pacto dicentes diluebant, hunc Coriscum noui musicum meo paret aspectui, & hunc noui Coriscum, opertum uero & immusicum, & non Coriscum. sententia quidem igitur atque cauillationis eiusmodi quædam utique deductio erat. dictio uero, hoc utique modo se haberet. uisilia dicit, actu uisilia, quæ respicientes cognoscimus, operta ignoramus. in his enim quod quispiam affirmauit, negare, & quod negauit, affirmare est necessarium. quem enim uidens musicum dicebat, opertum, & aspectui minime obuium immusicum diceret. & quem dicit immusicum opertum, hunc quo operiebatur sublato musicum diceret. quare in his inquit quæ aspectui subdita sunt, quod nomen affirmauit, ab eodem negare necessarium. item quod dixit esse album, negare, & dicere non album est, necesse solueret quidem ut diximus. oportet aut quia accidentis est, aut alterius cuiusdam modi. quod quidem & ipse cum cauillationum solutiones exponit, dicit, sed non ut isti.

Eadem enim oratio erit huius Coriscum huic, hunc Coriscum musicum esse, quod quidem simul affirmabunt & negabunt. sed forte non idem significat, non enim illic nomen. quamobrem neque in aliquo differt. si uero hoc quidem, dicere simpliciter assignabit, huic uero, additione aliquem aut hunc absurdum. non enim altero magis, utro enim nihil differt.

Responsionem quorundam reiecit quia non seruant in conclusione quod in propositionibus neque e contra. Cap. CVI.

Eadem enim oratio erit huius Coriscum.] Quod dicit eiusmodi est. dicere Coriscum noui, huic, idem est. hunc Coriscum. hoc enim, num quia musicus est, Coriscum nouisti? equidem, hoc idē huic est, num hunc Coriscum, quia musicus est, nouisti? quem enim musicum aut Coriscum nunc dicis cū id quo operiebatur ablatum fuerit, hunc dicebas, & cum opertus erat, & præterea de eodem ut dicatur planius. nonnulli cauillationem diluebant dicentes, hunc quidem Coriscum non ignorare musicum, hunc uero immusicum, in differentibus interrogationem personis ferentes, atque duo subiecta accipientes, quos inutiliter soluere asserit dicens, eadem enim erit oratio Coriscum esse musicum, aut immusicum, huic, hunc Coriscum. hoc per hæc dicens. quoniam cum dicimus, num Coriscum musicum nouisti? hunc numero unum, & non multos dicimus, sed ueste totum, de quo affirmatur, negatur. soluentes igitur perperam deiens inquit, sed forte non idem significat. quod uirtute tale utique esse poterit. forte isto modo corrigere non oportet. quia hic Coriscus musicus, & hic immusicus. sed quia non idem significat. hoc est, Coriscus non unum significat. unius enim nomen Coriscus declaratum non est, quemadmodum neque Socrates, & albus Socrates. si enim & subiecto unum est Coriscus, & opertus Coriscus, ut & Socrates, & albus Socrates, sed ratione non unus. quamobrem dicendum quod refelli potest, & accidentis est, deinde quoniam dixit eum qui æquiuocationis est, si quis suspicabitur. hic uero accidentis posuit exemplum, infert, non enim illic nomen, illic dicens de eo qui æquiuocationis est. in hoc enim nomen non idem significat. quamobrem simpliciter de Corisco, & de operto interrogare, quid differt. hoc uero, huic quidem simpliciter dicere Coriscum assignabit. ad eos qui non recte soluant, refertur, ipsorumque destrutium est. conclusionem enim propositionibus accommodatam esse debere dicit. quomodo igitur nos non interrogat i, utrum hunc, aut hunc Coriscum nouisti? in conclusione istud inducitur. si enim in hac quidem uidelicet in propositionibus, ut illi dicunt simpliciter, quia Coriscus musicus dicere opus est, in conclusione uero hoc adiiciendum. hic uero, absurdum. hoc uero nihil altero magis, eiusmodi est, quod tum in propositionibus, tum in conclusione, hunc æqualiter positum esse oportebat. aut enim & in propositionibus hic uero iungatur aut si non in illis, neque in conclusione adiiciatur.

Enim uero quoniam dubius quidem est qui ambiguitatem interminatam dimisit utrū coargutus sit, an non coargutus, ut. n. orationes diuidantur concessum est, interrogationē nō de

terminantem, sed simpliciter dare, errorem esse plann est. quare & si non ipse, sed oratio ei qui coargutus est similis est. non raro quidem contingit ambiguitatem animaduertentes, in diuisione cunctari quia frequentes eiusmodi proponunt. ut ne se ad omne difficiles prestare uideantur. si uero non putantibus iuxta hoc rationem constitutam, saepe inopinabile occurret. quamobrem quia diuidere permissum est. non ut dictum prius cunctandum.

Cur cum æquiuocum est interrogatum respondentem diuidere & sciscitari in qua significatione.

accipit interrogans docet.

Cap. CVII.

Enimuero quoniam dubius quidem est.] Nunc interrogatum aliquod æquiuocum respondentem ipsum distinguere, & in qua interrogans significatione dedit, sciscitari oportere docet. si enim non hoc pacto faciet, utrum coargutus sit, an non? incertum. igitur quoniam clarum non est, si qui æquiuocum, aut orationem ambiguam non distinxerit, refellitur, respondenti ut diuidat permittitur. si hic respondens quod dico interrogatum non determinat, uidelicet non diuidit, sed absolute accipit, delinquit, & sibi ipsi ut refelli uideatur, ipse causa existit. hinc uero accidit quod si non coargutus ipse est, orationem eius cauillationem subijisse. ut si quispiam interrogatus sit, utrum canis ardore commouet? deinde respondens, nempe dixerit, ad coelestem prospiciens, neque canis significationes distincte sint, ipse quidem uelut coelestem mouere ardore concedens, non refelli uidetur, eius uero disputatio, atque responsio tanquam non diuiderit, istud non fugere poterit. non raro uero inquit eum qui interrogatur, æquiuocam aut ambiguam esse orationem, quæ interrogatur, inspicientem atque scientem non partiri quod interrogatum, contingit ad hoc pigrum, atque coelestem, ne uelut perpetuo diuidens difficilis esse uideatur. quoniam enim cauillatores æquiuocas atque ambiguas interrogationes perpetuo sciscitantur, respondens si omnia diuidere aggrediatur, difficilis ne, esse uideatur, cauet. deinde respondentibus si absque diuisione interrogatum dederint, nihil hinc absurdi contingere putantibus, non raro quippiam inopinabile occurret. quamobrem a respondente ut eiusmodi fiat responsio cauendum, & quoniam ipsi constitutum ut interrogationes distinguat ad hoc minime cunctandum.

Si duas interrogationes non unam quis constituat, neque æquiuocationis & ambiguitatis cauillatio constituebatur, sed uel redargutio, uel non. quid enim si Callias quidē et Themistocles musici sunt, aut ambobus cum alteri sint, nomen unum inditum sit interrogare differt. si enim uno plura declarat, plura interrogauit.

Originem æquiuocationis & amphibologie docet.

Cap. CVIII.

Si duas interrogationes non unam quis constituat.] Aequiuocationis atque amphibologie nunc originem docet, & inquit ipsas gigni, quia duas interrogationes unam facit. ut enim in illa plures interrogationes cum sint, unum habent prædicatum, sic & si unum est nomen, at plurium declaratum. si igitur plures interrogationes unam faciens, fraus non erat, utique neque æquiuocationis, atque amphibologie cauillatio, & error extaret. si uero ambiguitas aut æquiuocatio non esset, aut uerus elenchus fieret, aut non omnino gigneretur. ut si multorum canis nomen significatiuum non esset, sed unum quid declararet, ut coelestem solum, si interrogatus quispiam esset, utrum latrat canis, interrogatus uero negasset, esset ne proprie redargutus, minime. Quoniam solum coelestem canis nomen significat. si interrogaretur, num latrat, & dicat non, nullo pacto coargutus est. si uero affirmasset, redargutionem passus uideretur. quomodo uero æquiuocum quid interrogans plures interrogationes sciscitetur, demonstrat. quid enim dicere, num Callias & Themistocles musici sunt, differt, ab hoc dicto, num canis latrat? in ambobus uero res plures sunt. omne enim quod interrogatur si non simplex sit, sed æquiuocum & plura in interrogatione una accepta esse declarat, multa interrogat.

Si quidem non rectum ad duas interrogationes unam responsionem simpliciter sumere censere, nulli æquiuocorum conuenire simpliciter respondere planum, neque si de omnibus ut non nulli iudicant uerum. hoc enim differt nihil, aut si interrogatum est, utrum Coriscus et Callias domi sunt an non domi, siue utrique adsint, siue absint, utroque enim modo,

propositiones plures. non enim si uerum dicere, propter hoc una interrogatio. contingit enim & sexcentas alias interrogatas interrogationes, & ad omnes certe, aut non, dicere uerum esse. sed tamen non unica respondendum responsione. disputatio nanque tollitur.

Declarat æquiuocorum non unam debere esse responsionem.

Cap. CIX.

Si quidem non rectum ad duas interrogationes.] Quoniam differendi arti ad duas interrogationes unam adhibere responsionem minime accommodatum est, reliquum est neque æquiuocorum unam debere esse responsionem, ut enim diximus æquiuocum sciscitans, plura interrogat sed neque si de omnibus rebus quæ nomine significantur æquiuoco uerum est prædicatum, ut si quispiam interrogaret, utrum Ajax animal bipes, hoc quidem, & de utrisque Aiacibus uerum est. non oportet uero unam dare responsionem, & ob propositionis rationem dicentem, unius interrogationis una sit responsio. sic uero duplices interrogationes non absolute responsionem admittunt, & ut ne assueti unam responsionem in nonnullis ueris interrogationibus dare, & in alijs non eiusmodi multis hoc patiamur. nihil enim inquit æquiuocum quid interrogare differt & talem afferre interrogationem, utrum coriscus & callias domi sunt, aut non. quamuis enim ipsos esse domi uerum esset, & si non uterque, multæ interrogationes. non enim si ipsos esse domi dicere uerum erat, una est interrogatio.

Hoc uero simile ut si & idem nomen inditum sit alijs. si igitur unam ad duas interrogationes responsionem dare non oportet, neque in æquiuocis certe, aut non, dicendum esse apertum est. non enim dicens respondet, sed dixit. at quodammodo in disputationibus iudicantur, quia contingens latet. quemadmodum igitur diximus, quoniam quidem nonnullæ uidentur cum non sint esse redargutiones, eodem modo & solutiones quæ non sunt, esse uidentur. quas quidem interdum magis in orationibus contentiosis, & cum ad duplex obuiā procedimus, adducere quam ueras oportere asserimus. respondens uero, in his quæ apparent, esto dicere debet. etenim hoc pacto parexelenchus utique non constitui poterit. si uero quippiam inopinabile dicere cogatur, hic adiiciendum maxime uideri, hoc enim patet. Eo neque redargutio, neque inopinabile astrui uideretur.

idem esse ostendit pluribus interrogationibus unam responsionem dare & æquiuocis. & quando responsiones

apparentes magis quam ueras dare oportere. Cap. CX.

Hoc uero simile ut si & idem nomen.] Hoc inquit cum multa interrogantur, unam dare responsionem idem est, si interrogetur æquiuocum aliquod. huius enim hoc declaratum est, idem nomen alteris poneretur. differentibus enim rebus idem & unum inditum nomen. ad multas igitur interrogationes unam dare responsionem, idem est, si interrogetur aliquod æquiuocum, responsionem unam dare. quemadmodum igitur non ad differendi artificem spectat ad plures interrogationes unam responsionem dare, sic & ad æquiuocum quid idem facere. dicens uero in æquiuocis, certe, aut non, dicere non oportere, causam ne respondens hoc pacto certe, aut non, dicens respondeat, ponit. quod uero dicitur eiusmodi est. quoniam multipliciter res dicitur, & omnia quorum declaratum nomen est, ut per hanc dictionem certe, aut non, declarantur, fieri non potest, quod non responderet perspicuum est. si enim in alio quidem interrogans percunctatus est, in alio uero affirmauerit, aut negauerit respondens, nihil respondit. neque enim qui in æquiuocis responsionem unam dedit, proprie respondit, at quidem dixit aliquid, atque multis dicendo nempe, aut non, uidetur, responsionem uero non dedit. responsio in. est, cum quis interrogatus hoc ipse idem aut dedit, aut negauerit. si uero aliud quidē interrogans percunctatus est, atque aliud affirmauerit, aut negauerit respondens, dixit quidē aliquid, & hoc modo tanq̃ si ipse eligens dixit, responsionem uero nō dedit. hoc uero, sed censetur quodammodo in his quæ differuntur. huic, equū est, & si nempe, aut nō, dicentes non secundū ueritatem in æquiuocis respondent, tamen censentur. hoc est putantur, atque existimantur responsionem dedisse. existimantur uero inquit respōdisse, quia auditores contingētia latent, uidelicet unius interrogationis unā esse respō

68
 tionem, atque multarum multas, uel maxime quia in æquiuocis responsionem non esse ipsos latet. hoc enim dixit contingens. in æquiuocis enim eam quæ existimatur responsio, responsionem non esse contingit. quod quidem in libro de differendi arte octauo dixit, hoc & hic asserit, quod responsiones potius falsas dandum, quam ueras. siquidem has interrogans facilius admiserit. quoniam enim inquit, ut nonnullæ redargutiones ueræ quidem non sunt, esse uidentur. eodem modo & solutiones aliquæ, quæ cum non sint, quibusdam uidentur. quas interdum magis quam ueras asserendum. nanque contra omnino resistentem ut idem præceptum sit, in omnibus obniti oportet. sed neque simpliciter inquit respondere oportet, sed quod & ipse sapius dixit, forte dicendum, & sit, & uidetur. nunquam enim his prædictis cauillatorius fieri elenchus poterit. hunc enim parexelenchum quia extra proprium & uerum se elenchum, uocat.

Quoniam uero quomodo quod in principio petitur, planum. omnes uero si proximum sit, auferendum putant, & quædam concedendum non esse, uelut quod in initio est petente. cum eiusmodi quispiam iudicauerit, quod quidem ex positione contingit necessarium, aut falsum, aut inopinabile, idem dicendum. quæ enim ex necessitate contingunt, eiusdem positionis esse uidentur.

Ossendit quomodo soluendum principij petitionem & quomodo petitur, & cum falsum, aut inopinabile in propositionibus est. Cap. CXI.

Quoniam uero quomodo quod in principio petitur, planum. Quoniam inquit quid in initio peti planum est. tunc uero in initio petere, & accipere interrogantem existimamus, cum proxima sit & idem problemati interrogatio. in eiusmodi dicit nonnullas confestim perimendas interrogationum & nullo pacto concedere dicente respondente. quod in initio ab interrogante peti. proxime enim sunt & problemati proposito eadem interrogationes, ut si uoluptas ut concludatur bonum, propositum sit, percuntaretur, num gaudium bonum, non dandum, sed quod in initio est peti dicendum. amplius cum quis conclusionem aliquam falsam, & inopinabilem, quæ ex necessitate ex falsis collecta propositionibus, iudicari. falsum enim perpetuo ex falsis, hoc & in propositionibus dicendum falsas, aut improbabiles esse propositiones, quæ eiusmodi colligunt conclusionem. conclusiones enim, quæ ipse contingencia dixit, eiusdem sunt positionis. propositiones uero nunc positiones uocat. quales enim propositiones, tales & conclusiones sunt. quamobrem si conclusio improbabilis sit, & propositiones improbabiles dicendum.

Amplius cum non nomine uniuersale acceptum sit, sed comparatione, non ut datum est dicendum neque ut protulit, accipit. nanque non raro propter hoc fit redargutio. his uero prohibitum ad id quia non recte demonstratum est, confugere oportet, secundum dictam determinationem occurrentem.

Quomodo non id quod uolumus proponimus, sed aliud ut quod uolumus per illud concludamus. Cap. CXII.

Amplius cum non nomine uniuersale acceptum sit. Ut in comparatione sumatur quod accipere uolumus in libro artis differendi octauo dixit, cum quod uolumus accipere hoc modo non ut ipsum uolentes interrogamus, sed ut per ipsum accipere aliud uolentes. ut continentiam uirtutem esse accipere uolentes, non diceremus quid ne continentia uirtus est? sed num ut continentia uirtus, sic & fortitudo, & iustitia? si igitur & hic comparationem hoc dicit, erit utique hoc dicens, quod cum non nomine uniuersale, hoc est non ipsum secundum ipsum, neque ut per ipsum acceptum sit. ut contrariorum scientia una, aut continentia uirtus. comparatione uero. cum dico, & non per ipsum, sed alterius gratia. cum igitur uniuersale comparatione acceptum sit, dicendum quod non hoc modo, dedit, neque ut concessit, sumptum. non enim continentiam concessit esse uirtutem, sed fortitudinem. si uero non hoc modo, hoc quod comparatione est, acceptum sit, erit utique dicens cum uniuersale non nomine acceptum sit, sed comparatione, & oratione, hoc & hoc non nomine dicendum, sed oratione accipietur uniuersale hoc modo. num ceruus cum quadrupes sit, bifidus est? nempe, quid uero capra? equidè, quid bos? certe, quid uero ouis, utique, & omne igitur quod eiusmodi est, bifidum est, at equus qui talis est, non bifidus, non igitur omne bifidum. hic omne quod utique sit tale, bifidum est oratione acceptum. oratio enim hæc, omne quod utique sit tale, non nomen. si uero dixit, omnis igitur quadrupes nomine uniuersale accepit. quadrupes enim nomen. ad hoc dicendum, quod omne igitur tale non in

69
 quadrupede, sed in cornuagerente dedit. omne enim cornua gerens, bifidum. his uero prohibitum, ad ipsum refellendum conuerti oportet. quia neque demonstraui, neque secundum dictam determinationem ratiocinatus est. determinationem dicens æquiuocationem, ambiguitatem, diuisionem, compositionem, atque reliquos modos, iuxta quos redargutio apparens conficitur. cauillationis igitur modum ostendentes, ipsum non demonstrantem, neque ratiocinantem aut refellentem demonstrabimus.

In nominibus quidem igitur proprie dictis respondere uel simpliciter, uel diuidendo necessarium. quæ uero subintelligentes ponimus, ut quæcunque non plane, sed diminue interrogantur, propter hoc redargutio contingit. ut num quod atheniensium possessio, est atheniensium? nempe. similiter uero & in alijs. sed quidem animalium est homo? certe, animalium igitur possessio homo. hominem enim animalium esse dicimus, quoniam animalium est. & lysandrum laconum, quia laco. planum igitur quod in quibus quod proponitur perspicuum non est, simpliciter non admittendum.

Quando simpliciter & sine diuisione & quando cum diuisione respondendum. Cap. CXIII.

In nominibus quidem igitur proprie dictis. In nominibus inquit dictis proprie atque perfecte. proprie enim nomina uocat illa, quæ rebus subiectis accommodata, ut homo, equus respondere aut nempe, aut non, aut simpliciter, & extra diuisionem necessarium, si non sit æquiuocum, uel si sit, cum diuisione. ad ea quæ mutilatis sciscitantur interrogationibus, simpliciter, aut equidem, aut non, respondere non oportet. propter hoc enim redargutio accidit. simul intellecta sunt, quæ in his quæ interrogata ante commemorata sunt. ut quod Atheniensium, num possessio Atheniensium, equidem, quid uero homo animalium? certe, homo igitur est animalium possessio. hic enim ut intelligatur possessio, cogit. ut enim quod Atheniensium, possessio est Atheniensium. sic & quod animalium erit, possessio animalium. est uero hic animalium homo, possessio igitur animalium. hic igitur problematis interrogatio cum facta sit mutila, cauillatio accidit. dicere enim oportebat, num quod Atheniensium, possessio est Atheniensium? & quod laconum possessio, horum possessio?

Cum duo existant, altero quidem existente, ex necessitate alterum esse uidetur. reliquo uero, hoc non ex necessitate. interrogatum utrum oportet minus dare. ex pluribus enim ratiocinari difficilius.

Particulare magis dandum & cur particulare ex pluribus quam uniuersale constet magis. Cap. CXIII.

Cum duo existant. Hoc si eorum quæ in consequentis elencho disseruit, meminerimus, planum erit. factum quidem, sequi habere principium dixit, & cum est factum, ex necessitate est, & principium habet. si enim factum, & principium habuit, non quidem si principium habet, & factum. plurifariam enim principium. in his inquit quod magis particulare, hoc enim dixit minus. qui interrogatur eum dare, & concedere oportet. uerum enim hoc uero alterum non dare, hoc enim subintelligere est opus. minus uero & particulare magis quod factum, eo cuius est principium, ut & animal homo. cum enim sit homo, necessario & animal est. cum animal sit, non necesse & homo. hoc igitur uelut uniuersale existens non concedendum. hoc enim declarat interrogatum utrum minus dare oportet. uidelicet cum interrogatio per utrum formata, particulare dare oportet. pariter uero & in terminis & ratiocinationibus minora & particularia perpetuo concedendum. ex pluribus enim uidelicet particularioribus ratiocinari difficilius est. absque enim uniuersali (ut didicimus) ratiocinatio non constituitur. particularius uero plura dixit, aut quia compositum magis & pluribus constat. homo enim ex pluribus quam animal constat magis. nam & quæ animali insunt, ut substantiam animatum & sensitiuum habet, necnon rationale, atque scientiæ susceptiuium, quæ animali non adsunt, habet. aut dixit ipsum plura, quia uniuersale modo quodam est unum, particularia plura. expositio uero prior melior.

Si uero argumentetur quia huic est contrarium, huic uero non est, si oratio uera sit, contrarium dicere, nomen uero alterius positum non esse.

Si genus generi contrarium & speciei speciem esse contrarium oportet. Cap. CXV. ab omnibus
Si uero argumentetur quia huic quidem. In differendi arte dictum est. si generi est contrarium,
& speciei generis speciem necesse est esse contrarium. uirtuti enim quod genus est, & ipsi cum ui-
tutum contrarium sit, & fortitudini quæ uirtutis species est, timiditas contraria est. hoc cum isto mo-
do se habeat. si quispiam animi armoniam non esse genus uere demonstrauit, quia in armonia armo-
niæ contraria est, animo cum substantia sit nullum quid esse contrarium, inquit & animo esse contra-
rium dicendum sed ipsi nomen inditum non est, innominatum uero est.

Quoniam uero nonnulla eorum quæ dicunt, multi non concedentem falli utique dicerent,
quædam uero non. ut quæcunque habentur ambigua. utrum enim corruptibilis an incor-
ruptibilis animalium anima? a multis non determinatum. in quibus igitur non planum utrum
quod proponitur, dici consuevit, utrum ut sententiæ. sententias enim appellant tum ueras
opiniones tum totas negationes ut diameter incommensurabilis.

Cum ambigua proponuntur nos non concedentes non fallimur si conceduntur a multis & non
admittimus, erramus. Cap. CXVI.

Quoniam uero nonnulla eorum quæ dicunt multi. Quoniam aliqua eorum, quæ plurimi
dicunt, non concedentem falli auiant, nonnulla uero ut quæ dubia sunt, cum non concedantur, non di-
cunt falli. ut & quod de animalium anima est. in his igitur ambiguis non absolute respondere est opus,
hoc enim desideratur. sed considerare quod quodammodo uult interrogans, ne ipse idem accipias. ut
si problema est, utrum animus mortalis an immortalis? quoniam hoc ambiguum quod uult interro-
gans, a te spectandum est, & ipse alterum da nemo enim ut cupit, ambigua differentem carpit. in hac
uero dictione, ut dictum est. in quibus igitur dubium utrum dici consuevit. hoc desideratur, in his
non concedere oportet, est enim completa. in quibus igitur incertum est, utrum dici consue-
uit, certe, aut non, concedere non oportet, sed dicere quod proponitur incertum esse, dicit uero sen-
tentias & opiniones ueras dici, quales sunt, quæ omnibus, aut plurimis, aut sapientibus, & his, aut o-
mnibus, aut pluribus, aut maxime illustribus. de quibus in primo de differendi arte libro dixit. & to-
tas negationes, dicens totam negationem uniuersalem negationem, ut nullus.

Amplius cuius uerum ambigitur maxime, utique quis de his nomina transferens lateret.
quia enim utrum uerum habet, planum non est, fallere non uidetur. quia uero probabile
anceps est, falsum dicere non apparet. translatio uero orationem quæ coargui non pote-
rit, constituet. præterea quascunque quis præsenferit interrogationes, resistendum, atque
denuntiandum. sic enim maxime interrogantem impedire possent.

Quando & cuius gratia nomina transferre oportet. Cap. CXVII.

Amplius cuius uerum ambigitur. In quibus inquit confessum non est, sed ambiguum uerum,
quispiam nomina ad id quod sibi conducit, maxime transferens atque transponens latere utique pote-
rit. si enim uerum est, animam ex se ipsa moueri, & ex se ipsa mobilem, ambigitur uero & æque appa-
ret ex se ipsa moueri, & non moueri. nihil enim impedit in quo non accuratam quis comprehensio-
nem habeat, æqualiter & quod hoc modo, & non sic putare, si motionis nomen in immobilitatem re-
spondens transferens aiat, anima immortalis est, non ut tu interrogabas mota, fraudes necere atque ca-
uillatorie respondere non uidetur. utique animus per hoc quod per se mobilis est, immortalis demon-
strari poterit. per contrarium uero, mortalis. si enim non mouetur, a corpore non separatur, si non se-
paratur, mortalis est. aut dicit transferre, translationibus uti. si enim animum quis posuerit mortale,
translatione utetur. & dixerit, si animus armonia est uita existens, ut in phedone fecit Plato, non uti-
que unquam fieret inarmonia. id est mors. si enim animus uita existens armonia est, mors penitus inar-
monia, si armonia non fieret inarmonia, omnino neque mors, immortalis igitur animus. expositio ue-
ro prima propter ea quæ statim illata sunt, melior. dicit enim amplius quascunque quis præsenferit
interrogationum, resistendum. respondenti hæc omnia committit quomodo quidem responsio-
nes danti, ipsi impedimentum & deceptio non erit. dicit igitur & hæc, quæ superiori nituntur sen-

tentia. amplius eiusmodi dictorum intellectus. cum quædam interrogantem nouerit respondens, ipsi.
quidem quæ interrogantur, ambigua esse dicat, & non sic se habere differat, ut interrogans ponit, sed
contrario modo. sic enim faciens, & quasi os eius comprimens, dicendo non sic est, ut tu dicis, sed con-
trarium potius, quod uult, interrogantem, ne concludat, impedire poterit.

Quoniam uero solutio bona, ratiocinationis falsæ ostensio circa qualem interrogationem
falsum contingit. bifariam uero ratiocinatio dicitur falsa, aut enim si falso ratiocinatio
collecta est, aut si cum non sit ratiocinatio, esse ratiocinatio uidetur, erit utique nunc di-
cta solutio & ratiocinationis apparentis circa quam interrogationem correctio appa-
ret. quare orationum has quidem ratiocinantes perimentem, has uero apparentes diui-
dentem soluere contingit.

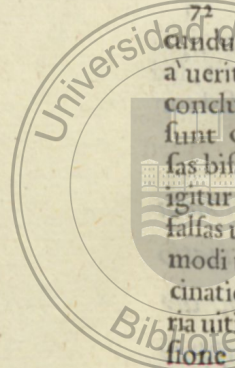
Orationem bifariam contingere esse falsam, & ostensionem falsitatis solutionem
esse dicit. Cap. CXVIII.

Quoniam uero solutio bona ratiocinationis falsæ ostensio. Accessurus ad disciplinam nobis
prodendam, qua cauillationes diluere ualeamus siue æquiocationis, siue ambiguitatis sunt, aut altero
quodam trium supra decem modo, ad id quod uniuersalius est, orationem refert. & ait, quoniam ra-
tiocinatio cauillatoria omnis, aut falsas secundum materiam propositiones habet, aut uitiosa constat
figura, & secundum hoc non syllogistica. cum uero integra figura constat, propositiones uero fal-
sas habet, positarum propositionum unam, in qua falsitas est, aut si contingat, ambas sed maiorem
magis, (ut sæpe diximus) perimere oportet, atque hoc pacto ipsam soluere. cum uero uitiosa constat
figura, statim malam connexionem quæ minime syllogistica est, refellere, atque ipsam destruere est
opus. hæc quodammodo intentio dictorum est, & dictionem hoc pacto quasi præcurrendo recensue-
mus. quoniam ostensio & bona absolute ratiocinationis cauillatorie redditio hæc est circa qualem
propositionum, falsum contingit, maiorem, aut minorem demonstrare. ratiocinatio uero falsa du-
plex. hæc quidem integra est figura. ut quæ dicit, animali omni lapis, omni homini animal, & ex
hac ratiocinans omnis, & omnis, falsam conclusionem omnem hominem esse lapidem. hæc uero ui-
tiosa constans figura, & propositionibus ueris, ut ex duabus in figura secunda affirmatiuis, omnem
hominem equum esse concludens, quæ & cum ratiocinatio non sit, uulgaribus esse uidetur. erit
utique ratiocinationis, quæ hoc modo constituta est, solutio nunc dicta. dictam uero asserit solutio-
nem, quæ nunc proxime dicta est, quæ est, quod non recta est ratiocinatio facta & minime syllogisti-
ca. uel quia, quæ interrogata sunt, æquiouoca, aut ambigua, uel quid eiusmodi, aut, quia ex duabus
particularibus, aut negatiuis ambabus, aut aliquod tale. & propositionis non recte acceptæ corre-
ctio, qua falsum colligitur. quare est soluere eiusmodi ratiocinationes ratiocinantes quidem perimen-
tem. apparentes uero diuidentem. hoc uero, apparentes diuidentem soluere, huic in propositiones
resoluentem æquale est. uidere quomodo acceptæ, & utrum quæ interrogantur æquiouoca sunt, aut
alio quodam modo, ex quibus fraudes resultant & cauillationes, & ratiocinantes & proprium figure
in qua collectæ sunt, seruantes, cauillationis modum demonstrantes perimendum, non ratiocinantes
uero diuidentes & quod ex utrisque in figura secunda affirmatiuis uel quid eiusmodi demonstrantes.

Amplius quoniam orationum ratiocinantium partim quidem ueram, partim uero falsam
conclusionem habent. eas quidem quæ conclusionem constat falsa, bifariam soluere contingit.
etenim tum interrogatorum aliquod interimendo, tum hoc pacto conclusionem esse demon-
strando, eas uero quæ propositionibus constant falsis, solum perimendo aliquid. conclusio
enim uera. quare orationem soluere uolentibus primum quidem considerandum si rectam
seruat ratiocinationem aut non, deinde conclusio utrum uera an falsa. ut uel diui-
dentes uel perimentes soluamus, & perimentes aut sic, aut sic, quemadmodum prius
dictum est.

Quando conclusionem & propositiones uel propositiones solum perimenda & hic solutio
bifariam fit. Cap. CXIX.

Ad hunc usque locum ex his quæ dixit, de ea quæ uitiosa constat figura, nec non quæ se-
E iiii

condum materiam est falsa, ratiocinatione pertractauit, nunc uero de sola quæ bonam seruat figuram, a ueritate uero declinat, sermonem habet. & ait, talium quoniam ratiocinationum partim quidem conclusionem ueram habent, ut dicentes, homo lapis, lapis animal, homo igitur animal. partim uero sunt conclusionem falsam habentes, quas declarat, ratiocinationes secundum quidem conclusionem falsas bifariam soluere est. etenim cum conclusio falsa, necessario & propositiones falsæ sunt. in eiusmodi igitur ratiocinationibus, tum conclusio, tum propositiones eiusmodi inferetes conclusionem demolienda sunt, falsas uero secundum propositiones unico modo soluendū. quoniam & ex falsis uerum infertur, in eiusmodi uero non conclusio, hæc enim uera, sed propositiones perimentur. quamobrem eiusmodi ratiocinationem cauillatorem soluere uolentibus, uidelicet primū cogitandum, utrum in figura an in materia uisum sit? & si causa in materia contigerit, quærendum utrum in propositionibus an in conclusione falsum sit? siquidem in conclusione, necessario & in propositionibus, non quidem e contrario. quærendum uero hæc quodammodo. siquidem in figura error erit, ipsam diuidentes soluemus. si uero in materia falsitas, propositionem amolendo falsam soluemus. hoc enim quodammodo aut diuidentes, aut perimentes soluimus. hoc quidem, diuidentes. pro hoc, in propositiones resoluentes. quemadmodum & perimentes sic, aut sic, pro eo, aut conclusionem solum, aut conclusionem & propositiones.

Plurimum uero differt interrogatum & non soluere rationem. prauideri enim laboriosum, per otium uero uidere facile.

Erroris inuentionem esse solutionem facilem & difficilem & quamobrem sic. cap. cxx.

Plurimum uero differt interrogatum, & non soluere rationem.] Quod propositum est, æquale huic est, orationis errorem uidere multum differt. hoc enim est scilicet erroris orationis inuentio solutio, cum per otium & per nos ipsos capiuntur, quomodo ratiocinando conclusio illata est, & quomodo propositiones acceptæ sunt, consideramus, & cum interrogantur. laboriosum enim est & plurimi reuera hominem habitus requirit, ut una cum interrogatione quod ex oratione cōtingit, inspicere possit.

Æquiuocationis quidem igitur & ambiguitatis redargutionum. hæc quidem interrogationum aliquam plura significantem habent, hæc uero cōclusionem plurifariam dictam. ut in hoc, tacentem dicere, conclusio duplex. in hoc uero, non simul scire scientem, ut in hoc, sciens dicere, aut agere, et illud simul scire quod dicit, aut agit, iste uero scit dicere iambos, iste igitur simul scit & iambos. interrogationum una ambigua, & duplex, interdum quidem est, interdum uero non est, sed significat duplex. hoc quidem ens, hoc uero non ens.

Quatuor modos quibus æquiuocatio & ambiguitas constantur esse declarat. cap. cxxi.

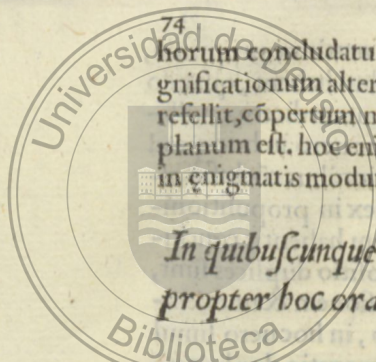
Æquiuocationis quidem igitur & ambiguitatis redargutionum.] Quatuor sunt modi, quibus duas quæ æquiuocationis & ambiguitatis, species constitui consuevit. unus quidem, cum oratio, uel nomen plura significat, qui amphibologiæ & æquiuocationis cauillationibus æqualiter communis. alter, cum hoc modo dicere assueuimus. & hic communis. tertius uero cum compositum plura significat, separatum uero simplex est, ut hoc, scit literas. non enim hæc dictio, scit, plura significat, neque hæc dictio, literæ. compositum uero duplex est, qui modus cauillationi quæ secundum amphibologiam est, peculiaris existit. quartus uero, huic conuerso modo se habet, cum compositum unum significat. ut homo mortuus est. separatum uero plura. ut & hoc Homerus poeta est, unum declarat, separatum uero, ut Homerus est, multa. si enim quia poeta est, aut quia uiuit. & cum hæc isto modo se habeant, dicit, quod de redargutionibus quæ circa æquiuocationes & amphibologiam, redargutiones quidem æquiuocationis unam quandam interrogationum habere multa significantem. uidelicet nomen. quoniam uero hoc multa significans habent & oratio duplex cui nomen annexum est, erit. subaudiendum igitur hoc & orationem. ut dictio perfecta sit hoc modo. quæ quidem æquiuocationis sunt, tum nomen tum orationem plura significantia habent. in hoc enim, canis progreditur & nomina, & oratio plura significant progressu enim & de reptione, & in gressu, atque natatione dicitur. si igitur canis nomen plura significat, & oratio cui hoc coniungetur, duplex erit. hæc uero conclusionem, hæc uero in amphibologia duplex in oratione habent, quam conclusionem nominauit, quia hæc & ipsa oratio est. amphibologia enim & ut propositio proponitur, sit uero & conclusio. quæ igitur in amphibologia sunt, orationem plura habent significantem, nomina uero non, ut fieret deicere hoc nunc me. hic enim nominum nullum duplex, oratio uero ipsa nos ipsos significans capere, & tolli. & forte quis diceret, quod & in redargutione quæ amphibologia est, & oratio & nomen duplicia sunt. in hoc enim, num est tacentem dicere? & oratio duplex, & tacentem. primum quidem dicendum tacentem uero nomen, sed participium esse, pariter & uidentem. aliter uero in his quæ æquiuocationis sunt, perpetuo & in nominibus & orationibus

& orationibus duplex est. in cauillationibus uero amphibologiæ duplex quidem in oratione proprium, ut in initio hoc idem philosophum inuenies dicentem, quando duplex & in nominibus habent, quando uero non habent. quæret uero utique aliquis quomodo prius dixit, in hoc quod silentem dicere, cauillationis causam in contradictione nō in ratiocinatione esse, uidelicet, in cōclusionem, nunc uero in hoc quod dicere. silentem conclusionem duplicem esse dicit. an quoniam in nonnullis cauillationibus cōclusio alteri propositionum eadem. quamobrem nonnunquam ut exemplum habentis duplex in propositionibus ipsam scilicet propositionem silentem dicere recipit. interdum uero ut exemplum habentis conclusionem duplicem. quod uero, uero in hoc, num est dicere silentem cōclusio, & propositio duplices sunt, planum est. quando conclusio a propositionibus altera quædam est nunquā conclusionem & ut exemplum propositionis quæ duplex habet, sed solum ut conclusionem recipit. hoc uero, in hoc uero simul scire scientem, redargutionis amphibologiæ in nominum nullo, sed in oratione interrogatio dupliciter habet. cauillatio uero talis existit, num quod dicere, aut agere sciens, illud quod dicit, aut agit, simul scit? equidem, hic dicere iambos scit, hic igitur & una iambos scit, sed quæ ab ipsis declarantur ignorat. oratio enim de puero, aut uulgari interrogabatur. hic igitur si iambos dicere scit, non una & quæ per ipsos declarantur, scit. nihil enim impedit recitantem absque libro proferre scire, ignorare uero quæ ab ipsis declarantur, falsum est quod una scit. dicens uero, cauillationes quæ ab æquiuocatione fluunt, & nomen & orationem habere plura significantem. eas uero, quæ amphibologiæ, conclusionem quidem & orationem plura significantem. habere siue propositio est oratio, siue conclusio. earum quæ ab æquiuocatione emanant. exemplum non posuit, amphibologiæ uero duo protulit exempla. hoc quidem & in propositionibus, & conclusionem, hoc uero in propositione solum duplex habens. scire enim oportet, quod huius silentem dicere, duplex quidem conclusio, & propositio, huius uero, non una scire scientem, propositio quidem duplex conclusio uero non. conclusio enim hæc, iambos igitur & hic una scit, non duplex. planior uero oratio in hoc, non una scit scientem. si hoc pacto quodammodo se habeat. in redargutione dicente. non igitur una scit sciens, interrogatio duplex, & ambigua, conclusio uero simplex, & duplex interdum quidem est, aliquando uero non est. de duobus modis ea quæ plurifariam dicuntur constituentibus dixit. hoc quidem separatim unumquodque simplex habente, composito uero non simplex. & hoc contrario modo huic istud habente, & est quod dicit eiusmodi. quod duplex interdum quidem separato scire a literis non est, composito uero est. nonnunquam quidem duplex in compositione est, in diuisione uero non est, aut e contrario. est uero & in cauillationibus amphibologiæ hoc pacto duplex aliquando quidem est & interrogationibus, & propositionibus nonnunquam uero nō est. hæc enim adinuicem duæ species differre dictum est, quia quæ ex æquiuocatione sunt, tum in nominibus tum in interrogationibus duplex perpetuo habent. amphibologiæ uero cauillationes, non perpetuo duplex, sed aliquando quidem, non nunquam uero non habent, hoc uero, alia significant duplex, aliquando quidem ens, nonnunquam uero non ens. huic æquum est, aliquid quidem duplicis ens, & uerum est, aliquid uero non ens, & falsum. in hoc enim num sciens dicere, & illud una scit dicere, partim quidem uerum, partim uero falsum, in sciente quidem uerum, hic enim una scit. in puero uero, aut uulgari, falsum.

Quibuscunque quidem igitur in fine plurifariam, si contradictionem non ante acceperit, redargutio non gignitur. ut in hoc, cæcum uidere. absque enim contradictione non erat redargutio.

Si contradictio non sumatur in propositionibus non fieri redargutionem demonstrat. cap. cxxii.

Quibuscunque quidem igitur in fine plurifariam] Quod dicitur, planum est, si quidem eorum quæ in priorum resolutiorum secundo dixit, meminerimus, in quibus de ratiocinatione ex oppositis oratio nem habuit. sunt uero quæ quidem dixit ibi ad finem hæc. intelligere uero oportet hoc modo non unica ratiocinatione concludi contrarium. ut conclusio sit hæc, non ens bonum, bonum, aut aliud quid, & reliqua. cum hæc ibi hoc pacto differuit quod quibuscunque quidem in fine planum. huic æquum est, in quibuscunque quidem in conclusione, hanc enim nuncupauit finem. in quibuscunque igitur quod plurifariam dicitur, hoc est contradictio inspicitur in fine. propositionem quæ contradictionem habet, acceptam scire oportet. si enim in propositione contradictionem non acceperit ante, redargutio non constituitur, contraria una ratiocinatione colligens. deinde ea quæ in priorum secundo resolutiorum pertractata sunt, nostre subiiciens memoriæ intulit. absque enim contradictione non erat redargutio, ut redargutio, & enim in illis differuit, sine contradictionis præceptione redargutionem constitui non posse. quod bonum non bonum, priorum enim secunda, sophisticarum principia continent redargutionum. aut magis quod dicitur est, in quibuscunque quidem in conclusione ambiguitas est, hanc enim plurifariam nuncupauit, nondum si refellit, planum, nisi contradictionem præceperit. huius enim hoc explicatum est, non redargutio gignitur, ut num est cæcum uidere? non, quid uero cum cæcum uidet, non cæcum uidet? est igitur cæcum uidere. hoc ambiguum, aut enim quia cæcus uidet, aut quia uidens cæcum, uidet. quamobrem si redargutio proferri in apertum debet, contradictionem hoc pacto præsumere oportet, est num cæcum uidere? & non uidere? aut sic, cæcus ne uidet? & non uidet? quoniam enim quid

74
horum concludatur ambiguum est, quia multa declarat, si ante capiatur contradictio, dubium est, si in significationum alteram respiciens, & non in alteram concludatur, in hoc enim est ne dicere silentem? si refellit, copertum non est, si uero contradictionem assumpserit, ante, dicens dicere, & non dicere silentem, planum est, hoc enim pacto in priorum secundo resolutoriorum redargutionem constitui dixit, quod & in enigmati modum dixit, extra enim contradictionem redargutio non erat.

In quibuscunque uero interrogationibus non necesse negare duplex. non enim ad hoc, sed propter hoc oratio.

Quando in interrogationibus duplex non negandum. Cap. CXXIII.

In quibuscunque uero interrogationibus non necesse In quibuscunque uero interrogationibus duplex est, negare non necesse, hoc est, simpliciter negare non oportet, & dicere non. cum partim quidem uerum, partim uero falsum est. in his non necesse negare. falso nanque negares. cum uniuersum falsum, negare oportet, ut nū Ajax cum Therfite singulari certamine pugnaui? non. hic enim negare necesse. nanque Aiā cum Therfite nullus singulari pugna certauit. in hoc uero, nū dicere sciens? & illud quod dicit, una scit? negare non necesse. de sciente enim negare falsum. quā enim dicere scit sciens, simul scit. in his igitur non necesse. in conclusione uero dicere necesse, non. ut non igitur una scit, q̄ dicere scit. dicendum non. falsum enim sic scientes ut scientes non simul scire quā dicere sciunt. dicens uero negare duplex non necesse. huius per hoc causam intulit, non enim ad hoc, sed propter hoc oratio, hoc est, non enim ad hanc interrogationem oratio est, sed propter hoc, siue conclusionem. nam propter conclusionē extat interrogatio. & quoniam propter conclusionem interrogatio est, in interrogatione uero quod cōtingit, occultum est. ignoramus enim siue de sciente, siue de puero orationem concludat, negare non necesse, sed dicere, quod fortasse, aut quod est quidem, ut sic, est uero ut non, quod quidem ipse facit.

In principio quidem igitur duplex, & nomen, & orationem hoc pacto respondendum, quod est ut nempe, est uero ut non. quemadmodum tacentem dicere, quia est ut certe, est uero ut non. & decentia quā agenda sunt, sunt uero quā non. decentia enim multipliciter dicuntur. si uero latuerit in fine interrogationi addendo corrigendum est. est igitur tacentem dicere, non. sed tacentem, & in habentibus multiplex in propositionibus, similiter. non quid simul sciunt, quoniam sciunt, equidem, sed non hoc modo scientes, non enim idem est, quia simul scire non est, & quia sic scientes non est. omnino & pugnandum & si simpliciter ratiocinatus sit, quia non quam affirmauit, rem negauit, sed nomen, quam obrem hæc non redargutio est.

Ostendit quomodo respondendum cum in nomine aut propositione est duplex. Cap. CXXIII.

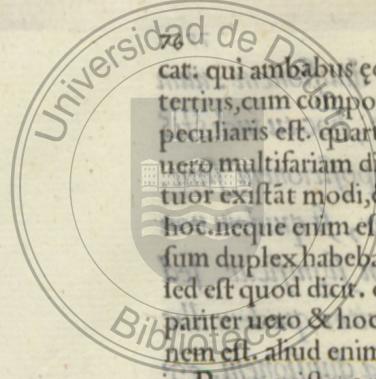
In principio quidem igitur duplex & nomen & oratio. Postquam quomodo respondere per ea quā dixit, non oportet, differuit, quod in quibus interrogationibus est duplex, negare non necesse. nunc & quomodo responsiones dare oportet, docet, ac ait, cum in principio hoc est in propositione, aut nomine est duplex, aut oratio, statim una cum interrogatione ipsam non concedere, atque ei assentiri oportere, sed dicere, quod est quidem ut sic, est uero ut non, & ad huius illustrationem infert, dicere silentem. ut enim in hoc, inquit, cum interrogati sumus, num est dicere silentem? dicendum quod est quidem ut sic, est uero ut non, & in omnibus alijs hoc pacto faciendum. si inquit sape quod duplex oratio sit, aliquem fugere contingit, ob idque quod interrogatum dare. inquit, iterum in cōclusionē corrigendum esse, finē enim dicit ut non raro asseruimus conclusionem. in conclusione uero cum hoc ab interrogante colligitur, nonnulla interrogationi adiunguntur quā ratiocinantem ne ratiocinationem cōficiat, cohibent. huius uero quod eiusmodi est? exemplum affert. cauillator interrogauit, num est dicere silentem? non, dixit respondens, quod est quidem ut sic, est uero ut non, sed omnino negauit. simul cōcludebatur illud quod igitur est silentem dicere. quomodo igitur iterum redargutionem euadet respondens, cum ille conclusio nem educit, dicens, igitur est silentem dicere. addis ipse non. Socrates enim hic uero silens non dicit. eodē modo faciendū & in propositionibus duplex habentibus, nisi tunc hoc diuidendo anticipauerit respondens. quā uero deinceps plana sunt, atque non dissimilia dictis.

Cauillationes uero tum diuisionis tum compositionis quo pacto soluendum planum est. si enim diuisa & composita oratio alterum ab eo quod conclusum est, significet, contrarium dicendum

75
dicendum. sunt uero omnes istiusmodi orationes circa compositionem, & diuisionem. num quo uidisti tu hunc uerberatum, hoc iste uerberatur? & quo uapulabat, hoc tu uidisti? & interrogationum. quidem ambiguarum quippiam habet, sed circa compositionem sunt. non enim est duplex hoc circa diuisionem. non enim eadem fit diuisa oratio, si quidem non & ὅρος id est mons & ὅρος hoc est diffinitio accentu sic dictum, alterum significat. sed in scriptis quidem idem nomen cum ex eisdem elementis descriptum sit, pariter quidem illic notæ efficiuntur, uoce prolata non eadem. quamobrem non duplex hoc circa diuisionem. & quia non omnes redargutiones sunt circa duplex, clarum est, ut nonnulli asserunt. a respondente igitur partiendum est. non enim idem est dicere uidere oculis uerberatum, & asserere uidere oculis uerberatum.

Explicat solutiones diuisionis & compositionis caput. Cap. CXXV.

Cauillationes uero tum diuisionis tum compositionis quo pacto soluendum, planum est Postquā in redargutionibus per equiuocationem, & amphibologiam constitutis, quomodo respondere oportet, differuit, atque abunde de ipsis docuit. nunc & de cauillationibus quæ ex diuisione & compositione constant, orationem habet. atque quomodo ipsas soluendum est, planum facit. si enim oratio ait eadem aliterum quid significat diuisa, & alterius composita significatiua, concludente ratiocinante ipse semper contrarium dic. ipsas esse circa compositionem, quod circa diuisionem dixit. quoniam idem ab hoc uero diuisum, huic componitur, & cum hoc compositum, ab hoc diuiditur. ut Socrates fedet, sedens potest ambulare, Socrates igitur ambulat. hoc igitur ambulat, ab hoc potest diuisum, cum Socrate compositum est, & cauillatio constituta est, dicens Socrates igitur ambulat. quoniam igitur eiusdem ut ambulare, simul, & diuisio, & compositio fit, sed ab alio quidem diuisio, ut ab hoc potest, cum alio uero ut cum hoc Socrates, compositio. propter hoc dixit, sunt uero circa compositionem, aut diuisionem. nihil enim sic, aut sic dictum, differt. quamobrem & Aristoteles modos diuisionis & compositionis ut unum modum accepit, dicens circa compositionem uero, & diuisionem cum ipsa significatus differentiam facit. quod uero & hæc præfens cauillatio, num quo uidet tu hunc uerberatum, hoc uerberabatur, circa compositionem esse si quidem uniuersam dicemus cauillationem. planum erit. est uero hæc, num quo uidet hunc uerberatum, hoc uerberabatur, nempe, uidet uero ipsum oculo uerberatum, oculo igitur uerberabatur, & non flagello, quod falsum. uerum enim erat oculo igitur uidet hunc uerberatum. deceptio uero orta est, quia diuisum est hoc, hunc uerberatum, ab hoc uidet, additū uero oculo. non enim oculo iste uerberabatur dicere oportebat, sed oculo iste uidebatur uerberatus, aut oculo uidet hunc uerberatum, & quoniam hoc a diuisione quod quidem ipse per hoc, non enim est duplex quod circa diuisionem, declarauit. quoniam igitur quod a diuisione non est duplex, hoc per compositionem duplex, circa compositionem cauillatio est. diuisum enim hoc uerberabatur, aut uerberatum, ab oculo, cum hoc uidet, aut cum hoc uidebatur, compositum. deinde utrumque hoc uidet uerberatum, compositum cum oculo, uerum ratiocinatur, dicens, oculo uidet hunc uerberatum. quare q̄ circa compositionem, modo quodam circa diuisionem esse, & quod circa diuisionem, esse circa compositionem, planum. cauillationem uero nescio quid eorum quā amphibologiæ sunt, habere dicit. hoc enim hoc uerberabatur iste, duplex. quispiam enim hoc & de flagello, & de oculo intelligere potest, tamen circa compositionem est. diuisa enim oratio duplex non est. illatum enim hoc, uidet uero tu hunc uerberatum & compositum fecit, ut duplex esset. & hoc, num quo uidet tu hunc uerberatum, hoc iste uerberabatur? quoniam si per se dictum esset, non utique esset duplex. & quia posterioris cum priori compositio duplex fecit, declarans intulit, si quidem & hoc, ὅρος id est terminus, & ὅρος hoc est mons. potentia dicens, quod quemadmodum neque hoc, ὅρος id est terminus, & ὅρος hoc est mons, significat alterum cum suo accentu dictum. hæc enim est orationis perfecte cōpleta cum & ipsa & accentuum differentię compositę sint tunc oratio efficitur duplex, hoc modo & in proposito, compositione enim facta & hæc duplex. si enim quispiam scripserit, aut dixerit, nū hoc, ὅρος, ὅρος est? duplex interrogatio. potest enim quis & hoc modo intelligere, num quidem montes diffinitiones & orationes sunt? potest & sic, num montes petrę cum arboribus & eiusmodi talibus sunt? sed si interrogetur aut scribatur extra tenuem & aspiratum accentus duplex efficitur. in talibus enim sine accentibus scripta eadem sunt his, quā interrogantur. si uero accentus adscripti, nō amplius oratio efficitur duplex. hoc uero, non enim est duplex, hoc circa diuisionem non ut constitutum puto illatum est huius, præsentem cauillationem amphibologię esse. modus enim qui amphibologię magis erat, in quo nominum nihil est duplex, sed in ipsa oratione, ut in hoc fieret dicere hoc nunc me. hic enim nominum nihil duplex, oratio uero. non quidem igitur ut probatio sit, adductum est. uidetur enim dicere, quod si oratione diuisa eiusdem partes essent duplices, tunc esset amphibologicorum, ut omnia amphibologica partes habeant omnes duplices, quod quidem falsum. cum quatuor enim modi existant (ut paulo ante differuimus) ex quibus due species consistunt & equiuocationis, & amphibologiæ. primus quidem, cum oratio, aut nomen plura signifi-

cat. qui ambabus equaliter communis. alter uero, cum assueti sumus sic dicere qui & hic communis est, tertius, cum compositum plura significat, separatum uero simplex, qui cauillationi amphibologie solum peculiaris est. quartus uero contrario modo huic se habet, cum compositum unum significat, separatum uero multifariam dicitur, qui ut omnino modum primum constituit, aduersus uero & alterum. cum quatuor existat modi, & qui maxime proprii amphibologie sunt, cum nominum nihil est duplex, non puto, hoc neque enim est duplex quod circa diuisionem hoc pacto ut dicebant illatum esse, quod utique diuisum duplex habebat, erat utique amphibologie. quoniam non est duplex, non est circa amphibologiam, sed est quod dicitur. quoniam composita habet, diuisa uero duplex non habet, compositionis cauillatio est. pariter uero & hoc, num uidisti tu nunc existentes in Pyreo triremes in Sicilia existens? circa compositio nem est. aliud enim a Pyreo diuisis triremibus, & aliud compositis, significat. diuisis enim declarat, quod in Pyreo existens nunc, uidisti triremes in Sicilia existentes. compositis uero Pyreo, triremes existentes, tu stans in Sicilia nunc. in hoc uero, sed in scriptis quidem idem nomen, deest non est duplex. quod uero dicit eiusmodi est. in scriptis non est duplex ipsum nomen, aut nomina ipsa, cum ex eisdem & eodem modo scripta sunt literis. hoc est, per eisdem accentus spiritus. ut aut ambo accentu aspirato, aut accen- tu ambo tenui, & aut bitemporis, aut longis ambo. echo enim, & echo non duplex, cum uero non per eosdem sed per alios, atque alios scripta duplex. quemadmodum in hoc *ἦχον* & *ἠχον* hoc quidem enim per ita uitem significat, hoc uero per iota terre sectionem, ut si contingat per Rhodum clima aut per Bo- risthenē. signa enim elementa forte, & accentu. potius uero utraque dixit. quoniam enim uoce prolata, & talibus nominibus declarata, dico quidem clemate & climate non eadem sunt, signata notis ad eorum quæ declarantur manifestationem hoc quidem scribi per bitemporam, hoc uero per longam natura. in dictione uero hac, uoce prolata non eadem erat. utique planius si loco huius uero esset coniunctio enim scripta. ut causam enim huius cur notas facientia hoc, uoce prolata non eadem intulit. hoc uero, quare non duplex hoc circa diuisionem. huic equum est, quare non duplex, neque circa amphibologiam cauil- latio dici poterit, quia adinuicem diuisa duplex non habent, & ambiguum. est igitur hoc circa diuisionē, idem huic, a diuisione. compositi enim pars diuisa non duplex. per hoc uero, non enim idem uidere ocu- lis uerberatum, & dicere uidere oculis uerberatum, solutionem huius cauillationis dicit, num quo uides tu hunc uerberatum, hoc uerberabatur quod uero dicit, est, non idem est dicere oculis uerberatum uidere, huic uidere uerberatum flagellis ut oculis uidemus uerberatum oculis. non enim auribus uel naribus ui- demus. uerberamus, aut uerberamur non oculis, sed uirga, non enim oculus uirga. ut aliquis oculo uer- beretur.

Et Euthidemi uero oratio, num uidisti tu nunc existentes in Pyreo triremes in Sicilia exi- stens? & item num est bonum existentem coriarius prauum esse? utique quis esset bonus existens coriarius, quare coriarius prauus. num quorum scientiæ sunt probæ, disciplinæ probæ? mal: uero disciplina proba, mala disciplina igitur proba. sed quidem & mala, & disciplina, & malum. quare mala disciplina malum. num uerum est dicere nunc quod tu ge- nitus es? genitus. igitur nunc. an diuisum aliud significat. uerum enim dicere nunc, quia ge- nitus, sed non nunc.

Diuerfa exempla ponit compositionis & diuisionis. Cap. CXXVI.

Et Euthidemi uero oratio num uidisti tu nunc existentes in Pyreo triremes] Non unum cauilla- tionis compositionis & diuisionis exemplum solum, sed differentiā ponit, (quemadmodū & ipse dicens) omnes positas orationes circa compositionem esse, aut diuisionem indicauit. qualis est, & Euthidemi ora- tio hoc pacto concludens. igitur uidisti nunc existentes in Pyreo triremes in Sicilia existens. hæc enim conclusio cauillationis circa compositionem est duplex habens. & hoc *ἦχον*. igitur uidisti non circumfle- xe sed accentu accuto legere oportet. orationem uero interrogauit Euthidemus in Pyreo existens, quan- do Atheniensium triremes in Siciliam profecti erant. est uero eiusmodi cauillationis deductio, num tu nunc in Pyreo es? nempe, num uidisti in Sicilia triremes existentes? equidem, num uidisti tu nunc exi- stentes in Pyreo triremes in Sicilia existens? cauillatio hæc circa compositionem. non enim si in Pyreo sum nunc & si uidi q in Sicilia sunt triremes, necesse nunc me in Sicilia esse in Pyreo existentem & in Si- cilia triremes in Pyreo esse. hoc enim collegit Euthidemus existentem in Pyreo nunc eundem in Sicilia esse, & existentes in Sicilia nunc triremes eadem in Pyreo nunc esse. & iterum est igitur bonum existen- tem coriarius prauum. & hoc *ἦχον* accentu accuto scribere oportet. est enim cauillationis conclusio, quæ circa compositionem duplex habet. aut enim quia est quidem bonus, & probus, coriarius uero malus, & arte imperitus. aut quia bonus quidem coriarius, & arte clarus. homo uero malus, & prauus. in quo & cauillatio hoc pacto adducta concludebatur. num quidem Simon bonus est, nempe, num Simon coriarius prauus est, equidem. Simon igitur bonus existens coriarius prauus est. duas enim declarauit interrogatio- nes, per hoc, erit utique aliquis bonus existens coriarius malus. per hoc, quidem erit utique aliquis bonus existens.

existens. hoc, num Simon bonus? per hoc coriarius prauus, hoc, num Simon coriarius prauus? hoc uero & in libro de interpretatione diluit potentia dicens, non enim quæ separatim dicuntur, & simul dici pos- sunt. non enim si coriarius, & bonus, & coriarius bonus. hoc uero, quare erit bonus coriarius malus, solu- tio est cauillationis, ut si dixisset, aut bonus quidem erit homo, malus uero coriarius, sed non prauus ho- mo, coriarius bonus, & talis cauillatio esse potest. num est bonum existentem coriarius prauum esse? hoc est, num contingit aliquem, bonum quidem esse coriarius, hominem uero malum? certe, est uero aliquis bonus quidem homo, coriarius uero prauus, deinde ut conclusionem inferre hanc, quare erit bo- nus coriarius prauus. hoc est, quare erit bonus quidē homo, coriarius uero prauus, contrario uero modo iacebat. in hoc uero, num quorum scientiæ probæ, disciplinæ probæ? in duobus oratio falsa, in uno quidē, quia ex duabus in secunda figura affirmatiuis ratio cinatio est. in altero uero, quia non colligit, quod ex- positis accidere apparet, sed aliud quid hinc uero planum hoc. num quorū scientiæ probæ, disciplinæ pro- bæ? equidem, deinde intulit, mali uero disciplina proba. & uides duas propositiones affirmatiuas, quæ me- dium terminum. disciplina habent, tamē & si connexio non syllogistica, neque per hæc illud quod illi infe- runt, accidit. hoc, proba igitur disciplina malum, non propter hoc contingit, sed quia mali proba scien- tia, quod quidem & ipse declarauit per hoc, sed est malorum scientia proba. ac si dixisset, ex positus proba disciplina malum non colligitur, sed quia mali aut malorum scientia proba. hoc uero, sed quidem & ma- lum, & disciplina proba. potest & quod dicitur, a cauillatoribus absurdum exaggerantibus intel- ligi, uelut dicentibus, mala igitur disciplina proba, sed quidem & mala, quod quidem absurdum. hoc uero, & disciplina malum ab ipsis, ut huius probatio dicitur, & malam disciplinam esse, & non solum bonas esse disciplinas, sed & malas. potest igitur & hoc pacto (ut diximus) intelligi, & ut cauilla- tionis solutionem intelligere quispiam potest, Aristotele potentia asserente, primum quidem non est di- sciplina malum. si uero & disciplinam esse & malum quis posuerit, malum erit disciplina. non enim per interrogata probam esse sed hoc, malorum probam esse scientiam colligitur. hoc uero nihil absurditatis habet. contingit enim aliquem qui prauus & malus est, arithmeticum esse, proba huius existente scientia huius uero, num uerum est dicere nunc quod tu genitus es, cauillatio eiusmodi. num genitus tu? equidē, quid uero, uerum est dicere nunc te genitum esse? genitus igitur nunc. aliud enim nunc separatū, ab hoc dicere, & aliud cum eodem compositum significat. si uero de eclipsi facta orationem quis interrogat, erit circa diuisionem. ut num defectus factus est?

Num ut potes, & quæ potes, hoc modo & hæc ne facies? citharam non pulsans pulsandæ citharæ facultatem habes, pulsares utique igitur citharam non pulsans citharam. an non huius facultatem habet citharam non pulsans, citharæ pulsandæ, sed cum non facit, hoc facere. nonnulli & secus soluunt. si enim dedit ut facere potest, non aiunt non pulsans tem citharam, citharam pulsare contingere. non enim omnino ut potest facere, concessum esse facturum, non idem esse hoc ut potest, omnino ut facere potest. sed quia non recte solu- unt, planum est. orationum enim circa idem solutio eadem, hæc uero non omnibus con- gruet, neque omnino his quæ interrogantur, sed est ad interrogantem non ad orationem.

Alterum compositionis exemplum ponit. Cap. CXXVII.

Num ut potes, & non potes hoc modo & hæc ne facies?] Et hoc cauillationis circa compositionē exemplum est. a cauillatoribus uero hoc modo componebatur, num ut potes, & quæ potes, hoc modo & hæc faceres? nempe, non citharam pulsans pulsandi eam facultatem habes, equidem, pulsares utique igitur citharam non pulsans. cauillationem uero hanc ponens, atque eiusdem ueram tradens solutionē, quod facultatem non habet simul citharam non pulsandi, & pulsandi, sed huius post hæc pulsandi & de- ductio atque cauillatio circa compositionem est. qui non hoc pacto diluunt, & circa compositionem ca- uillationem negant, atque ad aliud ferunt, ac dicunt non quod potest omnino facere, hoc est & ex necessi- tate potest, carpit. si enim idem erat (dicunt) cum necessario possibile, tunc dicere oportebat, non citha- ram pulsans pulsares. quoniam citharam posse pulsare, possibile uero necessarium. necessariū uero omne ens. omne igitur necessarium ens. ut & omne impossibile nō ens. si igitur idem erat, dicunt, possibile ne- cessario, necessarium uero ens, quoniam citharam pulsare posse dedit, & quod citharam pulsare non pul- sans concessit. quoniam uero non est idem, neque pulsare concessit. non enim dicunt & ex necessitate facere siue pulsare dedit. dicens facere & pulsare citharam posse. non enim possibile & necessarium idē sunt. huius enim declaratiuum est, hoc, nō idem esse, ut potest, & omnino ut potest, facere, sed diluere nō recte eos planum est. si enim ex hoc quod possibile, ut cum necessario idem existens accipitur, cauillatio constituebatur. orationum circa idem eandem esse solutionem oportebat. hoc est, omnium huic rationi similibus rationum, uidelicet, circa compositionem (ut nos dicimus) fallentium, sed non (ut illi dicunt) circa possibile & necessarium oportebat. omnium igitur harum eadem esse solutionem opus erat. neque in illis hæc solutio accomodaretur neque in hac si hoc pacto quodammodo interrogaretur, num ut con-

cedis, & ponis, & quæ concedis, & ponis, hæc & hoc modo facies citharam non pulsans concedis, & ponis citharam pulsare, certe, non pulsans igitur citharam pulsas. hic Aristotelis quidem solutiones conveniunt, illorum minime. nihil uero impedit quominus iterum dictionem memoria repetendo dicamus. non enim omnino asserunt non recte soluentes ut potest facere, datum esse facturum hoc est non secundum omnem possibilis significatum, citharam pulsare posse dedit, iam & non citharam pulsare, posse cithara pulsare, sed hoc quidem citharam pulsare ut potest, citharam pulsabit, citharam non pulsantem nunc, post hæc facultatem habere cithare pulsandæ, hoc uero, omnino citharam pulsare potest, declarat, & hoc, cum citharam non pulsas, quod iam citharam pulsas. quod quidem falsum, dicere habere facultatem cum citharam non pulsas, tunc cithare pulsandæ, ut simul pulset, & non pulset citharam. ipsos igitur asserunt non recte soluere Aristoteles. si enim quispiam orationem hoc pacto interrogauerit, sed ut concedis, & ponis, & quæ concedis, & ponis hoc pacto & hæc facies? non citharam pulsans concedis & ponis citharam pulsare, certe, citharam non pulsans. igitur citharam pulsas. si oratio hoc pacto ab aliquo interrogaretur, solutio Aristotelis erit accommodata circa compositionem cauillationem esse dicens, aliarum uero solutio orationum nequaquam. quod uero in compositione fraus sit, planum est. concludi enim quod non citharam igitur pulsans, citharam pulsas, non oportebat. sed quod igitur non citharam pulsans concedis, & ponis citharam pulsare hoc uero haud fieri non potest.

Orationes uero circa accentum non sunt, neque in his quæ scribuntur, neque in his quæ dicuntur. paucis exceptis quæ fieri utique possunt, ut hæc oratio. num est hoc, & hoc est cuius dissoluis domus? nempe, non igitur hoc & id est non dissoluis huius dissoluis negatio, asseruisti uero hoc, non dissoluis domum, domus igitur negatio. quomodo soluendum perspicuum est. non enim idem significat accentu acuto & graui dictum.

De solutione cauillationis accentus.

Cap. CXXVIII.

Orationes uero circa accentum quidem non sunt. Quod quidem & in initio dixit, hoc & hic asserit, cauillationes circa accentum non admodum facile fieri, neque in scriptis, neque in his quæ proferuntur orationibus, excepto tamen quod illic dixit, quod in disputatiuis non scriptis non facile orationem facere, in non scriptis uero nequaquam. præterquam si aliquas fieri admitteremus, paucæ quædam inuenirentur. ut est dicens num est hoc, id est cuius dissoluis domus? certe, ne hoc, id est non dissoluis, huius dissoluis, negatio, equidem, domus igitur negatio. cauillatio circa accentum est. in prima quidem propositione hoc & dissoluis circumflexe datum est, in altera uero non hoc pacto acceptum.

Planum uero, & in his quæ circa id sunt quod non eadem modo eodem, quo pacto occurrendum est, quoniam prædicamentorum genera habemus. interrogatus enim dedit non esse quid eorum quæ quid est significant, hic uero esse quid eorum quæ ad aliquid, aut quanti, quæ apparent quid est significare, propter dictionem demonstrauit, ut in hac oratione. num contingit idem simul facere, & fecisse? at uidere quid & uidisse idem, & secundum idem contingit. num quid eorum quæ pati, facere aliquid? quid secatur, uritur, sentitur, similiter dicuntur, & omnia pati aliquid significant. quid item dicere, currere, uidere, similiter inter se dicuntur, at uidere, sentiri quodam est, quamobrem & pati quid, simul uero & facere. si uero quis dans illic non contingere simul facere & fecisse, uidere & uidisse idem contingere assereret, non dum coargutus est, nisi uidere facere quid dixerit, sed pati. hac enim opus est interrogatione, at ab audiente dedisse existimatur, cum secare facere quid, & secuisse, fecisse quid dedit, & quæcumque alia similiter dicuntur. reliquum enim ipse addit auditor, ut similiter dictum, hoc uero non similiter dicitur, propter dictionem apparet. idem uero quæ admodum in æquiocationibus, contingit, existimat enim in æquiocationibus orationum ignarus, quam affirmauit negare rem non nomen, huic præterea interrogatione est opus, si ad unum respiciens dixerit æquiocum, hoc enim pacto concedente, erit redargutio.

De redargutionibus

De redargutionibus propter dictionis figuram ortis agit.

Cap. CXXIX.

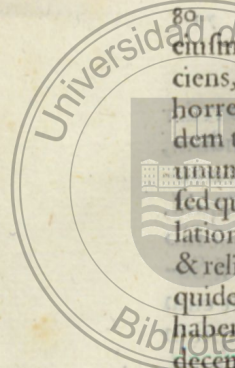
Planum uero & in his quæ circa id sunt quod non eadem modo eodem, dicuntur. Hic & de redargutionibus quæ propter dictionis figuram oriuntur, agit. inquit igitur, quomodo his obuiam eundum, planum. si quidem a nobis suprema esse genera decem, determinatum est. respondens quidem interrogatus, si Socrates substantia existens, ad aliquid est, abnuuit, hoc enim declarat, non existere horum aliquid, hoc est nouem generum quæcumque quid est & substantiam significat. interrogans uero demonstrat substantiam, aut quantum, aut ad aliquid, aut aliud quid substantia esse existimatum. ut interrogans, si Socrates pater, & qui interrogatur, hoc fatetur, non ad aliquid & accidens esse Socratem putans, sed ut eum qui filium habet. hic uero huic propositioni Socratem patrem esse statim hunc ad aliquid accidens & ipsum esse accidens colligens annectit. eiusmodi uero cauillationis deductio est, nunc Socrates pater? nempe, quid, pater eorum quæ ad aliquid? equidem, Socrates igitur eorum quæ ad aliquid, Socrates igitur accidens. quæ uero deinceps ab eo adducuntur exempla non sunt redargutionis colligentis ac demonstrantis substantiam accidens, aut contra, sed huius affectionem ad agere referentis. interrogabant enim cauillatores, si idem est facere, & fecisse, respondente uero negante. non est enim uere facere idem cum fecisse. fecisse enim de his quæ iam facta sunt dicitur hoc uero de eo qui nunc operantur insuper atque iterum interrogans, si uidere, & uidisse idem contingit, quod & uerum apparet. quod enim uidi prius, & nunc idem uidere nihil inconuenit. sed dictionis quidem prolotione facere, cum uidere, & fecisse, cum uidisse, idem esse uidetur. & aut idem uidere, & uidisse, non contingit, aut si idem contingit, utique & alia contingere. & item interrogant, si pati agere est, quod cum non fateatur respondens. quoniam quia similiter dicitur secari & uri & uidere, id est sentire ad pati utique reducerentur, sed & secare, & dicere, & currere similiter proferuntur, & reliquum est, ut ad agere reducantur, sed uidere affectio est, & ad pati refertur. inquit igitur Aristoteles, ut si quis non concederet hoc, simul facere, & fecisse, uidere, uero & uidisse idem concedere diceret. & ut simpliciter dicatur, hæc omnia confessus quantum ad hoc, nisi actu interrogaretur, quid de hoc quod dicimus uidere, si ad pati referri putat, non redargutus est. atqui auditor imperitus hoc dare respondens arbitratur, cum aperte dicere, currere, uidere, & secare idem esse fatebitur, & secare agere esse consentiet. tamen dicet respondens secundum dictionem hæc fateri eadem esse. non igitur inquit hic respondens redargutus est. si uidere agere esse putat, coargutus est. præterea enim ut interrogetur respondens insuper opus est. si uidere agere suspicatur. si enim & ab auditoribus concessisse putatur hoc, cum interrogabatur. si secare agere dedit, & secuisse fecisse, & istiusmodi nonnulla similia. audiens enim statim idem esse cum agere uidere addit, hoc uero non est similiter dictum cum agere, propter prolotionem uero apparet. inquit uero & quod in æquiocationibus idem, & in cauillationibus circa dictionis figuram contingere. ut enim in illis non quam affirmauit respondens rem, cauillator negat, sed nomen quidem idem, rem uero non. hoc modo & hic cauillator uidere, & secare, & currere ut similia prolotione accipiens, fallit. dicens, & uidere agere. quæ quidem non est redargutio uera. at qui redarguiturus est uere, ut & in æquiocis, sic & in his eum facere oportet, & interrogare, si uidere agere est. iterum hoc reassumendum, contingit igitur simul facere, & fecisse. cauillatio uero eiusmodi, num contingit idem simul facere, & fecisse? non, sed quidem simul uidere & uidisse contingit, quare & facere, & fecisse. circa dictionis figuram cauillatio, uidere enim pati est, facere uero operari, quæ differenti contingunt, & reliquo contingere non est necesse. eiusmodi uero cauillatio, quod ego sum, tu non es, homo uero ego sum, tu igitur homo non es. hic hoc quid ego, & tu de indiuiduis dicitur, homo uero de nullo particulari. cauillatio igitur facta, quia non aliquo, ut aliquo utitur. hoc enim hoc uero, quid de indiuidua dicitur substantia, ut in prædicamentis differunt. ibi nanque inquit substantia omnis hoc aliquid significare uidetur, uniuersali hoc aliquid minime conuenit, quamuis appellationis figura similis uidetur. ex his & cauillatio soluitur dicens, motum non esse in re mota. si enim est (ut in tertio naturalis auscultationis libro demonstratum est) motus perfectio mobilis ut mobile. in re mota esse motum, planum est. ad hoc cauillatores inficiationes asserunt dicentes, non dicimus uisu uidetur uisio? & auditu auditur auditio? sed uisio in uidente. & auditio in audiente. & motus igitur in mouente. circa dictionis figuram cauillatio. uidere enim & omnino sentire pati est, sed non agere.

Similes & hæc ratiocinationes ipsis, si quod quis habens, posterius non habet, abiecit, unum enim solum abiciens talum, decem non habebit talos, aut quod quidem non habet, prius habens abiecit. quantum uero non habet uel quot, abicere tot non necesse. interrogans igitur quod habet, infert quot. decem enim quanta. si igitur ab initio interrogatum esset quot quis non habet, prius habens num tot abiecit? nullus utique dedisset, sed aut tot, aut horum aliquid.

Aliam circa dictionis figuram cauillationem ponit.

Cap. CXXX.

Similes uero & hæc ratiocinationes ipsis, si quod quis habens posterius non habet. Cauillationis

eiufmodi deductio, num quod quis habens non habet, abiecit? nempe, at decem habens talos, unum abijciens, non amplius decem habet. si uero decem non habet, decem uero habebat, ergo abiecit decem. abhorrens enim a ratione est, eum, qui, unum solum abiecit talum asserere abieciſſe decem. cauillationem qui dem talem nonnulli diluere nitentes asserunt, nihil esse absurdum, dicere abieciſſe decem. non enim amplius unum abijciens, decem habet, cum quo & nouem tali decem erant. quidam hoc pacto soluere uidentur. sed quod non recte, planum est. eiufmodi enim solutio ad hominem quidem, non ad rem est. ueram cauillationis solutionem plane deinceps nobis Aristoteles prodidit, dicendo, uel quod quidem non habet prius, & reliqua. potentia dicens, quia quod quis prius habens, posterius non habet, eum necessario abieciſſe, non quidem quantum non habet, uel quot non habet, tot abijcere necesse esse. non enim si non habet decem, habens prius decem, abijcere decem necesse, sed quendam abijcere, ut tria, uel quinque, uel aliquid partium decem, decem uero non. hanc uero circa dictionis figuram cauillationem esse, hinc perspicuum est. quia numerus quantum est, decem quale. quare & tria solum, & simpliciter species. si quidem de quali interrogans, quantum infert. habens enim prius decem, non habet decem, nouem nanque habet. non enim si decem non habet, decem abijcere unitates necessarium. quale igitur interrogans, quantum concludit. ergo & hec circa dictionis figuram, est cauillatio. & hic planum, hoc est, decem enim quod est quale, interrogans species enim substantialis qualitates sunt. quot infert, uidelicet, quale, interrogans, quantum inducit. si enim inquit, non hoc pacto ut illata est cauillatio, cauillator percuntabatur. sed sic. num quidem si quis non habet posterius, quęcunque habebat prius, tot abiecit? ut si quis non habet decem, decem prius habens, abiecit decem, nemo dedit. sed aut tot, uel horum quid, hoc est sed dixit quod decem quidem non abiecit, tot uero ut si contigerit, tria, uel quid partium decem.

Et quod utique quis daret, quod non habet. non enim unum solum habet talum, aut non dedit quod non habebat, sed ut non habebat unum. hoc enim solum non hoc significat, neque tale, neque tantum quid, sed ut habet ad aliquid, ut quod non cum alio. quemadmodum igitur si interrogatum esset, num quod non habet quis, daret utique quis? non assentiente, interrogetur, si daret aliquis quid celeriter non habens celeriter? assentiente, ratiocinetur, quia non daret aliquis quod non habet, quod ratiocinatus non est, perspicuum. celeriter enim non est dare, sed sic dare. ut uero non habet quis, daret utique. ut iucunde habens, triste daret.

Alias cauillationes cum solutionibus ponit. Cap. CXXXI.

Et quod utique quis daret quod non habet, non enim unum solum habet talum.] Cauillatio eiufmodi est, num utique daret quis, quod non habet? non, hic uero non habebat solum unum talum, unum dedit, ergo quod non habebat, dedit. non habens enim unum, dedit unum, daret utique quis quod non habet. solutio quod non dedit, quod non habebat. multa enim habens, & unum habebat. quare non dedit, quod non habebat. habebat enim unum, sed ut non habebat, non habens. solum unum, unum dedit solum. ut enim solum neque aliquid significat, ut substantiam, neque quale. nullus enim horum significationum est. sed (ut aliquis dixit) habitudinem inhabilem. ut quod per se est, sed non de aliquo alio. hoc modo & non solum hoc cum alio existens declarat. cauillationem uero assumptam planiorem faciens, & alterum insuper assumit exemplum. hoc uero, num quod non quis habet, utique daret? non, quid, ne alius quis daret quid celeriter, non habens celeriter, nempe, daret utique aliquis reliquum, quod non habet. & hanc igitur cauillationem diluens. dicit, celeriter enim non dare, sed sic dare est. quod quidem, huic, equale est. celeriter enim modum largitionis declarat. quomodo dat, non quidem quod non habet, uel quod habet.

Similes uero eiufmodi omnes, num quam non habet, manu uerberaret? aut quem non habet, oculo uideret? non enim habet unum solum. nonnulli quidem soluunt dicentes, & quod habet unum solum & oculum & aliud quod uis plura habens. hi uero ut quod habet, accepit, dedit enim hic unum solum lapillum, & hic habet aiunt unum ab isto lapillum. Statim interrogationem perimentes, quia quod non accepit habere contingit. ut unum suauiter accipientem in acceptione si corruptum acidum sit, habere. sed quod & prius dictum est, isti omnes non ad orationem, sed ad hominem soluunt. si enim hac erat solutio, fieri non poterat, ut oppositum dans solueret. quemadmodum & in alijs. ut si est quidem quod, est

quod

quod non, solutio si dici simpliciter det, concluditur. si non concluditur, non utique esset solutio. & in predictis omnium concessorum, ratiocinationem non asserimus.

item similes cauillationes alias, & solutiones cum aliorum, cum suas ponit. Cap. CXXXII.

Similes uero eiufmodi omnes, num quam non habet manu.] Consequenter uero oratio coherens eiufmodi est, num quam non habet, manu uerberaret? uel quem non habet, oculo uideret? uel quod non accepit, habere contingit? quę uero in medio sita, solutiones sunt, quas solucentes cauillationes adduxere, quasque non recipit Aristoteles. cauillationes uero de eo qui duas manus, & oculos duos, & lapillos plures uno habet, concluderantur. hoc pacto, num quam non habet quis, manu uerberaret? hic uero solum unam manum non habet, sed duas, uerberaret uero una manu, quam igitur non habet, uerberaret. non habens enim unam solum, uerberaret una sola. solutio quod non uerberat, quam non habet, sed ut non habet. non habens enim unam solum, uerberat una sola. item num quem non habet quis, oculo uideret, an non? hic uero non habet solum unum oculum, sed uidet uno. & hoc falsum non est. contingit enim unum lippitudinem habentem non uidere, unum uero sanum uidere. rursus num contingit quod non accepit quis, habere? unum uero solum lapillum ab hoc accipiens, unum enim isto dante, & hic accipit unum, unum uero accipiens, non habet unum. cum hoc enim & alteros habet. quod igitur non accepit, habet solutio quia & quod accepit, habet, præterea uero & alia habet. nonnulli quidem quod oculum unum, & manum unam habet, soluunt. quoniam enim una quidem uerberat. & uno uidet oculo, ad tales actiones. ut uidere & uerberare. & unum oculum habere, & manum unam. quibus enim utitur operans, hæc. & ad actionem quam nunc agit, habet. hoc uero, & aliud quod uis plura habens. propter plures uno habentem lapillos dixit. sed & lapillum ex acceptione asserunt unum habet. unum enim accipiens ab isto, & unum habet ab hoc. in oratione uero hac. hi uero & ut quod habet accepit quod dicitur, est, accipientem unum & unum per acceptionem habet. hoc uero, dedit unum solum hic lapillum. huius probatio est. hic uero unum solum ab hoc accipiens lapillum, non habet unum. si enim aiunt unum solum hic dederat, & unum capiens accepit. hic uero per hoc, interrogationem uero statim perimentes eiufmodi est, ante dictas. soluentium cauillationes partim quidem conclusionem, partim uero propositionem inficiantur. ut cauillatores interrogant, num uerberare aliquem quam non habet, manu uerberare? non. hic uero unam manum non habens, sed duas, una uerberauit, reliquum uerberauit quam non habet, manu. non enim illam habebat solum. hi quidem ad conclusionem statim instant dicentes unam ipsum habere operantem. alij uero ad propositionem instat, & hanc uerā esse asserunt. sit igitur ait, quoniam falsum non uerberare, uerū uerberare manu, quā non habet. quod inferre cauillatores ut absurdum & impossibile uolunt. si igitur uerū, non solutio sit sed quidem a solutione decidit. ad cauillatorem enim dicemus uerberare cum ea quam non habet, manu. non manu quā omnino non existit, sed sinistra, respondentem dedisse. uerberare enim cum dextra quam non habet, sinistram. aut Socratis manu. hoc uero, si enim hæc solutio erat, dantem oppositum non possibile erat soluere. æquale est huic, si enim uere, & rei ipse solutiones erant, si quis oppositum daret, utique cauillationes diluere non possent. opposita enim positus uera erant. quare & perposita inducta. quomodo uero eadem oppositorum solutio erit? si enim quispiam diceret, nunquam non habet, quis uerberaret manu? respondens uero diceret, nempe, deinde interrogans adduceret, sed Alcibiades quidem Socratis manum non habet, & uerberat. Alcibiades igitur manu Socratis quam non habet, percutit. hoc uero quomodo tradita ab illis solutione solui poterit? si igitur ipsa ait rei & non ad hominem solutio erat, oppositum dante ut solueretur fieri nequibat. opposito enim dato. si in hoc falsitas constabat, uerum necessario erit. oppositum enim falso in quo falsitas inest, uerum est. sed quidem & opposito dato solutio est. non igitur circa hoc falsum, aut magis redargutio est. quod uero & dato opposito huius percutere posse quam non habet, manu, solutio est, planum est. dicentes enim quia non eadem pariter dicuntur, soluemus. dantes enim in illo percutere non quam non habet, manu, sed quam ut non habet, tu in hoc, quam non habet concludis sed quamuis dicerem dextra percutere quam non habet sinistram. & hoc pacto soluemus. dextra enim manus sinistra non est. quare dans, uerberare quam non habet, manu, non aliena uerberare, quam omnino non habet, concessit, sed illa uerberare asseruit, quam sic quidem habet, sic uero non habet. omnino enim habet. partem enim ipsius habet. sic uero non habet, sinistram enim dextram non habet. hoc igitur pacto cauillationem soluemus. soluatur enim & secus, aliquis enim quendam utique percuteret non sua manu. ut si quis patris manum tenens suum patrem patris manu uerberat. plura igitur orationis uitia sunt. tamen non cuiusuis uitij ostensio, & rei solutio est. sed ut falsum aderat ut in hoc, Socrates fedet, sedens scribit, Socrates scribit. hoc uero falsum. hic non quia Socrates fedet, falsum. & si contingat falsum existere Socratem federe, sed quia sedens scribit. at hoc quidem eiufmodi est. dicta uero cauillationes in his solis quę postremo dicta sunt, prauitatem habent. dicta uero postremo erant. hoc hic uero unam solum non habet manum. percutit uero una. & hoc, hic quidem unum so-

lum non habet talum, dedit uero unum solum. & hoc quidem, decem habet talos & unum abiciens, decem non habet, & reliqua. hæc uero manifestans soluit sed non dicens quod posse multifariam. & amplius quod non accepit habere, & his similia. si enim ipsa solutio erat. dante oppositum ut solueretur fieri non poterat. si quidem ipsa inquit solutio erat huius, quod quidem non accepit quis habet. habet enim lapillos multos, unum ab aliquo accipiens. si igitur solutio huius erat, unum habere. quia & unum accepit ab illo. oppositum dante fieri non poterat, ut solueretur. si enim data affirmatione hac, quod accepit, habet, quod per ipsam. adductum est, falsum est, & solutio, hoc propter hanc traditam negationem, quod non accepit, habet contingens, uerum erit. uidelicet & insolubile sed quidem & hac posita contingens falsum est. planum sic, utrum quod accepit quis hoc habet? non, deinde dicendum, sed quidem hic ab ipso unum accepit lapillum, & ipsum habet, quod igitur accepit habet, & non quod non accepit. sed quidem habet. & alios quos ab ipso non accepit. in quibus uerum erit habet, quæ non accepit, non igitur rei, sed ad dicentem dicta solutio est. solutio uero est, quam asserit Aristoteles dicens, non idem esse hoc quod accepit, huic, ut non accepit. hoc enim sumpto, cauillatio orta est. dante enim respondente hoc quod accepit, habet, non intulit, hoc quod non accepit, habet. quæ quidem contradictio est huius, quod accepit, habet, sed hoc, ut non accepit, habet. quæ iterum huius contradictio est, ut accepit, habet. quare huius quidem quod accepit, negatio est hæc, quod non accepit, huius uero ut accepit, hæc ut non accepit. capiens uero hoc quod accepit, habet, non intulit, hoc, ut non accepit. negationem huius ut accepit. hoc quod accepit, & quod ut accepit, ut idem sumpsit, cauillationem inferens. si uero ex acceptione huius quod accepit, habet, ut idem huic ut accepit, cauillatio constituta est. planum quod solutio hæc est: quia quæ non eodem pacto dicta uel existentia eodem modo capiuntur. uel dici possent. per hoc, si enim hæc erat solutio. dante oppositum fieri ut solueretur, non poterat. si enim erat, quod quidem uos dicitis. & non quod ego. ego enim aio hoc accepit, huic ut accepit, non esse idem. si igitur falsum est quod quidem ego aio, & non in hoc cauillatio constituta. dante oppositum quod quidem est idem esse dicere enim quod accepit, huic ut accepit idem esse, huic non idem esse opponitur. dante igitur oppositum, uerum erat contingens. nunc uero dato hoc accepit, huic ut accepit, idem esse, magis contingens falsum est. præterea de eodem quia obscure dictum est, differendum. si uero in his erat cauillatio, oppositum dante fieri ut solueretur, non poterat, si enim in his erat, falsa utique erant. propter enim falsum, illa falsa. quare ipsi opposita uera esse necessarium, opposita enim falsis omnino uera. sed quidem ex ueris uerum & insolubile. nunc uero ex oppositis falsum. & solubile. non igitur circa hoc falsum, neque hæc cauillationis sunt causæ. non possibile inquit erat soluere, si in his erat falsum. quemadmodum & in alijs & quæ alia intulit. dicens, ut si est quidem quod est uero quod non fertur. & alia scriptura hoc. pacto dicens, ut si est quidem, est uero non. per utranque uero idem declaratur. quod uero dicitur eiusmodi potentia esse poterit. ut & in alijs in quibus oppositum uerum est, sublatis falsis & positis ueris, contingens uerum est, & insolubile. pariter & in propositis. si circa posita cauillationes fierent, quia falsa contingebant, positis oppositis, & ueris, & uera utique, quæ contingebant, erant, & insolubilia. nunc uero & falsa, & solubilia. non igitur in his quæ primo posita sunt, quæ & soluere isti nituntur, sed circa ea, quæ ultimo illata sunt. est uero hoc, ut si est quidem quod est, est uero quod non, huic equale, ut si hoc quidem est uerum, hoc uero falsum. posito uero quod quidem dixit uerum utique erit. hæc differens infert solutio, si simpliciter dici daret, concluditur potentia dicens, solutio quidem ab illis dicta praua, & non probanda. uera uero quod si simpliciter quidem det dici, hoc est. si quidem quæ non pariter dicuntur, pariter dici det, concluditur, refellit, atque redarguit. si uero non det, non concluditur, si uero non concluditur, non utique erit solutio. & sub intelligere hoc oportet. quam illi prauæ soluentes afferunt. at solutio erit quam ipse dixit. hoc, in dictis uero datorum omnium. huic equum est. in dictis uero redargutionibus, & cauillationibus omnium ab ipsis concessorum huius percutere quam non habet, manu. huius uidere quem non habet, oculo. non concluditur. neque redargutionem ista rationatione colligunt. quamobrem neque hi recte soluant.

Amplius & hæc sunt istarum rationum. num quod scriptum est scripsit aliquis? scriptum uero nunc quia tu sedes, oratio falsa, erat uera cum scribebatur. simul igitur scribebatur, falsa & uera, falsam enim aut ueram dicere orationem aut opinionem esse, non hoc uero, sed tale significat, eadem enim ratio & in opinione. & num quod discit addiscens, hoc est quod addiscit? addiscit enim quis tardum celeriter, non enim addiscit, sed ut addiscit dixit. & num quod ambulat aliquis premit. totum diem ambulat, aut non quod ambulat sed cum ambulat dixit.

item

item alias cauillationes & solutiones ponis. *Cap. cxxxiii.* *Amplius & hæc sunt istarum rationum, num quod scriptum est scripsit quidem quis.* Eiusmodi cauillatio est, num quod quidem scriptum quis scripsit? nempe, oratio uero scripta est, quod nunc tu sedes, quæ est & falsa, quia tu te moues, aut stas. si uero & uera hæc oratio quod scriptum, oratio igitur eadem est, & uera, & falsa. ad hanc igitur cauillationem solutio ab Aristotele eiusmodi adducta est. quod tu quidem cauillator in quanto percuntaris, in quali concludis. interrogans enim quis, num quod scriptum est, hoc quis scripsit, & me tuæ interrogationi assentiente & ut in oratione quæ est quanti assensum præstante, in quali concludis. potentia dicens, per hoc Aristoteles falsam enim uel ueram orationem uel opinionem esse, non hoc uero significat, sed tale. cum enim interrogationem proponebat hanc, num quod scriptum scripsit? aliquis in quanto solo hanc interrogauit. in oratione enim aut syllaba, aut dictione, quæ quidam ut didicimus in quantum referuntur, interrogasti, cum uero quod illatum est, intulisti in quali intulisti. falsum enim & uerum qualitati ascribuntur. hoc uero, num quod addiscit quod addiscens, eiusmodi cauillatio est, & hoc pacto per interrogationem producebatur, num quod addiscit quis, hoc est, quod addiscit? nempe, addiscit uero quis tardum uelociter, erit igitur tardum uelox. cui obuiam procedit Aristoteles, dicens cauillatores interrogantes in eo quod quodammodo, colligere in eo quod ut uidelicet interrogationem in quanto facientes in quali concludere. interrogari enim, num quod addiscit & reliqua in modo facientes. declarant enim hoc ut addiscit, hoc pacto addiscit celeriter, aut secus quodammodo, & non secundum rem inferunt in quali interrogationem.

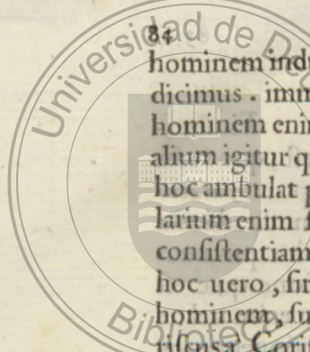
Neque cum calicem bibit, quod bibit, sed ex quo, & num quod quis nouit, hoc aut inueniens aut addiscens nouit? quorum hoc quidem inuenit hoc uero didicit, ambo uero neutrum, an quod quidem, non omne, hoc uero, omne.

Alias & cauillationes & solutiones adducit. Cap. cxxxiiii.

Neque cum calicem bibit, quod bibit. sed ex quo est. num quod quis nouit. Cauillatio eiusmodi, num quod haurit quis, hoc haurit? aut hoc modo, num quod haurit quis, illud haurit? nempe, hausit uero calicem, hausit igitur calicem. solutio quod non haurit calicem, sed quod hausit, uel quod bibit, ex calice est. eiusmodi uero & hæc, num quod quis nouit, uel addiscens, uel inueniens nouit? equidem, hic uero hoc quidem didicit, hoc uero inuenit, utraque uero neque didicit, neque inuenit, non igitur nouit. si enim nouit, uel didicit, uel inuenit, duo uero non didicit. unum enim est, non duo, quæ didicit. sed neque duo inuenit, unum enim inuenit. si igitur neque inuenit, neque didicit duo, nihil nouit. sed & nouit. cauillationis uero solutionem per hoc declarauit aut quod quidem omne, hoc uero non omne. quod uero dicit est, hoc quidem omne uidelicet ut & quale, hoc uero non quale, sed quantum. quorum enim hoc quidem, hoc uero non hoc, quanta interrogans igitur in quod, inducit quot, amplius & secus hoc dicere licet, aut quod quidem omne, hoc uero non omne. hoc est fieri posse, ut in aliqua disciplina dicatur omne, ut quod & inueni ego, & ab alio didici, in quibusdam uero non omne, sed aut inuenire solum, aut ab alio discere.

Et quod est quidam tertius homo præter ipsum & singulares, homo enim & commune omne, non hoc aliquid, sed quale quid, uel ad aliquid, uel quodammodo, uel talium quod significat. similiter & in hoc, Coriscus & Coriscus musicus, utrum idem an alterum, hoc quidem enim hoc uero, istud uero tale significat, quare non est ipsum ponere, non ponere uero tertium constituit hominem, sed hoc quod quidem hoc, hoc uero aliquid esse concedere. non enim erit hoc uero quid esse quod quidem Callias & quod homo est. neque si quis positum non quod quidem hoc quid esse diceret, sed quod quale, nihil distabit, erit enim præter multos unum aliquid, ut homo. planum igitur non dandum esse hoc aliquid esse in omnibus communiter prædicatum. sed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, uel talium quid significat.

Ponit rationem cauillatorum tertium esse hominem probantem & solutionem. Cap. cxxxv. *Et quod est quidam tertius homo præter ipsum.* Oratio a cauillatoribus prodita & tertium

hominem inducens, eiusmodi, ut dicentes asserunt, homo ambulat, neque ideam hominem ambulare dicimus. immobilis enim illa. neque singularium aliquem. quomodo enim quem non cognoscimus? hominem enim ambulare cognoscimus, quis uero singularium est, de quo dicimus, non cognoscimus. alium igitur quendam, præter hos, tertium hominem ambulare dicimus. tertius igitur homo erit, de quo hoc ambulat prædicamus. solutio est, hominem & commune omne non hoc, sed tale significare. singularium enim similitudo est. quomodo igitur idem hoc unum in singularibus spectatum, atque in his consistentiam habens, substantiam quædam erit, & præter hæc alterum. non ergo tertius homo est. hoc uero, similiter & in hoc, Coriscus & Coriscus musicus ad huius probationem, tertium non esse hominem, sumptum est, atque hoc modo illatum, ut. si dixisset. quemadmodum enim musicus Coriscus alter existens, per se non est, neque consistentiam propriam habet. hoc enim significat hoc, quare non est ipsum ponere. propter quod non est hoc aliquid, & substantia, sed tale, & quale. hoc modo, neque homo ambulat, & si a Platone est Socrates alter, & a particularibus. ut musicus Coriscus a Corisco per se erit. ut ne quispiam fortassis suspicetur, & tertij hominis consistentiam introduci, ex hoc quod dum dicunt, hominem ambulare, & alterum ipsum esse a particularibus. Socrate, Platone, atque singularibus, alijs demonstrant, inquit non hoc ponere hominem tertium facit, potentia hoc, per hæc dicens, non numerando singulares homines & ab illis alterum dicere hominem tertium facit, sed dare, & concedere esse quod quidem hoc aliquid, hoc est sed hoc substantiam & hoc aliquid sic dicere. istud uero, hoc aliquid mos est ipsi in substantia indiuidua uti. probat uero. & hoc ipsum non esse prædicatum & communem substantiam, per quod infert hoc, non enim erit hoc aliquid esse quod quid Callias, & quod homo est. uidelicet non enim si est quod Callias. hoc aliquid, & homo hoc aliquid erit. hoc uero neque si aliquis positum quod quidem hoc aliquid esse dicit. huic idem est, si enim & non est positum, & commune hoc aliquid, & substantia, sed & quale. sed igitur alterum a singularibus, in ipsis tamen, & non per se existens. quamobrem ait non dandum alterum. quendam tertium esse hominem. prædicatum enim communiter de omnibus non substantia, sed quale quid est.

Ommino uero in orationibus circa dictionem, semper secundum oppositum erit solutio, aut propter quod est oratio. ut si propter compositionem oratio, solutio diuidenti, si uero propter diuisionem, componentem.

Rursus si propter accentum acutum, accentus grauis solutio, si propter grauem, acutus. si propter æquiocationem, oppositum nomen dicens soluet. ut si animatum existens dicere contingit, negantem non esse planum quod est animatum. si inanime affirmauit, hic uero animatum ratiocinatus est, dicere quod est inanime. similiter uero & in ambiguitate. si in dictionis similitudine, oppositum erit solutio. num quod non habet daret quis? aut non quod non habet, sed ut non habet. ut unum solum talum. num quod scit, discens aut inueniens sit? sed non quæ scit, & si quod ambulat, premit, sed non quando, similiter uero & in alijs.

Ostendit solutionem fieri secundum opposita. Cap. CXXXVI.

Rursus si propter accentum acutum.] differuit quod semper in cauillationibus secundum oppositum solutio procedere debet. ut si compositione sefellit, tu diuidens deceptionem euitabis, atque contrario modo. & in alijs quæ circa dictionem sunt uniuersaliter quoniam modo soluere oportet, docet. & inquit, quod si in accentu acuto sit error accetus grauis solutio est. ut hoc est, cuius marcescit imbre. si ille acutum ponens accentum te sefellit, tu circumflexe lege. grauem enim accentum ubique circumflexum dicit. pariter & in æquiocatione, si cauillator decipit, tu oppositum ad cauillationem nomen dicens inficiare. ut aliquid dicam, si ex æquiocatione inanime animatum ratiocinatus. soluendum negantes, ac dicentes non hoc dedisse, quod inanime significat, sed quod animatum declarat. si enim interrogaretur, num docens animatum est? assereresque, equidem, deinde diceret liber docet, ergo liber animatus. dicendum non inanime, sed præceptorem docere. pariter & contrario modo faciendum. si enim interrogaretur non docens animatum est? diceres uero non, deinde assereret Plato docet, ergo docens animatum est. dic ut in libro hoc docens dixi, & in his quæ circa dictionis figuram (ut diximus ante) similiter faciendum. ut cauillator non concludens dicit. num quod non habet utique quis, daret? tu uero ad hunc cauillationem soluens, dic, non

quod non habet, sed ut non habet. opponitur enim ut in his quæ ante pertractata sunt, dictum est, hoc quod non habet, huic ut non habet. per hoc uero sed non quæ scit. quod dicitur potentia tale est, quod hoc pacto soluere oportet. quia quod scit, didicit, aut inuenit, sed non quæ scit, didicit. hoc enim & interrogatum est. non enim dixit interrogans quæ quis scit, didicit, uel inuenit, sed singulariter quod quis scit, didicit, uel inuenit.

Ad cauillationes uero accidentis, una quidem in ipsis ad omnes solutio. quoniam diffinitum non est, quando in re dicendum, cum in accidente extiterit, & in nonnullis quidem uidetur & aiunt, in aliquibus uero non aiunt necessarium esse. dicendum igitur concinne congruentes similiter ad omnes, quia non necessarium. habere uero quale proferre oportet. sunt uero omnes accidentis orationes istiusmodi. ut num nouisti quod te interrogaturus sum? num accedentem nouisti? aut opertum? quid statua tuum est opus? uel tuus canis pater? num paucies pauca pauca? in omnibus enim his, planum quod de accidente, & de re uere dici non necesse esse. solis enim, quæ substantia indifferenti sunt, & unum existunt, omnia inesse hæc uidentur. bono uero, non idem est bono esse & ei qui interrogandus est, neque accedenti, uel operto, accidenti uero esse & Corisco, quamobrem non si Coriscum noui, & accedentem ignoro, eundem scio & ignoro, neque si hoc est opus, meum uero est, meum est opus, sed aut possessio, aut res, uel quoduis aliud, pari modo & in alijs. interrogationem nonnulli diluunt diuidentes. aiunt enim eandem rem scire & ignorare, at non secundum idem contingere, accedentem igitur non cognoscentes, Coriscum uero non ignorantes, idem quidem scire & ignorare asserunt, at non secundum idem. atqui primum quidem, ut iam diximus orationum circa idem correctionem esse eandem oportet. hæc uero non erit, si quis non in ipso cognoscere, sed in esse, aut quodammodo habere eandem recepit dignitatem. ut si hic est pater, est uero tuus. si enim in nonnullis hoc est uerum, & idem scire & ignorare contingit, at hic quod dictum est, non commune existit, eandem plura uicia orationem continere nihil prohibet, sed non omnis erroris ostensio solutio est. aliquem enim demonstrare quia falsum ratiocinatione conclusum, contingit, propter quod uero non demonstrare. ut Zenonis rationem quod moueri non est. quare & si quis ut ad id quod fieri non potest, colligere nitatur, delinquit, et si decies mille sit ratiocinationem collectum at hæc solutio non est. solutio enim erat, falsa ratiocinationis propter quam falsitas est, ostensio.

Cauillationes accidentis quomodo soluere oportet, docet. Cap. CXXXVII.

Ad cauillationes uero accidentis, una quidem & eadem ad omnes solutio.] Et ad accidentis cauillationes se transfert, & quomodo & has soluere oportet, docet. ait cauillationum accidentis unam, & eandem solutionem. & hic eiusmodi cauillationibus solutionem quandam adducens non quidem in omnibus commodam & omnium quæ accidentis sunt, solutiuiam existentem prosternit, ac opprimit. quoniam inquit interueniat hoc, quando in re dicendum. quod dicit eiusmodi est, nonnulla sunt eorum quæ accidenti insunt, & de subiecto accidentis, aio uero de re uere dicuntur. quædam uero accidenti quidem insunt, rei uero non insunt. bisyllabum enim dicitur, & de albo, & de equo aliquo, cui accidit esse albo, uere dicitur. quamobrem in hoc propositiones concedere uerum. num quidem hic equus? nempe, num albus, certe, hic igitur albus, quid uero album bisyllabum? equidem, equus igitur bisyllabus, in hoc quidem uerum, de accidente, ut bisyllabum de albo dictum, & de equo dicitur. de Socrate uero non uere. non enim si Socrates albus, & hoc bisyllabum, & Socrates bisyllabus. quoniam igitur hæc hoc pacto se habent, nihil utrum dicere oportet determinatum est. quia quæ accidenti insunt, inerunt & rei. hoc est & subiecto. inter-

dum uero non . ad omnes uero dicendum , non quod accidenti inest . & rei inesse necessarium . sed in quibusdam quidem , in quibusdam uero non contingit . præterea & hoc ut uidelicet quale proferre oportet quemadmodum & in Platonis minoe scriptum est . quæ uero ibi sunt , hoc modo se habent . lex apud nos quid est quale interrogas legem cauillationes quæ adducuntur , eiusmodi sunt . num quod sum te interrogaturus , nouisti ? non , quid uirtutem esse bonum nouisti ? equidem , hoc uero te interrogaturus sum , nouisti igitur quod interrogaturus . solutio non idem esse uirtutem esse bonum , & si est bonum , interrogari debere . sed ipsi existenti bono , debere si est bonum , interrogari accidit . item num accedentem , & opertum nouisti ? non , deinde auferentes id quo operiebatur accedens , quid uero hunc nouisti ? equidem , ergo eundem nouisti , & non nouisti . item num statua opus est ? certe , num tua est ? equidem , tuum igitur opus statua est . sed quidem & non est , phidie enim est . item num canis pater est ? nempe , num tuus est ? certe , tuus igitur canis pater est ? rursus num paucies pauca , pauca ? equidem , sed quidem centum ad decies millia decem , paucies sunt pauca , centum igitur sunt pauca . sed quidem & multa . omnes has cauillationes circa accidens solui , planum est . solis enim inquit secundum substantiam indifferentibus hæc insunt , ut indifferentes . substantia , bos , equus , his igitur hæc æqualiter inerunt . nonnulli quidem & secus has cauillationes soluunt . hanc uero solutionem destruit Aristoteles . quia non (ut superius diximus) omnium quæ in his fiunt hæc est solutiua cauillationum . atqui primum (quemadmodum iam diximus) nonnulli cauillationem diluere hoc pacto dicentes , nihil à ratione abhorre , si Coriscum cognouimus , & non cognouimus , secundum aliud enim non ignoramus , & secundum aliud non cognoscimus . sed non secundum idem . hanc quæ uidetur solutionem perimens stagirites ait , orationum quæ circa idem eandem solutionem (quemadmodum diximus) esse oportere . orationes uero quæ amphibologiæ sunt , omnes . circa idem . pariter uero & quæ in compositione sunt omnes , quæ uero amphibologiæ circa aliud , & non circa idem , cum orationibus quæ in compositione sunt , dicit igitur , si solutio eorum qui accidentis cauillationes hoc modo soluunt , recte se habet , ipsa utique omnibus quæ circa accidens sunt , congrueret , sed in nonnullis non congruit , non igitur recte soluunt . earum enim quæ circa eandem causam solutionem esse eandem oportet . quomodo uero talium cauillationum non est solutio de eisdem tradita , adducit . si enim auferamus ait à cauillatione scire ut pro hoc quod dicitur num nouisti ? introducamus hoc est ut non dicatur , num hunc opertum nouisti ? & num nouisti accedentem ? sed quod , num hic tuus est ? non utique quam ipsi dicunt solutionem in ipso conueniet . proloquium uero dicit propositionem . cauillatio uero hoc pacto interrogabatur . sit uero orationis gratia in Glaucone Platonis fratre , qui Glauco non solum Platonis frater erat , sed & pater . filios enim habebat . si interrogaretur Plato . detur enim & hunc esse interrogatum . hoc pacto ipsum litigiosus interrogabat , num quidem ô Plato Glauco tuus est ? nempe , num quid Glauco pater est ? equidem , Glauco igitur ô Plato tuus est pater . in hac quidem cauillatione quomodo solutioni quam ipsi dabant , locus esse poterit . quoniam hunc qui dem noui , hunc uero non noui . utrumque enim Plato nouit . & quia pater est Glauco , & quia ipsius Platonis , uidelicet est aliquid . quamobrem à quibusdam dicta solutio non utique omnibus quæ accidentis sunt , conueniret . si enim & in nonnullis uerum est dicere , quia ipsum noui , & ignoro . secundum aliud , atque aliud . sed sic hoc dicere non contingit . non pauca quidem ratiocinationis sunt prauitates . tamen non cuiusuis prauitatis ostensio , & rei solutio est , quod quidem paulo ante diximus . sed propter quam falsum est ut in hoc , Socrates sedet , sedens scribit , Socrates igitur scribit , hoc falsum . hic non si quis dicat quia Socratem sedere supponitur , falsum illatum est , quamuis Socratem sedere falsum existens contigerit . sed quia ponitur sedentem scribere . non igitur solutioni sat est , falsum esse illatum demonstrare . sed cum modum tum causam propter quam falsum illatum est , dicere oportet . si enim ex duabus in figura secunda affirmatiuis hominem equum esse demonstrare quis concludit , non sufficit hoc falsum demonstrare sed & causam dicere . quamobrem falsum illatum est . quia in figura minime syllogistica est . ab ipso quoque ad id quod dicitur , exemplum positum est . est uero eiusmodi , quod per hoc dicitur . Zeno motum non esse dicebat . si quis igitur Zenonis rationem motum tolerantem inducere , ac demonstrare nitatur , quia posita Zenonis suppositione quodam quod minime fieri potest inferatur , delinquit . non enim cauillationem soluit . si enim dicit , ego quidem ô Zeno motum esse aio , si uero hoc falsum , uerum quod tu ais non esse motum . sit hoc & motum non esse , neque moueri ponatur . sed si non est hoc , neque unde motus incipit , erit . si uero hoc , neque ab oriente ad occidens sol mouebitur , neque ab occasu ad oriens . si uero non hoc , neque dies , neque noctes erunt . quod quidem hand fieri potest . si uero hoc fieri nequit , falsa & tua suppositio , aut quam impossibilitas consequatur . hæc ratiocinans & si decem milies ratiocinatione utatur , & uere concludens , ac colligens quod esse non possit , quin motus sit , quia Zenonis suppositionem ad id quod fieri nequit , impulsit . tamen Zenonis cauillationem non diluit . at dicens , quia actu infinita accipis , & quæcunque alia in sexto naturalis auscultationis libro ipse dixit Aristoteles , & nos hæc exponentes speculati sumus .

Si igitur non ratiocinatus est , si & uerum aut falsum colligere nititur , illius manifestatio , solutio est . forte uero & hoc in nonnullis contingere nihil impedit , præterquam

in his , neque hoc utique uideri potest , & enim Coriscum quia Coriscus , nouit , & accedentem , quia accedens , contingit idem cognoscere & non , ut album quidem scire . quia uero musicum non cognoscere , hoc enim pacto idem nouit & non nouit , sed non secundum idem , accedentem uero & Coriscum , & quia accedens , & quia Coriscus nouit . pariter errant & soluentes , quia numerus omnis , & multus , & paucus , non secus ac illi quos diximus . si enim non conclusio , hoc relinquentes , uerum conclusum esse aiunt . omnem enim esse & multum & paucum , delinquent .

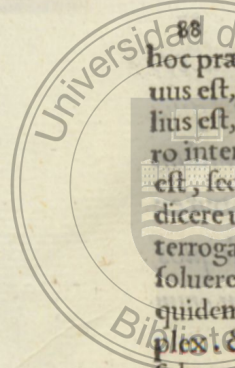
Cum a respondente in quo consistat cauillatio ostenditur , solutio cauillationis existit . Cap. CXXXVIII.

Si igitur non ratiocinatus est si & uerum . Quod dicit per ea quæ differunt , hoc est . & si uerū inquit , etsi falsum , uel ex modo non syllogistico illatum , huius ostensio solutio est . non ratiocinatur tū qui ex duabus particularibus aliquid colligit , tum qui ex duabus in figura secunda affirmatiuis , necnon qui æquiuocis utitur , atque ambigua recipit , atque si quid eiusmodi . quamobrem qui in horum aliquo cauillationem factam demonstrauit , ille soluit . forte uero inquit in nonnullis nihil prohibet , & modo strando quod sequitur esse non posse , rationem soluere . sed in præsentī hoc non sufficit , uel maxime hoc dicit , in quibusdam nihil prohiberi dicere , idem tum scire , tum ignorare secundum aliud , atque aliud , in Corisco uero accedente , hoc sat non est . nouit enim respondens , & eum qui accedit , progredi , & Coriscum , quia Coriscus . sed & cauillationem diluentes centum & multa & pauca conclusum dicentes . quia numerus omnis , & multus , & paucus . pariter his delinquit , quos dum quod fieri nequit , adducunt , errare diximus . & solutionem quamlibet non quamobrem falsum est adducentes & reliquū erit huic , quemadmodum quos diximus errare , ut & illi errarunt , sic & isti . quis uero inquit error . dimittentes enim inquit dicere ad litigiosum , quia non concludit , hoc quidem dicere dimittunt . asserunt uero eundem conclusum esse , & numerum omnem , tum multum , tum paucum dicunt . si igitur hoc modo faciunt . cur delinquent , & quæ uero est , quod dicitur huic , si enim relinquentes dicere ad litigantem , quia non concludit , positionis contra dictionem . si hoc igitur relinquentes uerum esse quod concludit dicunt , & eorum , quæ fieri non possunt , esse nihil . omnis enim numerus & multus , & paucus est , delinquent .

Nonnulli uero & duplici ratiocinationem soluunt . quia tuus est pater , aut filius , aut seruus . atqui planum est . quod si circa multipliciter redargutio dici apparet , nomen aut orationem plurium propriam esse oportet . hoc uero hunc huius esse filium , nemo proprie dicit , si uero filij est dominus , sed circa accidens est compositio , num hoc tuum ? nempe , est uero hic filius , tuus igitur hic filius , quia & tuum & filium esse accidit , sed non tuum filium . & esse aliquod malorum bonum . prudentia enim malorum scientia est , hoc uero , istud horum esse non plurifariam , sed possessio dicitur . si igitur multifariam , & enim hominem animalium esse dicimus . sed non possessionem , & si quid ad mala dicatur ut alicuius , per hoc malorum est , sed non hoc malorum , circa quoquo modo & similiter apparet . at qui forte bonum esse aliquid malorum contingit , dupliciter , sed non in oratione hac , sed si quod mancipium esset bonum existens prauit magis , forte uero neque sic . non enim si bonum & huius , bonum huius simul . sed neque hominem dicere esse animalium plurifariam dicitur . non enim si interdum quid significamus auferentes , hoc dicitur plurifariam , & enim dimidium dicentes carminis da mihi , Iliadem significamus , ut hoc , Iram cane dea .

Ponit diuersas cauillationes ad scientes factas . Cap. CXXXIX.

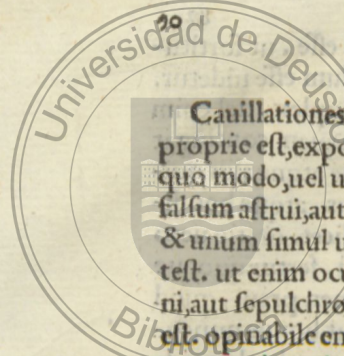
Nonnulli uero & duplici ratiocinationem soluunt . Ante eorum quæ dicuntur declaratione ,

hoc praefari oportet. has cauillationes quæ nunc ponuntur ad scientes dictas esse. hoc uero, hic huius seruus est, hoc pacto concludebant. num hic filius est? nempe, quid, hic huius est? certe, hic igitur huius filius est, sed & seruus. si enim respondentem hunc Glauconis esse seruum sed non filium latuisset, ille uero interrogaret. num hic filius est? equidem, num hic Glauconis est? certe, hic igitur Glauconis filius est, sed & seruus. quod huic non filius idem est. si igitur hæc ignoraret respondens, ad interrogantem dicere utique posset. unde seruus & non filium constat esse Glauconis. quamobrem ad scientem interrogationes hoc faciebant. cum hæc hoc pacto se habeant, nonnullos eiusmodi cauillationes duplici soluere dicit Aristoteles. duplex uero æquiocationem, & ambiguitatem dicens. nanque dicebant nūquidem hic huius duplex, quia & huius seruus, & huius filius. pariter inquit & hoc, hic huius filius duplex. & enim uel quia Glauconis filius, uel ipsum generantis. ad hæc quidem ait Aristoteles non recte soluere. non enim esse duplex hoc, num hic huius? uel, hoc, num hic huius filius? quoniam enim, ut dictum est, ad scientem hunc Glauconis esse seruum, sed non filium, interrogationem faciebant. quomodo utique ad ipsam duplex erat, hic huius. dans enim hunc huius esse, ut huic equum dedit, hunc huius seruum esse. quamobrem num hic huius ad ipsam duplex non est. expedite ualde per carmen inferius ad exemplum adductum cauillationem, non circa duplex esse demonstraui. ut enim dicens da mihi hoc, Iram cane dea. dimidium carminis audiens non Iliadem carmen intelligit, neque ut Iliadis dimidium, sed ut uersus dimidium dat. hoc enim iram cane dea non poematis sed carminis dimidium esse determinate nouit. non enim Ilias sed uersus dicitur carmen. siquidem diceretur & Ilias & uersus carmen, tunc utique da mihi dimidium carminis duplex esset. quoniam uero non Ilias, sed uersus dicitur carmen, non duplex. hoc pacto & in illis. hoc uero, ut quod tuus est pater, uel filius. huic æquabile est. tuus igitur o Glauco hic filius, & tuus o serue Glauco pater. diluit uero dicens, quod si cauillatio duplex erat, nomen & orationem de quibus dicuntur, proprie dici oportebat. canis enim cum e numero eorum quæ dicuntur plurifariam, sit, & de terrestri, & coelesti proprie dicitur, pater uero de seruo, de quo & hoc, tuus datum est, non proprie dicitur. dicens enim quod equidem tuus, tuus ut ad seruum dedit. non uero pater serui dicitur pater. quare oratio non duplex, propter hoc, quia duplex proprie de omnibus dicitur, de quibus seruus dicitur. cuius ut idem tuus non proprie ad patrem dici datum est. dictionem uero hanc, hunc uero esse huius filium hoc pacto transcendenter legendum. hunc uero huius proprie esse filium dicit nemo: si enim filius ad dominum proprie dicebatur, tunc utique & horum declaratiua hæc, hoc uero, huius, duplici erant, quod filius & domini. est filius, & patris. & pater & serui pater & filij significant. quoniam uero non domini, sed patris dicitur filius. neque uero filij & patris declaratiuum, quod quidem est hoc, hoc uero, huius, duplex erit, pariter & in seruo & in domino dici uero non dupliciter planum. seruus enim huius proprie filium nullus dicit. si seruus ipsum eius cognoscit, non filium. & ut paucis absoluat hoc, hunc uero huius esse filium, huius esse seruum nemo dicit proprie. si igitur & nonnulli inquit circa æquiocationem uel ambiguitatem cauillationem esse asserunt. hæc enim duplicia sunt, sed quidem (ut demonstratum est) accidentis sunt. cauillatio uero de prudentia eiusmodi est. num malorum scientia est? nempe, mala enim scibilia. at prudentia quidem scientia, ergo malorum prudentia est. igitur mali aliquid prudentia. & hoc uero nonnullos duplici soluere dicit. hoc enim horum esse duplex ajunt, quam inficiando solutionem instat uelut non facientem satis, & intulit, dicens hoc horum esse. plurifariam non dicitur, sed tanquam possessio dicebatur. ut enim regio hæc Atheniensium existens non plurifariam dicitur, sed possessio, uel seruus, ut dictum est. hoc pacto neque malorum uirtutem esse, plurifariam dicitur. planum enim omnibus non malum aliquod esse uirtutem. malum enim esse ipsam dicens, nemo proprie dicit. sed malorum esse, atque scibillum scientia dicitur, ergo & hoc accidentis & non circa duplex esse dicitur. quamobrem horum prudentia est. his uero accidit esse mala, quapropter malorum prudentia dicitur. si igitur multifariam & enim animalium hominem esse dicimus, orationi hoc deest, non recte dicit. perfecta utique talis erit, si uero quis hoc, istud horum aut hoc, hic huius plurifariam dici ait, quia & oratio animalium hominem dicens plurifariam dicitur. si igitur hoc quis dixerit, non recte dicit. & causam huius, non recte dicere hoc dicentem uelociter posuit, per hoc. sed non possessio. quod quidem huic æquabile est. non enim possessio dicitur. est uero uniuersa dictionum eiusmodi sententia. si quidem uno modo animalium homo dicebatur, quoniam animalium est. omne enim animal non non animalium, sed animalium. alio uero iterum modo animalium dicebatur, quemadmodum Pyreum magis quam tinea Atheniensium. hæc enim dicuntur ut possessiones Atheniensium. tunc quidem hoc, & hoc, hoc uero huius, uel hoc horum utique dicebantur multipliciter. quoniam uero animalium homo non plurifariam dicitur. nullus enim cum animalium ipsum audierit, ut animalium esse possessionem accipit. sed quia animal est, non enim animalium homo ut animalium possessio proprie dicitur, neque hoc dicens proprie dicit. quoniam igitur animalium homo multifariam non dicitur, neque hoc huius declaratiuum, est uero hoc, istud horum duplex est. quare neque serui & domini significatiuum. est uero & hoc ipsum, hoc huius duplex. & quamobrem dictum prius est. hoc uero & si quid ad mala dicatur, ut aliquo huic idem est. & si quid ad mala dicatur secundum generandi casum, quemadmodum malorum prudentia dicitur, dicitur quidem, non quia malorum mala est, sed quia malorum scientia existit. prudens enim scit mala. quare cauillationes hæ, quas paulo prius diximus, accidentis, & non circa duplex factæ sunt. quodammodo uero & simpliciter ipsum circa accidens nominarunt quodammodo enim existens, hic uero huius ut domini seruus, & simpliciter de omnibus de quibus hoc, hic

hic huius dici potest, inferre iudicant. atqui contingit fortasse bonum malorum aliquid esse. ut fortitudo, quæ absolute, & simpliciter bona est, nonnullis quia uulnera in bello accipiuntur, malum esse uidetur. propter hoc enim & ipsum hoc, fortasse adiecit. quare oratio dicens malorum fortitudo duplex. uel enim quia malum aliquod fortitudo est, uel quia scit mala. sed si nonnunquam orationem aliquam contingat dicentem bonum aliquod malorum esse, duplicem esse. ut in fortitudine & diuitijs sanitate atque alijs quibusdam. sed non dicentem prudentiam esse malorum aliquod duplicem esse assereremus, atque hoc dicens orationem, quæ cum non sit duplex, apparentem duplicem ponit. ut paulo post dicit. oratio uero quam refert, duplex habere uidetur, quæ hæc est. sed si quid mancipium erit bonum prauum. fertur quoque scripta oratio secus, quæ hoc modo se habet. sed si mancipium aliquod erit bonum nomen prauum. quod uero dicit eiusmodi est. si quis existens seruus bonus. uel si enim aliquis seruus nomen ut bonus nuncupatus sit, habet, prauo seruire contigerit. aliquis uero dicat bonum prauum esse, oratio utique duplex uideri poterit. quoniam seruorum plurimi prauum dicuntur, quandam duplicis imaginationem absoluit. uel enim quia bonus prauus, uel quia prauus seruus. cū hoc posuit esse (quemadmodum dixi) orationem duplicem negat dicens. non enim si bonum mancipium existens dicitur, & prauum, & bonum prauum dicitur, hoc uero simul proponitur, ut si dixisset. non duo simul bonum prauum, sed tria bonum mancipium prauum. hoc enim simul intelligere interrogata cogunt. hæc quidem propter scripturarum unam dici possunt. propter uero illam, quæ & propositum nomen habet, dici potest. non enim si seruo nomen bonum inditum, ut non Nicodes, uel Plato, uel Hipponicus, uel aliud quid eiusmodi, sed bonum uocetur, quemadmodum Olympionices homo hoc ipso nominabatur nomine, iam & bonum prauum duplex. ut quia bonum nomen serui prauum est, uel quia prauum domini, sed simplex. quare accidentis. non enim si eidem dici bono accidit, & prauum esse, & bonum prauum est. quemadmodum neque si prudentia scientia, scientie uero accidit ut malorum spectatrix sit, & prudentia malorum est. non enim quæcunque de prædicato dicuntur, omnia & de subiecto prædicati dicuntur. quamobrem nō si seruo dici bono acciderit, huic uero item prauum, & bonum prauum, sed bonum seruus domini prauum. sed neque hominem animalium esse dicere plurifariam dicitur obscure ualde causas ponit, quibus non recte apparent dicentes duplex, huius hoc. iterum causam exponit dicens, neque hominem dicere animalium plurifariam dicitur, quemadmodum uero neque bonum seruus prauum, non enim si aliquando quid inquit significamus, hoc auferentes plurifariam illud dicitur. est uero quod dicit. non enim omne quod per se sumptum, & determinatum, atque notum, & de hoc dictum multifariam dicitur. non enim si huic tuo esse, & filio esse accidit, tuus est filius. non enim quæ eidem accidunt, & hæc adinuicem eadem. non enim si Coriscus, & musicus, & albus, & musicus & albus idem. si qui dem enim omnia quæ per accidens de eodem aliquo prædicantur, & inter se adinuicem, & subiecto essent eadem, tunc utique & hoc, hic tuus esset duplex, & hic huius, nihil enim hæc dictio, tuus in filio, aut seruo dicere differere, quoniam filius & seruus de eodem dicta, eadem sunt. quoniam uero non eadem, sed altera, quomodo fieri potest, ut dicatur omne per se acceptum? ut huius solius declaratiuum duplex. si enim hoc esset. quoniam iram cane dea auferentes, determinate sciimus uersus, & non Iliadis esse dimidium, dicens, da mihi iram cane dea, dimidium carminis duplex utique esset, sed quidem non duplex per se acceptum, iram cane dea. cuius dimidium est, clarum factum est quare & hoc oratio significans, non duplex. si uero hoc, neque dicens, num uero tuus? duplex. nanque quomodo hic huius est, planum existit. quare hoc huius plurifariam non dicitur, cum quid notum existens, quid est auferentes hac nuncupatione nominamus. dico quidem nuncupationem huius hoc. non enim Platonem & Aristonem per se ipsos capiens, atque interrogans, num hic huius est? huic idem dicit. num Plato filius est Aristonis? & hic interrogatio non duplex. quia quæ accepta sunt, nota esse contingunt, quomodo adinuicem sunt. præterea hoc, neque enim si aliquando quid cuius auferentes. tale est. nō enim hoc huius hoc multifariam dicitur. si aliquando cuius auferentes nuncupatione, & appellatione hac, huius hoc significamus. & enim dicentes da mihi dimidium carminis, iram cane dea. potentia appellatione hac, huius hoc significamus. si enim duplex, hoc enim subintelligere oportet. dicentes da mihi huius hoc, uidelicet, uersus dimidium carminis. ut hoc iram cane dea. Iliadem significamus, uidelicet, significamus quod das mihi dimidium Iliadis, sed non hoc significamus, in dictione uero hac, & enim dimidium dicentes, da mihi subsistendum in hoc da mihi, deinde subinducendum hoc Iliadem significamus. est uero dictionis mutuum eiusmodi. & enim dimidium carminis dicentes, ut iram cane dea, Iliadem significamus. per ipsum utique diceret. si omne hoc, huius hoc duplex, & hoc, da mihi dimidium carminis, duplex est, & hoc dicentes, diceremus. utique da mihi dimidium Iliadis.

Cauillationes uero propter id quod proprie hoc, aut aliquo pacto, aut ubi, aut quodam modo, aut ad aliquid dicitur, & non simpliciter, conclusionem ad contradictionem speculanti soluendum, si horum quid passum esse contingit. contraria enim, & opposita, & aiunt, & negationem, simpliciter quidem ut eidem adsint fieri nequit, quodammodo uero utrumque, aut ad aliquid, aut quoquo modo, aut hoc quidem quodam modo, hoc uero simpliciter, nihil impedit. quamobrem si hoc quidem simpliciter, hoc uero quodam modo, non dum redargutio. hoc uero in conclusione ad contradictionem speculandum.

Cauillationes uero propter id quod proprie hoc, aut aliquo pacto aut ubi. Quia sint circa id quod proprie est, exposuit per hoc, aut quo pacto, aut ubi, aut quodammodo. quicunque enim in eo quod quo modo, uel ubi, uel quodammodo ueritas asseritur, uel non asseritur, & simpliciter uera enuntiari, uel falsum asserui, aut esse, aut non esse iudicantes in eo quod proprie dicitur esse cēsent. simpliciter enim idē, & unum simul ut album, & non album sit, fieri non potest. quoquo modo uero ut sit, non esse, non potest. ut enim oculus quodam quidem modo albus, modo uero quodam non albus. atque egritudo latroni, aut sepulchrorum uastatori bonum est, simpliciter uero non bonum, & quodam modo quod non est, est. opinabile enim est, simpliciter uero non est. hoc uero, quare si hoc quidem simpliciter, hoc uero quo modo. redargutio sic & de Aethiope intelligi potest. si enim secundum carnis est superficiem niger, simpliciter est niger, dentibus uero albus, ipsum album, & non album concludens non redarguit potest enim & de simpliciter non ente intelligi. si enim simpliciter quidē est non ens, quodam modo uero ens. ut opinabile. est enim de eo opinio non quod sit, sed quia non est, ipsum tum esse, tum nō esse colligens, non coarguit.

Sunt uero eiusmodi omnes orationes hoc habentes num contingit non ens esse? sed quidē est quid non ens, pariter uero & ens non erit, non enim erit quid entium. num eundem simul recte iurare & peierare contingit? quid eundem simul eidem persuasum assentiri & non assentiri contingit? aut neque esse quid, & esse idem. non ens uero non si est quid, & simplici ter est, neque si bene iurat hoc & quodam modo, necesse est & recte iurare & enim peieraturum iurans bene iurat peierans hoc solum, bene uero iurat non. neque non persuasus assentitur, at secundum quid assentitur.

Alias non dissimiles cauillationes ponit & soluit. Cap. CXLII.

Sunt uero eiusmodi omnes orationes hoc habentes. Cauillationes tales, nū quod non est, esse contingit? non, quid non ens, opinabile ne est? certe, non ens igitur est. hoc enim sed quidem est aliquid nō ens ut huic equabilem est. sed quidem non ens est quid, ut opinabile. item quod est, non esse hoc pacto concludunt. si est ens, uel homo, est, uel bos, uel equus, uel talium aliquid, nihil uero horum est. quare neque est, non igitur est ens. item num eundem simul recte iurare & peierare contingit? iurans uero se peieraturum peierauit, quare recte iurauit. qui enim fecit quod facere iurauit ueritatem non mentitus est. iurans enim peieraturum peierauit, isdem igitur simul peierauit, & iuste ac recte iurauit. rursus non eundē persuasum assentiri & non assentiri eidem contingit? non, sed quidem qui geometre costam non esse cō mensurabilem persuasus assentitur, eandemque esse cōmensurabilem non prestat assensum. atque solē terra esse maiorem assentitur, eidem uero minorem esse non fidem prestat. isdem igitur eidem assentitur, & non assentitur. cum has posuisset cauillationes easdem summa breuitate soluit dicens, uel neque esse aliquid idem. hoc est non idem dicere est quod non est, esse aliquid. ut opinabile & simpliciter, quia est. si enim quod aliquid est, ei quod simpliciter est, esset idem, utique nō ens, esset ens. quoniam uero alterum, non erit quod non est, ens. plane uero & hoc soluit eundem simul peierare, & recte iurare dicens, preter hoc solum recte iurat non. quod equum est huic simpliciter quidem non recte iurat, sed hoc solum quia iurans se peieraturum peierauit, quare secundum hoc solum, simpliciter uero non recte iurauit, sed hoc solum iurans peieraturum peierauit, quare in hoc solo, simpliciter uero non recte iurat. quamobrem neque peierans simpliciter, sed quodam modo recte iurat. neque qui non obtemperat & assentitur simpliciter, obtemperat, sed aliquo modo assentitur, ac obtemperat. simpliciter uero ueritati obtemperas de qua & rō pēdet uere dicitur, ueris enim credēs & his obtemperans, proprie obtemperat, & assentitur, falso uero non assentitur, neque credit. aliudque est cui fidem prestat & obtemperat, aliud cui non prestat fidem, neque obtemperat.

Similis uero oratio, & de eo quod isdem simul uerum & falsum enunciat, sed quia nō est speculatu facile, utrum quis assignarit simpliciter ueritatem, aut falsitatem dicere difficile apparet. prohibet uero eundem nihil, simpliciter esse falsum, quoquo modo uerum, aut aliquid, & esse uerum aliquem, uerum quidem non. similiter & in his quæ ad aliquid, & quo quo modo, & aliquando. omnes enim eiusmodi orationes circa hoc accidunt, num sanitas uel diuitiæ, bonum, at imprudenti, atque non recte utenti, non bonum, bonum igitur & non bonum. quid sanum esse, & plurimum in ciuitate posse, bonum? at est quando & non melius,

idem

idem igitur eidem bonum, & non bonum, an nihil impedit simpliciter existens bonum, huic uero non esse bonum. utrum quod non uellet prudens malum? abijcere non uult bonum, malum igitur bonum, non enim idem est dicere bonum esse malum, & abijcere bonum.

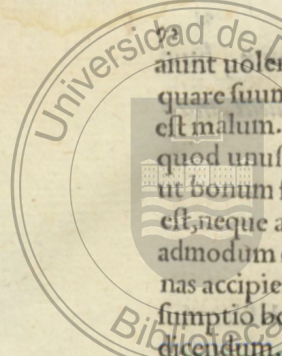
Nonnulla cauillationum quoque secundum quid & simpliciter exempla ponit, & solutiones. Cap. CXLII.

Similis uero oratio & de eo quod isdem falsum dicit. Cauillatio uero quæ est in eo quod isdem falsum simul, atque uerum asserit, interrogabatur, atque in illis, in quibus pariter opposita aderant, concludabatur. hæc uero sunt quorum dimidium quidem album, dimidium uero nigrum. quemadmodum in oculo se habere spectamus. cauillationis uero constitutio talis, num eundem falsum & uerum simul asserere contingit? non, deinde sed dicens oculum album. falsum, necnon uerum dicit. simul enim est albus, & non albus. & huius eandem solutionem esse asserit sed quia non facile est speculatu, & maxime in quibus opposita pariter insunt, assequi nō possumus, utrum asserere oportet. ueritas ne an falsitas astruatur, difficultatem exhibet. nihil uero impedit eundem simpliciter uerum, quoquo modo falsum asserere. ut in Aethiope, & non ente. dicens enim Aethiopem nigrum simpliciter quidem ueritatem, quoquo modo falsitatem dicere perhibetur. eundem uero album esse asserens simpliciter quidem falsus, quoquo modo uersus habetur. hoc uero, uel cuius diceret utique in quo dimidium album, dimidium uero non album. hic enim neque simpliciter est uerus, quoquo modo falsus, neque contra simpliciter falsus, modo uero aliquo uerus. sed cuius, uidelicet, equaliter tum falsus, tum uerus. potest & mutuo hoc, alicuius poni. quoquo modo enim falsitatem uel ueritatem enuncians, secundum quid, non simpliciter mentitur, & uerus habetur. hoc uero & esse uerum aliquem, falsum uero non, equale huic est. esse secundum quid uerū, simpliciter uero non uerum. secundum aliquod enim ueritatem dicens in aliquo, & non simpliciter uerus est. potest uero quispiam & hoc pacto cauillationem quæ interrogata est, intelligere. num eundem simul mentiri, & ueritatem dicere contingit? non, sed quidem dicens ego mentior simul falsum, & uerum dicit, falsum igitur hoc, eundem simul & ueritatem, & falsitatem dicere non contingere. reliquæ uero, quæ deinceps posite sunt cauillationes, planæ, & apertæ sunt. & horum exempla nō pauca in libris de differendi arte inueniuntur.

Pariter & furis oratio, non enim si malum est fur, & accipere est malum, non malum uult, sed bonum. accipere enim bonum, & egritudo malum est, sed non abijcere egritudinem. quid iustum iniusto, & iniuste, iuste eligibilis. at iniuste mori eligibilis. num iustum sua unumquemque habere? quæ nero utique quis secundum suam opinionem iudicaret & si falsa sit ex lege rata sunt, idem igitur iustum, & iniustum. & utrum iusta dicentem, an iniusta iudicare oportet? sed quidem & qui iniuria affectus est, quæ passus est sufficienter dicere iustum est, hæc uero iniusta erant. non enim si aliquid iniuste pati eligibile, iniuste iuste eligibilis. sed simpliciter quidem iuste, hoc quidem nihil impedit, iniuste aut iuste, & habere quæ sua sunt, iustum, aliena uero non iustum, iudicium quidem hoc iustum esse nihil uetat, ut si sit secundum iudicantis opinionem. non enim si iustum sic aut sic, & simpliciter iustum. pariter & quam iniusta sunt. hæc dicere iustum esse, nihil prohibet. non enim si dicere iustum, necesse iusta esse. quemadmodum neque si ut dicatur conferens, conferentia sunt. pariter & iniustis quare non si quæ dicuntur iniusta, dicens iniusta, superior est. dicit enim quæ ut dicantur iustum est, simpliciter uero & pati iniustum.

Alia earundem cauillationum secundum quid & simpliciter ponit cum solutionibus exempla. Cap. CXLIII.

Similiter uero & furis oratio. Cauillationis deductionem prius exponere oportet, sic enim & solutio quam ipse adduxit, atque subscripsit, plana erit. cauillationis uero deductio talis est, num suum quis uult malum? non, quid uero, furari malum? nempe, fur uero furari uult, certe, suum igitur malum uult. accipere uero loco huius, quod furari hic sumptum est. in quibus dicit. non enim si malum est fur, & accipere est malum. hoc uero furari malum esse, cauillatores malum esse furem demonstrantes probabant, furis uero diffinitione ipsum malum esse demonstrabant. quam ipse furis rationem dixit. si enim fur est,

aiunt uolens aliena furtim sumere. hoc uero malum, & fur igitur malum. quamobrem & furari malum. quare suum fur uult malum. hoc diluens Aristoteles induxit hoc, non enim si malum est fur, & accipere est malum. potestate dicens. nō enim si malum est fur. & furari ut malum, sed ut bonū uult. omne enim quod unusquisque appetit, ut bonum quamuis malum, appetit. quamobrem & fur non ut malum, sed ut bonum furari uult. non igitur suum malum uult. quia uero aliena sumere bona, accipienti malum nō est, neque accipere ut mala, sed ut sua studet bona, per malorum abiectiōē probat. uirtute dicens quemadmodum egritudinem abijcere, quē mala existit, non est malum, sic neque bonas facultates sumere alienas accipienti malum est. si enim quorum abiectio (ut in differendi artis libris dictum est) malum, horū sumptio bonum, sed facultatum abiectio, malum, sumptio igitur bonum. furari igitur bonū. ad hoc uero dicendum, quod non omnis sumptio bona, sed talis. cauillatio uero sequens talis. si mori iniuste eligibilis, quam iuste mori. ut & Socrates ad dicentem o' Socrates iniuste morieris dixit, tu uero igitur me uis iuste mori. iuste enim moriens ut homicida uel ut maleficus hoc patitur, iniuste patiens, iustus, quemadmodum & Socrates. si igitur iniuste dicunt cauillatores quā iuste perire, eligibilis, & iniustū iusto eligibilis. cauillationis uero huius cum processerit ulterius, solutionem explicabit. conclusē uero cauillationis idem esse iustum, & non iustum paulo post deductionem plane exponemus ad eius, quod dictum prius est, declarationem, dicti in quinto de moribus libro. memoriam repetere est opus. quod quidem est aliud natura esse iustum, aliud uero secundum iudicantis opinionem, aliud uero secundum legis institutio- nem diffinitum. quare idem & iustum, & iniustum esse contingit. secundum enim legem iustum, non ne- cesse & natura uel iudicantis opinione esse iustum, sed ut ad naturam, esse iniustum, ut uero quemadmo- dum leges disponunt factum est, iustum esse contingit. quemadmodum & Callicles in Platonis Gorgia contra Socratem dicit, cum quis quod secundum leges dixerit, tu transponens quod secundum naturam. si uero quispiam quod secundum naturam, tu quod secundum legem inferens turbabis, atque disputatio- nes confundes. hoc igitur pacto cum trifariam iustum diuidatur, non pauca cauillationum occasiones hic fallentibus tribuuntur. ut & in presenti, dicebant enim num iustum est unumquemque sua habere, inius- tum uero aliena? uel hoc, utrum nonnunquam dicimus iustum, & iudicium iustum? iustū enim pro iusto acceptum est ut in nullo differens. num unusquisque iudicatur sua habere, & quā ipsum habere oportet? certe, iniustum uero & iniustum iudicium, num constituens eum, qui dominus non est, aliena habere? certe, deinde intulere, at quidem hic huius accipiens pecunias habet, uel quidem lege, uel & opinione iu- dicis accepit. hoc enim desideratur. aut ex his quidem accepit, sua habet. hoc uero, sua habere iustū esse positum est. si uero iuste habet, iudicium iustum. lege enim habet. aut ut rursus eius qui spoliatus est erant, iudicium iniustum, ergo idem iustum, & iniustum, ut si calumniator quispiam Platonis domum, uel agrum occupauit, mercedem & uectigalia Platonis capiens, sua & nō Platonis esse affirmans, iudex uero Platonem ut agri & domus dominus constitueretur, iurare iudicauit, Plato uero quia cauebat, atque uerē batur iurare, ut sua calumniator haberet, permisit, hoc pacto calumniator sua habet. quē enim ex lege pos- sedit, ut propria & sua accepit. hoc uero propria habere, iustum esse positum est. quamobrem iudicium iustum, natura uero iniustum. natura enim iustum erat, Plato ut iuraret non admittere, sed ut calumnia- tor infestaretur, & a Platonis possessionibus pelleretur, quē Platonis erant, ipsi traderentur. idem igitur iudicium iustum, & iniustum. atque idem iustum, & iniustum est, hęc quidem cauillationis constitutio. hęc uero dictio firma sunt ex lege, adiicitur. quia lex extabat iudicium inconcussum esse iudicium. quā uero quis sua iudicari opinione, & si falsa sit. secundum legem certe manent. iudicium enim quamuis iniustum, opinione tamen eius iustum. esse enim ratum iudicauit, iudicium uero lex dicit. cauillationis quidem deductionem, atque solutionem diximus, quā uero in dictione dicit. sunt quęcūque utique quis propria iudicari opinione, quamuis falsa, atque iniusta iudicium est secundum legem ratum. apud enim Athenienses lex erat causas iudicatas ratas esse, atque hoc in Platonis Critone, Socrates planum fecit. in illis nanque Socrates ait. quid ad hęc o' Crito atque alia eiusmodi dicemus, multa enim quispiam atque rhetor de hac corrupta lege dicere potest. quē iudicata iudicia firma esse iubet. in hoc uero utrum inius- ta an iusta dicentē iudicare oportet, iudicare equabile est huic, capitis damnare, atque damnationi subij- cere. quem enim aiunt poena mulctandum esse oportere iusta dicentē, an iniusta? si enim dixisset respon- dens iniusta dicentem damnari oportere, de eo qui iniuria erat affectus inferebant, dicentes, hic uero inius- ta dicit, quē enim passus est, illa exponit, & dicit, at iniusta est passus, iniusta igitur dicit. quare si iniusta dicentem iudicare atque condemnare oportet, hic uero iniusta dicit, hunc ergo damnare oportet, hic uero est, qui iniuria affectus est, iniuria ergo affectū damnare oportet. iniustū uero iustum iudicare. hoc uero, sed quidem & eum qui iniuriam passus, iustum est quē passus est sufficienter dicere. ut causa huius iniuria affectum iniusta dicere, illatum est. iustum enim cauillatores aiunt esse dicere eum qui affectus est iniuria, quā passus est, iniusta uero est passus, iniusta igitur dicit. ad hunc usque locum solas ipsas posuit cauilla- tiones. hoc uero, hinc ipsarum infert solutiones, est uero quam nunc dicit, in hoc. nō enim si iniuste pati eligibile, iniuste iuste eligibilis, & iniustum iusto eligibilis. est uero, quod dicit, non enim si mori inius- te, uel aliquid iniuste pati, eligibile, & simpliciter iniuste iuste eligibilis. sed simpliciter & absolute iuste, & iustum eligibilis. hoc quidem, nihil impedit iniuste, uel iuste. hoc est hinc quidem nihil impedit inius- te mori, quam iuste, eligibilis. non enim si quid nonnunquam eligibilis est, uel ad aliquid, & simplici- ter sic dictum eligibilis est. hoc uero, & sua habere iustum, aliena uero non iustum, cauillationis solutio est afferentis, unumquemque sua habere, dicit uero esse quidem uerum iustum dicere sua habere, iniustum uero aliena. iudicium quidem eiusmodi & si falsum est, hoc est aberrat apud eū qui iustum comparatum ad naturam

ad naturam respicit, tamen iustum dicere prohibet nihil. Quoniam secundum legis institutum determi- natum. multa quidem sunt, quę iniusta apparent, quia non secundum leges procedunt. iusta tamen sunt natura, atque e contrario multa iusta, quia secundum leges determinata sunt, natura uero iniusta. non enim si iustum inquit hoc, uel sic, & simpliciter iustum. hoc est, non enim si lex iustum hoc dicit, contrarium iustum ut ad naturam refertur respiciens cauillator iudicauit. & simpliciter hoc ex lege iustum dicitur, hoc uero iudicio iudicis iniustum. sed contingit & e contrario. pariter uero & iniusta quę sunt, nihil dice- re uetat. hoc uero, ultime solutio est cauillationis dicentis utrum damnare iniusta dicentem, an eum qui iusta dicit oportet? talis uero est, nihil inquit prohibet ea quę dicuntur esse iniusta, ut dicatur ipsa iustū esse. hoc uero, non enim si dicere iustum, iusta esse necessarium contraria esse his quę dicta sunt, mihi ui- dentur. oportebat enim hoc pacto (ut existimo) dicere. nō enim iniusta esse necessarium est. quoniam ipsa ea quę quis iniuste passus est, dicit, iustum est dicere, & non necesse est iniusta dicere. aut erit dicens iniusta dicentem. damnare non oportere. non enim si iustū est dicere quē quis passus est, necesse & quā dicuntur iusta esse. quomodo enim quoniam iniusti significatiua, aut indicatiua sunt. est igitur (ut pla- nius disseramus) quod dicit eiusmodi, non necesse iniustū esse, quoniam iustum est ipsa dicere. quā enim passus est, iniusta illa esse dicit. & ut hęc dicantur, iusta sunt. quamobrem eum qui iniuria affectus est, damnare non oportet. quoniam dicit, quē ut dicantur, iusta sunt. ut uero hęc passus est, iniusta. quem- admodū neque mortifera uel nocua si dicantur utilia sunt, quia hęc homo fugit, & eiusmodi utilia erunt. hęc quidem enim natura nocua, & mortifera, atque minime conferentia, ut uero dicantur utilia, quemad- modum & iniustis. non enim si hoc ut dicatur, iustum est, & iustum esse necesse est. quare si quē dicit, qui iniuria affectus est, ut dicantur iusta sunt, quamuis sint iniusta, uictoriam reportabit. ex hoc manifestū est non omnem iniusta dicentem uincere, sed dicentem quā passus est, iniusta, ut dicatur esse iusta. hoc enim cauillatores hoc pacto interrogantes, inferebant. num iniusta dicentem, an eum qui iusta dicit, damnare oportet? atque a respondente eum qui iniusta dicit, accipientes, inferunt, aliquem iniuria affectum dicen- tes sed & hic iniusta dicit. quā n. passus est, dicit, sed quidē & iusta dicit. iusta n. sunt ut dicatur, est igitur iniusta dicentē uincere. ad quod occurrens Aristoteles inquit quare non si ea quę dicuntur iniusta sunt, & omnis iniusta dicēs uincere dicitur, sed dicens q̄ dicere est iustū, simpliciter uero & iniustū pati. reliquū & hunc iniusta dicentem quā ut dicantur, iusta sunt. non est condemnare. dicit enim quā ut dicantur sunt iusta, ut uero patiatur iniusta. equum igitur est hoc, similiter uero & iniustis huic simili uero, neque si quis iusta dicit, iusta dicere necesse est. neque enim contumelia affectus dicens quia hac affectus est, in- iusta dicit. quā enim passus est, iniusta esse dicit. qui iniuria intulit, uidelicet dicens non accessisse iniuria, iusta dicit. iniuriam non inferre iustum. hoc uero, dicit. iustum igitur dicit, sed non si iusta dicit, & simpli- citer iusta sunt, quā dicit. falsa enim sunt. quare si quā dicit is, qui affectus iniuria est dictū iusta sunt, quamuis sint iniusta, uictoriam assequetur. iustum enim est dicere quā dicit. & ut iusta quidem sunt, di- ctū iusta sunt. secus uero iniusta. iniusta enim rei indicatiua.

Cauillationibus uero circa elenchi diffinitionem factis quemadmodum scriptum prius. occurrendum. conclusionem ad contradictionem spectantibus quomodo erit idem, & se- cundum idem, atque ad idem, & eodem modo, atque in tempore eodem. si uero in principio interrogatur, non fatendum. quia fieri non potest, ut idem sit duplum, & non duplum. sed dicendum, non quidem sic, ut aliquando erat coargui confessum. sunt uero omnes hę orationes circa tale, quid cognoscens singulum quia singulum, rem nouit, & eodem modo ignorans, cognoscens uero quis Coriscum quia Coriscus, ignoraret utique quia musicus, quamobrem idem scit & ignorat. atque item num quadricubitus tricubito maior? ex tricubito utique secundum longitudinem fieret quadricubitus, maior, minore maior, idem igitur eodem maior & minus.

Particulam quandam circa diffinitionem elenchi quę prius prætermissa ab ipso est: nunc declarat. Cap. CXLIIII.

Cauillationibus uero circa elenchi diffinitionem factis, Et quid unumquodque in ipsa positorum est, & qui circa elenchi diffinitionem sunt paralogismi, anticipauit & ipse Aristoteles in propositi com- mentarij initio optime tradens, atque nos unumquodque eorum quā in ipsius inferuntur diffinitione, re- ste dijudicantes, atque declarantes abunde tractauimus, superuacaneum iterum dicendo eadem, in eisdem reuolui. reliquum igitur ut pars illa inspiciatur a nobis, quam non adhuc inuestigauimus, est uero hoc, si uero in initio dictū est igitur oratio non directe posita & in modū Hyperbati. si igitur hoc pacto sumpta esset, perspicuum quod dicitur erat. & si in principio quis dixit. ut num fieri non potest, ut idem sit & duplex, & non duplex? minime fatendum. est uero eiusmodi. si inquit diceret aliquis num fieri nō po- test, ut idem sit duplex & non duplex? quod fieri nequeat, minime assentiendum. at affirmandum hoc

ipsum certe, non quidem sic, hoc est ad idem, hæc enim est proprie redargutio. sed ad aliud, atque aliud. quatuor enim & duplicia sunt, ad duo, ad tria uero non duplicia. cauillationes uero quia perspicue sunt, nulla indigent speculatione.

Cauillationes uero, cum quod in initio petitur & sumitur, ei qui interrogatur, si planum sit, non dandæ, neque si probabile sit, dicentem uera. si uero latuerit ignorantiam propter eiusmodi orationum prauitatem in interrogantem uertendum, uelut in eū qui nō disseruit, redargutio enim extra id quod est in principio, si & quia datur, non ut hoc utente, sed ut ad hoc contrarium ratiocinante, aut in his quæ sunt præter elenchos.

De solutione cauillationum petitionis principij quando latens, & quando non latens. Cap. CXLV.

Cauillationes uero cū quod in initio petitur & sumitur,] Quod cauillationes circa id inquit quod in principio petitur, & sumitur sit manifestum erit. quia sumit quod in initio. non enim semper manifestum. cum non ibi idem sumit, & quando planum est, & quando occultum in priorum resolutoriorū secundo, & in libro disserendi artis octauo dictum est. si quidem ait manifestum sit, non dandum. dicendum uero quod in initio est, petis. neque igitur hoc pacto dare oportet. neque cum uerum dicentē probabile extiterit. erit utique dicens, cum tu respondens uerum des, interrogans probabile sciscitatur, ipsi ut tuæ ueræ positionis contrarium demonstrat, conferens est. nihil enim impedit per nonnulla probabilia non animal demonstrare, ut librum aut aliud quid eiusmodi animal. tale quidem & si inquit probabile est, tamen non dandum. uel per hoc erit utique dicens, neque cum dicentem uerum probabile sit, quia & si quod in principio non recipere uidetur, re uera quod in initio est petitur, non dandum, dicentē uerum, hoc est sed uerum ad ipsum dicendum. uerum uero est, quod ad interrogantem dicere oportet. quia quod in initio est non recipiens apparet, secundum ueritatem quod concludi oportebat, petis. quia uero quod in principio quis sumere, non uideri uero accipere, potest. cum loco nominis, nomen, uel orationē, & pro oratione nomen acceperit. dictum est quemadmodum diximus partim in resolutorijs, partim in Topicis. si quidē igitur clarum sit, quod in initio petitur hoc pacto respondere oportet. si uero latet, quia eiusmodi orationes non probē interrogantur, errorem in interrogantem transferendum, dicentes ipsum non disseruisse, si non disseruit, quod neque redarguit, planum. elenchus enim est cum qui ratiocinatur, oppositum demonstrauerit, neque quod in principio petierit, neque ad aliquid, aliudue, & alia quæcunque in elenchi diffinitione posita. deinde inquit dicendum non ut tu dato ut propositione utaris, datum esse, sed ut problema datum est, ut ratiocinans aduersus hunc. hoc est, ut propositionem accipiens ratiocinatione utens contrarium demonstrat. tu uero ut propositione utens, quod conclusum est ratiocinatione collegisti. si enim ipsi uoluptatem esse secundum naturam datum sit, propter hoc Scotorū uoluptatem bonam esse ratiocinatione conclusit, nos uoluptatem esse secundum naturam, non ut propositionem, sed ut problema dare dicere oportet. atque omnino inquit respondentes contrarium facere eorum quæ extra elenchos oportet. ibi enim quibusdam positis, & conclusionem illata hoc quidem pacto se habere concedere aiunt. non quidem hoc ut demonstraretur uolebamus. sed per ipsum ut per propositionem aliud quid, hoc igitur capiens per ipsum quid aliud demonstra.

Et cauillationes per consequens probantes, in ipsa oratione demonstrandum, ut duplex sequentium sequella. aut enim ut id quod in parte uniuersale, ut hominem animal. existimatur enim si hoc post hoc, & hoc esse post hoc, aut secundum oppositiones. si enim ad hoc sequitur hoc, & ad oppositum sequitur oppositum, in quo & mellisi oratio. si enim factum principium habet, & ingenitum principium non habere censet, quare si cælum ingenitum, & infinitum. hoc uero non est, contrario enim sequella est.

De solutione cauillationum consequentis agit. Cap. CXLVI.

Et cauillationes per consequens probantes in ipsa oratione demonstrandum.] Bifariam consequentium sequella struitur, consequentis ratiocinationes circa consequens contingentes dicit. inquit igitur in ipsa oratione, hoc est ratiocinatione cauillationem circa consequens contingere, uidelicet, circa id quod non conuertitur demonstrandum, non enim si hoc ad hoc sequitur, & hoc sequi ad hoc necessarium. non enim si mel flauum, & flauum mel. uniuersale enim consequens dixit. ut flauū. in parte uero id ad quod consequens. sequitur. ut mel. circa consequens cauillatio & in his quæ secundum oppositionem accipiuntur, constituitur. non enim si ad oppositum oppositum, & ad oppositum oppositum. in quo & mellisi cauillatio facta. quia si factum, principium habet, & non factum, quod quidem. ingenitum dixit principium

principium non habet. cauillamentum constituebatur. quia cum oppositione cōuersio exquisita accurate minime est. hoc enim pacto dicere oportebat. si factum principium habet, non habens principium, non factum. de hac conuersione multa & in nostris naturalibus diximus speculationibus. sed & hunc modum in initio exanimantes non pauca effundimus. & idem rursus repetere superuacaneum est.

Quicumque uero in eo quod aliquod addunt, ratiocinantur, considerare si sublato nihil minus impossibile contingit. deinde hoc ostendendum & dicendum quod dedit, nō ut uidetur, sed ut ad orationem quo uero utitur, nihil ad orationem.

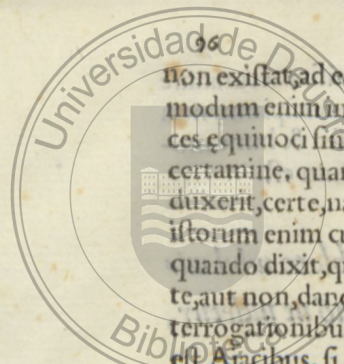
Quomodo cauillatio non cause ut cause soluenda. Cap. CXLVII.

Quicumque uero in eo quod aliquod addunt ratiocinantur.] In eo quod, aliquid addunt, ratiocinari dicit eos, qui non causam ut causam ponunt. qui cauillationum quæ extra dictionem sunt, sextus erat modus. quomodo uero sublato eo, propter quod id quod minime fieri potest, esse dicunt. item nihil minus impossibile manet prius dictum est, cum orationem exposuimus, quam ipse in eiusmodi cauillationū forma posuit. est uero oratio hæc. ut quia uita & anima idem est. si enim corruptioni generatio contraria, & quæ de eadem continenter dicuntur oratione, & per exempla iterum declarare, nihil indigemus. quod uero hortatur nos, est auferre illud, propter quod impossibile cōtingit, atque declarare & hoc sublato, impossibile non tolli. quare non circa hoc. neque ignores hunc modum cum eo qui non circa hoc eundem esse. de quo non circa hoc in priorum resolutoriorum secundo dixit, quemadmodum & de eo quod in principio petitur. dicens uero quia declarandum, intulit & dicendum, quod dedi, non quia mihi uidetur, sed orationis gratia, ut ne difficilem me prestare, aut contendere uiderer. ipsum enim nequaquā existens ad orationem cognoscens, neque ipsius causam dedi, tu uero hoc uelut ad orationem spectante, & orationi accommodato usus es. huius uero complementum & perfectio quo hucusus est. ad orationem nihil. talis est, tu uero ad orationem & ut problemati accommodato cum nihil ad orationē spectet usus es.

Ad eos uero qui interrogationes plures unam efficiunt, statim in principio determinandum. una nanque interrogatio ad unam responsionē. quamobrem neque plura de uno, neque unum de pluribus, sed unum de uno, aut affirmandum, aut negandum. ut quidem in æquiuocis interdum ambobus, nonnunquam neutro inest, quare simplicem interrogationem simpliciter respondentibus pati nihil contingit. pariter uero & in his cum aut uni plura, aut unū multis insit, aut non insit, simpliciter danti, & hoc peccato delinquenti nullum contingit contrarium. quando uero sit hoc quidem, hoc uero non, aut plura de pluribus, & est ut ambobus ambo insunt, est uero ut rursus non insunt. quare cauendum ut in his orationibus. si hoc quidem bonum est, hoc uero malum, quod hæc uerum dicere bonum, & malum, & item neque bonum, neque malum, non est enim utroque utrumque. quare idem bonum, & malum, & neque bonum, neque malum. & si unumquodque ipsum sibi idem, & alijs alterum. quoniam uero non alijs eadem, sed ipsis, & altera ab ipsis, hæc sibi ipsis altera, & eadem. amplius si bonum quidem malum sit, malum uero bonum, duo utique fierent, duobus & inæqualibus utrumque ipsum sibi ipsi æquale, quare æqualia & inæqualia eadem sibi ipsis. hæc quidem igitur orationes & in alia, incidunt solutiones, & enim hoc, ambo & omnia plura significant, non idem igitur præter nomen affirmare & negare contingit, hoc uero non erat elenchus. sed quod non una interrogatio plures sunt, manifestum. sed unum de uno affirmante aut negante, non est impossibile.

Cauillationes ex pluribus unā constituentes interrogantem. quomodo soluenda. Cap. CXLVIII.

Ad eos uero qui interrogationes plures unam efficiunt.] Ad plures interrogationes unam constituentes cauillationes statim inquit in principio determinare, atque occurrere oportere afferentes plures interrogationes esse, aut dare, aut negare non oportet. sed hoc ipsum planum facere, quod plures interrogationes ut unam proponunt. quod ab arte alienū est. illa enim interrogatio optima est, & una existens responsionis unius petitio est. nunc uero per ea quæ adducit, hoc dicit, non raro cū interrogatio simplex

non existat ad eam responsionem quispiam dederit simplicem, ipsum aberrare non contingit. quoniam
modum enim inquit in equiuocis aliquando quidē ambobus, interdum uero neutro inest. cū enim Aia-
ces equiuoci sint, ambobus quidem ad Ilium profectio inest, neutro uero cū Therfite singulari pugna-
certamine, quare in his atque equiuocis aut quippe, aut non dandum. ut utrum Ajax ad Ilium exercitū
duxerit, certe, nanque & duobus congruit, utrum cum Therfite singulari pugnaverint certamine, non,
istorum enim cum Therfite nemo certauit. sed quonā modo hec his quę prius dicta sunt nō repugnant?
quando dixit, quia & si interrogatio uera sit e numero uero eorum quę plurifariam dicuntur existit, cer-
te, aut non dandum, hec illis pugnantia sunt. quod enim nunc dicit est. quia & si dem, aut nō dem in in-
terrogationibus multipliciter dictis redargui nō contingit, quia enim ad Iliū profectio de ambobus uera
est Aiacibus. si quis nos interrogauerit utrum Ajax in expeditionē ad Iliū profectus est, si certe asserere
mus, non utique redargui poterimus. similiter utrum cum Therfite inierint certamen, si quidem dixerim-
us non quidem, molestiarum nihil patiemur. & hoc esse quod dicit per ea quę sequuntur, planum fecit.
dicens, cum quidem plura uni, aut unum multis inest, unum quidem multis ad Ilium profectio, Aiaci, ma-
gis uero Aiacibus inest. plura uero uni, ut Corisco album, & musicum. si igitur aliquis interrogaret utrum
Corisco musicus, & albus est? qui nempe, responderit. nequaquam redargui poterit, & si errauerit, hoc
ipsum certe concedens. nō enim in his quę plurifariam dicuntur, simpliciter affirmare aut negare oportet.
cum uero huic quidem inest, huic uero non, quā quidem inquit album, & musicum. Corisco inest, aut ad
Ilium nauigasse multis, tunc cū quis aut affirmarit, aut negarit, nequaquam redargui poterit. cū uero inquit
huic quidē inest, huic uero non, ut Aiaci. cū Hectore contendisse, aut multa de pluribus, ut alterari secun-
dum canem. multa enim eque atque canis alterari declarat. in his certe, aut non, cauere oportet. hec uero
plura de pluribus nunc non hoc dicit. sed quod dicit compertum erit. si fortitudini quidem bonū, timi-
ditati uero malū inest. plura de pluribus bonū, & malū de fortitudine, & timiditate. hic uero si quis inter-
rogaret, nū timiditas & fortitudo bonū est, an non? non dandū certe, aut non. negare enim & affirmare
falsum. in quibus enim dicere simul & bona, & mala, & neque bona, neque mala uerum. quomodo fieri
potest ut de his seorsum bona, aut mala dicantur. si quidem enim erat inquit bonū malū, aut malū bonū.
hoc est, si fortitudo, timiditas, aut timiditas fortitudo esset, utrum fortitudo & timiditas bonum est, an non?
interrogatos absolute dare, aut negare oportebat. quā uero altera, impossibile, hec differens & absurdum
quod accidit in his simpliciter, equidem, aut non, dicentibus subscribit, magis uero & cauillationem ipsam
quā cauillatores contra inconsiderate certe, aut nō, dicentes inferebant. subscribit uero hec, per hoc, quare
idem bonū & malū, & neque bonū neque malū. potentia dicens. si quis interrogatus, utrum fortitudo &
timiditas bonū an malū? bonū esse asserat, timiditas bonū, & malum erit. malū quidem quia & malum est,
bonum uero quatenus ipse esse bonū dedit. si uero negabit, itē fortitudo bonū & malum erit, quatenus
quidē ipse non esse bonū dixit, malum erit, itē quia bonū est, bonum erit. quamobrem idem & unū ut for-
titudō bonū & malū, & neque bonū neque malū erit. sed si hoc, quā eorum quę sunt, ipsum singulū sibi
ipsi idē, ab alio uero alterū est. Socrates enim ipse quidē sibi ipsi idē, a Platone uero alter est. quā igitur
unumquodque ipsum sibi ipsi idē est. ponitur uero bonū & malū fortitudinē esse, bonū uero & malum
altera, & fortitudo ipsa a se ipsa altera erit, & ipsa pariter & timiditas. quare ipsa erit, ut timiditas & for-
titudō sibi ipsis eadem & altera. oratio uero hec, quā uero neque alijs eadē, sed ipsis. mutilate pronuntiata
est. esset utique cōpleta talis, quā uero nō alijs sunt eadē, & altera, sed sibi ipsis sunt eadē, & a se ipsis alte-
ra eadem, & a se ipsis altera esse contingit, & eadē sibi ipsis. amplius inquit, quā est ex tali cōtingit respon-
sione fortitudinē quę bonū est, malū euadere, & timiditatē quę malū est, itē fieri bonū. duo utique fierent
quare timiditas erit duo, bonū & malū. & a se ipsa altera, bonū enim & a malo alterum, pariter & fortitu-
do. duobus & inaequalibus utrumque ipsum sibi ipsi equale, & propter hoc absurdū quod simpliciter aut
certe, aut non dicentibus accidit. dicit cū aut unū de pluribus, aut multa de uno dicuntur. deductio uero
talis. si duo essent aliqua inaequalia bicubitū ut dixerim & tricubitū, quia idē sibi ipsi equale est, bicubitū
enim ipsum sibi ipsi equale, pariter & tricubitū ipsum sibi ipsi equū esse planū est. si igitur quis nos inter-
rogaret, utrum bicubitū & tricubitū equalia sunt, an non? aut quippe, aut non affirmemus eadem sibi ipsis
equalia & inaequalia esse cōtingit. si n. bicubitū tricubito equale, bicubitū tricubitū erit. quare idē sibi ipsi
tū inaequalē, tū maius, tū minus. si quidē tricubitū bicubito maius est. cauillationis uero solutio, quia plu-
res interrogationes unā faciunt. dicit uero incidere hos & in alias solutiones ut in ambiguitatē. interroga-
re. n. utrum ambo hæc aut omnia hæc equalia sunt, aut inaequalia? & ambigū est. aliquis. n. interrogationē
intelligere potest. aut ut dicentē. nū quidem equalia adinuicem sunt, aut ut ipsa sibi ipsis equalia? pariter
uero, & nū quidē sibi ipsis sunt inaequalia, aut adinuicē inaequalia? igitur inquit in ambiguis, aut in plura
interrogantibus idē, hoc est, eandē rem affirmat, & negat. sed idē nomen de alia atque alia earum quę sub
nomen. hec uero nō redargutio. redargutio enim fit, cum eandem rem de eadem, & una re ex responden-
tis positione simul dici, & nō dici cōtingit. hoc uero, sed clarū, quia non una interrogatione, & quę conti-
nenter dñr. tale est, quā impossibile, uidelicet, redargutio nō cōtinget. si plures unā aliquis cōstituerit inter-
rogationē, sed unū de uno, uidelicet, predicatū de uno subiecto dixerit. si. n. unū de uno dixerit, respon-
dentem refellere nō ualebit cauillator. aut & hoc pacto, clarū inquit, quia non una interrogatione facta de
multis, sed de una re secundum unam interrogationem non fit redargutio. cū enim quis multa ut unum
interrogatus sit, aut nempe, aut non dans non utique uere, sed apparenter solum redargutionem subie-
rit. cum uero unum de uno affirmarit, si quidem uere, affirmarit, non erit redargutio. si autem falso, re-
dargutio & non apparens, sed uera redargutio.

97
De deducantibus uero ut idem saepius dicatur, prædicationes eorum quæ ad aliquid di-
cuntur, per se separatas non dandum quid significare perspicuum est. ut duplum absque
hoc duplum dimidij, quod unum apparet, & enim decem, in decem uno indigentibus, &
facere, in non facere, atque omnino in negatione affirmatio. sed tamen non si quis dices-
ret hoc non esse album, dicit ipsum album esse. duplum uero forte nihil significat, quemad-
modum neque hoc in dimidio. si igitur & significat, at non idem, & simul dictum, neque
scientia in specie. ut si est medicina scientia quod quidem cōmune, illud erat scibilis scientia.

Solutiones cauillationum ut idem non semel dicatur inducentium, ponit. cap. CXLIX.

De deducantibus ut idem. Cum cauillationum solutiones absoluit, nunc & paralogismos ut
idem saepe dicatur inducentes soluit, ac inquit quia in cauillationibus quæ ut idem saepius dicantur, in-
ducunt prædicationes. uidelicet nomina eorum quæ ad aliquid dicuntur ipsa per se separatim mini-
me dare oportet, quid significare. uidelicet compositum. ut si duplū dicitur ipsum per se, non est compo-
situm, neque significat aliquid, & alterum, ut dimidij. quia in ipso apparet, de hoc igitur nos docet, &
hortatur, si interrogemur utrum duplum secundum se dictum, & cum dimidio idem est, & idem signifi-
cat, an nō? nō dare, sed affirmare, quia aliud est. cū duplum & aliud, cum dimidij duplum dicitur. si enim
& dicendo duplum ostenditur, & una intelligitur dimidij, sed igitur aliud est, & dimidij dicere, & aliud
non dicere. & per inductionem hoc constituit. dicens, & n. decem in his quæ non sunt decem hoc est, &
enim decem apparet, in eo quod est excepta unitate decem. dicens & n. excepta unitate decem sunt no-
uem. si. n. nouem unitas adijciatur, decem sunt. nouem. n. dicentes non decem in quanto, hæc non decem
asserimus, in his & decem una ostendimus (ut. n. in libris transnaturalibus demonstratum est) affirmatio-
nes in proprijs ostenduntur negationibus. dicens enim quod hoc non homo, hoc ipsum asserit, quia hoc
homo non est. quare in non homine simul spectatur, & simul intelligitur. pariter & dicendo quia non
agit, agere ostenditur. non agere enim ipsum hoc huius agere priuatio est. si quidem hæc hoc pacto
se habent. quemadmodum dicens non album, non necessario album dicit. & si in non albo album o-
stenditur, pariter & dicens non decem non necessario, & decem dicit, atqui decem in his quæ non de-
cem ostenduntur. sic & dicens non duplum, non necessario duplum dicit. & si in non duplo simul
& duplum ostenditur. si uero hoc, & conuertere dicendum. ut dicens, album, non dicit, & non
album. & qui decem non, & non decem, sic & duplum dicens, non necessario & non duplum dicit.
quod quidem dimidium est. dimidium enim non duplum. & duplum quidem inquit forte significat
nihil, hoc est, forte non significat dimidium. forte uero additur. quia potentia, actu uero non. si ue-
ro & significat sed non idem diuisum, & coniunctum. hoc uero diuisum, huic per se, equum est. hoc ue-
ro coniunctum, huic cum dimidio. hoc uero neque scientia in specie, huic æquabile est, neque scien-
tia per speciem significatur. atqui in speciebus existit. ut si medicina scientiæ quædam species. huius
enim est declaratiuum hoc. ut si est medicina scientia, quod quidem commune. uidelicet unum est in
medicina, tamen & si in ipsa est non per ipsam significatur. dicens enim medicinam non dicit scien-
tiam, & huius causam, per hoc breuiter intulit, illud uero erat scientia scibilis. potentia dicens, quia
scientia dicitur scibilis, medicina non alicuius dicitur. neque enim grammatica alicuius dicitur gram-
matica neque alia particularū artium ulla ut in prædicamentis didicimus. si igitur scientiam dicens alicu-
ius dixit, scientiam, medicinam uero dicens, non alicuius dicit. planum quia genus cum specie non
simul significatur, aut magis hoc neque scientia quidem in specie, huic æquale est, neque in scientia
ostenditur species. & ipse assuevit istiusmodi uti interpretationibus, quemadmodum igitur scientiam
dicens medicinam non dicit, quamuis sub scientia existat. sic ut duplum dicens, dimidium non dicit.

In prædicatis uero per quæ declarantur, hoc dicendum, non idem esse quod separatim,
& in oratione declaratur. cauum enim, communiter quidem idem declarat in simo &
obliquo, additum uero nihil impedit, sed hoc quidem in naso, hoc uero in crure contingit,
& dicere nasus simus, aut nasus cauus nihil differt. amplius orationem in recto non dan-
dum est, falsa enim est, non enim est simus nasus cauus, sed nasi. hoc ut affectio. quare
a ratione non abhorret, si nasus simus nasus est habens cauitatem nasi.

Cum predicata per subiecta declarantur non idem seorsum & in oratione dictum declarat. Cap. CL.

In prædicatis uero per quæ declarantur hoc dicendum. Ad traditam expositionem huius ne-
que scientia in specie est, inducebatur statim illatum in prædicatis per quæ declarantur, & quæ conti-
G

nenter sequuntur, prædicata communiora nuncupans, & quæ ea, quæ sub ipsis sunt, continent. oratio uero imperfecta, completa eiusmodi est. in prædicatis & subiectis per quæ subiecta declarantur, seu finitur. finitas enim per nasm finitur. quare prædicata per subiecta declarantur, in his uero inquit dicendum quod non idem seorsum, & per se dictum declarat, & in oratione hoc est, cum aliquo subiecto coniunctum oratione dicitur, & non nomine, & hoc ualde clare constituit. per cauum & enim cauum quidem per se dictum, confuse amborum fini, & obliqui declaratum est. cum uero alicui ad dictum est, non idem. dicens enim crus cauum determinatè per ipsum obliquum declarat. quemadmodum & dicens nasm cauum, finum. huius enim declaratum est. hoc nihil impedit determinatum quid, sed non confusum. ut igitur hic non idem est, si dicatur cauum, & nasm cauus, sic neque si dicatur duplum quid erit, idem cū hoc si dimidij duplum dicatur. si quidem hæc hoc se habet modo. neque dicens finitatem cauitatem nasm bis dicit nasm, neque dicens duplum dimidij duplum, bis dicit dimidium. quemadmodum cauillatores uolunt. accipientes enim ab his qui non recte respondent duplum idem esse & dimidij duplum, aiunt quoniam duplum dicens, dimidium dixit, addens uero iterum dimidium, bis dixit dimidium. ut duplum dimidij dimidij. iterum finitatem dicens nasm dixit. quare si diceremus finitas est nasm cauus, bis dicimus nasm. finitatem enim dicens nasm dicimus, addentes uero & nasm bis, & idem diximus, cauus nasm nasm. hæc uero solutuntur, (quemadmodum diximus) quia non idem separatim atque coniunctim dictum significat. amplius planius dicendo. quare nihil a ratione abhorret, si nasm finus nasm est habes cauitatem nasm. eiusmodi est. quia nihil absurdi, si quis interrogatus quid est nasm finus dixerit, quod nasm est habens cauitatem nasm. ut enim cum de homine interrogati quid est homo, dicimus homo est animal rationis particeps. non simul hominem comprehendimus. sic fit & in hoc, ne aliquis ex hoc dicto commotus suspicetur Aristotelem aliquid a ratione abhorrens dicere. uidetur enim iste in hoc dicto bis accipere nasm. dicentem quare nihil absurdi nasm finus, nasm est habens cauitatem nasm. non enim bis assumit nasm, subsistendum enim in hoc, nasm est habens cauitatem nasm. cum enim interrogemur aliquid & illud comprehendimus non ut diffinitionis partem, sed ut interrogatum. ut interrogati quid est hoc, dicimus hoc uero est hoc, & hoc.

De solæcismis uero, propter quid contingere uidentur, prius differuimus, quonam modo orationibus soluendum planum erit, omnes enim hoc astruere uolunt. num quod dicis uere, & erit hoc uere? dicis uero aliquid esse lapidem, est igitur aliquid lapidem. aut dicere lapidem non est dicere quod, sed quem, neque hoc, sed hunc. si igitur interrogaret aliquis, num quem dicis uere est hunc? latine loqui non uideretur. quemadmodum neque si interrogaret, num quam dicis esse est hic? lignum uero dicere hic, aut quacunque neque foemina neque marem significant, nihil differt. quare et non fit solæcismus, si quod dicis esse, est hoc. lignum uero dicis esse, est igitur lignum. lapis uero & hic, maris uocationem habent, si uero quis interrogaret, num hic est hæc? deinde rursum, quid uero non hic est Coriscus. deinde diceret, est igitur hic hæc solæcismus ratiocinando non collegit, neque si Coriscus significat quod quidem hæc, neque uero respondens dat, sed hoc insuper interrogari oportet. si uero neque est, neque dat, neque uere, neque ad interrogatum ratiocinatus est, pariter igitur & illic oportet lapidem significare hic. si uero neque est, neque datur, conclusionem non asserendum. uidetur uero propter dissimilem casum nominis simile apparere num uerum est dicere quod hæc est, quod quidem esse ais ipsam, esse uero ais aspidem, est igitur hæc aspis, aut non necesse, si non ipsum aspidem significaret, sed aspis, hoc uero aspidem hanc. neque quod ais esse hoc est hic, ais uero esse Cleonem, est igitur hic Cleonem, non enim est hic Cleonem. dictum est enim quem aio hunc esse, est hic, non hunc. neque enim interrogatio hoc pacto prolata latina est, num scire hoc? est uero lapis, scire igitur lapis, aut non idem significat in hoc, num scire hoc? & in hoc, hoc uero lapis, sed in primo, hunc, in altero uero, hic. num cuius scientiam habes, scire hoc? scientiam uero habes lapidis, scire igitur lapidis, aut hoc quidem huius, lapidis dicis, hoc uero, lapidem. datum uero est cuius scientiam habes scire, non huius, sed hoc, quare non lapidis sed lapide. quod eiusmodi orationes solæcismus ratiocinatione non comprehendant, sed apparent, & quonammodo ad ipsas occurrendum, ex dictis perspicuum est.

De solæcismis propter quid uidentur.] De solæcismis propter quod contingere uidentur, prius differuit. circa enim hoc, hoc uero & hoc contingunt. hoc enim in neutris dictum accipitur, tum in recto, tum in accusandi casu, & a cauillatore receptum est. hoc uero ut casus recti significatum, deinde proferente cauillatore circa hoc, hoc accusandi casum significans, respondentem in solæcismum compelli contingit in ipsis uero ratiocinationibus quo nam modo soluendum planum est. ut in hac dicit oratione. num quod dicis uere, est hoc, hic quidem hoc, ut in casu recto interrogatum, & a respondente hoc pacto concessum, in accusandi casu concludit dicens, ais esse lapidem. est igitur aliquid lapidem: aut dicere lapidem, rectum dicere non est. quod quidem dixit ipse quod, sed accusandi casus, quod quidem ipse per hoc. quem declarauit. si igitur quispiam interrogaret. num quem uere dicis, quemadmodum inquit, si interrogaret quis. num quem uere dicis, est hunc? talem uero non latine loqui, sed in stribiliginem incidere quispiam asserere posset. quemadmodum & in hoc, num quam dicis esse, est hic? lignum uero dixisti hanc, hic est igitur lignum hanc. hoc pacto & in illis fit. hoc enim & in casu recto dictum concessum est, ille ut in accusandi casu recipit. quamobrem & in his solum fiunt solæcismi. in masculino & foeminino genere. quare hæc, hoc uero est, ut substantia, animal. & secundum rectum & accusandi casum congruit prolutum. sed iterum hoc inspicimus. num quam dicis, est hic? quemadmodum inquit dicens. num quæ dicis esse, est hic? non utique latine loqueretur, sic neque dicens. num quem uere dicis, est hunc? lignum uero dixit. iste intulit quod si dixisset si isto modo dicentes latine loqui quispiam affirmaret. idem tum foeminino tum masculino atque neutro dici genere continget. si enim quem dicis, est hic, dixit uero iste ipsum lignum, erit hæc lignum, hic & hic hoc, hæc, & hoc hæc, sic in masculis quidem aut foemininis plurimum distabat. hoc quod huius hæc, aut hic. similiter uero & hoc in neutris, quod dixit ipse aut quæcunque neque foeminam neque marem significant. hoc uero quod & hoc nihil differunt. quare non fiunt solæcismi. hic enim per hoc, hoc uero significat. tum rectum, tum accusandi casum, non ut solæcismus committatur, contingit. ut si quispiam interrogaret. num quod dicis esse, est hoc, lignum uero dicis esse, hoc est igitur lignum. hic enim in ligno, quod est generis neutri, & in hoc, hoc accomodato ligno tum in recto tum in accusandi casu dicto quemadmodum in hoc ipso, hoc uero, non fiunt solæcismi in hoc, non hic est hæc, quod uero non hic coriscus, & concluditur est igitur hic hæc, non ratiocinatione inquit solæcismus confectus est, quatenus non accusandi, dandi casum, aut rectum ratiocinatus est. dixit enim hæc hic hic coriscus hæc igitur coriscus. uides quomodo in casibus solæcismum non comisit. est uero hoc solæcismus. philosophus enim in libello in quo de memoria & reminiscencia ait. eum qui res non proprijs uocet nominibus solæcismum committere asserit. leosthenem enim dicere debentem, deinde leodamarita dicentem solæcismum nominauit. ut aliud pro alio dicentem. neque si hoc coriscus significat, quod quidem hæc, ubi dixit quemadmodum dicens. num quem dicis esse, est hic? non latine loquitur. sic neque dices, num quem uere dicis, est hunc. si enim quispiam ipsos latine loqui dicit, idem & foeminino & masculino genere, atque neutro dici continget, inducit hoc. neque si hoc coriscus significat, quod quidem hæc. argumentum uero superuacaneum est. quod uero per hoc dictum est, eiusmodi est. & si daremus coriscum & foeminino genere dici, ut & hic, & hæc, hoc uero respondens non daret, non ratiocinatus est solæcismum, sed respondentem interrogare oportet. & si datur, quidem non dicitur, solæcismus quid sit ad respondentem, non simpliciter. si uero neque dicitur, neque datur, non simpliciter, neque ad respondentem fit. in hoc uero similiter, & illic oportet, deest hoc interrogari. si dat lapidem significat, hic dissimilem uero casum rectum ad accusandi casum dicit. ut planum per id quod adductum est, fecit. quæ uero sequuntur, manifeste enunciat. sed in primo quidem hunc, in altero uero hic, in prima inquit interrogatione, quæ est num scire hoc? hoc ut æquale huic, hoc, datum est, in altera uero ut idem huic, hic. dissimilis uero casus hic, & hunc. quare non ratiocinatus est. sed in cauillatione quæ sequitur. num cuius scientiam habes, scire hoc, sed hoc, hoc, ut æquale, huic, hunc datum est. datum uero cuius scientiam habes, scire non hoc, sed hoc, hoc uero, ut æquale, huic, hunc datum est quare scire lapidem.

Intelligere uero oportet orationum omnium partim quidem ut inspiciantur, faciles esse, partim uero circa quod & in quo audientem fallant, difficiliore, quæ sepe eadem illis sunt, eandem enim orationem circa idem dictam uocare oportet. oratio uero eadem his quidem circa dictionem, his uero circa alterum esse utique uideri poterit, quia unumquodque translutum non similiter esse planum. quemadmodum igitur in his, quæ circa æquiuocationem, qui quidem cauillationum esse uidetur modus familiarissimus, hæc quidem & quibusque sunt plana, & orationes fere ridiculae, omnes circa dictionem sunt. ut uir ferebatur per scalam diphrum.

Intelligere uero quod omnium orationum oportet. Inquit considerare & accurate scrutari oportet cauillationum nonnullas cauillationis modo adductas faciles esse, ut ea quibus redarguunt, cognoscantur. alias uero non facile cognoscere in quo auditor fallitur. atqui sæpe easdem existentes his quæ facile cognoscuntur. hoc enim, sæpe eadem illis existentes, tale est. eadem ad inuicem sunt omnes quæ circa æquiuocationem, quemadmodum, quæ amphibologiæ sunt omnibus quæ circa amphibologiam, & quæ accidentis sunt, omnibus quæ circa accidens. quod uero dicit est aliquas esse æquiuocationis redargutiones, quæ & circa æquiuocationem esse uidentur, nonnullæ uero æquiuocationis sunt, esse uero circa æquiuocationem, non apparent. sic & quæ circa accidens, tamen inquit omnes circa accidens easdem uocare oportet, hoc est circa accidens, & si existere circa accidens non uidentur, dicere oportet. quod uero circa aliud cauillationes sunt, circa uero aliud esse appareant, paulo ante dictum est, cum non recte soluentes non recipiebant, neque dicentes causam. propter quam cauillatio facta est. translatum uero dicit adductum. quemadmodum & hoc. num quo uides tu huc uerberatum, hoc hic uerberabatur, & quo uerberabatur, hoc tu uides? hoc. n. secundum interrogata circa amphibologiam, quatenus uero illatum est circa compositionem esse uidetur. quemadmodum igitur in hoc, circa æquiuocationem diuisionis assignatio, huius hæc quibus uis quidem plana sunt, inferius est, in quibus dicit in hoc, hæc uero & peritiores latent. cauillationes uero circa dictionem, cum sex existant. æquiuocatio, ambiguitas, compositio, diuisio, accentus, dictionis figura. presens cauillatio hæc, uir ferebatur per scalam diphrum, circa dictionis figuram existit. marem. n. uirum neutrum interpretatur. dicit. n. uirum diphrum existentes, per scalam ferri, masculino genere dictum neutraliter interpretans, non. n. est diphrum neutrum, sed diphrus rectus casus. est igitur circa dictionis figuram. non idem. n. eodem modo interpretatur. ut hoc, marem neutrum dicit, & neutrum marem. est uero & circa amphibologiam. & cauillatio eiusmodi utique esse potest. currum diphrum significat, uir uero ferebatur per scalam diphrum, uir igitur per scalam ferebatur currus, quare uir currus existens, per scalam ferebatur. & hoc pacto orationis deductionem factam esse, ex hac secundum accentum cauillatione planum existit. cor animam significat. agamemnoni uero bellare cor uidebatur esse, agamemnoni igitur bellare anima uidebatur esse. est igitur cauillationum deductionis similitudo talis. cor animam significat. agamemnoni uero bellare uidebatur esse agamemnoni uero bellare anima uidebatur esse. Currum diphrum significat. uir uero ferebatur per scalam diphrum, uir igitur ferebatur per scalam currus. potest hæc cauillatio, uir ferebatur per scalam diphrum, & circa amphibologiam esse aut enim uir in numero ferebat diphrum per scalam latus ait. quia uir diphrum existens, & currus per scalam ferebatur. hanc igitur cauillationem uir ferebatur per scalam diphrum, circa dictionem esse, planum est. hoc pacto simplicem deductionem facere licet. num uir per scalam ferebatur? certe, num diphrus per scalam ferebatur? uir igitur per scalam ferebatur diphrum, sed quidem non ferebat diphrum, sed à diphro ferebatur cauillatio uero de aliquo qui in curru per scalam ferebatur interrogabatur. aut & si non in curru descendebat aliquis per scalam, sed primum quidem uir ipse per se, posterius uero currus, nihil minus cauillationi locus datur. quamuis enim uir in prima (si contigerit dici) hora diphrus uero in quarta per scalam ferebatur, nihil minus cauillatio hoc pacto interrogari potest. quod num uir per scalam ferebatur, nempe, quod uero diphrus num per scalam ferebatur, equidem, uir igitur per scalam ferebatur diphrum circa compositionem cauillatio. hoc enim pacto ut concluderetur, oportebat. uir igitur, & currus per scalam ferebatur. hoc uerum circa diuisionem aut compositionem cauillationem circa dictionem esse perspicuum est. & alia scriptura hoc pacto se habens inuenitur. uir ferebatur per scalam, differens. & dictum per hanc, eiusmodi erit. dicens, & n. orationes circa dictionem pene omnes ridicule sunt, harum exemplum affert, potentia dicens hoc. n. uir per scalam ferebatur, non simplex est, sed differens, & ambiguum. hoc uero, circa dictionem, quia differens est, & ambiguum, planum. aut. n. quia uir per scalam ferebatur, aut quia ipse ferebat aliquid, & hac scriptura nihil simplicius.

Et quo mitti ad antennam & utra bouum ante pariet? neutra, sed retro, ambe, & catharus aquilo? non quidem. pauperem enim & eumentem peremit, num enarchus? non certe, at apollonides. eodem quidem modo & aliarum fere plurimarum. hæc uero & eos qui experientiam callent, maxime latere uidentur. huius uero indicium, quia de nominibus non raro pugnant, ut uerum idem significat unum de omnibus & ens aut alterum? his enim ens & unum idem significare uidentur; hi uero Zenonis & Parmenidis rationem diluunt, quia plurifariam unum, & ens dici uidentur. pariter & quia accidentis, & aliarum cuiusque. hæc quidem ut uideantur, faciles, hæc uero orationes difficiliiores, & in quo genere accipere, & utrum

& utrum redargutio an non redargutio? non pariter de omnibus facile. acris uero oratio est, quæ ambigere facit maxime. hæc enim mordet maxime.

Et quo mitti ad antennam. Huius quo mitti ad antennam cauillationis constitutio talis quædam erit, quo mitti ad antennam. hoc uero, & mitti est, mitti igitur ad antennam, mitti uero duplex est, & a seipsis proprio uoluntatis motu atque omnino proficisci, ut & illam. hanc uiam, pro hoc progressus sum. & ab alijs, ut hoc ô uiri græci rex misit nos. in hoc igitur quo & illi quidem ut proficisci dederunt, cauillator uero pro mitti accepit, hæc uero & circa æquiuocationem esse potest. cauillatio, maxime uero erit circa amphibologiam. aut enim quia quo itis, aut quo ab alio nisi ætis. non quidem & circa dictionis figuram erit, & pro mittitis cauillatoribus pro actiuo passiuum accipientibus. & arte declarat, & prius, quod temporis aduerbium, nec non & partem animalis anteriorem. sed & catharus significat quidem, & quod sanum. catharus enim borreas sanus dicitur. significat uero. & rem, quæ iniquatione & macula caret. quamobrem si pro sano hic daret, hic uero pro puro, & nitido concludit, non ratiocinatione collectum est. hoc uero, num Euarchus? non quidem, sed Apollonides circa compositionem. hic num Euarchus? non quidem, sed Apollonides, certe, Euarchus igitur, sed non quidem Apollonides. circa compositionem enim huius coniunctionis sed, cauillatio est. aut & sic, num Euarchus? non quidem, sed Apollonides, equidem, Euarchus igitur Apollonides est, præsens uero cauillatio ad Euarchi fratrem per interrogationem formabatur, Euarchus uero & eius frater Apollonidis filij erant, Euarchus uero etiam pater erat, Euarchi igitur fratrem interrogabant, hoc pacto. num Euarchus tuus est? certe, quid uero non Euarchus pater est, equidem, tuus igitur Euarchus pater est, sed quidem & non pater. frater enim tuus est. cauillationis quidem constitutio eiusmodi. Aristoteles uero breuitati indulgens, & ab accidente cauillationes quarum & hæc est, & per alia nomina exponere properans, unam propositionem ponens, & hanc imperfectam, aliam præternisit. erat enim oratio perfecta, si sic iacisset. num Euarchus tuus est? imperfectam uero ipse posuit. quia hoc, num Euarchus? interdum quidem huic cauillationi est coniungi, nonnunquam uero huic pater est, posuit. hoc uero, non quidem sed Apollonides. cauillationis solutio est, potentia dicens, non est mihi Euarchus pater, sed Apollonides. potest & ut exemplum æquiuocorum Euarchus intelligi. Euarchus enim duplex, aut bene imperium administrans, aut pulchrum habens imperium, & forte de Apollonide pulchrum possidente imperium, qui non recte eius administrationem curabat, oratio interrogabatur. forte utique & sciscitatio, num Euarchus hic? equidem, quid uero hic Platonis (si configent) dialogus est. quia & ens & unum, hi quidem æquiuoca & plurifariam dici aiunt, non incompertum est. Parmenides enim unum ens, Plato uero unum uno modo dici, Aristoteles uero utrumque plurifariam dici asserit. Zenonis uero rationem & Parmenidis soluere dicit non alium, sed aut se ipsum. hic proprie Parmenidis & Melisi rationes in naturalibus, rationes uero Platonis in scientia diuina dissoluit. quemadmodum uero inquit in rationum ante dictarum nonnullis quomodo diluantur, inspicere difficile est. aliqua uero facilius, nonnullæ uero difficilius cognoscuntur. pariter est & in redargutionibus quæ accidentis sunt. harum enim ut cum circa accidens sunt, uideantur, faciles sunt, aliqua uero si circa hoc factæ sunt, uix apprehendi possunt. est uero oratio acris quæ dubitare maxime facit. hæc enim maxime mordet. qualia sunt in quinta de interpretatione sectione, tum quartum, tum sextum argumentum, quibus probare nititur, quod affirmationi negatio magis quam contraria affirmatio opponitur. deductionis enim imaginationem re uera acutam & non, faciem habent. præterea & quæ non esse tempus demonstrant. quia neque ipsius partes sunt, præteritum, & futurum, præsens uero non esse tempus, & alia eiusmodi.

Ambiguitas certe duplex hæc quidem in his quæ ratiocinatione conclusa, quam interrogationum quis sumpserit, hæc uero in contentiosis, quo nam modo quis propositum dixerit. quapropter in ratiocinatiuis, orationes acriores scrutari magis faciunt. est uero ratiocinatiua oratio acutissima, si lex his quæ maxime probabilia sunt, conflata sit, quod quid maxime probabile aliquis auferet, & probeat. una enim existens oratio, contradictione transposita, omnes similiter ratiocinationes habebit, semper enim ex probabilibus similiter probabile perimet, aut probabit, quia propter ambigere necessarium.

Ambiguitas certe duplex hæc quidem in his quæ ratiocinatione colliguntur. Dubitatio inquit est in orationibus ratiocinatione collectis, quid perimentibus nobis falsum deprehenditur. ut in hoc, si

nullus murus respirat, quia animal non est, si muri animalia essent, respiraret utique. quare si aliquod animal, respirat, sed formica, apes, & omnia insecta sunt animalia, & non respirant, non igitur murus, quia non est animal, non respirat. quare est murus animal, & si non respiret. quod uero murus non respirat, causa proxima, non quia animal non est, hæc enim longe. sed quia pulmonem non habet, dicta uero communiter tum de disputantibus, tum de fallentibus, ac decipientibus dicuntur. quoniam uero differentes ex probabilibus ratiocinantur. horum enim rationes dixit ratiocinatione collectas, non omnino uero probabilibus, & proprie uera sunt. an uero utraque sumpta probabilibus sint. oratio hæc uehementis est. dubitationem enim facit, utram propositionem perimentes, quod illatum est, tollemus, hoc uero, quia enim pro hoc, quid positum. non enim propositionem cuiusvis ablatio, & illatum substituit. (quemadmodum non raro prius dictum est) sed illius propter quam, deductio constituta est. est quidem dubitatio prima in dialecticis orationibus hæc, in litigiosis uero quomodo quis dixerit propositum. hoc est quomodo quis respondendo non coarguetur. prima. si enim quispiam interrogaret, quæcunque quis non habet prius habens, num tot abiecit? dubitatio, quo nam pacto respondens hic non fallatur, & coarguatur. si quidem affirmauerit, coarguetur, si uero dixerit tot quidem non quidem, horum uero quid, uel aliqua, non utique redargui poterit. aut & hoc pacto hoc, quomodo quis dixerit propositum intelligens. utrum circa amphibologiam, aut accidens, aut dictorum modorum aliquem est. cauillationum enim nonnullæ tum circa hunc, tum circa illum modum, (ut dictum & prius est) apparent. est uero oratio syllogistica acutissima, quia maxime probabile. iustitiam bonum esse, prauam uero malitiam. & amplius, iustitiam iniustitia esse meliorem. si igitur quis exprobabilibus ualde, hoc tollere poterit, ut Polus & Callicles facere tentarunt, & iniuria afficere, iuste agere melius esse intulerit. hæc oratio una existens, quæ iniuria afficere. iuste agere esse melius colligit. omnes pariter habebit ratiocinationes. hoc est, omnes probabilibus perimentes, æqualiter ipsi probabiles faciet. probabile enim erit, & quæ iniustum iusto præstantiorem ratiocinatur. ex similibus propositionibus & iniustum iusto. semper enim ex propositionibus similiter probabilibus concludentibus iniuria afficere, iuste agere præstantius, simile probabile perimetur. ut enim iustitiam bonum esse, probabile est, sic & iuste & iustum. quæ quidem ex similiter probabilibus (ut dictum est prius) perimentur, hoc uero transposita contradictione, huic æquabile est, transposita ex improbabili ad probabile, & ex probabili ad improbabile. ut in propositis. probabile enim existens hoc, iustitiam esse bonum, in contradictionem hanc esse non bonum, pariter & hoc iustitiam esse malum, in hanc non malum, transpositum est.

Maxime quidem igitur talis oratio acuta, quæ ex æquo interrogationibus conclusionem habet, altera uero quæ ex omnibus similibus. hæc enim similiter ambiguitatem creat, interrogationum quæ uera delenda, hoc uero difficile, perimendum quidem enim, quid uero perimendum, incompertum est.

Item duas peracutas rationes ponit. Cap. CLV.

Maxime quidem igitur talis acuta.] Illam maxime inquit orationem esse acutam, quæ conclusioni quæ probabilis est, non dissimilis existit, & propositiones probabiles atque conclusioni persimiles habet. uix enim hæc apprehendi potest, propter quam conclusio illata est. ut quæ animam probat immortalem, probabilis est, per propositiones similiter probabiles. si enim ex contrariis contraria gignuntur, album enim ex nigro, & ex albo nigrum, atque ex calido frigidum, & ex frigido calidum, & alia. pariter fiunt uero & ex uiuentibus mortui, reciprocatio est & hic. & ex mortuis uiuentes erunt. uita enim & mors contraria. hic enim non admodum propter quam conclusio illata est, planum existit, utrum quia dicitur, contraria fieri ex contrariis, an propter hanc quia uita & mors contraria sunt. alteram uero esse quæ ex omnibus similibus, hoc est, quæ propositiones sibi ipsis similes habet, conclusioni uero dissimiles, ut propositionibus probabilior sit conclusio. in prima quidem, in qua propositiones conclusioni similiter probabiles, non perspicuum est, si deductio facta sit. in altera uero quia propositionibus conclusionem probabiliorem esse clarum est deductionem factam esse planum existit non enim conclusionem propositionibus probabiliorem esse, sed conclusionem propositiones oportet. siquidem ex credibilioribus & notioribus ratiocinationes consistere oportet. quamobrem sibi ipsis similes. quia conclusionem minus sunt probabiles, quod quidem deductio facta sit perspicuum est, propter quam uero cum adinuicem similes existant incompertum est. in priore uero omnino occultum, si deductio facta. quia propositionibus similis conclusio est. in altera enim propositionum tollere aliquam oportere manifestum esse dicit. qualem uero quia adinuicem similes sunt, planum non est. talium uero ratiocinationum similes adinuicem propositiones habentium conclusioni uero dissimiles librorum transnaturalium secundus refertus est.

Litigiosarum uero acutissima quidem prima, quæ statim utrum ratiocinata est, an non compertum non est, & utrum circa falsum, aut diuisionem solutio est. reliquarum uero altera

altera quæ circa diuisionem an ablationem est, planum existit, incompertum uero est per quam interrogationum ablationem, aut diuisionem soluenda est. sed utrum ipsa circa conclusionem an circa interrogatorum aliquod est. interdum quidem igitur oratio ratiocinatione non collecta, fatua est. si improbabilis ualde sit, aut assumptiones falsæ. interdum uero ut despectui habeatur non digna. cum enim talium interrogationum quippiam de quo oratio deficiens desideratur, & propter quod & non præaccipiens hoc, & per ratiocinationem illatam fatua est ratiocinatio. cum uero eorum quæ extrinsecus oratio proba, & non contemnenda, interrogans uero non recte interrogauit. est uero sic quidem soluere, interdum quidem ad orationem, aliquando uero ad interrogantem, & interrogationem, nonnunquam uero ad horum neutrum. pariter & interrogare est, & ratiocinari, & ad positionem, necnon ad respondentem, & ad tempus cum plus temporis ad solutionem requiratur, quam ut in præsentem ad solutionem disputetur tempore. ex quot quidem igitur, & ex quibus a disputantibus cauillationes constituantur, & quonam modo mentientem demonstrabimus, & inopabilia dicere faciemus, amplius ex quibus ratiocinatio contingit, & quomodo interrogandum, & quis interrogationum ordo, præterea ad quid eiusmodi orationes omnes conducant, & de responsione simpliciter omni, & quo pacto orationes soluendæ, & ratiocinationes hæc a nobis de omnibus dicta sint. reliquum uero est, ut propositum a principio in memoriam reuocem, dicendo de ipso non nihil breuiter, atque ut prædictis finem constituam.

Contentiosorum orationum, quæ in primis acute admodum sunt, ponuntur. Cap. CLVI.

Litigiosarum uero acutissima quæ statim plana non est.] Cum differuit orationum dialecticarum quæ sunt acute, nunc dicit cauillationum quæ tales sunt, & inquit primam esse, quæ prima plana statim non est, si ratiocinatrix est, an non? qualis Parmenidis oratio unum esse ens dicens: est uero eiusmodi, quod præter ens non ens, quod non ens nihil, unum igitur ens. hæc enim quamuis non ratiocinatrix est, sed non omnino perspicua, est uero non ratiocinatrix. quia ex positis. unum igitur ens sed quia unum ens est, non concluditur. esse uero cauillatorem, & non syllogisticam in primo de naturali auditu dixit, ambæ enim inquit illic litigiosæ & Mellisi uero onerosa magis, & nullam habens diuisionem, ut uidelicet Parmenidis oratio sit ambiguitatem habens. prima quidem igitur in litigiosis oratio hæc acuta. est, quæ non explicat, quo sublato utrum conclusionem an propositionum aliqua? auferetur quod à ratione abhorrens est. hoc enim, & utrum circa falsum solutio an circa diuisionem. huic æquabile est, utrum solutio circa conclusionem falsum inferentem, quam quidem dixit ipse circa falsum. an circa propositionum alicuius ablationem est, quod quidem dixit ipse diuisionem. altera uero quæ manifeste quidem habet solutionem esse circa ablationem, neque manifesta est propter cuius interrogatorum sublato, hoc est, interrogatorum quale perimentes rationem soluemus, sed ambiguum hoc est, deceptio circa conclusionem est an circa interrogatorum quippiam. hoc uero planum quidem, quia circa diuisionem aut interpretationem est. huic æquale est. planum quidem quod circa interemptionem est. huius enim circa diuisionem ablatio interemptio interpretationis loco est. a primo uero alter distat modus. quia secundus perspicuam habet conclusionem. & si & hoc non planum quo ablato auferetur & quod illatum est, utrum conclusionem, uel propositionum aliqua. primus uero statim ignotus erat, hoc habens, si ratiocinatio est an non? & huius quod circa interrogata errores constituentur præsens liber refertus est. quod uero circa conclusionem oboriatur error, cum non quod ex interrogatis contingit, adducemus, sed hoc dimittamus, aliud uero quid quod uolumus inferamus. quemadmodum habet & Parmenidis ratio, & illa cuius mentionem prius fecit Aristoteles dicens. quorum scientiæ probæ, disciplinæ probæ, mali uero disciplina proba, proba igitur disciplina malum. non enim expositis hoc contingit, sed quia mali scientia proba. dicit uero & ratiocinationem stultam cum quis quod deest, non præceperit ante. & per quod propositum colligere debet, sed hoc quidem trāspōnit, & præter ipsum concludit. quod quidem habet, & Mellisi oratio unum ens & infinitum demonstrans. & alia non pauca. quemadmodum & dicens non substantia ablata non auferri substantiam, ex quibus uero ablati est, & hoc ex his corrumpi. hic enim propositiones defunt, quemadmodum in libro de ratiocinationum resolutionibus didicimus. extra uero deesse dicit propositiones demonstratiuas alicuius eorum quæ ad propositi probationem sumpta sunt. has enim si non consolatoria qui-

ipiam censens constitutione indigentes accipiens concludit, deficere utique quid eorum extra ea quæ rationatione dici poterit. & si non diceret cauillatorias propositiones demonstrare oportere. hæc enim ut dictum est communia sunt. dicitur & ad differentes, aut & ad cauillatorie interrogantes, quæ ab ipsis interrogata sunt demonstrare oportet. si quidem uere refellere debent. quemadmodum & aiunt. non enim apparenter sed uere refellere asserunt. præterea planius dicere hoc, per hoc, interdum quidem oratio non rationatione declarata eiusmodi est, interdum quidem rationem quæ syllogismo collecta est, fatuam uocare licet, & dignum ut despiciatur, aliquando uero hoc facere non licet. non enim ut hæc uocetur fatua, decet, neque digna ut contemnatur. si enim eiusmodi ex probabilibus aut falsis assumptionibus composita oratio stulta est, & despectui ut habeatur digna, aut cum taliu interrogationum quæ rei accommodantur, de qua oratio & per quam concluditur aliquid deest, oratione non hoc ante præaccipiente neque ratiocinante. cum uero eorum quæ extrinsecus sunt, quippiam deficit, uidelicet propositionum ad probationem attinentium, quæ duæ in oratione assumptæ sunt. oratio & si non bona non contemnenda tamen est. interrogans uero non recte interrogauit, neque ad positionem, neque ad respondentem, sed ad tempus. quæcunque talia proponunt quæ plurimo & productiori ut appareant, indigent tempore. si ut proponuntur sic se habent. quamobrem & respondentem ad tempus soluere oportet, ad tempus uero soluet, si instantias attulerit, quæ ut si ueræ sint, perpendantur, multum temporis exposcunt. & enim instantiarum partim quidem sunt, partim uero cum non sint, (ut in differendi artis octauo dictum est) esse uidentur. aut ad tempus soluet, & si hoc pacto quodammodo dixerit, non do hanc, neque concedo. quia non uidetur, & si uera est, ut cognoscatur, multo opus est tempore, quæ uero sequuntur manifeste differit.

Quandam igitur de proposito ex inexistens ut probabilis ualde facultatem ratiocinandi inuenire elegimus. hoc enim est dialectices per se & tentatiuæ munus. quoniam uero ipsius præparatio est quia uicina proximaque cauillatoriæ est, ut non dialectico solum more experimentum capere, sed & ut cognoscens ualeat, hac de causa negotij non solum dictum opus ut rationem accipere ualeat, sedet quoniam modo positionem respondendo rationem reddendo tuto defendemus, huius uero causam diximus. quoniam & propter hoc non respondebat, sed interrogabat Socrates. nescire enim fatebatur. in his uero quæ prius tractauimus, & ad quot, ex qualibus, atque quantis hoc erit, & unde horum copia subministrabitur, nobis declaratum est. amplius uero quoniam modo interrogatio omnis interroganda, aut in ordinem redigenda & de responsione atque solutione ad rationationes, & de alijs declaratum est, quæcunque eiusdem orationum disciplina sunt. ad hæc de parallogismis quemadmodum iam diximus prius pertractauimus, quæ quidem igitur elegimus ad finem perducta esse planum est. quod uero in hac accidit tractatione nos latere minime oportet. omnium enim quæ inuenta sunt, partim quidem ab alijs prius sumpta, a posterioribus qui ea recepere paulatim elaborata incrementum susceperunt, a principio uero inuenta modicam primum in mollem tolli assueuere, ut illa quidem quam quæ posterius ex his facta est coagmenta longe utilior, maximum enim omnium forte, ut dicitur, principium. quamobrem & difficillimum quanto enim uirtute præstat, tantam mole minimum existens ut comprehendatur difficillimum est. huic uero inuento addere, & quod reliquum est, annectere facile est. quod quidem & in rationibus reipublicæ administrandæ accidit, ferè uero & in omnibus alijs artibus. aliqui enim principijs inuentis omnino parum quid prouehere, hi uero nunc comprobantes quæ a multis recepere, uelut paulatim per successionem prouehentibus hoc pacto auxere. Tisias quidem post primos, post Tisiam Thrasimachus, post hunc uero Theodorus, & multi multas addidere partes. quamobrem si ars in immensum elata est nihil admirandum.

Declarat cur dialecticus non solum interrogat, sed rationem reddit, seque hanc artem inuenisse & perfecisse dicit. Cap. CLVII.

Quandam igitur facultatem ratiocinandi inuenire elegimus.] Facultatē ratiocinatiuam de locis

Quandā igitur facultatē ratiocinandi inuenire elegimus.] Facultatē ratiocinatiuā de locis tractationem dicit, & in illis dictum est, cur facultas dicitur, dixit uero in libris de locis, propositum quidem tractationis uiam inuenire, quæ de omni proposito ratiocinari ualeamus. cum hoc dixit, & intulit hoc, & ipsi rationem reddentes causam nunc huius cur artis differendi munus est non solum orationem accipere, & interrogare sed & rationem reddere & dare posse, dixit, per hoc, quoniam ipsius preparatio est quia uicina proximaque, cauillatoriæ est. dictos uero modos prius in memoriā reuocare oportet, & hoc pacto dictionem percurrere. dictum uero est. ut ad geometriam ars falsigrapha, sic ac differendi artē cauillatoria se habet. ut. n. illa ex principijs inchoans geometricis falsas constituit descriptiones, sic & hæc cauillatoria & apparentibus quidem probabilibus, quæ probabilia differendi artis principia extant, initium auspicatur. hæc uero quibus utitur aut probabilia non sunt, sed apparentia solum, aut si probabilia sunt, uitium in figura existit, cum aut ex duabus particularibus, aut ex ambabus affirmatiuis in secunda concluditur figura. si igitur hæc uera, recte cauillatoriæ dixit esse dialecticæ uicinam. utraque enim in omnibus aggressus habent. & si (ut dictum est) differunt hæc quo hoc pacto se habet quod dicitur est quoniam dialecticæ cauillatoriæ uicina est, quæ non solum oratione accipere posse, sed ut notitiam & scientiam habens, pollicetur. dialecticus enim tanquam non cognoscens sciscitatur, quæ interrogat. cauillator uero omnia scire promittit, & nihil esse quod ipsum lateat. si uero omnia nouit, ex omnibus uero & quæ interrogat sunt, planum igitur ut nouit, & quot & qualia interrogat. hoc enim Platonis Gorgia declarauit, dicens, nullus nunquam multis annis nouum aliquid me interrogauit. quasi dicens omnia quæcunque quis me interrogat, noui, & nihil est quod me fugiat. quoniam igitur cauillatoriæ omnia scire pronunciat. dicentem uero cognoscentem omnia interrogari & quæ scit plana facere quam interrogare conuenit magis, & dialectices opus esse apparet non solum interrogare, sed & interrogari, & rationem reddere, & hoc magis, si enim ad cauillatoriæ rationem assignare spectat magis ut pote quæ omnia scire dicit, dialecticæ uero uicina est. cauillatoriæ erit utique & dialectices rationem assignare officium. propter hanc igitur inquit causam ibi dixi non solum posse rationem sumere, esse dialectices opus, sed & dare. in oratione uero hac causam huius diximus nunc desideratur: non enim ibi sed nunc dixit. quamobrem & rationem reddere dialectices est opus. quia non ibi neque præcipue & rationem reddere ad dialecticam attinet, sed propter cauillatoriæ ad ipsam uicinatem. posuit uero Socrate nihil scire dicentem, uelut quæ interrogat, differendi artificem ignorante, interrogantem uero ut ignarum rationem reddere non necesse, sed magis sumere, dicit uero ab ipso in arte differendi esse declaratum. hæc enim & ex quibus & ad quot interrogare, & rationem reddere ante dixit. aut dicit utique ante, & hic dicta; dixit enim ex quibus constanter interrogationes, & ad quot prospicientem interrogantem interrogare, et respondentem rationes præstare, & quæ sequuntur, plana sunt. in oratione uero hac ab alijs quidem sumpta prius; laborata subsistendum in hac dictione. prius, deinde adducendum elaborata, & his continenter hærentia. quod uero dicit est, quia ab aliquibus inuenta prius, illis posteriores deinceps omnes accipientes paulatim laboribus & industria & suis quisque additionibus in immensum auxere. hoc uero in minori primo transnaturalium libro dixit. hoc uero, utilitatem quidem longe incremento quod ex his posterius factum huic, idem est, ex aliquo principio inuentio quamuis quod inuentum est imperfectum sit, tamen huius inquā inuentio longe incremento & perfectione quæ posterius inuenta, utilior existit. si enim non omnino inuentum esset, non utique incrementum suscepisset. cuiusuis enim inquit in scientia diuina quod inuento deest, addere, principium uero inuenire non cuiusuis. omne enim principium quantum uirtute optimum est, tantum magnitudine minimum, & multa quæ hoc modo se habent nobis perspicua sunt. & enim fici gramen & si paruissima sit mole, uirtute tamen magnum existit. si quidem ex ipso ficus tanta magnitudine arbor. hanc igitur si quis a principio nouerit neque somnians sperasset quod tāta ex ipso futura esset arbor tamen hoc inuento ut principio, multa nobis ex hoc paulatim laborantibus plana facta sunt. ut quod in ipso uirtute erant, truncus, & ramus & surculi. tum quia naturales tum seminales in ipsa sunt incorporee rationes, non enim tot multitudine existentes in ipso hoc pacto secundum molem paruissimo existente locum quo consisterent, separate haberent.

Huius uero negotij non hoc quidem erat, hoc uero non erat elaboratum, sed neque omnino erat. & enim eruditio eorum, qui ex rationibus litigiosis mercedem reportabant, Gorgie tractationi similis quædam erat. hi enim orationes rhetoricas, hi uero ut interrogatiuas addiscerent exhibebant, in quas plurimum oratione utrique adinuicem incidere consueuerat. quamobrem uelox quidem, arte uero carens doctrina erat, his qui ab ipsis instituebantur. non enim artem, sed quæ ab arte tradentes erudire existimabant. quemadmodum si quis scientiam traditurum ut pedes dum laborarent nihil offenderentur, affirmaret. deinde corium incidendi doctrinam non traderet, neque unde talium sumeretur copia, multa quidem

omnium genera daret calciamentorum, hic enim quæ ad usum spectant, subsidia cōparauit, artem uero non tradidit & de rhetoricis quidem plurima forte, & antiqua dicta extabāt. de ratiocinatiōe cōstituēda omnino nihil aliud quod dicere possemus prius habuimus, sed in quirendo cunctātes tēporis plurimū elaborauimus, si quidē uobis spectantibus apparet, nō ex talibus ab initio existentibus disciplinā iuxta ac alias tractatiōes, quæ incrementū ex successione habuere sufficienter traditā, reliquū uestrum omniū aut auditorū munus, si quædam in disciplina desiderantur, tribuere ueniam, ob inuentā uero plurimā habere gratiam.

Ostendit antiquos non artem sed quæ profuunt ab arte tradidisse.

Cap. CLVIII.

Huius uero negotij.] negotium dicit aut differendi artem, aut uniuersam logicam. maxime mercenarios cauillatores uocat, ut ab apparente sapientia diuitijs affluentes. quæ uero Gorgiæ pertractatio cui cauillatoriā similem esse dicit, Platonis Gorgiā legētibz manifesta. cauillatores uero eiusmodi asserit docere orationes, in quas cognouere orationes adinuicem incidere. hæ erāt quæ ex æquiuocatione, & quæ ex amphibologia, & reliquæ, quæ sequuntur, plana sūt. non. n. artē sed quod ab arte tradētes erudiēdi onus fuisse nuere omnis uero ars ratiocinatiua uia est, in qua & uerus elēchus cōsistit. hāc quidē tradēs, & artē prodit & erudit. deductiones uero & paralogismi loci. uidelicet. deceptionis quibus utebātur, & docebāt cauillatores, nō ars, sed ab arte, q. n. facultatē & rōcinādi sciētia habet, illū & decipere posse perspicuū est. ut. n. qui recte scribēdi, & sanitatis inducēdē artē callet ille & nō recte scribere, & morbu inferre maxime nouit. hoc pacto & qui sciēter rōcinari ualet, ille & fallere nouit. quāobrē fallere cui qdē cauillatores suū impēdebāt studiū, & alios docebāt, nō ars est, sed ab arte produci gignique potest. sed & qui p diuisionē rōcinari docēt, & hāc tradūt nō artē dāt. est. n. diuisiua (ut in libro de propositionū copia dictū est) ut rōcinatio, ibecilis at ab arte est. qui. n. rōcinari, & demonstrare nouit, & diuidere, & quod p diuisionē sumptū est, rōcinatio ne cōcludere scit: sed & inducētiōe aliquid colligētes idē patiūtur, in oratiōe uero hac nō ex talibus ab initio existentibus disciplinā iuxta ac alias tractationes quæ incrementū ex successiōe habuere, sufficienter traditā, hæc dictio sufficienter cū quadā audacia illata est, aliæ quidē artes nō ab principio neque ab ipsis inuētoribus perfectiōne, sed ab his qui eas recepere absolute perfectęque sunt, logicū uero negotiū ab Aristotele primo inuentū & ab ipso perfectum, cui nos omnes non plurimam (ut ipse dixit) sed neque tantam quanta oratione cōplecti potest, gratiam habere oportet.

ERRATORVM CORRECTIO, QVA OSTENDITVR QUID VNO QVOQUE LOCO

castigandum sit. Loca uero sic inuenies, ut numerus primo loco positus, folium significet, folium uero integrum,

non quemadmodum signatum est numeris: secundus faciem, tertius capitulum, quartus uero

lineam, quod si duplex sit, duobus locis id inuenies.

In præfatione, fol. 1. facie prima linea 42. Cum. In eadem præf. 1. 2. 20. reliquarum ulla. In eadem præf. 1. 2. 32. huic casuere. in eadem, lin. 56. supinum. in eadem præf. 2. 1. 7. nimia. 2. 2. 38. iuberet. 2. 2. 48. digna. 2. 2. 54. coruscans. 2. 2. 34. esset. in libro primo fol. 1. fac. prima. cap. 2. lin. 3. attinent. 1. 3. lin. ultima. & prima 2. fac. artificio apparatus. 2. 1. 6. 16. duplum, duplum. 2. 2. 9. 26. dicta. 4. 1. 12. 15. studebant. 4. 2. 15. 55. simplicitate; omnes & ex propria quisq; 4. 2. 15. 50. habeat. 5. 1. 15. 8. & utramq; 5. 1. 15. 12. simulant. 6. 1. 18. 21. non paruum. 6. 2. 20. 9. & occisorem. 7. 2. 25. 54. tatum enim 8. 1. 25. 21. & adhuc amplior. 8. 1. 26. 43. accentus. 8. 2. 26. 20. hæc; transponere carmina, Aristotelem perspicuum est. 8. 2. 27. 43. ut sanescere. 9. 1. 27. 6. & æger. 9. 1. 27. 13. uēperæ. 9. 1. 27. 17. 10. 2. 31. 39. duplus trium non duplus. 10. 2. 39. 38. idem duplum & non duplum. 10. 2. 31. 40. duplum secundum latitudinem non duplum. 11. 1. 31. 33. 34. duplum & non duplum esse ratiocinatur eundem non esse duplum. 11. 1. 31. 34. & 35. ipsum duplum esse non duplum. 11. 1. 31. 34. 35. duplus, ad reliquos uero numeros non duplus. 11. 1. 31. 54. duplum & non duplum. 11. 1. 31. 55. duplus, trium uero non duplus. 11. 1. 31. 55. duplum, & item eiusdem non duplum. 11. 2. 34. 45. sententia. 11. 2. 33. 30. accepere. 12. 2. 34. 16. alicui corruptioni generatio aliqua. 12. 2. 34. 31. hoc uero in præsentia non sit. 13. 1. 35. 1. quo. 14. 1. 37. 12. qua cauillatores. 14. 2. 38. 56. quid ne triangulus est. 14. 2. 38. 54. ignorantes enim contra scientes. 15. 2. 41. 5. flauus enim melli inscius. 15. 2. 41. 5. terra humecta concomitanter. 16. 2. 44. 8. per nos ipsos. 16. 2. 44. 36. causa. 18. 2. 51. 20. sape dictum est. 19. 2. 55. 15. in arte. 20. 2. 58. 22. immoderanter. 27. 1. 81. 1. 2. 3. duplum. 27. 1. 81. 12. 13. ut duplum dimidij duplum, quæ dupli ratio est, quia ad dimidium dicitur duplum. 27. 1. 81. 13. dupliciter. 27. 1. 81. 14. duplum. 27. 1. 81. 15. dupla. 27. 1. 81. 15. duplum. 27. 1. 81. 15. in duplo. 27. 1. 8. 16. 17. 18. duplum. 27. 1. 82. 43. 44. duplum. 27. 2. 83. 22. οὐλομένον μὴν. 28. 1. 85. 10. significat. 28. 1. 85. 17. μετὰ. 28. 1. 85. 11. hoc est istud uicissim mutare compositionem. 28. 2. 88. 22. ut cognoscas inquit q ea quæ irā atq; scandescētiā mouent, interrogat. 29. 2. 91. 25. uideris enim. 31. 2. 98. 8. differens. 32. 2. 93. 9. concludens. 32. 2. 94. 28. ea uidelicet dicta. 34. 2. 71. 30. iniuria affectus, afficientem iniuria ne ulciscatur, bonum ne an non. 33. 1. 106. 47. nouiss. 28. 2. 107. 18. cedentem ac penē recusantem. 29. 1. 109. 12. an. 34. 2. 111. 21. percunctemur. 34. 2. 111. 37. namq; quid nomine sumitur cum nomine, illinc ipsum accipitur ut contrariorum scientia una. 35. 1. 113. 23. mutila. 37. 1. 121. 8. quid uero in hoc num. 37. 2. 124. 30. & orationem. 38. 1. 125. 51. amphibologia non esse. 38. 1. 25. 51. deicere hoc nunc me. 38. 1. 125. 50. magis erat proprius. 38. 2. 128. 38. sed differentia ponit. 39. 1. 127. 41. posthac. 39. 2. 127. 11. 15. concederes & poneres. 40. 1. 129. 6. a substantia. 40. 1. 129. 14. operatur. 42. 1. 133. 16. interrogant enim. 42. 2. textus 136. 7. aut inueniens scit. 44. 1. 138. 9. aut falsum. 45. 2. 141. 39. ueritati obtemperans. 46. 1. 142. 14. uerus. 46. 2. 143. 37. calumniatorem insectari & a Platonis possessionibus pelli. 47. 2. 144. 2. & duplus est ad duo, ad tria uero non duplus. 47. 2. 145. 10. sic manifestum erit.

